

# Vatra veche

1

Lunar de cultură \* Serie veche nouă\* Anul V, nr. 1(49), ianuarie 2013 \*ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) \*Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc  
VATRA, 1971 \*Redactor-șef fondator Romulus Guga\* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț



Ilustrația numărului Radu Bercea

## Antologie *Vatra veche*

**DULCE-AMAR DE  
BUCOVINA**

De la floare pân' la rod

Viața-i dulce de izvod

De la vorbă pân' la grai

Viața-i dulce de Mihai

Printre ani de suferință

Viața-i dulce de credință

În iubire și-n nemoarte

Viața-i dulce de departe

Între leagăn și mormânt

Viața-i dulce de pământ.

**VASILE TĂRÂȚEANU**

# Vatra veche dialog cu Vasile Tărâțeanu



Antologie „Vatra veche”. Dulce-amar de Bucovina, de Vasile Tărățeanu/1  
 Vatra veche dialog cu Vasile Tărățeanu, de Luminița Cornea/3  
 Poeme de Vasile Tărățeanu/5  
 Vatra veche dialog cu Ion Anton, de Raia Rogac/6  
 Vatra veche dialog cu Raoul Weiss, de Alexandru Petria/9  
 Vatra veche dialog cu Dorina Brândușa Landen/, de Constantin Stancu/11  
 Eseu. Homo intellectualis, de George Popa/12  
 Conjugarea verdelui, Scrisoare către Noica, de Valentin Marica/13  
 Eminescu și mitul romantic al edenului erotizat, de Florentina Hărănguș/14  
 Poeme de Melania Cuc/15  
 Marea în viziunea lui Mihai Eminescu, de Gabriela Mariana Trandafir/16  
 Românismul, balcanitatea și universalitatea lui Caragiale, de Traian D. Lazăr/17  
 Un univers al slujbașilor în proza rebreniană, de Oana Andreea Bărbuț/19  
 Poeme de Adrian Botez/20  
 Poezie și lacrimi la Octavian Goga, de Constantin Stancu /21  
 Poeme de Răzvan Ducan/22  
 Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/23  
 Poeme de Raluca Pavel/24  
 Mircea Eliade și Maitreyi, de Mihai Știrbu/25  
 Maitreyi Devi, „În arșița dragostei”, de Carmen Moldovan/26  
 Marin Preda sub semnul reflecției, de Marin Iancu/28  
 Poeme de George Baciu/29  
 Ochean întors. Stephen Crane – veriga de aur a literaturii americane, de George Petrovai/30  
 Eseu. Exilul și ontologia religiei, de Cristian Lunel/31  
 Cronica literară. Sali Bashota sau lamentoul pentru zână, de Dumitru Velea/34  
 Obsesia eului tragic (Dorin Popa), de Irinel E. Popescu/36  
 Timpul ca o mânășă (Horia Gârbea), de Lucian Gruia/38  
 „Trezvia”, pecetea „trezirii la viață” (Flore Pop), de Octavian Sergentu/39  
 „Moartea vânează astăzi altundeva” (Eugen D. Popin), de Daniel Drăgan/39  
 Ceremonia unei vieți zilnice (Ion Hirghiduș), de Geo Constantinescu/40  
 Fascinația sonetului (Aurel M. Buricea), de Ion Roșioru/41  
 Teme istorice și fantezii (Coriolan Păunescu), de A.I. Brumaru/43  
 Tainele unei poezii a cuvintelor (Liliana Petcu), de Tudor Petcu/44  
 Semnal. Darie Ducan, „Colindeion”, de Ioan Es. Pop/44  
 Despre humusul literaturii (Bianca Burța-Cermat), de Ionel Popa/45  
 Poezia contemporană la marginea acoperișului (Victor Munteanu), de Lăcrămioara Solomon/47  
 Un debut remarcabil (Elena Sevaciuc Selena), de A.I. Brumaru/48  
 Armonii sacre (Stelian Gomboș), de Gheorghe A. Stroia/49  
 Reverii lirice din vestiarul inimii (George Baciu), de Terezia Filip/50  
 Lumea fără sfârșit (Oliver Orlando), de Lucian Gruia/51  
 Dictatura realismului absolut (Daniel Pișcu), de Constantin Stancu/52  
 Sfeșnic târziu (Ioana Stuparu) de Ion C. Ștefan/53  
 O panoramă a lumii prin care am trecut ( Sinefta Vasile), de Voichița Pălăcean-Vereș/54  
 Jerbe de flori pentru eroi nemuritori (Ion C. Hiru), de Marin Voican Ghioroiu/55  
 Poeme amintire (Mircea Lăcătuș), de Lucia Dărămuș/56  
 Distincție din carne (Faruk Šehić), de Mircea M. Pop/57  
 Și vom lăsa mașinile să plângă pentru noi (Claudiu Komartin), de Mircea M. Pop/58  
 Cunoașterea luciferică (/Lucian Blaga), de Mircea M. Pop/58  
 Documentele continuității. Convorbiri duhovnicești. ÎPS Ioan Selean, de Luminița Cornea/59  
 Bunica, de Tănăsă Valeriu/60  
 Starea prozei. Abesalom, de M. N. Tomi/61  
 Poeme de Grigore Gherman/63  
 Starea prozei. Operația, de Doina Cherecheș/64  
 Orizonturi. Scara, de Liviu Pendefunda/64  
 Poeme de Mariana Zavati Gardner/65  
 Scrisori deschise către inima mea, de Cristian D. Blendea/69  
 Starea prozei. Între ape, de Dorina Brândușa Landen/70  
 Biblioteca Babel. Juri Talvet, în românește de Flavia Cosma/71  
 Un român în India, de Ovidiu Ivancu/72  
 Jurnal. Vietnam, de Alexander Bibac/74  
 Impresii din Cuba, de Elena Buică Buni/76  
 Oameni pe care i-am cunoscut. Sculptorul Nicăpetre, de Veronica Pavel Lerner/77  
 Călătorie cu zeppelinul spre America, de Elena Bran, ediție îngrijită de M.N. Rusu/78  
 Premiile Contact Internațional 2012/78  
 Teatru-scoală: Frank al cincilea - *pariul lui Radu Olăreanu*, de Mircea I. Bătrănu/79  
 Asterisc. Stâncă sirenelor, de Iulian Dămăcuș/80  
 Literatură și film. Coșmarul dependențelor, de Alexandru Jurcan/80  
 Curier/81  
 Epigrame de Vasile Larco/84  
 Colțul lui Ștef/84  
 Gaudeamus igitur. Cluj, orașul studenției mele, de Armiana Pop/85  
 Concursul Național de Creație Literară “Ion Creangă”, 2013/86  
 Arta lui Radu Bercea/87  
 Istorisiri mărunte. Poveste cu ofițer american, de Mihaela Malea Stroe/88

Număr ilustrat cu reproduceri după lucrări de Radu Bercea.



În toamna anului 2012, am avut bucuria să ajung la Cernăuți, împreună cu membrii al ASTREI. Prilejul a fost oferit de Asociațiunea Astra, Despărțământul „Mihail Kogălniceanu”, Iași (președinte prof. Areta Moșu), care a organizat, la Iași și la Cernăuți, simpozionul internațional „Românii din afara granițelor țării”, ediția a XIV-a, Iași-Cernăuți-Herța-Edineț-Sorooca, în prima parte a lunii noiembrie. Am vizitat atunci, la Cernăuți, locuri cu rezonanță în cultura românească și ne-am întâlnit, la sediul Societății pentru Cultura Românească „Mihai Eminescu”, cu reprezentanți de frunte ai românilor bucovineni trăitori în nordul Bucovinei (Ucraina). Poetul Vasile Târâțeanu a fost unul dintre aceștia. Domnia sa a avut amabilitatea de a accepta a ne acorda un interviu în exclusivitate pentru revista *Vatra veche*. Din păcate, timpul nu ne-a permis o discuție mai îndelungată, deci mai bogată în informații.

Să ne amintim că poetul Vasile Târâțeanu (n. 1945) a debutat editorial, în 1981, cu *Harpele ploii*. Din bogata sa operă poetică, enumerăm volumele: *Dreptul la neliniște* (Ujgorod, 1984); *Linia vieții* (Ujgorod, 1988); *Teama de înstrăinare* (Chișinău, 1990); *Litanii din Țara de Sus* (Timișoara, Ed. Augusta, 1995); *Litanii* (Iași, 1996); *Pământ în retragere* (Timișoara, Editura Augusta, 1999); *Și ne izbăvește pre noi* (Timișoara, Editura Helicon, 1999); *Dinafară* (Timișoara, Editura Augusta, 2003); *Ocean cu cioburi sângerânde* (Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2005); *Infern personal*, ediție bilingvă: în română și în franceză (Iași, Editura Danaster, 2005); *Crucificat pe harta țării, Vasile Târâțeanu – 60*, volum omagial, (București, Editura Semne, 2005); *Aruncarea zarurilor*, în Colecția *Biblioteca Revistei „Convorbiri literare”* (Iași, Editura Timpul, 2005); *Orizonturi decapitate* (Timișoara, Editura Augusta, 2005); *Degețelul salvator*, versuri pentru copii, în colecția „Biblioteca revistei „Făgurel” (Cernăuți, Editura Zoloti Lytavry, 2006); *Cimitir ambulat* (Râmnicu Sărat, Editura RaFet, 2008). Volumelor de versuri li se adaugă și volume de publicistică: *Iluzii și lanțuri* (Craiova, Editura Scrisul Românesc, 2001), *Stâlpul de foc* (Craiova, Editura Scrisul Românesc, 2007).

Vasile Târâțeanu are o bogată activitate cultural-literar-socială. A lucrat ca redactor la ziarul *Zorile Bucovinei* (1969-1981), apoi la Postul de Radio Kiev (1981-1991). În 1989, alături de alți scriitori români din Cernăuți a fondat *Societatea pentru Cultura Ro-*

## Vatra veche dialog



Vasile Târâțeanu

mânească „Mihai Eminescu”. Din anul 2000, este președinte al *Fundației culturale „Casa Limbii Române”* din Cernăuți. Este redactor-șef (sau director-fondator și editor) al gazetelor românești din Ucraina-Cernăuți: *Plai românesc* (1990-1994), *Arcașul*, *Curierul de Cernăuți*, *Junimea* etc. Este poetul care a declarat într-un interviu că „scriitorul nu poate exista în afara cetății și în afara limbii materne”, un adevărat crez artistic. A fost numit pe drept cuvânt „arcaș al lui Ștefan cel Mare” (*Literatura și Arta*, nr. 9, 3053, 4 martie 2004, Chișinău). Dintre numeroasele premii primite, amintim doar *Premiul Societății Scriitorilor Bucovineni* (2001), *Premiul Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova* (2003), fiind membru al Uniunilor Scriitorilor din Ucraina, România și Republica Moldova. Este cel de-al treilea membru de onoare al Academiei Române ales din nordul Bucovinei, în perioada de după cel de-al Doilea Război Mondial, înaintea lui fiind onorați cu același titlu regretatul savant și scriitor Grigore Bostan și profesoara Alexandrina Cernov. În prezent, este președinte al *Fundației Culturale „Casa Limbii Române”*, redactor-șef al publicației *Arcașul*, președinte al Senatului Uniunii Interregionale „Comunitatea românească din Ucraina”.

**Luminița Cornea:** Stimată domnule Vasile Târâțeanu, mă bucur că, aflându-mă la Cernăuți, v-am întâlnit. Deși avem puțin timp la dispoziție, vă mulțumim că ați acceptat să spuneți câteva cuvinte pentru revista *Vatra veche*. Mai întâi,

vă rog să ne oferiți câteva informații biografice despre dumneavoastră. Știm că locuiți în Cernăuți, dar nu v-ați născut în acest frumos oraș.

**Vasile Târâțeanu:** Dumnezeu i-a pus fiecăruia mâna pe cap, înzestrându-l cu talanții Săi. Trăiesc, desigur, aici la Cernăuți, într-un oraș extraordinar. Mă bucură că redactorul-șef al publicației pe care o reprezentați, domnul Nicolae Băciuț, a fost la Cernăuți, a avut o întâlnire extraordinară la Universitatea de aici, o întâlnire cu cititorii săi. Îi mulțumesc acum, iată, pe această cale, pentru faptul că-mi trimite în permanență versiunea electronică a revistei pe care o redactează – o revistă pe care o citesc cu deosebit interes, pentru că mă ține la curent cu tot ce se întâmplă în acea zonă, în domeniul spiritualității românești. Eu nu m-am născut în Cernăuți, dar sunt aici, în oraș, din 1961, cam de mult. M-am născut într-un sat – satul Sinăuții de Jos, care a fost în 1940, dar și mai înainte, la 1774, un sat crucificat. Atunci când Bucovina a fost ocupată de către Imperiul Austro-Ungar, satul a fost înjumătățit, jumătate a rămas în Regat, în România, cealaltă jumătate, în Imperiu. Iar între 1940-1944, când au venit rușii, l-au împărțit perpendicular, l-au înjumătățit din nou, acum jumătate este în România, jumătate, în Ucraina. Este un sat într-adevăr crucificat, un sat cu care am bucuria și mândria de a mă lăuda.

**L.C.:** Vă referiți la frumusețile, tradițiile satului sau la oamenii din ținutul natal ori la cei născuți acolo, dar care au plecat, realizându-se pe alte meleaguri?

**V.T.:** Acum mă mândresc și mă laud cu faptul că la Sinăuții de Jos s-a născut un poet extraordinar, și profesor, George Voievidca, membru al Academiei Române până în 1940, poet care a editat mai multe cărți, unele dintre ele pe o filieră patriotică, iar altele ni-l dezvăluie ca pe un autor de epigrame, destul de frumoase și bine primite de cititori. Apoi, satul Sinăuții de Jos este satul în care s-a născut, după mine sau mai înaintea mea, poetul Ilie Tudor Zegrea, care e și președintele Societății Scriitorilor de Limbă Română din Cernăuți. Tot la Sinăuți s-a născut, și acolo și-a și încheiat activitatea, poetul și prozatorul Dumitru Hrînciuc, fostul meu profesor. La Sinăuți a debutat →

**LUMINIȚA CORNEA**



decanul de vârstă al literaturii române din Bucovina imediat de după Război, poetul Vasile Levițchi, director de școală, apoi profesor universitar, care, cu părere de rău, acum nu mai e printre noi, dar a fost „marele nostru egal”, după cum l-a numit poetul și criticul Ștefan Hoștiuc. Vasile Levițchi a fost unul dintre cei mai buni poeți pe care i-a dat Bucovina, cel care ne-a adunat în jurul lui și a știut să ne orienteze lecturile pe calea cea adevărată, și bună, și frumoasă. A fost un om extraordinar. Dacă noi, foștii lui elevi, astăzi, am ajuns să realizăm ceva în această viață, i-o datorăm lui, și eu și Arcadie Suceveanu și Ilie Tudor Zegrea, Ștefan Hoștiuc, Simion Gociu, Grigore Bostan și mulți alții. Cei care au ajuns scriitori i-o datorăm, în primul rând, lui Vasile Levițchi.

**L.C.:** Stimate domnule Vasile Tărățeanu, care sau cât de strânsă este legătura dumneavoastră cu Transilvania, cu orașul Târgu-Mureș, unde apare revista *Vatra veche*?

**V.T.:** Mă bucură această întrebare. De Târgu-Mureș ne leagă pe noi, toți cei de aici faptul că acolo am cunoscut niște oameni de excepție. Mă gândesc acum la doamna Covătaru, profesor universitar de la Teatru, care a pregătit pe foarte mulți tineri de la noi din Bucovina, ca să avem și noi un teatru, dar, cu părere de rău, nu-l avem. Apoi cunosc pe un bărbat extraordinar, directorul Bibliotecii Județene, Dumitru Poptămaș, apoi avem o bucovineancă de-a noastră, născută aici, dar trăiește acolo, la Târgu-Mureș. Este vorba de doamna Rodica Puia, președinta Filialei Târgu-Mureș a *Societății pentru Cultura Românească „Mihai Eminescu”*, care a organizat deosebite manifestări și vine din când în când la Cernăuți. Provine dintr-o familie nobilă din Cernăuți, are publicată și o carte de poezii. Mai mult, aș vrea să le mulțumesc celor din Târgu-Mureș pentru faptul că sprijină o publicație de aici din Cernăuți. E vorba despre anuarul „*Țara fagilor*”, despre care a vorbit, la întâlnirea noastră, scriitorul Dumitru Covalciuc, atât de mult aplaudat. Iată că, de 20 de ani, o revistă-anuar, de câteva sute de pagini este tipărită cu ajutorul celor de acolo. Mă leagă, în general, de toată această zonă oamenii excepționali pe care îi cunosc din toate zonele, de la Târgu-Mureș, de la Cluj, din Satu-Mare, de la Baia-

Mare, Brașov, Sfântul Gheorghe etc.

**L.C.:** Să revenim la poezia dumneavoastră. Vă rog, dacă se poate, să vorbiți despre volumele pe care le aveți la inimă, care v-au adus cele mai mari satisfacții.

**V.T.:** Țin la toate volumele mele. Sunt și eu ca o mamă căreia îi sunt dragi toți copiii ei, chiar dacă nu toți sunt foarte reușiți, unii învață foarte bine, unii sunt eminenți, alții ... dar unei mame chiar și copiii handicapați îi sunt dragi și scumpi.

Mie mi-a ajutat bunul Dumnezeu ca, până la această oră, grație prietenilor mei din România, din Republica Moldova, să am tipărite peste douăzeci de cărți de poezie, de publicistică. Sunt laureat a foarte multe festivaluri de poezie. Prima carte de poezie are titlul *Harfele ploii* și a fost urmată de încă patru cărți tipărite aici, la Cernăuți. Apoi cartea care m-a deschis într-o altă factură a fost *Teama de înstrăinare*, apărută la Chișinău. A urmat *Litanii în Țara de Sus*, care a apărut la Timișoara. De fapt la Timișoara mi-au apărut trei cărți, după aceea mi-au apărut volume la Ploiești, la Iași - câteva, la Râmnicu Sărat, la București. Sunt deosebit de recunoscător prietenilor, colegilor mei din Țară care m-au ajutat să tipăresc și să vin la întâlnirile cu cititorii din Țară. Pentru fiecare scriitor din afara hotarelor țării, apariția în diverse publicații din țară înseamnă ceva, fie la Iași, fie la Cluj, fie la Timișoara, fie la București, unde mi-a apărut o carte despre mine. Vreau să le mulțumesc tuturor, le sunt recunoscător. Acest gest pe care îl fac ei nu este numai pentru mine, ci și pentru alți scriitori români din Ucraina. Astfel au apărut, la diverse edituri din România, volume semnate de Tudor Zegrea, Arcadie Opaț, Arcadie Suceveanu, Simion Gociu, Mircea Lutic – un poet excepțional. Consider că acest fapt a produs o **sincronizare a literaturii**



**Stelian Vicol, Vasile Tărățeanu, Teodor Tanco**



**române din afara hotarelor țării cu aceea din interiorul Țării.**

**L.C.:** Îmi închipui, stimate domnule Vasile Tărățeanu, că așa cum v-ați întâlnit acum cu delegația ASTREI vă întâlniți frecvent cu scriitori, cu români din Țară. Ce sentimente deosebite aveți? Îi primiți cu mare drag, vin ei cu mare drag ...

**V.T.:** Este o dragoste reciprocă. De exemplu, eu îl aștept cu plăcere pe Nicolae Băciuț și pe alți scriitori ori redactori sau conducători de reviste din România, deoarece consider că **nu există frontiere între noi**. Iată acum am venit să mă întâlnesc cu domnul Teodor Tanco, un prozator excepțional, care a scris o carte *Basarabia, numele tău e Maria!*, unde a scris despre prima carte a mea, despre revista *Plai românesc*, pe care am tipărit-o eu. Mă bucur că la această vârstă respectabilă Teodor Tanco a venit la Cernăuți. Mi-a telefonat, iar eu am venit de dragul lui să mă întâlnesc și să vorbesc cu el, dar uite că nu dovedesc. Vă rog să-mi faceți o fotografie cu Teodor Tanco.

**L.C.:** Cu plăcere vă vom fotografia cu scriitorul Teodor Tanco și vă rog să-mi permiteți să păstrăm fotografia în arhiva revistei *Vatra veche*. În încheiere, vă rog să transmiteți un mesaj revistei noastre și cititorilor.

**V.T.:** În primul rând, doresc revistei *Vatra veche* să fie „veche”, dar să nu se învechească niciodată, iar dacă se va învechi să fie ca vinul vechi întotdeauna, din ce în ce mai tare și mai puternică. Îi doresc să ajungă la cât mai mulți cititori, din toate zonele și din toate spațiile românești din afara hotarelor României, pentru că este nevoie de o asemenea publicație.

**L.C.:** Vă mulțumim din suflet. Vă dorim sănătate, toate cele bune dumneavoastră și familiei dumneavoastră. Dumnezeu să dăruiască bucurii tuturor românilor, din țară și din afara hotarelor.



## PROCES-VERBAL

„Subsemnatul, Vasile Tărățeanu, născut cu peste o jumătate de viață în urmă într-o familie de țărani căroro li s-a luat cu japea pământul, plugul, caii și bucuriile lăsându-li-se ca proprietate privată – doar lacrimile speranțele și munca lor de ocnă mereu pentru alții, domiciliat într-o rană mereu sângerândă întinsă între două râuri înstrăinate, studii superioare făcute printre străini, am ajuns uricar la Curtea Dorului de Țară confirm faptul că am luat în primire de la domnul nostru cel întrutoatelea mare și drept, cu adevărat acum și pururea, niște gânduri subversive intermediar – inspirația divină și această mână a mea care nu face altceva decât să transcrie pre înțelesul nostru dictarea Lui: înarmează-te cu ele, fiule, și lucrează aidoma picăturii chinezești pe capul dușmanilor căci numai astfel vei putea astâmpăra setea celor mulți câștigându-ți, totodată, și mântuirea sufletului cu care Te-am înzestrat la naștere – AMIN!”

## MAICĂ SFÂNTĂ

Răstignită  
Între Carpați și Marea  
Neagră  
Ești de îndurare  
Maică  
Prea frumoasă glie  
tot mai crezi  
în omenie  
și-n dreptatea  
din vecie  
care-ntârzie să vie  
Maică sfântă –  
Românie.

## LECȚIE DE GEOGRAFIE

„De două mii de ani acest pământ  
din trupurile noastre face parte”  
Nichita Stănescu, „Un pământ numit  
România”

Încă n-am reușit  
să desenez conturul Patriei

exact precum este  
de fiecare dată îl fac  
cum aș fi vrut să fie

ba îi adaug niște lanțuri de munți  
veșnic verzi  
care cresc înafară  
și împrejurul lor  
tot verde – o câmpie  
iar deasupra ei –  
lăcrimând o vioară

păduri seculare mănunchi de râuri  
ca niște crengi rețezate

orașe străvechi –  
colier de cetăți

și cine știe câte mii de sate?

Încă n-am reușit să desenez  
conturul Patriei  
exact precum este

de fiecare dată îl fac  
cum aș fi vrut să fie

ba îi lipesc o bucată de mare la loc  
și o insulă mică  
semănând cu-n ghioc  
sau cu jumătatea de sus  
a unei harpe  
sau – de ce nu? –  
cu capul strivit al unui șarpe...

Încă n-am reușit să desenez  
Conturul Patriei  
Exact precum este,  
Nici cum ar trebui să fie

În sufletul fiecăruia din noi  
Se răzvrățește o geografie

Nu-i nimic!  
Parcă-l aud pe Nichita,  
zicându-mi – Bătrâne!  
Patria ta și a mea e aceeași  
și va rămâne  
încă nesfârțecata hartă  
a limbii române.

## SPOVEDANIE

Doamne, nu pot să împart  
Trupu-acesta în trei țări,  
că e mult prea mic și slab  
pentru-asemena-ncercări

cum să-mpart, Doamne, strămoșii  
și copiii ce îi am,  
cum să-mpart o țară-n trei  
și în două – același neam?

Cum să-mpart, Doamne, Moldova  
Și prea dulcea Bucovină

lăsând crengile de-oparte  
de străbuna lor tulpină?

Cum să-mpart pe Ștefan vodă  
ca pe-un lan tivit cu maci  
când e unic ca și munții  
în străbunii noștri daci?

Cum să-mpart pe Eminescu  
ca pe-un râu ce curge lin  
când e unic ca izvorul  
ce se dăruie din plin?

Iartă-mă, deci, Doamne sfinte,  
că nu pot să mă-mpărțesc  
cum ai împărți o pâine  
cu acei ce-o jinduiesc

și-apoi nici nu vreau, Stăpâne,  
să mă-mpart în două părți...  
răstignit pot fi chiar mâine  
numai nu pe două hărți

numai nu pe două hărți!

## ÎN LOC DE POSTFAȚĂ

Io, Vasile Tărățeanu,  
din mila lui Dumnezeu  
moștenitorul  
unui regat detrunchiat  
de la trupul sfânt al țării  
umilul păstor al unei turme rătăcite  
pe colinele Plaiului Românesc  
ruda voastră săracă  
Arcașul  
cu toate săgețile trimise împotriva unei  
istorii vitrege  
pelerinul  
cu sufletul mai mare decât trupul  
pășind apostolește pe drumul Golgotei  
înspre mântuirea neamului său  
sublimul cerșetor încolțit de câinii  
răutăților  
omenești  
ajuns în pragul acestor litanii  
zic cu smerenie celor ce mi-ați ascultat  
durerile,  
Pace Vouă, Cititorilor.

Acest titlu vine să le încununeze pe  
toate celelalte titluri ale scriitorului  
Vasile Tărățeanu, cele de membru-  
corespondent al Academiei Româno-  
Americane de Literatură și Artă (SUA),  
de membru al Academiei de Științe,  
Literatură și Arte (ASLA) de la Oradea  
(România), de și de membru al PEN-  
clubului european al scriitorilor,  
precum și cele de cetățean de onoare al  
orașelor Ploiești, Craiova, Bușteni și al  
comunei Dumbrăveni din județul  
Suceava, de care s-a învrednicit până  
acum.

**VASILE TĂRĂȚEANU**

- În ultimii ani au apărut multe romane, o bună parte fiind semnate de poeți consacrați. Să amintesc doar de regretatul Aurelii Busuioc, de Nicolae Dabija, de Nicolae Popa etc. Din rândul lor este și poetul Ion Anton. Am citit cu interes romanul de debut, intitulat «Foka», care s-a bucurat de recenzii favorabile, dar și de un premiu la Salonul de Carte de la Biblioteca Națională. Întrebarea de «încălzi» ar fi chiar de la titlul. De ce anume «Foka»? Presupun că e un nume parabolă, legat de numele a două personaje principale... Tocmai am citit acum «Pescărușul Jonathan Livingston» de Richard Bach, cu dedicația autorului Pescărușului amintit, care trăiește în noi toți. A daug doar că Pescărușul e pozitiv...

- Încă în secolul al XIX-lea, se afirma că eroi pozitivi sută la sută nu există. Mai mult chiar, însuși Mihai Eminescu afirma că „oamenii boiți numai cu alb sau cu negru nu însemnează caractere”. Deși titlul romanului-cronică pare, la prima vedere, să pornească de la numele personajului Fokin, un descendent din familia boierească Foca, emigrată cu oastea înfrântă a lui Dimitrie Cantemir și oploșită, în anul 1711, în Ucraina, ajuns, în anul 1949, să poarte un nume schimonosit (ucrainizat-rusificat) și să dirijeze, pe post de comisar raional NKVD, operația de deportare a așa-zișilor culaci, FOKA totuși desemnează nu un erou, ci o stare. Și sufletească. Și mentală. Și socială. Și politică. Și morală... Dar, mai ales, starea de duplicitate morală, întruchipată în una și aceeași persoană, demonstrându-ne cu prisosință legea filozofică a „unității contrariilor”. Asemenea personaje, fie mai importante sau secundare, populează în întregime romanul istoric FOKA...

- Cum putem lupta cu duplicitatea morală din noi înșine?

- Polaritatea „bine-rău” este inerentă firii umane. E ca și „plus-minus” în fizica electricității sau a magnetismului. Sau, dacă vreți, e „doi în unu”: și Dumnezeu, ca valoare sacră, și Antihrist, ca valoare diabolică. Totuși, ca să nu fim duplicitari moralmente, trebuie să asimilăm valorile general-umane și să respectăm principiile moralei creștine (creștinismul este tratat pe larg în roman, ca exemplu de dârzenie

## Vatra veche dialog



## Ion Anton

**”DACĂ STALIN N-A PUTUT SĂ-I DEPORTEZE PE TOȚI BASARABENII ÎN SIBERIA, A ADUS SIBERIA ÎN BASARABIA...”**

și principialitate morală fiind adusă viața sfinților FOCA, unul fiind un simplu grădinar-mucenic, iar altul – episcop-făcător de minuni.) cu cele zece porunci biblice. Dacă e să ne referim totuși la noi, basarabeni, duplicitatea morală, socială și, mai ales, istorică, este una colectivă și ea va dispărea doar atunci când noi vom ajunge cu toții la capătul căutării identității noastre originare, depășind starea de vultur rusesc cu două capete: unul privind spre Răsărit, iar altul - spre Apus. În roman, printre altele, este sugerată o posibilă soluție victorioasă: trezirea memoriei genetice.

- Pentru prima dată în literatura română, după cum a observat și Paul Goma, problema Siberiei lui Stalin e abordată sub două aspecte: au suferit mult cei deportați cu adevărat în Siberia, dar nu s-au simțit bine nici cei care au fost nevoiți să îndure Siberia pe loc, acasă...

- Cei duși în Siberia sunt identificați în roman drept mucenici ai neamului, iar cei rămași să înfrunte deportarea social-psihologică din normalitate, din modul firesc milenar de viață în artificiala „viață nouă”, în regimul anormal kolhoznico-sovietic sunt zugrăviți drept oameni cu răbdare de sfinți. Pentru că, într-adevăr, dacă Stalin n-a putut să-i deporteze pe toți basarabeni în Siberia (de fapt, acest pericol a planat realmente asupra Basarabiei, proiectată să devină o republică autonomă evreiască, proiect anihilat de către Mareșalul Gheorghii Constantonovici Jukov, care a

declarat sus și tare că el a luat Berlinul cu ostași basarabeni!), „tătuca popoarelor” a adus Siberia în Basarabia prin instaurarea dictaturii de partid și sovietice, prin promovarea forțată a colectivizării agriculturii și lichidării proprietății private în întreaga economie a ținutului. În roman există linia de subiect Andrei Anton-Grigore Anton, primul fiind deportat în Siberia, iar cel de-al doilea reușind, împreună cu eroul central Nichita Donică, să se salveze de deportare. Cititorul atent va observa că salvarea lui Grigore Anton, ca și a lui Nichita Donică, de altfel, este, de fapt, o iluzie, el trecând prin chinuri și frământări morale apăsătoare. Căci nu a fost de ajuns că și-a dat în kolhoz pământul său, animalele și inventarul agricol agonisite prin muncă cinstită, ci, în calitate de activist, i-a mai îndemnat și pe alții să-l urmeze, atrăgând astfel asupra sa focul urii multor consăteni. Această linie de subiect are un deznodământ neașteptat: Grigore Anton, ultimul „dac viu” din Ghelăuza, moare chiar în anul în care Andrei Anton se întoarce acasă din Siberia. Deci Siberia adusă de Stalin în Basarabia s-a dovedit a fi destul de aspră și l-a dat gata pe Grigore Anton, care a fost strivit de „viața nouă” instaurată în sat chiar și cu participarea sa.

- Cercetătorul Iurie Colesnic numește romanul «o sagă basarabească», iar acad. Mihai Cimpoi «o cronică-cardiogramă, o cronică-destinogramă», ambii cu dreptate. Eu zic că este un tablou de proporții, pe întindere de un veac, o frescă care oglindește veridic soarta, obiceiurile, tradițiile (foarte bine conturate și consider că este un merit deosebit al lucrării, chiar vroiam să întreb de rețeta cartofilor..., sunt multe ziceri, basme, bancuri populare) unui sat, asemănătoare cu altele de pe acest colț de pământ. Care au fost sursele documentare, pe lângă amintirile buneilor?

- Norocul meu a constat în faptul că ambii bunici - și cel de pe linia mamei, și cel de pe linia tatei - obișnuiau să completeze niște „zilnice”, un fel de jurnal-cronică rudimentară, în care erau fixate sporadic evenimentele principale ale →

**RAIA ROGAC**



fiecărui an, dar și informații „statistice”: când și cu cine s-a căsătorit; care copil și când s-a născut; cine și când a răposat; ce suprafață de pământ și de la cine a cumpărat-o; ce culturi agricole e bine să fie cultivate pe anumite sectoare de pământ; cât de rodnic a fost anul; cum au fost iernile; când a fâtat vaca sau iapa; câți purceluși a adus pe lume scroafa etc., etc. Deci, evident, acele câteva caiete groase, cu copertă cartonată, au fost răsfoite de mine nu o singură dată, deși, sincer recunoscând, o făceam fără a avea intenția de a mă documenta pentru scrierea unui eventual roman. În arhiva personală a bunelului Nichita Donică, se mai păstrau și un șir de registre din arhiva străbunicului Zaharia, dar și unele exemplare ale ziarului „Drug”. În arhiva bunelului Grigore Anton, păstrată de bunica în scrinul cu zestre, am dat și de unele cărți de epocă, lăsate cadou de către învățătorul Mihail Curicheru, pe atunci tânăr scriitor, care a lucrat în școala din sat timp de doi ani, 1932-1934. Printre acele cărți era „Getica” lui Vasile Pârvan și „Dacia preistorică” de Nicolae Densusianu, o lucrare de Herodot despre daci, „Iliada și Odiseea” de Homer, alte cărți care au modelat din bunelul Grigore un caracter de „dac mustăcios”. Faptul de a fi fost prizonier la nemți în Primul Război Mondial a jucat un rol pozitiv în tendințele sale de culturalizare și cultivare a intelectului. Deci, ambii mei bunici, pe lângă memoria bună, aveau și unele registre scrise...

**- Totuși, care a fost sursa principală de informare?**

- Informația de bază pentru roman mi-a fost furnizată de Nichita Donică. Apoi am stat zile în șir și prin arhive. Vorba e că sovhozul-fabrică din satul Ghelăuza era patronat, în anii 1985-87, de către Radioteleviziunea din Moldova. Pe atunci, un funcționar de la Televiziune mi-a comandat să scriu un scenariu, urmând să fie turnat un film documentar despre satul meu. Am avut buna intenție să pornesc de la izvoare, adică din trecutul îndepărtat al băștinei mele. Studiind unele documente din Arhiva de Stat, inclusiv unele cărți, rapoarte de recensământ și anuare de statistică din sec. XVII-XVIII-XIX-XX, în care se vorbea despre Ghelăuza, dar și citind procesul-verbal al adunării de

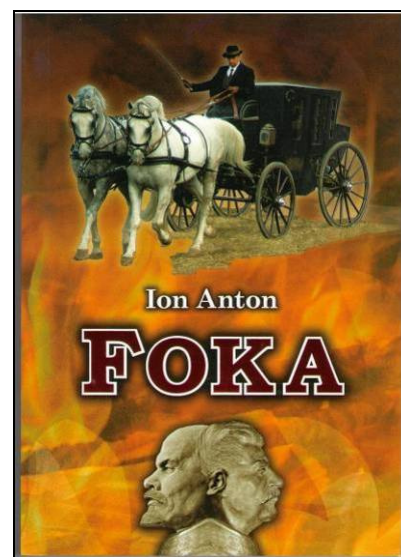
constituire a kolhozului în Ghelăuza și Saca, am reușit să verific documentar multe din „amintirile” bunicilor, inclusiv cea cu boierul Pavel Dicescu din Gălești, și să reconstitui un tablou istoric veridic, o panoramă socială în care i-am regăsit pe majoritatea sătenilor mei din acele timpuri. Scenariul pentru preconizatul film televizat așa și nu a mai fost solicitat de cel cu comanda. Însă lucrul la el n-a fost în van. Anume, de la acele 50-60 de pagini scrise prin anul 1986, se trage acest roman, la care am revenit în repetate rânduri, dar cu pauze lungi și la intervale mari de timp.

**- Să vorbim și despre cele trei planuri ale romanului...**

- Aceste planuri, recunosc, sunt reluate, ca procedeu artistic, din scenariul cu pricina...

**- Apropo, eu chiar am sesizat prestața cinematografică a romanului! Unele pagini sunt atât de viu redade, încât parcă și se derulează în imaginație episoadele descrise...**

- Ideea era să cuprind în acel scenariu TRECUTUL, PREZENTUL și VIITORUL localității mele de baștină. În romanul-cronică FOKA, firește, ideea a trei planuri pur temporale a suferit o modificare, cuprinzând și noțiunea de spațiu. Acțiunea romanului începe în chiar noaptea nefastă de 5 spre 6 iulie 1949, când protagoniștii principali ai lucrării au fost „ridicați” și duși în gara Strășeni, pentru a fi deportați în Siberia. Acesta (și celelalte acțiuni legate de el) este prim-planul romanului. Apoi, eroul principal, Nichita Donică, aflându-se chiar în gară, prinde a-și depăna unele amintiri ce ne duc, pe parcurs, în anii copilăriei și tinereții sale, dar și ai vieții tatălui său Zaharia, care, după 25 de ani de armată la țarul rus, în 1893, a ajuns să muncească administrator al moșiei Românești, așijderea proprietate a țarului, constituită din peste 1800 hectare de vii, livezi, grădini, pășuni și pădure. Curios lucru, dar „boierul” Zaharia și-a încheiat cariera sa de muncă, în 1921, tot în funcția de administrator al reședinței de vară Românești, dar deja aparținând regelui Ferdinand (cu care, de altfel, Nichita Donică se va întâlni la București în anul 1920!), căci proprietatea, prin decizia Sfatului Țării, trecuse în mod automat la



averea coroanei române. Regele însă a renunțat la această posesiune, pământul fiind împărțit țăranilor din Românești, în spiritul reformei agrare demarată în Basarabia. De aici începe nu doar planul temporal al trecutului, dar survine și dualitatea spațială Rusia (Uniunea Sovietică) - România. Planul al treilea se constituie din meditațiile de autor, dar și din anticipările naratorului. Meditațiile sunt ca o punte între trecut și prezent, între valorile de odinioară și cele de azi. Iar anticipările îl duc pe cititor în viitor. Or, deși eroul central moare în anul 1975, acțiunea romanului-cronică cuprinde, prin procedeu anticipării, și evenimente cruciale consumate mult mai târziu, inclusiv lupta românilor basarabeni pentru trecerea scrisului la alfabetul latin, încununată de succes la 31 august 1989, dar și Declarația Independenței Republicii Moldova de la 27 august 1991.

**- Nu crezi că unele momente ar putea să-i șocheze pe ghelăuzeni? Sunt oameni de caracter, or, astăzi mereu se atrage atenția asupra faptului că anume de acestea ducem lipsă. Totuși mentalitatea este ce este...**

- În adnotarea la carte, se afirmă că autorul a utilizat nume concrete din sat pentru a amplifica veridicitatea percepției evenimentelor cronologice descrise. Unele nume însă au fost modificate, deoarece personajele respective au trăsături de caracter cumulative, adică adunate de la persoane-prototip întâlnite de către autor în diferite localități de la noi. Pe ghelăuzeni n-ar trebui să-i șocheze nimic, nici măcar scenele erotice, fără de →

care un roman modern, fie el și cu tematică istorică, este de neconceput. Ei sunt suficient de înțelepți pentru a constata că, într-o proză, adevărul artistic predomină asupra celui de cronică.

**- Cartea a fost încercată la public, mă refer nu atât la momente de lansare, dar de dezbateri?**

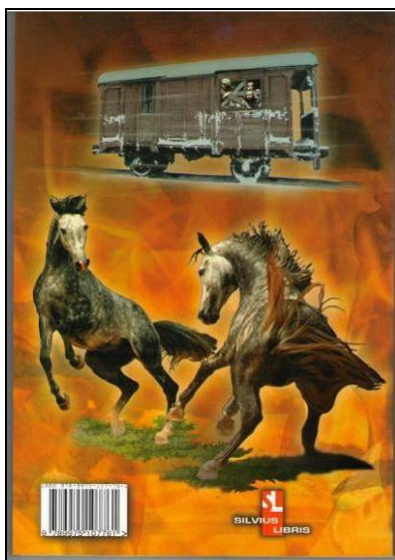
- Deocamdată, romanul a fost analizat de către criticul literar Ion Ciovanu în cadrul unei conferințe științifice „Istoria, actualitatea și proza”, organizată de către Institutul de Literatură al Academiei de Științe a Moldovei. În viitorul apropiat, e preconizată o dezbateră amplă la Biblioteca Publică „Mihail Sadoveanu” din Strășeni, locul central al acțiunii, cu participarea academicianului Mihai Cimpoi, a scriitorilor Iurie Colesnic, Andrei Burac și Silvia Ursache, editoarea romanului. O discuție riguroasă e preconizată și în cadrul unor medaioane literare, organizate de elevii Liceelor Teoretice „Gheorghe Asachi” (profesoară - Alexandra Gărgăun) și „Mircea Eliade” (profesoară - Veronoca Postolachi). Să sperăm că romanul va trezi și de acum înainte interesul tinerei generații.

**- Volumul are o ținută grafică foarte frumoasă, sugestivă. Cum s-a lucrat la copertă?**

- Ideea copertei a fost sugerată de scriitoarea-editor Silvia Ursache și realizată grafic de pictorii Valeriu și Iurie Oprea. Imaginea simbolică a zeului Ianus, cel cu două fețe, una privind spre trecut, iar alta spre viitor, le-a trezit pictorilor ideea să elaboreze un fel de Ianus „sovietic”, compus din fața lui Lenin și cea a lui Stalin, dar ambii privind în... nicăieri. Pe coperta a patra sunt surprinse în mod simbolic două stări: copiii închiși în „vagonul deportării” și doi cai liberi, zburdând pe un șes. Și acest gând a fost lansat de editoare și materializat grafic de către pictori.

**- Felicitări pentru roman, sunt sigură că el va cunoaște mai multe ediții, la sugestia și propuneri poate fi și îmbunătățit. Vreau să subliniez aproape că nu are greșeli, pentru că ultima vreme în acest sens e o adevărată epidemie...**

- Fiecare autor, la o nouă reeditare, revine asupra lucrării în scopul de a o îmbunătăți. Firește, și eu voi proceda la fel. Cu atât mai mult cu cât am și descoperit deja câteva „greșelute” și inexactități ușor de corectat.



**- În Adnotare se menționează că romanul este destinat studenților, elevilor, profesorilor și tuturor celor interesați de istorie. Eu aș inversa puțin ordinea, pentru că este un roman istoric inedit, cu anumite subterfugii autobiografice, pe alocuri trădându-se poetul și eseistul Ion Anton.**

- La schimbarea ordinii termenilor suma nu se schimbă! Dorința mea firească este ca lucrarea să-și găsească cât mai curând cititorii și posibil cât mai mulți. Cred că fiecare lector, indiferent de vârstă, se va alege cu partea sa de adevăr. În ceea ce privește elementele autobiografice, ele sunt prezente doar în măsura în care nu le-am putut evita. Firește, era necesar să-l informez pe cititor ce se întâmplă cu naratorul, adică cu mine, în toți anii cât a trăit bunicul Nichita Donică. Mai mult chiar, câteva amănunte le-am inclus în roman la sugestia editoarei Silvia Ursache, care constatase, pe bună dreptate, că unele linii de subiect nu au o încheiere logică. Totuși, aș vrea să insist pe ideea că romanul FOKA nu este unul eminent autobiografic, adică nu este o carte *despre mine*, ci o nouă carte *a mea*. Roman în care veți descoperi asemenea personaje istorice, cum au fost regii României Mari, Ferdinand și Carol al II-lea, prim-ministrul României interbelice Alexandru Vaida-Voevod și Alexandru Averescu, mareșal, basarabean de origine; deputatul și scriitorul narodnicist Constantin Stere; boierul Pavel Dicescu și urmașii săi; învățătorul și prozatorul Mihail Curicheru; aventurierul dezertor Kotovski...

**- Mulțumesc pentru interviu.**

**Ion Anton** (n. 3 decembrie 1950, Ghelăuza, raionul Strășeni, fostul județ Chișinău, Republica Moldova) este un poet, prozator, traducător și publicist, membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova și al Uniunii Scriitorilor din România, de asemenea membru al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova.

**Ion Anton** face parte, conform aprecierilor formulate de academicianul Mihai Cimpoi, din generația "ochiului al treilea", generație care a reabilitat în literatura basarabeană valoarea esteticului.

A absolvit cu mențiune secția de jurnalistică a Facultății de Litere a Universității de Stat din Moldova (1977). În anii de studenție a activat ca secretar al Comitetului de conducere al Cenaclului literar universitar „Mihai Eminescu”, având, în legătură cu această activitate, câteva „altercații ideologice” cu secția nr.1- KGB. Între anii 1977–1987 a activat ca secretar general de redacție și redactor de secție la săptămânalul „Literatura și Arta”.

Aici, împreună cu poetesele Leonida Lari și Nina Josu, susținuți de poetul și redactorul-șef Victor Teleucă, organizează cenaclul literar-artistic „Dialog”, ulterior devenit cenaclu al Uniunii Scriitorilor din Moldova, fiind condus de poetul Nicolae Dabija.

Începând cu 1987 și până în 1994, este secretar general de redacție și redactor-șef adjunct la revista săptămânală pentru copii și adolescenți „Florile Dalbe”.

În 1994, este numit redactor-șef al aceleiași reviste.

Debutază literar în reviste și culegerile colective de versuri „Dintre sute de catarge”. Debutul editorial este marcat de *Vamă pentru speranță*, în 1983, urmat de *Viitorul ca moștenire* (1992), ce se remarcă printr-o zicere poetică individuală.

**Opera:** *Vamă pentru speranță* (Ed. „Literatura artistică”, Chișinău, 1983), *Dincolo de formule* (Ed. „Cartea Moldovenească”, Chișinău, 1984), *Bună dimineața, ziuă!* (Ed. „Literatura artistică”, Chișinău, 1985), *Viitorul ca moștenire* (Ed. „Hyperion”, Chișinău, 1992), *Garderoba veselă* (Ed. „Literatura artistică”, Chișinău, 1988, ed. Princeps, 2007), *Rondelurile călătorului* (Ed. Uniunii Scriitorilor, Chișinău, 1997), *Alfabetul pe portativ* (Ed. „Litera”, Chișinău, 1998, coautor), *Semaforul* (alcătuitor și coautor, ed. „Serebia”, Chișinău, 2000), *Zodia Zimbrului* (Ed. „Literatura artistică”, Chișinău, 1991; ed. „Augusta”, Timișoara, 2004), *Măine va fi ieri* (Ed. „Augusta”, Timișoara, 2002), *Cuibul soarelui* (Ed. „Augusta”, Timișoara, 2003), *Necuprinsul punctului* (Ed. „Pontos”, Chișinău, 2005), *Vesel îndrumar pentru vestiar* (Ed. „Silvius Libris”, Chișinău, 2010), *Cădere sentimentală pe gânduri* (Ed. „Lumina”, Chișinău, 2010), „DE CE? Enciclopedie pentru fete și băieți curioși (Ed. „Silvius Libris”, Chișinău, 2011), „FOKA. Roman-cronică”, (Ed. „Silvius Libris”, Chișinău, 2012) ș.a.



- **Raoul Weiss, tu, un franțuz sadea, cum de ai ajuns să trăiești în România, o țară de unde îndeosebi se pleacă?**

- N-aș spune chiar „sadea”; sunt alsacian, tatăl meu trăgându-se chiar dintr-o zonă asemănătoare Partiumului transilvan, unde populația era foarte amestecată etnic: lângă „băștinași” germanici trăiau acolo și evrei și țigani și hughenoti francezi goniți din Sudul Franței de Ludovic al XIV-lea, ca să nici nu vorbim despre polonezii și italienii ajunși în era industrială. E un background care m-a ajutat să mă simt „ca acasă” în Transilvania, unde am găsit însă ceea ce nu mai era de găsit acolo: o țăranime clasică, civilizația europeană adevărată. Pentru mine asta înseamnă civilizație: jocul popular de pe Someș, din Țara Călata, doinele, simțul familiei, fidelitate față de neam, creștinism – nu smartphone-uri și autostrăzi care anulează zadarnic distanța dintre locuri uniformizate în matrix-ul capitalist.

- **Ești un prozator cu vervă și un poet nonconformist. Vorbește-mi despre literatura ta.**

- Am un fel de admirație pentru cei care își merită numele de scriitor, oameni ca tine, ca Adam Bodor, ca László Bogdán, ca François Bréda, care trăiesc pentru scris, cu străduință, profesionalism, uneori chiar abnegație curată. Eu, în acest sens, nu mă consider scriitor. Sunt un aventurier, școlit în lingvistica structurală, autonomist alsacian maghiarizat, etnolog diletant, traducător de Lucian Blaga și de Alexandr Dughin, cărciumar și jurnalist, întreprinzător și revoluționar. Am scris poeme pentru fete căsătorite între timp cu analfabeți înstăriți și am aruncat niște proze în fața societății în loc de cocktailuri Molotov, dar parcă tot cocktailul Molotov funcționează mai bine. Mai scriu uneori în franceză, dar recent am început să scriu și în maghiară (mai exact, în dialectul Clujului), pentru că de câțiva ani oamenii cu care îmi doresc să comunic prioritar să află aici, nu în Occident. Occidentul e pe moarte; eu sunt un refugiat în curs de naturalizare.

- **Ai o editură. Cu care faci mari servicii literaturii române...**

- Le Présent Littéraire (<http://www.le-present-litteraire.com/>) e o editură francofonă bazată pe România. Am deschis-o primăvara asta, deocamdată avem 5 volume pe catalog și

## Vatra veche dialog



## Raoul Weiss

**"Deocamdată, singura șansă a României este poziția ei periferică"**

3 în curs de publicare – din care 2 romane traduse din maghiară și 2 volume din română. Pariul nostru este să comercializăm preponderent cărți electronice, o modalitate de lectură încă puțin răspândită în afara lumii anglosaxone, dar foarte democratică la preț (cel mai scump volum din catalog costă 7€, unele sunt chiar gratuite) și care deschide un orizont nou creației literare (jocuri metatextuale, integrarea textului în orizontul multimedia, actualizări ușoare și necostisitoare) – ne-a permis, de pildă, să reinventăm genul editorial al romanului-foleton, format în care publicăm excelentul *Viking roz* al bucureșteanului Cristi Lavin. În cazul literaturii române, strategia asta low-cost ne permite să luăm decizii editoriale curajoase, dând acces la un lectorat francofon unor autori încă neconsacrați sau chiar respinși (din motive uneori ideologice) de către „filtrul” academic prin care trec valorile literare convenționale în drumul lor spre „cariera internațională”. *Vikingul roz*, de pildă, s-a publicat la noi în traducere când era încă ostracizat (probabil din cauza pudibonderiei ambiente) de mediul editorial românesc, dar pe urmă, sub influența deciziei noastre, o editură mai îndrăzneată din București l-a acceptat.

- **Dă-mi niște nume de autori români cu care te simți în rezonanță.**

- De obicei, sunt niște autori foarte puțin cunoscuți sau cunoscuți prin activitatea lor în alte domenii și nu tocmai de cenaclurile literare; de pildă, am o admirație fără de margini pentru Ion Cărmăzan (*Mica țigania-dă*), Faulkner-ul Banatului, sau pentru

Claudiu Soare (*Metafizica bambară*), Adi Schiop... și, desigur, nu ratez niciodată o ocazie de a-i șoca brutal pe estetii oportunismului, lăudându-l pe Păunescu. De altfel, recunosc că cultura mea literară în limbă română e foarte lacunară, dar, sincer vorbind, nici nu mă străduiesc foarte tare, fiindcă o mare parte din producția literară românească din ultimii 150 de ani (cu pseudoproustianul Camil Petrescu, maestrul somnului, în frunte) îmi dă impresia unei imitații servile și insipide după clasicii burghezi din Franța, care mă plictisesc la fel de tare: e literatura neofanarioților occidentalizați. Bucureștiul l-a avut pe Caragiale; în rest, am impresia că poporul român (mai ales din Tran-

silvania) încă n-are literatură proprie, așa cum nemții au avut un Brecht, francezii un Céline, rușii un Bulgakov.

- **Spui că Occidentul e pe moarte. Dar nici cei de aici nu ne simțim mai bine, aș zice.**

- Depinde cum o înțelegem. Dacă vrei să spui că nu există deocamdată în Europa de Sud-Est nicio forță pozitiv formulată care s-ar împotrivi activ decadenței culturale importate din Occident, sunt de acord. Deocamdată, singura șansă a României este poziția ei periferică, tocmai aia care îi frustrează atât de tare pe onaniștii pseudo-europeanismului mărfii, iar narodniciei de serviciu (când nu s-au recentizat sub Patapievici) sunt doar niște nostalgici ai unei faze *vintage* din același proces de aculturare. Trăim într-o intoxicare a ideologiei „încă nu...”, când de fapt cultura europeană adevărată, tocmai din cauza subdezvoltării economice, se păstrează volens nolens (dar mai de grabă nolens) mai bine aici decât în Ungaria, mai bine în Ungaria decât în Austria etc.. Dar faptul că o boală e încă simptomatică (ne „simțim rău”) e tocmai semnul că poate e încă curabilă; Occidentul e de mult în secția paliativă, înotă într-un lac de morfină și nu mai simte nimic.

- **Ce înseamnă să fii scriitor, după tine, Raoul Weiss?**

- Crezul scriitoricesc, așa cum îl mai întâmpinăm în România, chiar uneori și în Ungaria, face parte din bunătățile *vintage* atât de dragi mie în Europa răsăriteană: muzeografic, dar frumos. În rest, nu prea cred că ideea ar avea mare viitor, nici măcar →

**ALEXANDRU PETRIA**

aici. „Scriitorul” în forma sa canonică s-a născut cu cartea tipărită și va dispărea cu ea. Desigur, n-o să renunțăm la tipărirea unor cărți, așa cum scrisul ceremonial exista și înainte de Galaxia Guthenberg. Dar cartea tipărită (și aici România se află deja într-o fază mai avansată a procesului) a devenit un lux. La 20-40 de lei volumul, cât 2-4 zile de hrană materială, nu le mai „consumăm” așa lejer cum făceam acum 50 de ani. Nu mai cumpărăm „la risc”, și prețul unitar ridicat reflectă, desigur, și această reducere a volumului de vânzare. Drept urmare, literatura contemporană tipărită mimează cea clasică, autorii vii se prefac că sunt morți pentru a ajunge pe raft: rotunjiți în previzibilitatea lor epigonică. Și surprize de pe rafturile librăriilor nu ne mai așteaptă. Poezia, ca de obicei, a arătat direcția și „efectul Petria”, de pildă, s-a născut în interactivitatea Internetului și se va prelungi (cel puțin în traducere franceză) sub forma unui ebook de descărcat de pe site-ul le Présent Littéraire. Scriitorul, deci, mai există (dovada ești chiar tu), cum exista aedul și înainte de cultura scrisă, dar mecanismul lui de integrare socială a început să se schimbe radical, ca și toată societatea înconjurătoare: oamenii se mută mai des și nu mai au cum să care după ei tonele unei biblioteci; elitele politico-economice și culturale ne mai coincidând deloc (mai ales în România), notabilitatea scriitorului nu mai are cum să fie o evidență socială primară: trebuie cucerită în arena democratică, unde cititorul își cere drepturile la actualitate, la interactivitate, la ebook la 1,5 euro, sau pe abonament. Desigur suntem doar la început și deocamdată, din păcate, tot ce breasla este în stare să vadă din acest fenomen este că periclitează veniturile scriitorului, așa cum a periclitat înainte și cele ale muzicianului profesionist. Și, deocamdată, răspunsul provizoriu ar trebui să fie cam același: respectacularizarea scriitorului, după modelul muzicienilor profesioniști, care, mai nou, spre deosebire de anii 60-70, fac reclamă din discuri și bani din concerte, nu invers. Și din acest punct de vedere, Vișoțchi (care n-a fost lăsat să publice o singură carte în URSS) a fost un precursor, și mai aproape de noi este Ada Milea. Eu

sunt dispus să dau doi lei în plus pentru o bere ca să fie în cârciumă și Adi Suciuc declamând, dacă se poate cu un ud arabesc. Prin 2008 parcă, în calitatea mea de Ctitor al Îngerilor, am și organizat un fel de jam session dintre poetul Zolt Karácsonyi și regretatul saxofonist Alexandru Tretrade, să-i fie țărâna ușoară. Noul meu proiect: Alexandru Petria, voce, cu muzicianul și actorul porno Radim Babak la acordeon; cu chelnerițe, desigur, topless.

**- Ce ar trebui să facă instituțiile românești ca literatura română să fie mai vizibilă în lume? Și noi, scriitorii, implicit. Tu, având perspectivă din exterior, dar cunoscând și interiorul, ești în posesia răspunsului?**

- Răspunsul meu la primele două întrebări ar fi: să nu facă aproape nimic. Scopul e greșit, căci este dictat majoritar de complexul de inferioritate al colonizatului: exiști din clipa în care Bwana îți recunoaște existența sau se prefac că o recunoaște. Fals. O artă, mai ales lingvistică, există în măsura în care e trăită autohton de o comunitate care și-o asumă. Traducerile sunt importante, dar înainte de toate pentru că ele fertilizează geniul creatorilor autohtoni, deci adevărații lor beneficiari sunt cititorii, nu autorii care oricum (cu excepția previzibilă a stăpânilor noștri coloniali din lumea anglosaxonă) nu trăiesc niciodată din volumele lor traduse în alte limbi, ci, în cel mai bun caz, din propriul public, de limbă maternă. Și aici chiar are statul un rol de împlinit, cum este și prevăzut în programul din recentul „Apel pentru unitatea stângii”, din care recunosc că eu am redactat articolele referitoare la cultură:

„Milităm pentru:

- Recucerirea mândriei culturale prin promovarea valorilor și practicilor culturale autohtone, indiferent de etnicitate, scopul prioritar nefiind alcătuirea unui ipotetic „brand de țară”, ci promovarea identității culturale în rândurile populațiilor autohtone.

- Taxarea diferențială a produsele culturale autohtone și de import, oferind mediului cultural autohton o șansă să reziste dumpingului cultural din țările bogate...

<http://dojavu.overblog.com/apel-pentru-unitatea-stangii>

**- Are viitor literatura? Crezi că**

**o să ajungă și scriitorii români să trăiască din scris? Măcar prozatorii...**

-Da, are viitor, ca și muzica, ca și jocul, pentru că e eternă, sau măcar codată în formula noastră antropologică. În ceea ce privește întrebarea următoare: nu, cum am explicat mai sus, n-o să ajungă să trăiască din scris, nici măcar prozatorii, dacă prin „scris” se înțelege circuitul clasic, guthenbergian de difuzare / remunerare. Unii vor folosi corespunzător noile tehnologii, și vor și redeveni aezi, „performers”, în legătură mai strânsă cu muzica și artele vizuale: aceștia vor putea trăi „din scris” – însemnând: din actul creator în artele lingvistice. Ceilalți se vor folcloriza și fosiliza într-o practică nostalgică și sectară, pe bani publici ori sponsorizare, până mai ține; și vor dispărea.

**- Ești un om cu convingeri politice. Ca ultimă întrebare: cei dragi îți sunt în pericol. O agresiune armată, ceva de acest soi oricum. Ce faci? Scrii despre situație sau pui mâna pe o armă?**

-Noi, poeți, de-obicei, stăm cam jalnic la trasul cu mitraliera. Sunt puțini Limonovi în meseria asta. Prin urmare, un scriitor bun și politic conștient „produce” în general mai mult pentru cauza sau patria lui scriind decât alergând neîndemânatic în direcția gloanțelor. „Răbdare, psihopaților!”, cum cânta Vișoțchi. Totodată, când vorbești către polis și în numele polis-ului, trebuie să fii bărbat (măcar sufletește – deci cam indiferent de sexul biologic); iar a fi bărbat înseamnă: a prefera lupta când alternativa este pierderea demnității. Inclusiv când nu prea ai șanse individuale de a supraviețui, dar cu toți murim, e doar o chestie de timp. Intelectualul Allende, alegând să rămână în palatul prezidențial de la Santiago în așteptarea unei morți sigure, a arătat lumii întregi adevărata natură a călăilor CIA și a Imperiului yankee, cu mult mai eficient decât ar fi putut în exil publicând de la Paris o sută de cărți despre socialism. Acum, cam 40 de ani mai târziu, guverne bolivariiste au ajuns democratic la putere în majoritatea țărilor sud-americane, deci eu spun că gestul disperat al lui Allende merita făcut, și îi salut postum sfânta și eroica memorie.

**- Mulțumesc.**



**- De-a lungul vieții, ce ați considerat că vă lipsește cel mai mult ?**

- De vreo optsprezece ani încoace, cel mai mult îmi lipsește România, îmi lipsește acel "acasă", sentimentul că pământul pe care-l calc cu picioarele îmi aparține așa cum și eu îi aparțin lui. E un fel de a trăi simțindu-te permanent într-o stare de provizorat. Nu e ușor să asimilezi și să te integrezi într-o limbă și o cultură străină. Să știi ce înseamnă să simți lipsa, pierderea, durerea și cât de greu este să-ți găsești calea într-un loc nou și străin.

Gândesc și visez în două limbi. Măsur fuga întunecată a timpului dintre două veri, dintre două concedii petrecute în țară, un fel de etern călător pe drumurile înguste dintre două istorii, dintre două culturi destul de diferite.

Nu sunt suedeză, dar probabil că nu mai sunt nici româncă în același fel ca atunci când trăiam în țară. Gândesc și visez în amândouă limbile, nu sunt cu adevărat "acasă" aici, deoarece întotdeauna pentru mine există și va exista un alt "acasă". De fapt nu mai sunt cu adevărat "acasă" nici în România pentru că nu trăiesc acolo zi de zi, și, deși sunt la curent cu ce se întâmplă, cu situația din țară, toate lucrurile se es-tompează cumva. Eu nu sunt în mijlocul lor, nu mă ating direct - eu situându-mă într-un fel pe poziția "observatorului" de la o oarecare distanță și nu pe cea a "participantului". Nu mai sunt o parte a realității de acolo, dar o percep prin prisma propriei mele personalități, iar dacă m-aș muta acum acolo ar trebui să mă readaptez și într-un fel aș duce dorul celui alt "acasă", cel de aici, care între timp a reușit să fie o parte din mine. Sunt o parte a realității de aici, trăiesc în miezul ei, dar în același timp, chiar dacă m-am adaptat foarte bine și m-am încadrat în sistem fără probleme, sunt un "altoi" cu o istorie și o cultură proprie, altele decât cele de aici. Ori, poate că sunt copacul pe care s-a altoit ramura nouă... Într-un fel simt că ambele "acasă" sunt atât de mult ale altcuiva.

Atunci unde sunt eu? Undeva la mijloc, într-un fel de "no man's land", un fel de spațiu virtual, între și în două limbi, două culturi, două istorii. Vă rog să mă credeți, nu este un loc comod. Într-un astfel de "loc" nu este ușor să-ți păstrezi intactă identitatea, chiar dacă eu, cu certitudine, nu mi-am pierdut rădăcinile. Un "loc" în care singurătatea capătă proporții copleșitoare și nu mă refer la singurătatea "fizică", socială, ci la acea singurătate pe care ți-o dă tocmai singularitatea personalității, a eredității și chiar a locului geografic, a

## Vatra veche dialog



**DORINA BRÂNDUȘA LANDÉN**

poziționării acestuia în sine și în lume.

Am întotdeauna acel sentiment de DOI în UNU, care, desigur, formează un întreg dar un întreg în care se duce mai tot timpul o luptă pentru supremație.

Îmi vin în minte acum cuvintele unui prieten poet: "Fericito! Ai familie, copil, serviciu, caii, talent... ce-ți mai lipsește?"

Da, cred că întrebarea aceasta este în felul ei una esențială, iar răspunsul...

**- Ce ați învățat de la adversarii sau dușmanii dumneavoastră ?**

- Nu am avut și nici nu cred să am dușmani. Niciodată nu am făcut ceva care să poată trezi dușmănia cuiva. Desigur, au fost oameni care mi-au făcut rău ori au făcut să mă doară sufletul, însă nu cred că din dușmănie, mai degrabă din răutate, intoleranță ori, pur și simplu, din prostie. Ce am învățat de la acești oameni? Două lucruri foarte importante: să înțeleg și să iert. Aceasta mai ales pentru a putea trăi împăcată cu mine însămi și cu lumea. Desigur, această împăcare nu înseamnă neapărat armonie ci, la fel ca toți oamenii, sunt în mișcare, în mod constant, între poli armonici și dizarmonici, iar intensitatea sentimentului de legătură, de apartenență socială și spirituală, determină locul unde mă aflu între acești poli.

**- O întrebare clasică: ce înseamnă dragostea pentru dumneavoastră, la modul practic, de zi cu zi ?**

- Ceva de neînțeles, fără granițe, etern și întâmplător, imperfect și minunat. Toate în același timp. Mai înseamnă toleranță, răbdare și... umor. Îmi iubesc familia, prietenii, caii, cărțile. Iubesc răsăritul soarelui dimineața, clipa când acesta apune, prima zăpadă, căldura unei zile de vară. Iubesc, iubesc... și uneori, copleșită de probleme cotidiene, de tristeți, uit cât de multă iubire încap într-o singură zi, într-o viață.

**- Care sunt cărțile pe care le preferați și de ce le preferați pe acestea și nu altele ?**

- Aceasta ar putea fi o întrebare de care mă feresc oarecum. Pentru că ce-aș putea eu să răspund? Sunt atât de multe cărți fantastice, cărți care m-au marcat, m-au format și cum aș putea eu să aleg câteva fără să nedreptățesc pe celelalte?

**- Care este locul în care vă simțiți cel mai bine ?**

- Nu aș putea spune că este un singur loc. De-a lungul vieții, au fost, sunt și sper că vor mai fi locuri și momente, conjuncturi și trăiri care, toate la un loc, să creeze acel spațiu aparte în care toate converg spre o stare de bine, o stare aproape de perfecțiune în care să am sentimentul de UNU.

**- Ce înseamnă pentru dumneata gândul acesta: acum ?**

- O clipă unică, singură, care trebuie să existe, să treacă, pe care o aștept cu frenezie și a cărei trecere nimic nu o poate opri.

**CONSTANTIN STANCU**

*Septembrie – noiembrie 2012.*

**DORINA BRÂNDUȘA LANDÉN** s-a născut la 9 iunie 1958 la Șoimuș, județul Hunedoara. Din anul 1994, locuiește împreună cu soțul, Bengt Landén, și fiica, Melanie, în Suedia, în satul Mattmar, din regiunea Jämtland, la 400 km sud de Cercul Polar de Nord. Lucrează ca asistent medical la Tallkronan Järpen. În Suedia, poeta a urmat, printre altele, cursuri de limba suedeză, engleză, științe sociale și de istoria literaturii universale.

În anul 1980 debutează cu poezie în revista *Transilvania*.

Înainte de 1989 publică sporadic în revistele *Transilvania*, *Vatra*, *Lucefărul*, *România literară*, *Contemporanul*, *SLAST*, *Tribuna*, *Orizont*. Obține câteva premii literare pentru poezie și proză dintre care amintim *Premiul Festivalului Lucian Blaga*, pentru poezie.

După 1989, publică în revistele *Euphorion*, *Cronica*, *Ardealul literar*, *Vatra Veche*, *Lucefărul*, *Pro Saeculum*.

Este redactor la revista *Ardealul literar* și colaborator permanent la *Vatra Veche*.

Publică traduceri din limba suedeză în română, din *August Strindberg*, *Edith Södergran*, *Pär Lagerkvist*, *Dan Andersson*, *Thomas Tranströmer*, *Karin Boye*, *Gunnar Ekelöf*.

Debutează editorial cu reportaj în volumul colectiv *"Călătorie spre izvoare"*, (Ed. Eminescu, 1986).

În anul 2010, publică volumul de poezie *"Vanzătorul de imagini"* la Ed. Călăuza, Deva, urmat de a doua carte de poezie *"La nord de sufletele voastre"* în 2011, la aceeași editură.

În antologia literară bilingvă română-albaneză *Setea Cuvintelor (Amanda Edit, 2011)*, îi apar poeme în traducerea poetului *Baki Ymeri*.

În 2012 publică la *Editura DaniMar*, Deva, al treilea volum de poezie *"Judecata apei"* pentru care a primit *Premiul Fundației Ion D. Sîrbu pentru poezie pe anul 2012*.

# Homo intellectualis

(I)

Blaise Pascal distingea două modalități de percepere și înțelegere a existenței, a lucrurilor: *spiritul geometric* și *spiritul de finețe*. Activitatea spiritului geometric corespunde rațiunii, iar cea a spiritului de finețe corespunde intelectului - al unui intelect sensibil, în înțelesului formulat de Magister Eckhart: „Există o inimă a intelectului”.

Rațiunea, spiritul geometric lucrează cu ajutorul principiilor, al definițiilor, al abstracțiunilor, privește imaginarul speculativ, adevărul matematic, - în timp ce spiritul de finețe, intelectul, are văzul deschis spre real, și anume, realitatea „fină, delicată”; se bazează mai mult pe vibrația cognitivă și simpatetică a sufletului. El înțelege vertical, cu intuiții „d'une seule vue”, pe când spiritul geometric operează pe orizontală prin raționamente succesive. Astfel, domeniul spiritului geometric, al rațiunii sunt științele, domeniul spiritului de finețe sunt religia, poezia, artele, misterul. *Spiritele ideale*, afirmă Pascal, *îmbină ambele modalități de a înțelege lumea*, unilateralitatea fiind „absurdă”. La polul opus, se situează „spiritele false”, care nu posedă nici spirit geometric, nici spirit de finețe.

De observat că în accepția curentă există o deosebire de nuanță între intelect și rațiune. Rațiunii i se atribuie o activitate mai curând rece, riguroasă, preponderent principială, în timp ce activitatea intelectului implică o nuanță de rafinament spiritual, de tensiune ideatică superioară. Intelectul este vizionar, pe când rațiunea este infirmă, scrie Kant. Se explică astfel conceptul lui Spinoza privitor la iubirea de Dumnezeu - *Amor intellectualis Dei*, iar Joseph Winckelmann, legând intelectul de ideea de sublim, recomanda pictorilor „să-și înmoaie penelul în intelect”. Pe de altă parte, amintim și aserțiunea lui Leonardo da Vinci: „Pasiunea intelectuală este superioară senzualității”.

Și iată cuvântul lui Platon, care consideră că intelectul este cel

care poate cunoaște realitatea ultimă: „Există un loc supraceresc pe care până acum niciun poet nu l-a putut cânta și nici unul nu-l va putea cânta vreodată... Căci el este realitatea adevărată - fără culoare, fără formă și de neatins; doar obiect de contemplare de către pilotul sufletului care este intelectul”. (Fedru 247 c).

## Hipostaze și definiții ale intelectualului

Termenul de intelectual a fost și este încă mult discutat în legătură cu afacerea Dreyfus, plecând de la care s-a instituit ideea conform căreia în definirea intelectualului intră *sine qua non* angajarea directă socială. S-a mai afirmat că intelectualii au apărut odată cu Voltaire, Diderot, Rousseau, Chateaubriand, Hugo, Michelet ș.a. În realitate, ideea de intelectual și cuvântul definitiv au fost formulate pentru prima oară de Petrarca, iar apariția intelectualului a avut loc cu mult mai înainte de a se imagina termenul, și anume, în Grecia antică.

Ca atare, dacă intelectul este funcția spirituală cea mai înaltă a omului, întrunind *viziunea și cultivarea valorilor, noblețea minții și capacitatea creatoare*, vechea Eladă a cunoscut acea miraculoasă densitate de mari „intelectuali”, creatori ai culturii europene - de la Thales și Empedocle la Platon și Aristotel, întemeietorii filozofiei; de la Eschile la Aristofan, care au pus bazele tragediei și comediei; de la Esop la Pindar, întemeietorii ai diverselor genuri de poezie; de la Fidias și Praxiteles la Lisip și Polycleet, care au creat acea formulă unică a plastice tridimensionale imaginând „secțiunea de aur”, „proporțiile divine”, canon irepetabil mai târziu etc. Locuitorii Eladei au dat naștere la acea viziune a intelectualului, în care *gândirea și fapta creatoare făceau una, constituiau formula lor de viață*, de inserție în univers.

În Evul Mediu, criteriul de intelectual consta în exercițiul gândirii metafizice cristianice, filtrat prin filozofia aristotelică. „Umanistă” prin excelență pentru acel timp a fost catedrala unde omul se întâlnea și se confunda cu



suprema sa proiecție cosmică - divinitatea. În acel context, se detașează celebri intelectuali liberi. Astfel, Dante și Eckhart și-au luat mari libertăți față de dogmatismul religios și au făcut apologia lirică - primul a iubirii pământești îndumnezeită, celălalt a demnității divine a omului, mergând până la ideea că omul se autocreează ca Dumnezeu, identificându-se cu el. Pe de altă parte, Boetius și Giordano Bruno s-au situat foarte înalt ca tensiune a gândirii, în *apex mentis*, ultimul imaginând libertatea metafizică, spirituală ca *zbor nelimitat al intelectului* „dincolo de ceruri”, model la care s-a gândit și Eminescu.

De partea cealaltă a Europei, în Persia, Omar Khayyam oferă un exemplu de intelectual complet. Filozof și poet, el a fost totodată matematician astronom și medic, adică om al faptei științifice și sociale. Acestea toate, alături de o viață petrecută în desăvârșită noblețe. Robaiatele sale constituie un compendiu paradigmatic privind înțelepciunea în viață: a fi lucid de vanitatea existenței, dar totodată să te bucuri la modul poetic de ceea ce îți oferă frumosul naturii și al vieții.

Prin termenul de „intelectual”, imaginat de Petrarca, autorul *Sonetelor* înțelegea independența de gândire consecutiv desprinderii de totalitarismul religios, părăsirea Evului Mediu când domina obsesia păcatului adamic, pentru ca, în schimb, omul să se bucure de viață. Alături de prietenul său, hedonistul Boccaccio, Petrarca face deschiderea spre *umanism*, Florența devenind centrul principal al Renașterii timpurii. Modelul ideal de intelectual a aparținut Greciei antice și Renașterii. Mediul spiritual de largă respirație a făcut posibilă arteziana de genii din cele două epoci. →

GEORGE POPA



Kant, în *Critica puterii de judecare*, definește conceptul de intelectual - echivalent cu om superior - pe de o parte, prin latura *etică*: „Dar numai moralitatea îl face pe om să fie scop ultim, căruia toată natura să-i fie subordonată teleologic”, - iar pe de altă parte, prin *voința comunicării bucuriei spirituale*: „Căci om nobil e considerat cel care este dispus și este în stare să comunice plăcerea sa și altora, și pe care un obiect nu-l satisface dacă nu poate simți plăcerea pentru el în comunicare în baza unui contact originar, dictat de însuși faptul de a fi om. Posibilitatea universală a comunicării frumosului îi mărește valoarea la infinit ... promovarea a ceea ce cere înclinația naturală a fiecăruia.”

Hölderlin și Herder consideră că *experiența poetică*, cea prin care are loc reîntemeierea superioară a vieții înălțând-o către o idealitate axiologică, reprezintă factorul catalizator al formării unui intelectual. Ideologiile intelectualului au ca bază cultivarea valorilor absolute – adevărul binele, frumosul, sublimul.

Este de mare altitudine și deosebit de revelatoare definiția filozofului Richard Rorty: „Ar trebui să înțelegem că intelectualul *ca* intelectual are o nevoie specială, idiosincronică, - o nevoie de *inefabil și sublim*, o nevoie de a ajunge *dincolo* de limite, o nevoie de a auzi cuvinte care nu fac parte din niciun joc-de-limbaj”.

Jacques Julliard și Michel Vinock definesc intelectualii ca fiind organizatorii de opinii ce conduc societatea, apărătorii valorilor universale împotriva părerilor partizane.

Pentru *Eduard Drumomd*, a fi intelectual însemnează a avea o concepție profundă despre lume și despre ordinea socială, o viziune clară și operațională despre rolul jucat de fiecare, potrivit capacităților și funcției sale.

El posedă curajul opiniilor proprii, curajul de a spune lucrurilor pe nume.

Régis Debray vorbește de trei calități ale unui intelectual: aptitudinea de a-și exprima poporului său concepțiile - *efectul Mirabeau*; capacitatea de a emite un cuvânt care depășește individualitatea proprie, pentru a enunța universalul -

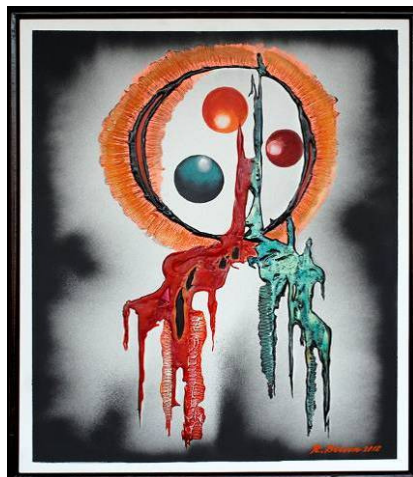
*efectul Goethe*; abordează subiecte care depășesc domeniul personal de competență, în numele adevărului - *efectul Gorgias*.

Jean-François Lyotard distinge trei funcții ale intelectualului: intelectualul propriu zis, implicat social prin crearea unui limbaj de cuvinte și probleme care interesează viața tuturor; cercetătorul, care descoperă o idee ce lipsea contextului științific universal; visătorul, care caută în scrieri anterioare un „cuvânt suveran”, consonant cu meditațiile sale.

Joël Roman include în “figura de intelectual unificată” - universitarul și jurnalistul. Precizează însă că există un divorț crescând între viața intelectuală și cea universitară prin faptul că aceasta din urmă tinde să formeze doar specialiști unilaterali (“pseudouniversitarii” lui Charles Peguy), deși universitarul ar trebui să fie intelectualul de prim ordin, adică posesor al unei culturi “universale”, care îl face să vadă generalul și nu particularul, fapt ce îi conferă o responsabilitate particulară față de societate.

În ce privește jurnalismul, aici pândește riscul corupției de ordin politic; consecutiv, afirmă J. Roman, jurnalistul devine o formă degradată a intelectualului. Acest fapt demonstrează că nu spațiul public creează intelectuali.

Concluziv, s-a vorbit despre trei clase care domină scena socială: *intelectuală, mediatică, politică*: intelectualul este emanatorul de idei care pot călăuzi societatea, mediaticii le comunică și le comentează, iar politicienii au rolul de a le aplica.



## Conjugarea verdelui

# Scrisoare către Noica

În *Scrisoare către Noica*, Emil Cioran îl numește pe Eminescu geniul de care nu încetează să se mire.



Dacă „seminția noară” îl face pe scepticul Cioran să-și înmulțească îndoielile și să reafirme imposibilitatea ieșirii dintr-un destin minor, Eminescu îi schimbă severitatea opiniilor. Cum generația de dinainte de război s-a dovedit capabilă de un eșec răsunător, „noii veniți” (tinerii despre care Noica spunea că doar ei îl merită pe Eminescu) ar trebui să înainteze în izbândă „la fel de departe pe cât am mers noi în înfrângere”, pentru a fi demni de Eminescu. Fără el, scria Emil Cioran, *neamul* nostru ar fi neînsemnat și aproape demn de dispreț. Eminescu, în aprecierea lui Cioran, ne salvează din mediocritate; căci și un Budha ar putea fi gelos pe geniul lui, față de care suntem „prea obligați”.

Cioran vorbea despre o diluare a ființei noastre, venind din lipsa orgoliului național, din absența mesianismului, din scepticismul în toate domeniile, la care se adaugă neîncrederea, amabilitatea „instabilă și trecătoare”, ironia „periferică”, lipsa sensibilității pentru „marile sincerități”. Eminescu atenuează răul acestei diluări, fiind fluidul vital, de adâncime, care provoacă patosul „marilor transfigurări”, „drama și conștiința esențialității fiecărei clipe de viațuire”.

Metaforic, Cioran vorbește despre sângele cu prea multă apă... Eminescu e forma de ascensiune care evaporă apa sângelui românesc, făcându-ne să știm că există ieșire din noi înșine. *Oare ce am face noi dacă n-am fi avut pe Eminescu?* – este o întrebare generic în exegeza eseistică a lui Emil Cioran, absentă în dezbaterile zilei.

E 15 Ianuarie și ... batem pasul pe loc!

VALENTIN MARICA

## Eminescu și mitul romantic al Edenului erotizat

Romantismul european, curentul ce promovează principii estetice precum *libertatea „absolută” în creație, expansiunea eului până în centrul universului, evaziunea în istorie, în mit, în vis, în „templul naturii”, în „culoarea locală”, în demonic, în „voluptatea suferinței” etc., criticând prezentul epigonic, relevând eroi excepționali în împrejurări excepționale, la antipodi, valorificarea folclorului ca matcă a tuturor artelor, desfășurarea teluric-celestă a ființei, a fanteziei, în planuri antitetice, cultivarea grotescului, a sublimului, elogiul geniului, al prometeismului / titanismului, infuziunea liricului în epic, chiar și în eseu, în critică*<sup>1</sup> înregistrează prin creația lui **Mihai Eminescu** un moment esențial.

După cum s-a mai remarcat, chiar și natura devine adesea *état d'âme* pentru dorul eminescian, cel care aduce din sursele sale folclorice nota națională a universalității poporului român. Și, în creația eminesciană, profunzimea caracterului național începe, firește, de la miturile fundamentale. La Eminescu, „...mitul nu e decât simbol, o hieroglifă, care nu e de ajuns că ai văzut-o, că-i ții minte forma și că poți s-o simți în zugrăveala pe hârtie, ci aceasta trebuie citită și înțeleasă.”<sup>2</sup>

Fără a fi structuri închise, miturile pot căpăta semnificații diferite, în funcție de fizionomia și idealurile unei epoci. Astfel, privită în ansamblul istoriei, epoca romantică a fost o epocă a nostalgiei după pierduta primordialitate a omului. Eminescu însuși era conștient că participarea la ritmurile cosmice presupune un drum deschis spre viitor doar în măsura în care putem cunoaște taina începuturilor și a sfârșitului, geneză și eschatologie, propulsia sufletească de a participa la marea Tot, presupunând mai întâi o largire a conștiinței înspre trecut, deci înspre origini.

Dacă punem în legătură creația cu gândirea mitică, la Eminescu există o similitudine constantă între drumul pe care îl străbate creația și drumul pe care îl străbate mitul. Trăind în mit, artistul însuși urcă, prin actul de creație, către geneză, reificând splendoarea pe care au avut-o începuturile. Însă gândirea mitică a presupus prezența conștiinței acestui mit.

Așadar, geniul eminescian, în setea de cunoaștere și în dorința de creație, și-a compus o gândire din care nu puteau lipsi mituri ale umanității: mitul originii și al creației, mitul cosmogonic, miturile eschatologice și mitul eternei reîntoarceri, al recreării de sine. Se poate vorbi chiar de o schemă a gândirii mitice eminesciene, în care se înscriu mitul uitării și al amintirii, mitul lui Narcis, mitul prometeic, al androgenului. Alte motive ce se leagă de gândirea mitică sunt: cel al apei, ca element etern și genuin al universului, cel al spațiului și al timpului sacru și profan, motivul *axis mundi*, al haosului, al lui *deus otiosus* (al demiurgului respins de propria creație, în care nu mai poate interveni), cel al insulei, ca spațiu paradisiac, al luminii, motivul archeului, al avatarului, al metempsihoziei.

Motive romantice sunt și cel al serii și al nopții, ca timp echinoxial în care ființa transcende realul și are acces la misterele lumii, motivul lunii, al somnului și al visului,

motivul îngerului căzut, al femeii afrodisiace, al oglinzii, prin care realul se spiritualizează, motivul zborului cosmic, al androgenului, al copilăriei ca vârstă mitică a omului, motivul muzicii sferelor, al mandalei (al roții ca simbol al destinului implacabil), motivul *fortuna labilis*, al florii albastre, al îngerului și al demonului și motivele eminesciene obsedante: cel al geniului și al demonului. Iar acestea nu sunt decât o parte din numărul enorm de motive valorificate de Mihai Eminescu, atât în poezie, cât și în proză.

*Natura și Erosul* din creația eminesciană poartă această pecete de inefabil romantic datorată, îndeosebi, eului liric ce încearcă – într-un cadru natural pur – „să re-editeze” perechea ideală, ori perechea edenică de dinaintea „căderii în păcat”; se poate vorbi chiar de *un mit romantic al unui Eden erotizat* ca în *Dorința, Lacul, Floare-albastră, Atât de fragedă, Freamăt de codru, Sara pe deal* etc. Erosul își dezvăluie valoarea de principiu primordial, precum și natura duală, definite prin apartenența la cele două nivele – terestru și astral – ale existenței.

Tema iubirii este o constantă în poezia eminesciană și se asociază cu o varietate de sentimente, ilustrând o perspectivă originală asupra acestui sentiment. Erosul eminescian oscilează între spiritualizare și pasiune. Sentimentul erotic este ilustrat în mai multe ipostaze: legat de dorul folcloric (T. Vianu); în legătură cu natura “în devenire” și cu întrupări feminine (Edgar Papu); în legătură cu peisajul micro și macro-cosmic, care ocrotește iubirea (G.Călinescu). De asemenea, sunt exprimate sentimente legate de suferința iubirii pierdute (*Și dacă, Lacul, Floare albastră*), de dragoste fără speranță (*Dacă iubești fără să speri, De câte ori, iubit*) și, rareori, de dragoste împlinită (*De ce te temi*).

Abandonarea viziunismului mitic și reunirea structurilor mitice într-un ritual familiar, al intimității, sunt trăsături specifice multor antume ale maturității eminesciene. Astfel, poezia de tinerețe a iubirii configurează un spațiu paradisiac, luxuriant, ocrotitor, vitalist, care devine „un spectacol al Frumuseților firii, univers auditiv și vizual” (Tudor Vianu), al cărui atribut esențial este *devenirea*. Lumina e simbolul devenirii, în timp ce marea, codrul și cerul sunt simboluri ale eternității. Decorul e adesea feeric - convențional, ca în „Lacul”, unde armonia coloristică și paradisiac-florală e cadru pentru idila închipuită, anticipată, pentru dorința de evadare și izolare de restul lumii. Elementele contingentului compun un cadru ideal, estetizat prin simbolizare: codrul, lacul, nuferii, trestii etc., motive frecvente în erotica eminesciană, care devin repere ale spațiului, ale naturii înseși în configurația ei romantizată la nivelul filtrării esențelor. Este demnă de semnalat și opțiunea eminesciană pentru termenul „codru” în locul sinonimului său „pădure”, fiindcă primul substantiv încorporează semantic ideea de imensitate și de vechime, având valoarea, în simbolistica eminesciană, a unui spațiu mitic, primordial, accepție regășibilă în întreaga operă a poetului.

G. Călinescu remarca în idilele eminesciene „prefacerea unor elemente de natură moartă ori vegetală în mituri simbolice, prin răsturnarea relației de cauzalitate în →

**FLORENTINA HĂRĂNGUȘ**





scopul de a izola sentimentele”, realizând simultaneitatea și corespondența între sentiment și fenomenele naturii. În același sens, Eugen Todoran identifica un sentiment al naturii, care presupune interiorizarea peisajului și estetizarea lui prin simbolizare. Eminescu nu creează tablouri plastice, pasteluri, fenomenele realizând un mit al naturii, cu anumite funcții. Ipostaza iubirii paradisiace, prezentă în idilele eminesciene, presupune o natură de început de lume, un paradis terestru și un timp sacru, echinoxial, cum afirmă și Ioana Em. Petrescu în „Modele cosmologice și viziune poetică”.

Această natură paradisiacă este dominată de astrul tutelar al nopții, *luna*, simbolul unei nostalgii fără echivalent. Însă motivul romantic al lunii devine reprezentarea unui peisaj din care nu lipsește prezența umană, pentru că dimensiunea umană, particularizată prin imaginea ochilor și a frunții iubitei, precum și prin nuanțele afective, exultat – sentimentale ale eului liric, își regăsește corespondentul fundamental în planul naturii tocmai în imaginea lunii. *Stelele* se integrează armonios în decorul romantic – bucolic, iar prezența lor relevă dinamica ascensională a stării de spirit, o atracție către înalt, către cosmicitate.

Peste varietatea subtilă a stărilor sufletești comunicate, ceea ce reunește poeziile este în primul rând stenicitatea sentimentului, plenitudinea clipei de dragoste, care transfigurează lumea. Apoi prezența invariabilă a codrului și a apei în ipostaza de lac sau izvor este o altă caracteristică a acestei perioade. Apa joacă un dublu rol în imagine: acela coloristic, de lucire fină și tremurătoare în întunericul pădurii, și cel sonor, de acompaniament sugestiv al stărilor sufletești.

Iubirea paradisiacă nu se consumă în prezent, ci este proiectată în viitor, ca aspirație perpetuă a ființei poetice spre paradisul iubirii. Însă o asemenea iubire paradisiacă devine, la Eminescu, o pură idealitate, pentru că, în viziunea poetului, tensiunea spre o atare iubire semnifică aspirația spre regăsirea paradisului pierdut, spre un univers ordonat și protector, cel al cuplului adamic arhetipal, după expresia lui G. Călinescu. Acesta precizează că în stratul de adâncime al idilelor eminesciene figurează mitul platonician al androgenului, conform căruia omul aspiră etern spre realizarea prin iubire a perfecțiunii umane, iubirea fiind un principiu al armoniei omului și al armoniei cosmice în același timp, un sentiment uman ce generează raportul dintre ființă și marele univers.

Ioana Em. Petrescu subliniază ideea că iubirea la Eminescu este „un univers compensativ”, asemeni spațiului poeziei, opus realului inform, dominat de antinomii și pe care ființa poetică eminesciană, în ipostază romantică demiurgică, îl creează ca replică ironică la universul real dizarmonic.

Dincolo de toate aceste mărci și nuanțe, idilele eminesciene rămân expresia aceluși vizionarism romantic din perioada de tinerețe, care reprezintă, de fapt, capacitatea poetului de a pătrunde dincolo de imaginea particulară a lumii și de a transpune liric ideea unității implicite a tuturor lucrurilor.

#### Note bibliografice:

1. Ion Pachia Tatomișescu, *Dicționar estetic-literar, lingvistic, religios, de teoria comunicației...*, Timișoara, Ed. Aethicus, 2003, 363 sq
2. M. Eminescu, *Strângerea literaturii noastre populare*, Ms. 2257

## Filmarea continuă

Grifonul roșu iese din vitralii.  
Își cere dreptul său din istorie  
Și un sfert din buzunarul  
În care a zăbovit inima reginei Maria.  
Muzica alămurilor nevinovate  
Se aude din sala  
Cu oameni închiși etanș  
În floacoanele cu aqua guerlain.  
Din cișmeaua stradală curge alcool  
În gura copilului dăltuit  
Din marmură de carrara.  
Filmarea continuă!  
Cum să ies din stop cadru,  
Să îmi fac rondul de noapte,  
Pelerinajul în jurul catedralei  
Din care nu mai este nimic?!  
Liturghia de la miezul nopții  
Zace cu limba tăiată  
În gazonul ciuruit de cârțițele oarbe.  
În agora literară  
E sfâșiat în cuțitele lungi  
Vițelul cel gras...  
Ziua se macerează în sânge și oțet aromatic.

Ochelari de cal pur sânge arab...  
O ultimă dublă! și figurantul cu alzheimer  
Își scrie memoriile în vopsea tempera.  
Zidul plângerii e mânjit cu graffiti.

## Nu sunt un revoluționar

Azi  
Ar trebui să fii lângă mine,  
Să-mi tragi perechi de palme peste fața  
Brăzdată de ger.  
Să spui o dată și încă o dată:  
-Ești lașă!  
Nu.  
Tu ești milos și nu o vei face...  
În scaunul cu roțile din capătul mesei,  
Ochi în ochi cu durerea mea muritoare  
Este doar o dără de nuanțe albastre,  
Panglică de mătase  
Căzută din pălăria Annei Karenina.  
Dacă aș fi fost nebunul întruna  
Mutat pe tabla de șah  
Aș miroși și azi a degete îngălbenite  
Cu tutunul generalilor albi.  
Nu sunt un revoluționar,  
Nici cobai  
În tot acest experiment care  
Își are rostul lui  
În clipa coagulată ca o pipotă  
De pasăre despicată în baionetă.  
Garda s-a schimbat la palatul de iarnă.  
Capelanul care a vegheat arestații  
Este liber cugetător.

MELANIA CUC

# MAREA ÎN VIZIUNEA LUI MIHAI EMINESCU

Mihai Eminescu încearcă în diferite momente ale operei sale să atribuie “spectacolului apelor” o funcție bine determinată. O prezență constantă în lirica lui Eminescu este motivul mării, motiv subsumat relației osmotice eroului liric – natura, iar marea ca topos al Erosului, fiind un aspect al acestui motiv care particularizează creația poetică eminesciană. Marea simbolizează uneori viața fremătătoare de energie, alte dăți extincția, neantul, după cum tot ea apare ca întrupare a voinței metafizice sau scenă alegorică a istoriei.

„Întinderea aparent infinită a mării semnifică ponderea ei, alături de pământ, în echilibrul și starea de existență a vieții. Imensitatea acestui uriaș rezervor de viațuire poartă cu sine o gamă impresionantă de simboluri. Ea îi aduce omului deopotrivă liniște și teamă. Marea inspiră un sentiment de încredere, dar și de singurătate, de spaimă, dar și de imposibilitate a pătrunderii în universul ei tainic, de putere dominatoare a existenței și de eternitate, de admirație și de binecuvântare. În mare, se ascund destinele, dar tot aici se pot refugia și aștrii cerești în căutarea liniștii. Marea îl ajută pe om, dar îl și poate distruge, delimitează existențe pământului, dar îl și poate acoperi făcând să dispară total. Ea ridică noțiunea de apă la proporțiile pe care basmul popular le dă împărăției. Aici se ascunde o întreagă viață. Această împărăție este însă permanent dominată de pericole din afară sau din interiorul ei.”<sup>1</sup>

Pentru Eminescu, marea ascunde, dar și revelează mistere. Bunăoară, postuma “Când privești oglinda mării” are la bază nu numai o simetrie structurală, dar și una de simboluri: noianului verde și amar al mării îi corespunde “marea de mahnire și venin” a sufletului eroului liric; pustia umedă ca-ntr-un sicriu al mării are drept corelativ traiul eului liric: “Suflet mort, zâmbiri senine.”

1. Dumitriu, Corneliu, *Despre sine și sens în rostirea eminesciană*, Ed. Mondero, București, 1993.
2. Negoșescu, I., *Poezia lui Eminescu*, Ed. Eminescu, București, 1970.
3. Dumitrescu, Ion, *Metafora mării în poezia lui Mihai Eminescu*, Ed. Minerva, București, 1972.
4. Călinescu, George, *Opera lui Mihai Eminescu*, vol.1, Ed. Minerva, București, 1976.

Mai întâi, Eminescu, geniu romantic prin excelență, nu s-a oprit, în zugrăvirea mării, la furia nestăvilită a valurilor și nici nu le-a urmărit insistent cum se pierd dincolo de zări. Explicația faptului, Caracostea a dat-o principial: poetul, adâncind resursele limbii și propriul său suflet, le-a subordonat unui tipar stilistic, supraindividual, care îi domină plăsmuirile; el “disciplinează în



formă clasică avânturile spre nemărginit”. Paralel acestei interpretări, se ivește sugestia că poetul, în geneza metaforei mării, din lipsa unui contact autentic cu apele ei, nu s-a putut elibera definitiv de sub impresiile copilăriei, care au adus arătați fuziune cu imaginea lacului.

În al doilea rând, aderența mării la infinit, constantă în versurile lui Eminescu, are loc mai rar pe dimensiunea orizontală, atât de specifică ei, și frecvent prin oglindirea cerului în ape, spectacol ce aparține deopotrivă lacului. Faptul este urmarea directă a pasiunii poetului pentru noapte, dar în orânduirea stilistică a peisajului întrepătrunderea de viziune dintre lac și mare se dovedește operantă. Căci, în lumina izvoarelor, este evident că Eminescu a cunoscut la vremea marea romanticilor, nesfârșită și misterioasă în nopțile cu lună plină, dar oricât de frumoase vor fi fost descrierile, poetul nu s-a lăsat furat de vraja lor, fiindcă, cu spontaneitate, el le încadra viziunilor de aceeași natură, superioare, și pe care copilăria lui hoinară i le descoperise aievea, cu ani în urmă, peste apa codrilor din Ipoțești.

Scenă a istoriei, oglindă a omului și a vieții în zbaterea zadarnică după fericire, simbol al eternității și al infinitului și metaforă a spațiilor morții, acestea sunt principalele sensuri pe care le-am descoperit pe baza metaforei mării.

Ca atare, dacă de fiecare dată a atribuit mării o funcție determinată, a fost din nevoia sistematizării și pornind de la faptul că acea funcție avea

prioritate în ansamblul configurației expresive.

Privitor la semnificațiile metaforice ale peisajului, viața este aceea al cărei inefabil poetul îl caută mai adesea în lumea valurilor. Fără îndoială, imaginea închide în sine, de fiecare dată, nuanțe multiple, dar aceste nuanțe se grupează în jurul unui sens principal, care este pus într-o lumină deosebită.

În ansamblul de figurație al metaforei noastre, sintagma *viață-mare* constituie cel mai adesea “focarul de regrupare al virtualităților simbolice.” Căci, fie că apele sunt scenă a istoriei, fie că sunt oglindă a omului, fie că reprezintă voința de a fi și zbaterea ei zadarnică, baza figurației rămâne viața.

Împrejurarea este deosebit de prielnică pentru scopul urmărit, deoarece între marile teme lirice cultivate de poeți, viața îngăduie o privire mai clară spre structura operei lor.

În această privință, reluând cele spuse în legătură cu “Dintre sute de catarge”, este neîndoieinic faptul că nucleul de dezvoltare a metaforei se află, cu bogăția ei de sensuri, în folclor. De aici a străbătut în literaturile culte, înregistrând trei moduri principale de a fi: cel creștin cu accentul pe greutatea vieții asemănată valurilor, din vâltoarea cărora mântuirea este așteptată sau invocată de la grația divină; cel titanice, care dezvoltă frământarea amenințătoare a valurilor și, în contrast cu ea, hotărârea omului de a o înfrunta; în sfârșit, cel de-al treilea, căruia, în lipsa altui termen, îi vom spune cel modern, și care se caracterizează prin aceea că dramatismul dezlănțuirii trece prin umbră, viața destrămându-se de la sine pe linia timpului ireversibil.

Este vorba, desigur, de o tipologie cu totul generală, fiindcă în realitatea expresiei cele trei moduri stabilite adesea se întrepătrund. Faptul este valabil și pentru Eminescu, care s-a confruntat cu esența fiecăruia dintre ele, dar formă independentă a dat numai primului, în poezia “Rugăciune”.

Cât despre celelalte două tipuri ale imaginii, ele au fuzionat în conștiința marelui liric, pentru că ori de câte ori îndrepta peisajul apelor spre funcția vieții, titanice prin structură “își simțea elanurile afirmării minate de conștiința rezistențelor ce le sunt inerente.”

Pe aceste coordonate, “călăuzit de marea lui sete de desăvârșire”, a înălțat Eminescu opera lui.

MARIANA GABRIELA  
TRANDAFIR



# ROMÂNISMUL, BALCANITATEA ȘI UNIVERSALITATEA LUI CARAGIALE

Dezbaterea actualității creației caragialiene în revistele literare și de cultură, în „Anul Caragiale”, a evidențiat din nou, dacă mai era nevoie, specificul (caracterul, conținutul) ei românesc. Ca și în timpul vieții scriitorului, dar cu mai puțină pasiune, s-au formulat iarăși opinii privind grecismul, fanariotismul etnic al lui Caragiale, imputându-i-se preferința pentru redarea, în exces, a „negativelor” societății românești. Și acum, ca și atunci, nu s-a ținut seama de faptul că satira nu trebuie confundată cu ura și decizia de cei vizați. Mai ales când e făcută cu simpatie și înțelegere, ca la Caragiale. Un autor satiric nu poate fi, pentru cei vizați, decât antipatic. Antipatie care, în cazul lui Caragiale, a mers până la negarea apartenenței sale etnice românești. Apartenență care, chiar dacă n-o fi fost fiziologică, era sigur de natură spirituală. Cert este că nici măcar cei care îi negau etnicismul român nu au negat că scrierile sale surprindeau caractere și situații specific românești.

G. Călinescu, în *Istoria literaturii române...*, Ed. Minerva, Buc., 1982 afirmă originea balcanică, dar nu neapărat neromânească a lui Caragiale (p. 488). Această origine balcanică după tată, cumulată cu fondul muntenesc după mamă (p.493), se reflectă într-o parte a operei lui Caragiale sub forma balcanismului. „Caragiale este, după Anton Pann și N. Filimon, un mare promotor al balcanismului în sens larg <...> Balcanismul lui începe cu un etnicism provincial bizuit pe specificul muntenesc și încă mai exact, bucureștean. (p. 501) G. Călinescu demonstrează pe larg că eroul reprezentativ al balcanismului caragialian este Mitică, iar locul de manifestare a balcanismului este mahalaua. Dacă urmărim cu atenție comentariile lui G. Călinescu asupra prozei lui Caragiale, pe care o consideră mai caracteristică decât teatrul pentru mentalitatea artistică a autorului, observăm că distinsul critic susține și argumentează balcanismul doar pentru o parte a operei lui Caragiale. Cealaltă parte este scrisă în manieră naturalistă (occidentală). (p. 496) Scrierile lui Caragiale, ca și ale altor scriitori din epocă, reflectă debarasarea societății românești din a doua jumătate a sec. al XIX-lea de orientalism și îmbrățișarea occidentalismului.

Abordarea actuală a balcanismului lui Caragiale a fost făcută de G. Lateș (*Dunărea de jos*, nr. 6/2012). Acesta propune o nouă terminologie (balcanitate în loc de balcanism) și o nouă metodologie pentru stabilirea balcanității lui Caragiale, un nou punct de pornire în această cercetare, corectându-l pe cel al înaintașilor. G. Lateș este de părere că „a reduce balcanitatea la un mixaj de Orient și Occident sau de Bizanț și Islam... e până la urmă o explicație insuficientă.” Balcanitatea lui Caragiale trebuie cercetată nu prin raportare la culturile greacă și română, ci la o „structură temară”, ale cărei componente culturale, asumate conștient sau inconștient de scriitor, ar fi: elementul bizantino-oriental; componenta occidentală, preponderent teatrul clasic francez; lumea românească. Sinteza celor trei culturi (componente) se regăsește în toposul caragialean, reprezentat de (prin) mahalaua. Din examinarea



acestui topos, prin prisma balcanității, autorul deduce că nu prea se poate vorbi de balcanitatea creației caragialiene. Sau, în formularea ambiguă, nuanțată a autorului: „ne e însă teamă că lucrurile nu stau tocmai așa.”

Întreaga demonstrație suferă însă de câteva hibe, dintre care cea mai însemnată ni se pare „ideea preconcepută”, formulată chiar din pornire și echivalentă cu o premisă falsă, conform căreia balcanitatea (balcanismul) nu e o realitate, ci o invenție: „Ca fenomen cultural, invenția numită balcanism duce spre categoria curentelor create ad-hoc pentru a susține o idee politică: semănătorism, poporanism, gândirism, protocronism și care nu-și găsesc un corespondent în alte lumi mai apropiate sau mai îndepărtate.” La startul cercetării (analizei), autorul se plasează pe o poziție la fel de greșită precum cea reproșată înaintașilor: antecesorii considerau balcanismul o realitate, el îl consideră o invenție. În plus, autorul își aranjează în „prisma” de examinare a balcanismului, criterii care să-l ajute să vadă ceea ce vrea. Prezența în al doilea element al „primei” a teatrului clasic francez n-o să confirme niciodată balcanismul scrierilor caragialiene. Nici nu mai e nevoie să privești prin prismă!

Opinăm că operațiunea ar putea fi reluată. Dar nu ar trebui să ne limităm la definirea lingvistică a balcanismului (balcanității), ci ar trebui să precizăm – prin studierea literaturilor din Balcani din a doua jumătate a sec. al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea – care sunt elementele lor caracteristice privind tematica (situațiile), tipologia personajelor etc. Abia după aceasta, prin comparație cu scrierile caragialiene, ne-am putea pronunța cu acuratețe, dacă acestea conțin ori nu elemente de balcanitate. Până la întreprinderea acestei operațiuni de anvergură, formulăm această observație: dacă se admite – și se admite – că o parte din opera cinematografică a lui Emir Kusturica ilustrează perfect balcanismul, o rapidă comparație a situațiilor și tipologiei personajelor din filmele sale cu cele din teatrul și proza lui Caragiale argumentează balcanitatea creației caragialiene. Dar poate că aceasta e doar o impresie de suprafață. Probabil, vom ajunge la reconfirmarea opiniei călinesciene: balcanitatea etnică a lui Caragiale nu este cert neromânească și doar o parte a creației caragialiene ilustrează balcanismul.

**Universalitatea** creației caragialiene a fost atestată încă din timpul vieții autorului și reconfirmată după aceea prin traduceri, reprezentații teatrale, publicarea unor studii dedicate vieții și operei sale. Anul Caragiale a prilejuit folosirea unei noi modalități de a evidenția (demonstra) universalitatea lui Caragiale. Din inițiativa →

**TRAIAN D. LAZĂR**  
Grafică de Adelaida Mateescu

caricaturistului Nicolae Ioniță a fost alcătuit și publicat, cu sprijinul Primăriei și al Consiliului Local Municipal Ploiești, albumul „I.L.Caragiale, un omagiu planetar.” Albumul a materializat în cele trei volume un proiect existent încă din 2003. El cuprinde lucrări ale unui număr de 1500 mari caricaturiști din 141 țări de pe toate continentele consacrate lui Caragiale, constituindu-se într-un omagiu al comunității mondiale a celor ce-l iubesc. În introducerea intitulată „Testamentul lui Caragiale”, autorul consideră necesar să respingă accepțiunea tradițională a sensului termenului caricatură, aceea de „a fi ținta batjocurii, a ironiei.” Autorul susține că „dacă ai simțul umorului accepti caricatura ca pe un test, ca pe o oglindă care pune în lumină adevărul, ce e urât devine mai urât, ce e frumos, mai frumos.” Dar dacă nu ai simțul umorului?, ne întrebăm noi. Noua semnificație dată de autor termenului caricatură era menită să-i susțină afirmația: „Caragiale, în viață fiind, a acceptat să fie caricaturizat în propria revistă, Moftul român”, a acceptat să fie subiect de caricatură. Desigur pentru că avea simțul umorului și se știa frumos, conchidem noi în consens cu argumentația autorului.

Decât să fi recurs la o asemenea abordare șubredă pentru a demonstra că transformarea lui Caragiale și a operei sale în subiect de caricaturi este un omagiu și nu o jignire, autorul putea să observe că unele dintre producțiile grafice în care apare Caragiale sunt intitulate „desemn”, iar altele „caricatură.” Altele nu au nicio specificare.

(Vezi vol. I, pp.VII-XXII). Se practicau deci în epocă aceste două categorii de grafică. „Desemnele” reproduceau cât mai realist posibil „naturelul” personajelor și nu aveau nicio tentă peiorativă, ironică, critică. Erau desene în genul celor realizate de Daumier și, dacă nu mergem prea departe, denotă chiar o influență tematică, posibilă, având în vedere legăturile culturale româno-franceze, prezența unor ziariști și meseriași francezi la București ori a unor români la Paris etc. Compară, în acest sens, „desemnul” „În trenul de plăcere București-Sinaia” din „Moftul român”, cu desenul (litografia) lui Daumier „Compartimentul de clasa a II-a”. „Caricaturile” își păstrau sensul tradițional de ironie, critică, blamare. Cele în care apare Caragiale își exprimă „aciditatea” în textul care însoțea caricatura (Vezi „Caion chelner la Caragiale” ori desenele ironizând persoane precum Panu, Maiorescu, Paladi, aflate în raporturi rele cu Caragiale) și mai puțin – deloc vizându-l pe Caragiale – în partea grafică. Evitând complicațiile demonstrării aspectului pozitiv, lăudabil chiar de a fi subiect de caricatură, autorul se putea referi la prezența lui Caragiale în grafica vremii sale și în grafica actuală, nu neapărat în caricaturi. E greu să schimbi mentalitatea generală privind sensul negativ, hilar, al prezenței cuiva într-o caricatură. Chiar și în economia de piață, unde vedetele preferă să fie „arătate cu degetul” decât ignorate, trecute sub tăcere, se știe că nu ești „arătat” de bine, dar dacă asta aduce bani...



Producțiile grafice din cele trei volume ale albumului, în număr de 2000, pot fi împărțite în „desene” și „caricaturi.” „Desenele” redau realitatea „imaginată” de autor, dar cât mai fidelă materialelor documentare avute la îndemână, fotografiile ce îl reprezintă pe Caragiale bust, cu pălărie, căciulă (vol. I, p. 124; III, p. 30). „Caricaturile” redau o realitate deformată în bine, puternic subiectivizată, urmărind să releve elemente definitorii ale personalității lui Caragiale: că este scriitor; român; un scriitor satiric; autor de piese de teatru. Iată câteva: Caragiale, ciclop (I, p. 93), aluzie la spusa scriitorului că simte enorm și vede monstruos; fața lui Caragiale în forma hărții României (vol. II, p. 302) sau figura lui Caragiale în conturul hărții României, pe fundalul steagului UE (vol. I, p.118), trimitere la faptul că e scriitor român, iar România face parte din UE; Caragiale cu o figură de facocer (vol. I, p. 20), sugerând agresivitatea

satirei sale; Caragiale în postura de creator de personaje ce se nasc din picăturile de cerneală ale condeiului său (vol. I, p. 142, vol. III, p. 33) ori personaje ieșind din capul lui Caragiale, precum Atena din capul lui Zeus (vol. I, p. 302); statuia lui Caragiale purtând pe umăr cornul abundenței din care curg măști ale comediei și tragediei (vol. III, p. 107). Unele caricaturi se rezumă la redarea elementelor definitorii exterioare ale omului Caragiale: pălăria, mustața, ochelarii, condeiul ori stiloul. Caragiale este prezentat ca un stilou cu ochelari și mustață (vol. III, p. 68). Sau, într-o manieră

modernistă, o figură umană formată dintr-un ochi conturat din cuvântul Ion, un nas în litera L, formând împreună cu ochiul celălalt numele Luca și o mustață din scrisul Caragiale (vol. I, p. 260).

Doar câteva dintre caricaturi au drept subiect opera lui Caragiale: *O scrisoare pierdută* (III, p. 83, 104, 105), *Abu Hasan* (II, pp. 57, 67) sau personajul Mitică (II, p. 569). Unele caricaturi-desene ilustrează prietenia dintre Eminescu și Caragiale (II, pp. 15, 269, III, p. 58). Sugestivă ni s-a părut prezentarea celor doi prieteni ținând în mână (disputându-și) o carte de joc (damă) pe care scrie Veronica. (II, p. 262)

O mențiune specială vom face pentru caricaturile aflate pe tema articolului nostru. Caragiale este înfățișat scriind, iar penița lăasă o urmă de scriere tricoloră (I, p. 117), atestând caracterul, specificul românesc al scrisului său. Câteva caricaturi redau universalitatea scrierilor lui Caragiale: una îl prezintă cu o coroană în formă de peniță, având în mână un condei în vârful peniței căruia se află globul pământesc (vol. I, p. 373); în alta, Caragiale cu condeiul în mână stă în fața unui glob terestru, gata să scrie pe el (vol. III, p. 242); în cea de a treia, Caragiale cu un baston-stilou pășește (se plimbă) pe globul pământesc (vol. III, p. 365). Deosebit de sugestivă pentru redarea actualității lui Caragiale este caricatura care îl înfățișează în spatele unui geam despărțitor, a cărui ramă figurează sec. XX. Măinile lui Caragiale trec prin geam și tastează la un calculator pe care scrie sec. XXI (vol. III, p. 378).



# Un univers al slujbașilor în proza scurtă rebreniană

**Liviu Rebreanu** este scriitorul care s-a făcut remarcat în literatura noastră mai ales prin romanele sale *Ion*, *Pădurea spânzuraților*, *Răscoala* ș.c.l., de puternică factură realistă, care recrează universul rural autohton din zona Ardealului (el însuși fiind originar din amintita zonă – comuna Târlișua, județul Bistrița-Năsăud) și nu numai, autorul având capacitatea de a sonda puternic psihologia eroilor săi. Debutul literar s-a realizat prin proză scurtă, scrierile de acest fel fiind receptate suficient de dur în epocă, deoarece majoritatea criticilor le-au considerat a fi bucățile prin care scriitorul și-a "făcut mâna", sunt schițele ce pregătesc marile romane.

Criticul G. Călinescu este de părere că: „ar fi trebuit să se prevadă în nuvelistica lui Liviu Rebreanu considerabila creație de mai târziu, e lucru discutabil. Sigur că azi descoperim în această nuvelistică liniile operei mature. Nuvelele sunt de fapt niște aspecte (...). Aceste nuvele, azi îngălbenite, arată raza exactă de investigație psihologică a scriitorului, care este sufletul întunecat, quasi-bestial, cu procese încete, trudnice, cu izbucniri violente, aproape furioase”.<sup>2</sup>

Ulterior, opiniile au început să capete un alt contur, Ioan Bogdan Lefter având strălucita idee de a le reuni într-o lucrare, *Doi nuveliști: Liviu Rebreanu și Hortensia Papadat – Bengescu*, pentru a ilustra modul în care opera scriitorului a fost și este percepută. Criticul proclamă valoarea prozei scurte rebreniene, pe aceeași linie Al. Piru menționând că nuvelele lui Rebreanu nu erau cu nimic mai prejos de proza scurtă a epocii a unor autori precum Agârbiceanu, Gârleanu, Sadoveanu (cf. I. B. Lefter, p. 26):

Șirul nuvelilor își proclamă – dimpotrivă – zgomotos diversitatea, pendulând între mai multe câmpuri tematice și mai multe maniere narrative, dovedind mobilitate și suplețe. E – parcă – alt Rebreanu, mai vivace și mai sensibil la ceea ce-l

înconjoară, deschis uneori umorului și ironiei, alteori patetic, mult mai «uman» decât imperturbabila instanță omniscientă din romane, cu care ne-am învățat să-l asimilăm pe autor.<sup>3</sup>

Cititorul poate descoperi în nuvelele lui Rebreanu o notă de noutate (cf. I. B. Lefter, p. 20), universul acestora adăpostind personaje foarte diferite, de la cele mai simple ca psihologie până la unele complexe. Scriitorul adoptă cinci tipare diferite în redactarea prozei scurte, alocând fiecărui "capitol" un spațiu semnificativ. Astfel, I. B. Lefter realizează următoarea clasificare, după modelul pe care Rebreanu l-a utilizat pentru redactare: prozele la persoana întâi, prozele „caragialiene” („cehoviene”), cele „gorkiene”, „rulalele” și nuvelele „de război”. În timp ce Mihai Zamfir consideră importantă clasificarea după spațiul prezent în text, nuvele de început fiind tradiționale, țărănești, iar celelalte sunt citadine, cehoviene, formulă care nu îi este foarte potrivită (cf. Mihai Zamfir, p. 16). Același autor vine cu următoarea apreciere: "Când se ocupă de viață rurală, Rebreanu scrie, prin urmare, *novelle* – adică forme epice concentrate în afara timpului, cu scenarii umane fără vârstă, asemănătoare *novellei* renascentiste.”<sup>4</sup> Nuvela din epoca citadină este total diferită, același autor completând:

„Atrasă în orbita tot mai largă a romanului, nuvela din epoca Cehov va încerca să urmeze calea scripturalizării (...). Textul cehovian se află la capătul evoluției unui întreg secol și poartă marca perfecțiunii alexandrine: genialitate concentrată, capodopere în serie sub forma aparent modestă a articolului de ziar”.<sup>5</sup>

Tehnica de redactare a nuvelilor din această perioadă este evidentă: personajele – majoritatea mici funcționari – sunt anti-eroi ai unei construcții lineare, care coboară în banal și nu aduce un final spectaculos.<sup>6</sup> Naratorul este ironic cu personajele sale și reduce mult schema cehoviană, același M. Zamfir apreciind că *novellele* sunt mai



Liviu Rebreanu, la birou, în 1936

valoroase, modelul acesta mulându-se structurii interioare a autorului, în timp ce nuvela cehoviană este lipsită de valoare, deoarece autorul își mută personajele în spațiul capitalei, unde el însuși este un dezlădăcinat. Rebreanu are inspirația de a salva unele dintre nuvelele cehoviene adaptându-le tiparului celor "țărănești".

Asemenea autorilor deja evocați, L. Rebreanu surprinde și el umilirile la care sunt supuși slujbașii mărunti, care trebuie să suporte comportamentul superiorilor. Superiorii își urmăresc propriul interes, uitând de unele promisiuni făcute anterior. Filibaș, slujbașul mărunt din scrierea *Ocroitorul*, este demis, deși însuși șeful său îi promisese că nu îl va uita. Este o reală lovitură de grație pentru personaj, deoarece își ajutase șeful și se aștepta ca tocmai acest favor să fie în avantajul său. În nuvela ce face parte din perioada caragialeană, autorul ilustrează foarte bine ideea că fiecare se conduce după propriile interese.

Rebreanu construiește gradat în cele patru părți ale nuvelei povestea aprodului cu șapte copii, rămas fără serviciu în final, având grijă să sublinieze în fiecare parte lipsa de prevedere a bărbatului, care se lasă îmbătat de o vorbă bună, lasă în urmă tot necazul său și își laudă șeful, spre iritarea celor din jur. Vizitiul, vecinul său, încearcă să îl coboare cu picioarele pe pământ, atenționându-l că șefii nu țin cont de problemele slujbașilor, chiar și un coleg mai tânăr îi spune în final că, deși este mai tânăr, poate sesiza falsitatea din vorbele șefului, consecvent în sancțiunile aplicate slujbașilor.

Drumul parcurs pe vremea toridă este un chin pentru Filibaș, din cauza fizicului său, pe care autorul îl conturează în manieră realistă: "Merge încet, legănându-se ca o rață. →

**OANA-ANDREEA BĂRBUȚ**

<sup>2</sup> G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Editura Semne, București, 2003, p. 647.

<sup>3</sup> Ioan Bogdan Lefter, *Doi nuveliști: Liviu Rebreanu și Hortensia Papadat – Bengescu*, Editura Paralela 45, Pitești – București-Brașov-Cluj – Napoca, 2001, p. 14-15.

<sup>4</sup> Mihai Zamfir, *Cealaltă față a prozei*, Editura Cartea Românească, București, 2006, p. 19.

<sup>5</sup> Idem 129, p. 20.

<sup>6</sup> *Apud* M. Zamfir, p. 20-22.

## ÎNCEPUT DE DISCURS

distinși mârłani și sfinte curve  
voi funcționați ca vomitiv:  
umplând cu balegi bleaga urbe  
treziți în mine-un primitiv

smerind blenoragia voastră  
cu snob potop de avuții  
cu sifilis - lepra cea castă:  
sunteți model de măreții!

nefericiți broscui de gloată  
mă faceți fericit în zloată:  
orbit – pendulă-n ștreang să mori

de preferat e tot ce mișcă  
decât orfeul vost' de chișcă  
decât delirul de putori!

## LA CRAMA CERULUI

galbene lacrimi tremură copacii  
moartea se coace împrășcând cu sânge..  
cotcodăcesc în turnuri prostănacii  
iar un nebun în mâneacă își plânge

a-nfipt cuțitul toamna pân' la os  
îl scoate și-l înfîge iar – vârtos:  
măcelărie de sublim e-n lume –  
atât sublim – că toți turbăm cu spume!

...iar soarele-mi ajunge ici - sub talpă  
mi-e frică să rămân pe întuneric  
grădina-a-ncremenit stupidă - calpă

furnici îmi conturează groaza – sferic...  
...prelinge-Te Hristoase-n cer de rane  
să văd serafi bolborosind din vrane!

## OMUL BEZNEI

aspre astre-mi fripseră retina  
m-am întors în scorbura din suflet  
nu mă mai închin la raze – iar lumina  
în zadar mototolește al său umblet

sunt vecin cățelului de-adâncuri  
economisesc în cârțiți noaptea  
orb romantic – pipăi lumii soartea  
de mi se-nglodează-n palme smârcuri

nu mă vezi – dar rădăcina vieții  
e în șuierul de șerpi și-n târătură  
nu mă vrei – dar crești umbra săgeții

cu cât minți – cu cât sporești în ură  
...nu-ncerca să lingusești bureții:  
nu mai plâng nici dacă verși oceanul

nu m-arăt nici de-nfrunzești oceanul!

**ADRIAN BOTEZ**

→Asuda tare și-și scotea deseori șapca să-și să-și șteargă chelia. Era scurt și gros, cu o burtă din pricina căreia nu-și vedea decât vârful ghetelor. Avea ochi albaștri, dulci, care păreau a zâmbi neconținut, și nasul – cu nările largi și înfundate de păr. Barba-i era castanie, încâlcită, presărată cu câteva smocuri de fire albe, și-i ajungea până la al doilea nasture al tunicii." (L. Rebreanu, *Golanii*, Ed. Albatros, București, 1984, p. 102). Dar vorbele pe care domnul Sulea i le spune îl fac să uite de căldura îndurată. La cei cincizeci de ani ai săi, din care mai bine de douăzeci îi petrecuse în slujba de aproad la Minister, dă dovadă de lipsă de maturitate, devreme ce se lasă înșelat de vorbele șefului.

Firul epic al nuvelei este predictibil, Rebreanu realizând o incursiune reușită în psihologia funcționarului mărunț, care se lasă păcălit cu naivitate de gesturile în care șeful său nu pune temei – încântat că Filibaș îi aduce un plic cu bani, pe care îi împrumutase directorului, îi strânge mâna și îi făgăduiește atenția sa. Filibaș, un Pristanda care apelează la condiția grea a familiei sale numeroase de fiecare dată când este certat, este naiv. El nu înțelege că gestul șefului său, domnul Sulea, un bărbat de vreo treizeci de ani, împătimit al jocurilor de noroc și criticat de către proprietara locuinței sale că atentează la bunele moravuri, aducând în fiecare seară diferite femei în



locuință, care împărțea amenzii slujbașilor și îi ocăra cum putea mai tare, este unul sub impulsul momentului și va fi uitat cu rapiditate.

Suferințele provocate lui Filibaș nu au generat nicio remușcare șefului, care își considera gestul firesc, în timp ce în mintea slujbașului este stârnită o reală furtună de întrebări, amplificată și de restul angajaților.

Cele două personaje centrale ale textului sunt construite antitetic, naivității slujbașului opunându-se superbia șefului, care acționează după impulsul de moment.

Chiar și gestică personajului, ezitant în fața directorului, temător să ceară detalii pentru finalizarea misiunii sale, însă critic, când se vede singur – înjură la adresa lui, căci îl trimisese cu un plic șeful său pe care trebuia să îl caute tor Bucureștiul pe o căldură insuportabilă - îi atestă condiția umilă. Filibaș, recunoaște

chiar la un moment dat: "- Dacă n-aș fi fost șmecher, crezi c-aș fi putut-o duce douzeci și cinci de ani în slujbă? E, așa trebuie să te învârtești în viață, altminteri nu merge!" (L. Rebreanu, op. cit. p. 109) – replica trimitându-ne cu gândul la principiul de viață al lui Pristanda: "... pupă-l în bot și papă-i tot, că sătulul nu crede la ăl flământ...!", adoptat la sugestia soției lui.

Comportamentul lui Filibaș nu face decât să ilustreze pas cu pas, de la începutul până la sfârșitul nuvelei, portretul individului de condiție modestă, care are o imagine bună despre sine, tocmai de aceea înțelege din vorbele șefului său că îl va aștepta o promovare.

Este un familist convins, numărul mare de copii ridicându-i dificultatea de a-i întreține și viața devine o luptă pentru supraviețuire.

Se vede împins a deveni un slugarnic naiv – având un respect de sine ridicat, se încrede într-o singură replică încărcată de compasiune a șefului și șterge din minte tot noianul de jicniri suportate; toate trăirile dintr-o singură zi, în care povestește tuturor minunea ce i s-a întâmplat, prevestind parcă tragedia din următoarea zi, când ,obosit din cauză că stătuse până târziu, este surprins cu ochii închiși de către același șef – bucuros în ajun, iar în respectiva zi, butoi de pulbere, căci își pierduse toți banii la pocher - și concediat.

# POEZIE ȘI LACRIMI LA OCTAVIAN GOGA



Ioan Velica și Maria Roxana Nica abordează o temă la modă: românismul. Această temă e prezentă fie pentru că fenomenul globalizării roade în sentimentul patriotic, fie pentru că lumea are nevoie de confirmări, de modele, de cântec românesc... Prin cartea de suflet *Octavian Goga: „Prin gura mea vorbește românismul”*, cei doi abordează starea poeziei din perspectiva poetului, a omului de cultură care se implică în

istoria prezentului său, care are ceva de spus, a celui care suferă pentru semenii săi, care strigă eternul ce pătrunde în ființele românilor. Nu există o barieră de timp pentru astfel de artiști. Ei revin mereu în timpul acesta flămând de suflete, ei aleargă spre ținta pe care Dumnezeu le-a pus-o în față. Suferința pare a fi dimensiunea în care poetul Octavian Goga a trăit, dincolo de gloria trecătoare, asumându-și responsabilitatea românului care are ceva de spus cu riscul erorilor. E un glas pentru români dar și pentru Europa tocmai prin specificul de nișă a scrierilor sale.

Cei doi autori fac o analiză a vieții, a operei marelui poet, intră în amănunte, au cercetat documente, au analizat acte, note literare, consemnările jurnaliștilor, ale prietenilor, s-au bătut pentru personajul lor, au dorit ca eroi să le facă semne cu mâna de la fereastra istoriei.

Cartea ar putea trece neobservată, dar pasiunea celor doi și răbdarea de care au dat dovadă în scrierea acestei monografii fac din ea o carte care merită citită. Orice mare scriitor are în viața sa o taină de exprimat, o povară de dus, un drum de făcut, o durere nespusă, o operă deasupra lumilor care nu poate fi pusă în imn.

Cartea are un motto profund, preluat din zicerile lui Octavian Goga: „Mă uit în conștiința mea: am privirea slobodă, întreg patrimoniul neamului îl văd înaintea: Ardealul, Vechiul regat, Bucovina, Basarabia, întreaga clădire măreață a unității noastre naționale, sub temeliiile ei sunt zidite și visurile mele de demult”. Cuvintele au putere, e puterea celui care vede clar în istorie și simte că unitatea dă tărie... E și un răspuns actual dat oamenilor politici care sunt mereu în căutarea umbrelor, dar și unor intelectuali preocupați să deformeze imaginea aproapei, în loc să fie atenți la viața lor în cetate...

Ioan Velica și Maria Roxana Nica au găsit un text interesant scris de poet despre Caragiale: „Noi însă, care am avut norocul să-l vedem și să-l auzim, vom rămânea toată viața stăpâniți de senzația că prin moartea lui Caragiale s-a deschis o prăpastie, s-a făcut un gol în natură, ca de-o perturbare cosmică”. Această consemnare se potrivește și lui Goga, poetul a simțit vremea și vremurile, a înțeles menirea scriitorului pentru neamul său.

Ilie Popescu-Prundeni, un jurnalist reputat, nota la moartea lui Goga: „Era în viața lui o neliniște tulburătoare, o pasiune tragică după altceva, sufletul său

nu se putea mulțumi cu nimic și căuta în orizonturi alte dureri pe care să le ia asupra sa, să le trăiască el însuși, chiar, când erau ale altora”.

Cei doi autori ai cărții despre poet abordează importanța Rășinariului care este văzut ca un loc al lui Octavian Goga, un loc al luptelor crâncene, un colț românesc bătut de vânturile istoriei, între rezistență și jertfă, o luptă inegală dusă de cei de acolo, români, pe care artistul i-a preluat în aura sa. E acolo un sat, dar și o familie, e un crez, o singură poveste. Ea a dat naștere poeziei pătimirii noastre. De acolo a izburit izvorul poeziei lui Goga, opera reflectă geniul poporului dar și al artistului, s-a născut un fenomen literar în loc și în timp. Titu Maiorescu a simțit nevoia să noteze că opera poetului a forțat limitele literaturii române, a adus valoare, era opera de unică expresie, menită să fixeze un nod și un semn.

Cartea aceasta intră în intimitatea operei scriitorului, aducând argumente legate de ereditatea poetului, de concepția lui politică, de tipătul sângelui în poezie, de vatra satului ca vatră eternă, sfântă. Opera marelui scrib se focalizează pe justiția immanentă, pe fiorul unei vieți unice, pe viziunea care este de natură profetică. Este, iată, arta care își depășește dimensiunea estetică și leagă oamenii, națiunea. „Eu sunt omul vremii mele: prin gura mea vorbește românismul”. – iată argumentul. E un curaj unic, doar cineva sigur pe cuvintele sale de poet poate aduce această afirmație ca principiu, ca stare, ca matrice. E un vulcan pe continentul suferințelor...

Din această perspectivă, autorii monografiei notează și extremele, scriitorul a fost un antisemit, pomind chiar de la regulile care stau la baza formării unui neam special, pentru că poetul a dorit să apere interesele neamului în vremuri complicate. Această concepție este incomodă, evident, dar nu poate fi trecută cu vederea. Istoria literară va avea de rezolvat faptele scriitorului în realitatea vieții trăite de români în acea perioadă. Chiar în timpul vieții, la 26 de ani, omul se trezește într-un proces delicat. Concepția sa incomoda, însă el a văzut pericolul nu din ideologie, ci din sistemul economic care absorbea munca țaranului român prin părăsirea unor principii corecte: buna credință. A fost o poveste tristă. În carte cei doi autori înserează și procesul verbal al ședinței de la jurați, poetul a fost achitat. Aceste fenomene sociale sunt fixate de Ioan Velica și Roxana Nica în pagini interesante și imagini sociale mișcate de vibrația unei inimi greu de stăpânit. A fost o revoltă, a fost o flăcără, a fost o stare greu de pătruns de generația actuală... Au fost vremuri complexe, dure, a existat un război mondial, a fost un imperiu care se destrăma și în care românii erau captivi, însă Octavian Goga a fost poetul unei generații, cu minusurile și cu plusurile corecte.

Nichifor Crainic a reținut un moment de excepție când marele poet a recitat din poeziile sale: „Căci aceasta ne interesa: chipul lui, glasul lui. Poesiile – nu era unul din imensa mulțime care să nu le știe pe din afară. Omul cel mic și blond avea un glas de o sonoră vigoare dominatoare, în care rostul țărănesc din Ardeal apărea modelat de inflexiunile unui mare meșter al dicțiunii. Poesiile muiate în jalea națională, pe care noi le citeam cu lacrimi, el le rostea cu totul altfel”.

Contemporanii au reținut acest aspect, era în viață →

CONSTANTIN STANCU



un poet al durerilor, unul al mântuirii, era o nouă dimensiune literară care depășea spațiu-timpul literaturii, era un loc al sentimentelor profunde, care țâșneau din familia sa: poporul român. Poezia a devenit un mijloc de expresie a sentimentelor naționale, era o rugăciune: „Dă-mi tot amarul/toată truda/ Atâtor doruri fără leacuri/ Dă-mi viforul în care urlă/ Și gem robiile de veacuri”.

Natura intră în joc precum în marile tablouri literare și istorice, chiar tablourile divine ale Scripturii: apele, muntele, vântul, toate își înalță glasul, sunt martorii unei epopiei. Contemporanii au definit opera: cerneala scriitorului, sângele neamului. Cuvinte grele, care atârnă în balanța epocii, se transmit până departe în generații care vor căuta sensul vieții într-un areal special.

Cei doi autori ai volumului de față au intrat în viața poeziilor lui Octavian Goga, au reținut temele, ideile, versurile, au notat evenimente, titluri de volume, poezii, articole din ziarele vremii, documente știute sau mai puțin știute. S-a finalizat o monografie importantă care a prins cântecul vremurilor, a dat o nouă dimensiune vieții pe aceste locuri, a dat culoare unei literaturi care, iată, este mult mai bogată decât se credea. Pasiunea de istoric literar, talentul jurnalistic al autorilor și dorința de a vedea dincolo de limitele impuse de doctrina literară sau sociologică au depășit tipicul vremurilor de azi și au lăsat o imagine clară a unui testament. E testamentul unui român care a trăit intens. S-au consemnat în amănunt, chiar, zilele în care poetul se stingea din viață, serviciul religios de înmormântare, reacțiile oamenilor la aflarea veștii, sfârșitul. Un sfârșit care va declanșa un alt început: mitul Octavian Goga.

Cu regret, din motive economice, cartea nu are un cuprins, ar fi fost un cuprins bogat, expresiv. Uneori textul este frust, sunt multe citate, care au valoarea lor, însă, textul este cumva meandric, nu curge în stilul monografiilor clasice, întorsăturile de la personalitatea poetului la poeziile sale, apoi la consemnările celui care l-au cunoscut, ori notele de jurnalist contemporan care intervin în firul explicativ al cărții, toate au ceva care mișcă imaginea poetului, apoi o dinamizează pentru ca fotografia de epocă să aibă valoarea ei specială. Unii nu vor aprecia acest lucru, dar autorii și-au asumat riscurile când au scris textul. O altă ediție revăzută ar putea fi mai atent elaborată.

Vasile Militaru a scris o poezie emoționantă la moartea marelui poet și om: „Mărire ție, mag de pară/ Stegar ce-ai vrut, un singur Steag/ Hatman întregitor de țară/ Al cărui zâmbet înflorește acum la Dumnezeu în prag!...”

Poate că versurile poetului definesc personalitatea sa, starea sa, năzuința sa:

„Eu sunt un om fără de țară,  
Un strop de foc purtat de vânt,  
Un rob răzleț scăpat din fiară...  
Cel mai sărac de pe pământ.  
Sunt o muștrare călătoare  
De pe tărâmurile fără glas  
Și dintr-o lume care moare  
Sunt strigătul ce-a mai rămas...”

*Ioan Velica și Maria Roxana Nica, Octavian Goga: „Prin gura mea vorbește românismul” – Editura „Edyro Press, Petroșani, 2012.*

## Parazitez clipa

Parazitez clipa,  
Stau în ea confortabil,  
Ca un făt în pântecul mamei,  
fără dorință de a se naște.  
Într-un lichid amniotic al complacerii spun:  
De ce să ies în responsabilități,  
când aici nu există nici una?

E locul unde am un singur anotimp,  
cel al acceptării tutelei.  
Prin colierul timpului,  
aflu știri calde și hrănitore,  
din depărtările secundelor și  
din parsecii orei.

Inflamez clipa cu prezența mea,  
Dulce infecție a unui iubire pasageră,  
Alteori o secătuiesc chiuretând-o de adâncimi.

Ce bine e sub această unghie,  
Cu care am zgâriat suficiența,  
Ce bine este în acest fung.

Acarienii trec strada și pe roșu,  
Spongii ciupercilor călătoresc și pe spinarea păpădiilor  
oxigenate.

Universuri iscălesc în condica de prezență prin efectul Dopler.  
Iar eu cer act de proprietate a clipei,  
Ca să-mi declar corect averea.  
Voi fi înalt funcționar la Ministerul Timpului,  
Cea care gestionează fonduri eoliene.

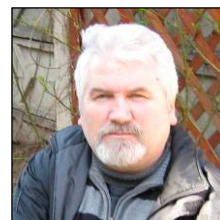
2 ianuarie 2012

## Poeții

Nu-și mai aruncă infatuați  
buzduganele de versuri în porți.  
Bat timid precum poștașul ce aduce o veste tristă.  
Nu mai fac gaură în cer cu privirile lor truface,  
Convinși că schimbă înțelegerea lumii.  
Privesc timid mai mult ca o dorință  
De a-și conserva traiul convenabil.  
Nu mai scot cuțitele contrazicerii de dragul contrazicerii.  
Acceptă repede orice aspirație,  
Fie ea și fără acoperire.  
Nu mai beau solstiții din cornul lunii,  
Nu mai degustă echinoxuri,  
Gustă mai ales ceea ce e pe gratis.  
Pungile lor nu-s mai largi și generoase ca odinioară.  
Le-a murit larghețea.  
E numai piele și os romantismul poezilor.  
Nu mai are putere să fie excrescență pe sufletele acestora.  
Poeții se întorc pe rând la tabieturi,  
la prejudecăți, la obiceiuri, la dogme, la vicii.  
Așa se tocește vârful săgeții,  
Așa o generație cu vârful bont  
încearcă să se justifice.  
De altfel, justificarea,  
Este cea care le/ii ține loc.  
Generație ce a fost fără să știe  
Și nimeni nu i-a zis când s-a petrecut.

14 martie 2012

**RĂZVAN DUCAN**



# AMURGUL IUBIRII

(III)



Numele mai potrivit poate fi însă cel de "*hermeneutică a iubirii*".<sup>7</sup> Numai în contextul iubirii există această interpretare care înțelege și înțelegere care ne schimbă existența. Numai acolo suntem atenți la gesturile, privirile, micile fluctuații ale vocii și numai acolo interpretarea ne poate duce la o înțelegere empatică profundă a celuilalt și la o modificare a propriei noastre existențe. Pentru că, la fel ca într-o poveste, ca într-o narațiune, într-o iubire căutăm semnificații - pentru noi și ceilalți, pentru gesturi și spuse, pentru tăcere și dans, pentru absență și deplinătate - și sensuri - ale lumii, existenței și morții. O hermeneutică a iubirii; adică una din interpretările posibile - și nu o filosofie a dorinței, chiar dacă aceasta e implicată în fundal; nu o introducere filosofică la iubire, chiar dacă este și aceasta și în niciun caz o fenomenologie rece și clinică a erosului. Întrebarea eternă e: ce sens au

<sup>7</sup> Înainte de a putea identifica referențial iubirea trebuie să stabilim hermeneutic sau semiologic, semnificația ei. Această semnificație a ei rezultă din sistemul semnificațiilor unei anumite societăți, comunități sau grupuri umane, adică dintr-un cod, dintr-un sistem de norme, de reguli explicite sau implicite. Complicația în ceea ce privește iubirea constă în faptul că ea este polisemică, că are mai multe semnificații nu numai datorită codurilor multiple care o pot defini într-un anumit spațiu cultural, ci și datorită multiplelor momente istorice diferite ale acestor coduri și mai ales intersectării produse prin tradiție culturală în Occident. Tentativa mea este de a fixa coordonatele codificate ale relațiilor interpersonale bazate pe dorință (apetitivitate), sentimente și sexualitate care au drept scop erotismul (plăcerea) în variabilitatea lor istorică și în constituirea lor actuală. E o hermeneutică a relațiilor interpersonale, interesată de felul cum aceste relații au fost modelate de defnirea religioasă și filosofică a dorinței și de reprezentarea lor în romanul occidental în succesiunea tipurilor de iubire: erosul greco-latin, agape creștină, iubirea pasiune, iubirea donjuanescă, iubirea romantică, iubirea confluentă (simbiotic-corporală).

toate acestea? Mai precis: ce semnificații au în viața noastră aceste evenimentele amoroase și ce sens are în existența noastră iubirea?

Suplimentar și tehnic-metodologic vorbind, propun o hermeneutică a iubirii, pentru că am în vedere această formulă culturală dublă, care a fost cea a hermeneuticii clasice: aceea a filosofiei dorinței, ca gând, și a literaturii românești a iubirii, ca expresie: asupra gândului filosofic lucrează, pentru detalieri, expresia literaturii occidentale și asupra literaturii occidentale, asupra expresiei, lucrează gândul filosofic. Hermeneutica aceasta e însă chiar filosofia, așa cum mai poate fi ea astăzi, în postmodernitate. Odată cu modernitatea, Kant a formulat mesajul ei filosofic, afirmând că noi construim lumea în cunoaștere. La sfârșitul filosofiei clasice germane, a venit o replică pe măsura acestei afirmații. Nietzsche e cel care a arătat că dacă noi construim lumea, atunci cu siguranță o construim nu în cunoaștere, ci în interpretare. Filosofia clasică germană era "știința absolută a absolutului", dar pentru Nietzsche adevărul absolut nu mai există, iar lumea devine o poveste. Dezvoltând această direcție fertilă din marea moștenire nietzscheniano-heideggeriană, Vattimo a remarcat: "acum ontologia chiar este hermeneutică". Nu avem decât să procedăm cu ironie postmodernă pentru a replica în continuare: hermeneutică e chiar ontologie, de altfel singura care mai este posibilă. Această hermeneutică a iubirii devine atunci o "ontologie" a iubirii, pentru a ne spune, odată mai mult și chiar pe un domeniu altădată al metafizicii, că este posibilă o altă filosofie sau cel puțin că există un proiect riscant al unei modalități antispeculative de a face filosofie.

În ce fel este acest proiect riscant? Pentru că, în formula ontologică pe care o utilizează, refuză ceea ce se află la fundația filosofiei occidentale: refuză schema platoniciană a iubirii, cea care folosește cuplul conceptual: transcendent- imanent și reformulează teoria dorinței prin intermediul lui Spinoza și Freud punându-și în final o problemă pe care Nietzsche o ridică: "Cum putem accepta imanența fără să devenim nihilști?". "Cum putem accepta că nu există o altă lume, că nu există transcendență sau transcendențialitate, fără ca odată cu aceasta, tot ceea ce e fidelitate, iubire, autenticitate,

onestitate să se spulbere?". Există în iubire ceva care ne îngăduie să riscăm refuzul modelului platonician, acela al transcendentului și al imanentului și ne îngăduie chiar să refuzăm modelul care i-a succedat - cel kantian din filosofia germană; acela al transcendentului. Există ceva în iubire ce ne îngăduie să instalăm ceea ce devine emblema ontologică a acestei hermeneutici a iubirii, și anume "trancenderea fără transcendență". Este ceea ce s-ar numi folosind termenii deconstructivismului: "*de-situare*", "*spațiere*", "*diferire*", "*deplasa-re*" - un mod de a nu fi aici, o modalitate a prezenței-absență. Această desituare se află în inima soluției culturale a oricăror probleme<sup>8</sup> și seamănă cu soluția pe care Steinhartd o pomenește la începutul "*Jurnalului fericirii*": "tu nu ești aici, nu ție ți se întâmplă asta". Steinhartd, crezând în Dumnezeu, cu feroare, știe că "atunci când se întâmplă ceea ce s-a întâmplat, bunăoară cu închisoarea, singura soluție este aceasta: să te consideri mort". Este soluția pe care o utilizează și Marin Preda, care spune: "singura salvare pentru cei învinși: nicio speranță". În adâncul acestor formule, la fel ca în iubire și joc, se află acea desituare, trancendere fără trancendență. (Să nu uităm, pentru a susține comparația dintre joc și iubire împotriva seriozității ipocrite și convenționale, care ține în viață instituțiile prin acea rigiditate cadaverică de zombie, că jocul este în modernitatea târzie singura formă a inițierii). Numai în iubire își găsește loc această transcendență, doar aici cei doi care se întâlnesc se depășesc de fapt fiecare, se produce această desituare în raport cu eul - egoist și meschin - al fiecăruia. De aceea iubirea este o realitate cu n+x dimensiuni scufundată într-o realitate cu n dimensiuni.

Această hermeneutică a iubirii aparține, ca soluție "oximoronică", unei ontologii a detaliului: teoria a tot ceea ce este, focalizată pe detaliu. După marea ontologie filosofică, au urmat mai slabele ontologii regionale. După ontologia Fiiinței, a urmat ontologia declinului Fiiinței. →

AUREL CODOBAN

<sup>8</sup> Desigur, nu există probleme adevărate, care să poată fi rezolvate, ceea ce putem face cu ele este mereu un subterfugiu: le putem deplasa. Dacă au reală calitate de problemă, ele nu pot fi rezolvate - le putem doar desitua, doar spația.

Pentru toate aceste ontologii raționaliste de până la Schopenhauer, dorința este doar un detaliu. Detaliul este singularitatea pe care teoriile metafizice o evită. Eu vreau să propun o postmodernă *ontologie a detaliului*, care pune la un loc regionalizarea și declinul ontologiei, care pune în locul ontologiei lui „eu gândesc” o ontologie a lui „eu doresc”.<sup>9</sup> Această filosofie antropologică a dorinței pariază, printr-o hermeneutică ontologică a relațiilor interpersonale, pe pluralitatea lumilor, pe care le lasă ca atare, neviolentându-le, neconstrângându-le la monoteismul conceptului unic, nesupunându-le unității castratoare, ci lăsându-le să survină, să apară.

Filosofia occidentală, metafizica au încetat să fie existențiale, să deașeze în viața noastră. Această ontologie a detaliului, care este *hermeneutică iubirii*, urmărește să recupereze ceea ce era existențial și inițiativ în vechea filosofie, acceptând criticismele și operând trecerea de la filosofare la interpretare, pentru că interpretarea implică înțelegere și numai înțelegerea ne schimbă viața. Aparține ontologiei detaliului această hermeneutică a iubirii, deoarece finalitatea ei este una care urmărește să ne schimbe viața din perspectiva a ceea ce pentru rațiune este doar un detaliu. Ontologie a detaliului în sens existențial, filosofie care-si împlineste rostul ei, acela de a fi o inițiere profană în absența oricărui har asumat. Nu există efectivă, nu metodă eficientă, ci stil existențial: vorbind aici în continuare despre iubire, nu aspir să fiu decât un stilist existențial.

<sup>9</sup> Suntem în drept să ne întrebăm ce aduce în plus „eu doresc” față de cogito-ul cartezian „(eu) gândesc, deci exist” pentru ontologia hermeneutică a lui „eu sunt”; ce aduce dorința în plus intelcției noastre pentru constituirea acestei hermeneutici care este existențială; în ce fel completează dorința cunoașterea? Calea intelectului este calea clasică a identității, este calea reducției, atitudinea, prin excelență, a filosofilor și logicienilor, care spune „tu ești de fapt eu” și care nu-i lasă celui alt niciun fel de existență diferită de a mea; este calea pe care Hegel a gândit iubirea ca simplă asimilare. Dar atunci când se invocă, alături de cogito-ul cartezian, „eu doresc”-ul, atunci ceea ce se câștigă este prezența celui alt nu ca identitate cu mine, ci ca alteritate a mea, ca diferență ireductibilă.

## Lecție despre maturitate

E greu să ai griji de om mare, mama mi-a repetat asta mereu și eu, copil fiind, eram surdă la orice aluzie. cutreieram aleile în căutarea jocurilor, copiilor care râdeau și jucau șotron, fiecare pătrățică sărită era un pas în viitor, dar întotdeauna mă întorceam de unde-am plecat. dacă aș fi știut, mamă, că-i așa de greu să fiu om mare, ți-aș fi cerut să-mi spui și mai multe povești, să te joci cu părul meu, să-l împletești mai des, să ne uităm la și mai multe stele, și să mă lași copil... de-aș fi știut, mamă, că maturitatea doare... aș fi scris eu o poveste de care și timpul s-ar fi speriat și ne-ar fi ocolit

## Mor în universul meu

Pământule, de mă iubești cum te iubesc eu, lasă să-mi crească flori de liliac și de iasomie când mă vei înveli. Am văzut moartea purtând ochelari de soare și același baston, să nu se lase doborâtă de greutatea sufletelor adoptate. mă pândește și nu mă lasă să iubesc, să răstorn Carul Mare, să zbor odată cu rândunicile. Ne naștem singuri, trăim singuri, murim singuri. De când viața se traduce prin moarte? uneori, mor în universul meu, alteori, mă sting în al tău. mereu uit că nici nu m-am născut

## Cealaltă parte, mereu

Am înțeles în pragul morții de ce mi-a fost dat să mă nasc, să văd chipuri triste în ploaie, fluturi trântiți la pământ și rândunici ce nu-și mai amintesc drumul spre casă, ce uită că acasă este mereu de cealaltă parte a drumului,



în cealaltă parte din noi. Nu am uitat nicicând de ce morzi de zi când nu te cânt, de ce ochii-mi verzi arată serii cum ar trebui să fie apusul. niciodată nu am vrut să văd că m-am născut pentru a crește om la umbra durerii

## Profeții despre trecut

De fiecare dată când îmi amintesc de tine și nu se întâmplă rar, pentru că toate îți poartă mirosul de liliac și misterul privirii, mă trimit în viitor să văd cât de alb mi-ar fi fost sufletul lângă tine și încep să plâng încet, în taină, ca o bătrână ce știe că-i sunt numărâte zilele, dar nu are curaj să le spună nepoților că moartea chiar există și de-o vreme se pregătește s-o îmbrățișeze. Poate te-ntrebi de ce plâng și de ce nu aștept ca viitorul să devină, încet-încet, prezent. Uite de-asta-mi se preling lacrimile, dragule, drag, viitorul în care mă trimit eu nu poate fi altceva decât fantasmă, iar albul, albul meu ține de mult timp moartea de mână

**RALUCA PAVEL**



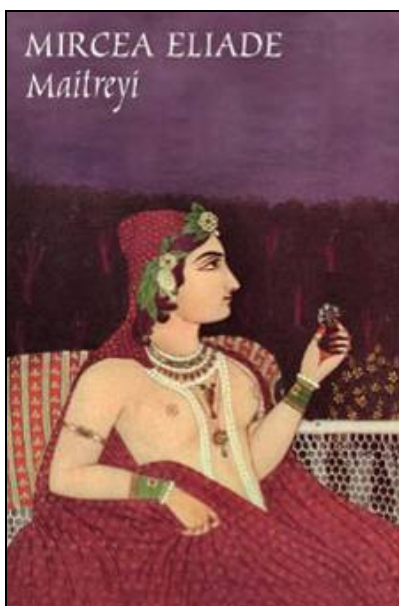
# MIRCEA ELIADE ȘI MAITREYI

## (II)

Cel mai bun roman al său rămâne *Maitreyi*, probabil ca un ecou al sentimentelor și trăirilor sale încă din perioada în care locuia în casa lui Dasgupta, care aduce în prim plan o experiență existențială specifică tinereții, dragostea.

Dar Maitreyi a existat în realitate, a venit și în țara noastră, după ce reușise să-l întâlnească pe Mircea Eliade la Chicago. Ea primise o educație aleasă, era sensibilă și scria poezii încă din copilărie. La doar 16 ani, și-a publicat primul volum de poezii, prefațat de Rabindranath Tagore. A publicat patru volume de poezie, opt lucrări despre viața și opera Guru-lui său, Rabindranath Tagore, a scris cărți de filosofie sau cu tentă socială și cărți de călătorie. Ca scriitoare, Maitreyi Devi a fost una dintre personalitățile Bengalului. Altruistă, dornică de a face bine, a fondat în 1964 „Council for the Promotion of Communal Harmony” și a fost vice-președinte al All-India Women's Coordinating Council. A fondat și un orfelinat pentru ajutorarea și educarea copiilor din zona Calcuttei și a celor rămași în India (Bengal), ca urmare a separării Bangladeshului (Pakistanul de est) de Pakistan, în 1971. Aflase de romanul care-i purta numele. Datorită ei, avem o tulburătoare poveste a iubirii imposibile dintre un european și o indiană, poveste cunoscută în cercuri largi, nu doar în mediile scriitoricești și academice.

În țara noastră, a sosit în iarna lui 1963, la Universitatea din București pentru „o întâlnire cu scriitoarea indiană Maitreyi Davis”. Era deja o doamnă în vârstă, cu o față coșcovită, învelită în șaluri groase, care vorbea în engleză, ajutată desigur de translator, și era altfel de cum ți-o puteai închipui din scrierea lui Eliade. Maitreyi rămâne în memoria colectivă, în egală măsură, reală și imaginară. Dar când a început discursul, femeia bătrână nu mai exista, era doar ea, adevărata Maitreyi. S-a confesat apoi doamnei Irina Eliade, nora fratelui lui Mircea, generalul Gheorghe Eliade, pe când era afectată de primirea, politicoasă dar rece, în casa din Chicago a scriitorului și a soției Christinel.



După câteva lacrimi de neevitat, a dorit să adauge: „Scrie-i lui Mircea că m-ai văzut și spune-i să se întoarcă în India. Are nevoie de India.” Între ei, ca oameni reali, se pare că a fost doar o relație platonice. Vizita la București îi oferise șansa de a le cunoaște pe mama și pe sora iubirii sale din tinerețe, dar și a le dărui câte un exemplar din romanul vieții ei, „Dragostea nu moare”, o replică la celebrul roman al lui Mircea Eliade.

După pierderea iubitei soții Nina Mareș în 1944, în 1950 el s-a recăsătorit cu una dintre cele mai frumoase femei pe care le întâlnește, Christinel Cottescu (sora soției cunoscutului dirijor Ionel Perlea), descendentă a unei vechi familii boierești. Ea se trăgea, pe linie maternă, din spița Șendrea. Unul dintre descendenți, hatmanul Șendrea, fusese cumnatul lui Ștefan cel Mare. Se pare că între Șendreștii din secolele XIX-XX și cei din secolul XV exista o legătură de rudenie, care poate va fi dovedită vreodată, pentru că Șendreștii, dar și Coteștii erau neamuri boierești din sudul Moldovei. Numele familiei Cottescu provine de la localitatea „Cotești”, dar din prețiozitate s-a ajuns la varianta cu dublu „t”. Christinel era cunoscută în cercul celor apropiați și sub prenumele de Georgette. Se întâlniseră la Paris, în anul 1945, când Mircea Eliade vizita cercurile de români aflați acolo dinainte sau din timpul celui de-al doilea război mondial. Christinel Eliade era o femeie foarte distinsă și

foarte frumoasă, cu trăsături remarcabile, avea ochi albaștri, fuma mult, era foarte autoritară.

Familia lui Christinel Cottescu se stabilise în capitala Franței cu mulți ani înainte. Cei doi au fost cununați de filosoful Emil Cioran. Din admirație și dragoste față de Christinel, Eliade spunea: „Nu-mi închisem că această angelică blondă cu ochi albaștri și pletele alunecându-i pe umeri, ca la o adolescentă, poate râde în hohote și, mai ales, poate cânta cu atâta voce bună și umor. O priveam și o ascultam fermecat, dar nu-mi dădeam seama ce se întâmplă cu mine, nu știam că suntem urșiți unul altuia...”

Împreună, cei doi s-au stabilit la Chicago.

Conform spuselor lui Stelien Pleșoiu, din postura de om de casă al familiei acolo, Christinel „era foarte dură, întotdeauna se pune pe post de șefă în casa aceea, deși a greșit de foarte multe ori, însă, mă rog, era șeful casei, ne trata de altfel pe toți, dar nu m-a tratat pe mine și pe nimeni altcineva mai diferit decât pe soțul ei, autoritară, timbrul vocii de comandă, pe toți ne pune la punct, pe toți ne trimite cu gunoiul... Nu ținea cont de funcții și, vă rog să mă credeți, în casa aceea veneau oameni de foarte mari funcții și titluri. Cu cât știa că titlul este mai mare, cu atâta îi umilea mai mult, prin vorbe foarte frumoase, dar foarte tăioase: "te rog sa-mi iei punga de gunoi să mi-o duci jos, te rog să-mi aduci un pachet cu țigări, te rog să...", însă în felul ei, a avut mulți admiratori și foarte multă lume nu scotea un cuvânt în fața doamnei. Eu consider că toată această atitudine a pornit de la faptul că soțul dânzei era un om foarte moale și cu o personalitate foarte blândă. Pe soț, doamna Eliade îl ținea din scurt, în sensul că-i impunea să-și mănânce dimineața banana și o brânză fără niciun fel de gust, care îl ajuta pe maestru să nu facă alte complicații. Știa maestrul să se folosească de terțipuri, pentru a-și bea nelipsitul pahar de scotch, aranjând cu chelnerul să-i pună apă cu gheață, dar chelnerul, printr-un mic aranjament, să-i aducă un pahar cu votcă și, arătându-i soției că el bea apă în loc de scotch, ea foarte generoasă: «Ei bine, poți să bei și un scotch», deci având două—

**MIHAI ȘTIRBU**

pahare. Era foarte greu să îl dezveți de obiceiuri pe care le-a avut toată viața. Maestrul nu putea să trăiască fără pipă, aproape că dormea cu ea în gură. Și doamna fuma foarte mult. Moartea maestrului a fost pentru Christinel Eliade o adevărată nenorocire, pierzându-și tot elanul și toată energia care o caracteriza în timpul vieții acestuia, s-a simțit foarte slabă în fața tuturor, foarte amărâtă. A avut datorii, a terminat într-o sărăcie că aproape nu-ți vine să crezi. În ultimele trei luni care au premers morții dânzei, nu mai avea bani nici cu ce să-și plătească chiria. Deci, amândoi s-au sfârșit săraci, cu toate că ar fi putut avea ceva bani și de la sutele de «prieteni» foarte adevărați și foarte generoși. Dar, după moartea maestrului, au dispărut cu toții și nu o mai căuta aproape nimeni, decât cine știe, câte o persoană să-i ceară câte o carte cu împrumut sau câte o donație pentru biserică, dar ajutorul din partea românilor nu prea a fost”.

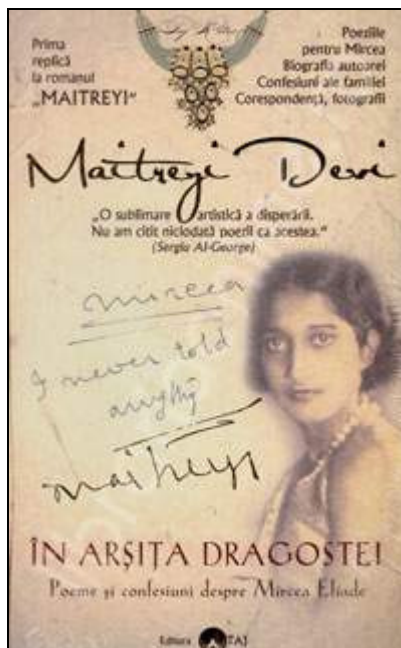
Christinel Eliade și-a împărțit singurătatea, după moartea în 1986 a soțului, până pe 9 martie 1998 la Chicago, cu Claudia Vechiu. Aceasta era o fostă contabilă din Iași, care și-a căutat un rost în America, după ce rămăsese șomeră. În calitate de companie permanentă a bătrânei doamne Georgette Christinel Eliade, i-a administrat tratamentul, i-a pus perfuzii, a ținut legătura cu medicul de familie și a răspuns la telefon. Avea grijă ca doamnei Georgette să nu-i lipsească nimic. Ea a știut că "Doamna Christinel era aproape sigură că va muri pe 9 martie, ziua de naștere a soțului ei, după cum chiar își dorea. Mai voia să fie incinerată și să aibă o înmormântare simplă, ca a lui Mircea Eliade. De altfel, doamna a murit ușor, dacă se poate spune așa", își amintea Claudia Vechiu, din Chicago.

Mircea Eliade, personalitatea recunoscută și-n străinătate, era un om sensibil la frumusețea și la tradițiile locurilor în care a trăit de-a lungul vieții. Prețuirea pentru femeia care dă viață, care stă alături de bărbat în clipe dificile sau la bucurie, prețuirea - în general - pentru femeie, e redată, după cunoașterea tradițiilor din India, de însuși Mircea Eliade: "În India, orice femeie e Devi, o zeiță. Când te adresezi unei doamne sau domnișoare - de orice rang, de orice vârstă - nu pomenești numele de familie, ci adaugi Devi după numele ei

propriu. O domnișoară Indira Sen, ajunge astfel Indira Devi. Amănuntul acesta e semnificativ. India nu vede în femeie nici fecioara, nici amanta. India vede numai zeița, numai jertfa creatoare, mama. Orice altă virtute feminină pălește alături de aceasta din urmă. Orice femeie e adorată întrucât e sau va fi o mamă. De aceea, când cunoști prea bine o femeie ca să o mai poți numi Devi, o numești mamă. Chiar dacă ea e numai o fată de țară sau o adolescentă de colegiu.”

Mai mult de-atât, indienii vorbesc despre țara lor ca despre o mamă. Imnul lor începe cu cuvintele "Plecăciune Mamei.”

## MAITREYI DEVI - "ÎN ARȘIȚA DRAGOSTEI"



Cartea-replică la romanul "Maitreyi" de Mircea Eliade, Maitreyi Devi - "În arșița dragostei" - Poeme și confesiuni despre Mircea Eliade, - "Poeziile pentru Mircea", Biografia autoarei, Confesiuni ale familiei, Correspondență, fotografii, apare într-o ediție aurită, de lux așa spune, în 2012, complex realizată artistic, coperta conținând un portret al autoarei, la vârsta tinereții (o intelectuală bengaleză tânără, subțire, distinsă, cu ochi căprui), alături de informații despre conținutul cărții, precum și elemente care scot în evidență reclama, senzaționalul cărții.

Fiind o carte scrisă pentru Mircea Eliade și despre el, precum și dato-

rită succesului de care s-a bucurat romanul "Maitreyi", cartea poate fi privită ca un răspuns de senzație, o reclamă și un colorit foarte fin și atrăgător dau, parcă, un farmec special cărții, precum și poveștii de dragoste dintre intelectualul român și femeia marcantă bengaleză. "Maitreyi" este considerată un best-seller, având același succes și acum, personalitatea lui Mircea Eliade din tinerețe fascinand și atrăgând nenumărați lectori cărților, romanul "Maitreyi" intrând în bibliografia pentru liceu, pentru bacalaureat.

Deschizând pentru prima oară volumul apărut la Editura Taj, București, 2012, m-a frapat, într-un mod deosebit, realizarea artistică a cărții (combinație de crem, maro, scrisul auriu; fină și distinsă), abundența de informații care apar pe copertă și pe foaia de titlu, modalitatea de alcătuire a cărții. Pe foaia de titlu a cărții, apar, profetice, cuvintele lui Rabindranath Tagore, mentorul spiritual al lui Maitreyi Dévi, cuvinte care vor contura profilul spiritual al poetei, al conferențierei, activistei sociale, luptătoare pentru conservarea mediului: "Agonia pe care am simțit-o în scrisoarea ta m-a făcut și pe mine să sufăr profund... Tu ai în tine forța de a crea.

Tu nu te vei lăsa la cheremul împrejurărilor. Tu îți vei crea propriul destin. Știu cât de greu e în țara asta ca o femeie să se exprime în deplinătatea talentelor ei. Fie ca gloria pe care o vei dobândi să depășească hotarele existenței ce ți-a fost dată. Și dacă cei din jur te vor asupra cu sufletul lor mic, te implor, nu te pleca în fața lor..." Aceste cuvinte sintetizează sufletul și personalitatea lui Maitreyi Devi.

În fundal, pe coperta I, a II-a și pe foaia de titlu, fotografiile cu poeta și Mircea Eliade, în tinerețe și la vârsta senectuții, înainte de moartea scriitorului.

Maitreyi Dévi (1914-1990) a fost "o figură prominentă a intelectualității indiene din secolul trecut, activist social, reformator, luptător pentru drepturile celor oropsiți de soartă și pentru mediu, într-o vreme când asemenea preocupări erau foarte rare; (...), Maitreyi a fost în primul rând o scriitoare de marcă a spațiului bengalez". Prima carte a publicat-o la 16 ani, cu o prefață de Tagore, →

**CARMEN MOLDOVAN**

mentorul autoarei și cel care i-a descoperit talentul ieșit din comun.

Opera lui Maitreyi Dévi conține: un roman, patru cărți de poezie, opt lucrări despre Tagore, cărți și eseuri despre călătorie, filozofie și reformă socială.

În anul 1976, a primit premiul Academiei de Litere, pentru romanul "Na Hanyate", cea mai importantă distincție literară indiană.

În anul 1989, ONU i-a acordat "Global 500 Roll of Honour" - medalie primită de personalități din toată lumea.

În "Cuvântul înainte" al Adelinei Patrichi, deosebit scris, din interiorul Indiei și cunoscând-o intim, timp de atâția ani, cât timp locuia acolo, observăm un *Eliade urât de bengalezii*. Adelina Patrichi spune că "*Pentru un european, India e o altă planetă*", (cuvinte profesione de credință, care fac diferența, observă profundele deosebiri care există între cele două culturi, între cele două civilizații), la început i-a urât pe bengalezii, datorită lui Mircea Eliade, datorită faptului că aceștia nu au putut să îl înțeleagă, să îl accepte, să îl iubească, etc., ca apoi să îi înțeleagă (a început să cunoască ce înseamnă India, să cunoască Calcutta ca un locuitor al ei, nu ca un călător, a trebuit să cunoască tot felul de femei, divorțate, necăsătorite, revoltate, fugite de acasă pentru a înțelege sufletul femeii bengaleze, al intelectualei Maitreyi Devi, suflet din sufletul Indiei, al Bengalului, cu o viață închinată culturii indiene, făcând parte din înalta societate bengaleză.

Mircea Eliade, la întoarcerea în țară, publică romanul "Maitreyi" în anul 1933, păstrează numele inițiale, motiv de mare îndurerare pentru Maitreyi, familia acesteia, ca și pentru bengalezii, care considerau acest lucru un afront, o jignire adusă unei intelectuale pe care ei o prețuiau.

Mircea Eliade a știut atunci că era ultima dată când mai putea merge în India, datorită vieții fără de prihană a Maitreyi până la 58 de ani, după plecarea lui Eliade, în tinerețe.

Romanul "Maitreyi" a câștigat un premiu de 20.000 de lei, a fost publicat în mai multe limbi (italiană, germană, franceză, spaniolă, portugheză, cehă, slovacă, poloneză, japoneză).

Maitreyi, adevărata, originala, intelectuala bengaleză, a tăcut vreme de 40 de ani. Până la întâlnirea cu Sergiu Al. George, când, după discuția despre Mircea Eliade și cartea sa, au făcut-o pe Maitreyi să tresalte interior și să proiecteze întreaga poveste de tinerețe asupra vieții sale prezente, să rememoreze și, în același timp, să refacă o pasiune pentru Mircea Eliade, să re trăiască aceleași sentimente ca și în tinerețe.

Se redescoperă cu uimire, este frapată și ea că, la 58 de ani, în deplină maturitate, spre bătrânețe, poate resimți aceleași sentimente, poate fi atât de tânără sufletește, deși trăia alături de soț, de copii, de familie. Peste ea se abătuse o furtună care o lăsase fără gri.

Maitreyi nu a înțeles să nu dea în vileag toată iubirea ei din tinerețe pentru Mircea Eliade, aflată aproape la vârsta bătrâneții, cu o poziție socială bine stabilită, beneficiind de cea mai mare recunoaștere în India, ea recunoaște, ba, mai mult, publică un roman, "Dragostea nu moare", având ca subiect dragostea ei pentru Mircea Eliade, precum și versuri închinat acestuia.

Fiind o luptătoare, trece ca o învingătoare peste tot ceea ce îi fusese dat să trăiască, peste faptul că, în societatea bengaleză, reputația ei fusese afectată.

Romanul se bucură de un mare succes de public, tinerii au iubit și continuă să iubească romanele, ele rămân emblematice pentru o anumită cultură, cea indiană.

Poemele de dragoste ale lui Maitreyi pentru Mircea Eliade sunt numite de Sergiu Al. George "o sublimare artistică a disperării lui Maitreyi".



## Scrisorile lui Mircea (1972-1973)

Correspondența cu Sergiu Al. George

Maitreyi Dévi se arată, în corespondența sa cu Sergiu Al. George, impresionată, implicată, marcată. Problematizează, gândește, reflectează. Totul cu o deosebit de mare sensibilitate, cu o finețe a sentimentelor și a gândirii duse la extrem.

Trece prin filtrul gândirii, al rațiunii, dar mai ales al sentimentelor, tinerețea ei, episodul care i-a marcat existența prin apariția lui Mircea Eliade la familia Dasgupta.

Rememorează totul cu o deosebit de mare acuitate, încearcă să treacă totul prin filtrul rațiunii, însă sentimentele o iau razna. Își pune sub lupă sentimentele din tinerețe, ca și sentimentele din momentul întâlnirii cu Sergiu Al. George și spune: "Dar încet-încet adevărul a pogorât asupra mea precum soarele unei dimineți, iar lumina lui a atins cele mai ascunse unghere ale inimii mele și a alungat ca la un semn mândria, prejudecățile și convențiile. Ce mai conta că reputația mea fusese pătată? *Dragostea e mai presus de reputație*. Vai! Îi sunt recunoscătoare că a scris tot ce a scris, pentru că aceasta este adevărata recunoaștere pe care a dat-o adevărului nostru suprem. Da, singura.

De două luni nu dorm, ochii-mi sunt mereu umezi. Nu s-a întors înapoi în memoria mea, ci în prezența lui fizică, și îmi ține mâna în mâinile lui puternice, ca și acum patruzeci și doi de ani.

Îmi pare că trăiesc în veșnicie, unde trecutul, prezentul și viitorul se unesc într-un singur suvoi. Suntem vii în această lume frumoasă, de ce nu putem comunica? Aș merge la capătul lumii să-l mai văd o dată. Faptul că deodată am realizat tragedia vieții mele m-a tulburat în așa hal încât acum toată familia mea știe. Soțul meu, fiica mea, fratele meu și sora mea, toți știu, le-am spus totul, în detaliu (...)"

Maitreyi Dévi explică etimologia volumului său de versuri adresat lui Mircea Eliade, numit "Aditya Marichi" (1972) - "Poemele pentru Mircea" = "Raze de soare" (aditya="soare"; marichi="raze"), astfel era numit de filozoful Dasgupta, Mircea Eliade.



# MARIN PREDA SUB SEMNUL REFLECȚIEI

De la o simplă lectură a operei lui Marin Preda, una dintre cele mai complexe din literatura română postbelică, cititorul rămâne tot mai surprins de modul în care suita de observații morale și de reflecții relevă largă disponibilitate a prozatorului de a pune în discuție, sub semnul unui șir de interogații, lumea, viața, logosul ca ontologie și morală a creației. Mărturisiri cu caracter de document asupra epocii, opinii literare și pilde morale, reflecții privind istoria, politica, filosofia, arta, literatura, morală, dreptul și altele legate de suferință, de disperare sau de bucurie, dar și iubirea de orice fel, dimpreună cu atâtea întâmplări și evenimente de-a dreptul memorabile, conturează un portret moral al unui scriitor de o autentică modernitate. Evocările celor mai importante dintre momentele unei existențe dominate de lumea satului, cu episoade ce ne situează într-un univers dominat de evenimente și numeroase implicații în istoria reală, se intersectează cu meditații de o surprinzătoare originalitate și actualitate asupra destinului omului în contemporaneitate. Temele mari, dintre cele mai grave, alternează amănunțit, cu aceeași pasiune a observației, cu temele așa-zise mărunte, de o simplitate aproape dezarmantă, fraze simple, gânduri firești, nu lipsite însă de o oarecare neliniște și vibrație. Pretutindeni, în aproape toate textele sale întâlnim observații și idei despre originile și misterul procesului creator, despre neliniștea și liniștea care întovărășesc scrisul, despre armonii sau acorduri și, în egală măsură, despre acele discontinuități care fac din actul de a scrie o fascinantă aventură a omului și a conștiinței. Citindu-i reflecțiile privind destinul scriitorului, observăm cum ideile sale înaintează subtil spre responsabilitatea actului de a scrie. Începutul articolului *Riscul scriitorului* pare să fie, în acest sens, mai mult decât edificator: „Un cititor nu poate citi nimic după ce a murit, dar nu se poate spune că un scriitor, după ce moare, nu va mai fi citit de nimeni.” Compromisul și anecdoticul amorf și ne semnificativ sunt fenomenele cel mai frecvent definite ca forme care falsifică adevăratul statut al literaturii și al scriitorului. Astfel se explică insistența prin care i-a dezaprobat pe autorii „făcătorii de cuvinte, care, spre deosebire de scriitorii preocupați de o problematică veritabilă, se mulțumesc să inunde hârtia cu torente de imagini și cuvinte care nu spun nimic.” Creația, în viziunea autorului *Morometilor*, nu este doar simplă inspirație, ci tensiune subterană între cuvântul haotic și perfid și conștiința ordonatoare. Pasiunea de a judeca cu spirit critic tot ceea ce citește, inclusiv marile capodopere, vine din credința că omul nu poate înceta de a

și pune întrebări, de a se indigna sau de a aspira către puritatea morală. Alergia față de orice formă a abjecției îi ghidează, în egală măsură, atât opțiunile lecturilor, cât și judecățile de valoare. Pluralitatea ideilor formulate cu o asemenea fervoare reflectă starea de neliniște a unui om, în efortul, aproape disperat, de a-și păstra nealterat spiritul, de a-l salva de la degradare și a-l proteja în fața agresiunilor istoriei și ale destinului. În jocul acestor reflecții, descoperim, de asemenea, un sistem inconfundabil de expresie referitor la evenimente literare și artistice, la oameni și cărți, dimpreună cu alte atâtea idei privind conștiința disperată sau boala mortală, greața, omul revoltat, străinul, seducătorul, naivul, hoinarii singuratici și visurile paradisiace ale unor inși mai mult sau mai puțin ridicoli, autorul reușind să transforme, printr-o astfel de atitudine, confesiunea într-un act intelectual impresionant. Echilibrul, consistența și expresia eliberată de orice echivoc, ca manifestări ale intranzigentei artistice, reprezintă principalele opțiuni ale acestui prozator de structură aparent clasică, bătut însă de dilemele și temerile secolului și ale personalității sale interioare. Intelectual cu intense trăiri în zonele spiritului, Marin Preda se înfățișează ca un scriitor cu largi posibilități de exprimare, neîndoios, unul dintre cei mai originali în ordinea profunzimii observațiilor, ca substanță și aptitudine.

O simplă lectură a unor întrebări și reflecții formulate de Marin Preda în maniera celor reproduse mai jos (selecție dintr-un corpus de peste 2000!) oferă, în accepția superioară a cuvântului, un spectacol ideatic plin de strălucire.

**Aberație:** „Nu e înțeles ce caută, judecând după documentele pe care ni le lasă istoria, un popor care se ridică împotriva altuia și antrenează mari dezastre umane!” (*Creație și morală*, p. 472)

**Abjecție:** „Scriitorul care aspiră spre o viziune totală asupra lumii se trezește, după o dramatică experiență, în fața unui obstacol de temut: abjecția umană.” (*Viața ca o pradă*, p. 46)

**Accident:** „Accidentul rămâne un simbol al imprezizibilului în existența noastră. În sine el nu este un element de dramă.” (*Creație și morală*, p. 376)

**Act de creație:** „Actul de creație este rezultatul vieții interioare secrete a scriitorului.” (*Creație și morală*, p. 434)

**Adaptare:** „Nu vreau să mă adaptez (...), dacă o să încerc, sunt pierdut, fiindcă alții sunt mai puternici.” (*Viața ca o pradă*, p. 47)

**Adevăr:** „Iubitorii de adevăr au dreptul de a judeca istoria, dar nu alții.” (*Marele singuratic*, p. 84)

**Afecțiune:** „Ființa ei a absorbit ani de afecțiune din ființa mea și sub această afecțiune simt nevoia să mă duc și să mă adăpostesc.” (*Jurnal*, p. 6)



**Artă:** „Arta ține de o implicită tendință de descifrare a omului, a destinului său de pământean.” (*Creație și morală*, p. 557); „Arta înseamnă, între altele, și memorie.” (*Imposibila întoarcere*, p.156); „Arta e o ideologie...” (*Viața ca o pradă*, p. 136); „Niciodată un scriitor nu copiază realitatea.” (*Creație și morală*, p.418)

**Artist:** „Artistul trebuie să fie liber, să descopere lumea singur.” (*Viața ca o pradă*, p. 15); „Când moare artistul dintr-un om, ceea ce rămâne este îngrozitor de coborât și lipsit de sens” (*Jurnal*, p. 52).

**Balzac:** „Cine, citindu-l pe Tolstoi (...), nu uită în ruptul capului de Balzac, trezește bănuiala că nici pe Balzac nu-l înțelege cum se cuvine” (*Creație și morală*, p. 89).

**Bețiv:** „Înfățișarea omului beat e animalică, josnică” (*Jurnal*, p. 153).

**Boală:** „Boala e boală, și ca atare n-are nicio măreție...” (*Jurnal*, p. 89); „Boala e o realitate înspăimântătoare, nu un accident trecător” (*Jurnal*, p. 45).

**Bucurie:** „Bucuria e un soi de uitare de sine” (*Jurnal*, p. 85).

**Caragiale, I.L.:** „Caragiale a avut curajul să ne arate pe noi așa cum suntem. Mulți concetățeni de-ai noștri nu înțeleg această necesitate de a-ți vedea chipul în oglindă. Caragiale ne-a arătat așa cum suntem. Nu a plăcut la toți, a fost fluierat și nevoit să-și petreacă ultimii ani în exil” (*Creație și morală*, p. 559).

**Carte:** „Putem descoperi într-o carte și puncte care coincid cu o anumită realitate. Proiecția unei imagini subiective nu este ruptă de realitate” (*Creație și morală*, p. 420); „O carte își impune singură nașterea, în clipa când scriitorul își dă seama că o poate scrie.” (*Creație și morală*, p. 504); „Când citești o carte care îți place, găsești în ea și răspunsul de ce a fost scrisă.” (*Viața ca o pradă*, p. 135).

**Căsătorie:** „Căsătoria e sacră chiar dacă soarta te împinge s-o trădezi” (*Marele singuratic*, p. 99).

**Chin:** „Chinul vine de acolo că puritatea a dispărut” (*Jurnal*, p. 45).

**Confesiune:** „Confesiunile se fac totdeauna despre ceva care s-a încheiat” (*Creație și morală*, p. 343)

**Conștiință:** „Mi-amintesc că o primă zguduire de ordin moral am avut-o citindu-i pe Tolstoi și pe Dostoievski” (*Convorbiri cu Marin Preda*, p. 67).

**Coșmar:** „Pentru a reda o istorie de coșmar trebuie o viziune de coșmar” (*Imposibila întoarcere*, p. 239).

MARIN IANCU

## CU GÂNDU-N BUZUNAR

E vineri, după apus.  
Mă plimb de mână cu părul tău,  
pe sub aerul ce ne lovește sărutul  
ca un derbedeu.

E vineri, după apus.  
Scot inima și te așez ca-ntr-un  
balansoar,  
te învelesc pe genunchi c-o fâșie de  
lună  
și-ți pun gându-n buzunar.

Aud frumusețea ta  
în pivnițele gândului.  
Un sfert din mine o cântă,  
restul e un nimic obosit și leneș  
prevăzut în curiozitatea  
oglinzii care te privește.

Stau în genunchi, mă uit în mine,  
văd buzele inimii  
sărutând povara dimineții  
din plânsul tăcerii  
cu care mă strigi.

Cad în vis.  
La o azvârlitură de sânul tău  
atârnat în sughițul inimii.

Umbra ta e cât o petală  
căzută pe ochiul rădăcinii  
cu care mă pipăi.

Cheamă-mă încet și tandru  
cu numele de alaltăieri,  
cu amurgul de ieri,  
cu zvonul pământului neliniștit  
pe crucea de gând răstignit.

Aș fi vrut să te strâng în brațe,  
Indiferent, ca o lacrimă de post,  
făcând mătâni în fiecă dimineață  
cu chip de prescură.

Dragostea mea te ține în dinți  
în mansarda inimii.  
Sufletul își piaptână părul  
ca o ploaie cu oasele în buzunar.

Te doare râul ca o lacrimă atârnată  
în oftatul norilor închiși în prăvălia  
de la marginea zăvoiuului.

Inima ierbii mă strângea de mână.  
Suferea de dorul coasei  
ce-și scărpină spinarea  
în talpa dimineții cu gâfâit de rouă.

Copacul acela cu emoții impertinente  
era acuzatul care violase poteca

ce ducea frunzele în sanatoriul  
toamnei.

Zilele cu ochii albaștri  
ascultau vântul strivindu-și aripile  
în acoperișul caselor cu buze de  
șindrilă.

Secera lunii tăia șoaptele stelelor  
rămase văduve în iatacul  
cu povești de adormit copaci.

Nu mă mir că nu mă iubești.  
Am un loc gol în inima,  
unde seara năvălește mirosul tău  
de fântână, cu apa lovită de buze.

Văd întunericul trăgând draperia  
peste șoapta sânilor tăi  
cu care-mi liniștești visele  
de pe noptiera inimii.

Dacă eram apă  
îmi așezam izvorul sub obrazul tălpii,  
ca iarba să-mi șteargă lacrima  
cu buzele.

I se vedea spinarea gândului  
alergând prin sufletul de gresie al  
străzii  
cu breton de vânt.  
Ca o dâră de rouă terfelită de  
pardesiul  
păianjenilor îndrăgostiți sub pleoapa  
felinarului cu vise de mahala.

...Și te iubeam sub vesta ierbii,  
pervers și flămând  
ca un viciu, trăgând să moară.

Trupul mi se copilărea  
sub pardesiul privirii tale albastre.  
Oasele vântului învățau să cânte  
dimineața  
mahmură de bătrânețe.

Îmi trec o mână prin părul copacilor.  
Parcă sunt eu istovit de tusea toamnei.

Gândul îi alunecase printre degete ca  
o piatră cu genunchii de iarbă.



Clavicula gurii începuse să blesteme  
mai întâi cu tălpile...

Dumnezeu e un copil care se joacă  
cu tine.

Noaptea ca un înger gol face cu ochiul  
în vreme ce Adam sughite prima  
dimineață a singurătății.

Descheie-mi, iubito, sandala gurii  
să nu se sufoce sărutul.

Ciorapul șoaptei stă atârnat  
în grinda din grajdul cu ieslea  
părăsită.

Dau o pagină din tine și citesc:  
*Ea are răs de fluture și miros de  
pudrieră.*

Baticul, ca o gură uriașă de trandafir,  
îți înghițea obrații în care-și lustruise  
pantofii  
apusul.

Un vers e un penel cu strănut liric,  
o strofă – rochia sub care se ascund  
conferințele privirii,  
poemul e orișicare zi ce arată cu  
degetul  
vopsea din vene.

Vezi să nu-ți pierzi lacrima, iubito,  
într-un site cu e-mailuri uitate.  
Deja ai sufletul un folder în laptopul  
unui Dumnezeu virusat.

Viața e un carnaval de păstrăvi...  
Pescarii stau de cu neziuă  
pe râul flămând de muște colorate.  
Pietrele se opresc la fiecare vad  
să prindă nadele aruncate pe furișul  
vârtejurilor de pripas.

Atunci te-am iubit  
de la un capăt la celălalt.  
Dimineața din ochii ferestrei  
poate depune mărturie.

Cât de frumos e cerul  
oprit în aripile păsărilor,  
cât de guraliv e văzduhul  
pe fruntea zilelor rămase.

**GEORGE BACIU**

Ocean întors

## Stephen Crane - veriga de aur a literaturii americane

America în întregime este produsul de vârf al europenilor. Și cum Europa de ieri și de azi este cea mai strălucită creație a creștinismului, concluzia se impune de la sine. Dacă facem abstracție de istoria insuficient cunoscută și ridicol de puțin studiată a aztecilor, incașilor,

mayașilor și a altor piei roșii care au dat piept cu barbaria nimicitoare a primelor valuri de coloniști europeni, sosiți pe aceste meleaguri după marile descoperiri geografice, constatăm că istoria Americii nu preia decât un fragment din povara mileniilor ce apasă pe umerii omenirii. Iar istoria Americii de Nord este un crâmpci în și mai mare măsură, căci procesul de constituire al coloniilor se

dovedește irelevant, îndeosebi atunci când avem în vedere materialul uman expulzat din metropolă: hoți, prostituate și răufăcători, după cum aflăm din romanul „Moll Flanders” al lui Daniel Defoe, adică indezirabili ajunși în conflict ireconciliabil cu legile Marii Britanii.

Războiul de independență din 1775-1783 au propulsat Statele Unite victorioase în efervescența istoriei moderne, astfel că americanii și-au început asaltul către loja istoriei universale, fără a cunoaște frământările epuizante ale veacurilor premergătoare.

M-am întrebat de nenumărate ori care pot fi posibilele explicații ale formidabilului salt înregistrat de Statele Unite în doar două sute de ani, încât au ajuns astăzi să ocupe cu autoritate fotoliul liderului mondial. Și iată concluziile desprinse:

1. Uriașele bogății ale acestei țări, iar după expansiunea în sud și vest (războaiele câștigate în fața indienilor, spaniolilor și mexicanilor), crearea de oportunități care i-au asigurat o dezvoltare economică de-a dreptul exponențială;

2. Subtilul atut al istoriei sale tinere și fără complexe, știut fiind faptul că bătrânețea istorică se constituie de cele mai multe ori într-un adevărat handicap în relațiile cu vecinii de mai aproape și de mai departe;

3. Vigoarea și prospețimea productivă de care s-a bucurat națiunea americană, datorită neîncetatului amestec de rase și sânge de pe întinsul acestei țări, mare cât un continent. În vreme ce superrafinații aristocrați de pe bătrânul continent și din alte zone ale globului vegheau cu strășnicie la puritatea sângelui, dusă cu obstinație sinucigașă până la degenerarea descendenților, americanii își râdeau de atari reticențe anacronice și încurajau din plin încrucișările de populații. Procesul se continuă și în clipa de față printr-un riguros program guvernamental care poartă numele de „Loteria vizelor”;

4. Atragerea prin oferte tentante a specialiștilor cu înaltă pregătire. Și cum programul american de acaparare a forței de muncă cu înaltă calificare vizează cu prioritate țările sărace ale lumii, respectivele state devin tot mai sărace, în timp ce Statele Unite câștigă anual doar pe această cale câteva miliarde de dolari.

\*

Literatura este și ea o coordonată prin care națiunea americană își configurează voința de afirmare și dominare. Dar cum literatura nord-americană îl devansează pe ilustrul Edgar Allan Poe doar cu cel mult două degete, istoria acestei literaturi se rezumă la secolele XIX și XX.

Cu toate că a trăit nepermis de puțin – născut în anul



1871, mort de tuberculoză în 1900 -, îi revine lui Stephen Crane sarcina istorică – dar și meritul – de-a uni cele două secole ale literaturii. Iar el nu numai că stabilește trainice punți de legătură între Herman Melville, Frank Norris și Jack London pe de o parte, Theodore Dreiser, Ernest Hemingway, William Faulkner și John Steinbeck pe de altă parte, dar

avansează totodată idei și puncte de vedere îndrăznețe pentru acea vreme, care s-au dovedit extrem de fertile pentru scriitorii secolului XX.

Astfel, dacă în nuvela „Hotelul albastru”, Crane cochetează cu situațiile duse până în vecinătatea absurdului, în „Maggie – fata străzii”, el abordează frontal sordidul și degradantul uman (foamea, beția, prostituția), pe care le preia de la înaintași celebri precum Dickens, Hugo sau Dostoievski, pentru a i le transmite apoi conaționalului său John Steinbeck. Iar acesta în „Fruitele mâniei”, unul din cele mai bune romane ale sale, creează o adevărată epopee a dezmoșteniților Americii, cu scene memorabile de promiscuitate socială ce au loc în rezervațiile amenajate pentru sutele de mii de refugiați și cu cele de revoltă ale acestora împotriva abuzurilor potențailor sprijiniți de autorități.

Cea mai izbită scriere a lui Crane – romanul „Semnul roșu al curajului”, atacă tema războiului dintr-un unghi extrem de sugestiv, întrucât vizează atât starea psihică a combatanților (frica de care aceștia sunt cuprinși în preajma bătăliilor), cât și indestructibilele sentimente umane precum solidaritatea, prezentă chiar și în cele atroce momente ale flagelului.

Firește, tema războiului nu este nouă. Înaintea lui Stephen Crane ea a fost tratată cu strălucite mijloace artistice de Stendhal și Lev Tolstoi, iar după el de alți scriitori, ca de pildă E. Hemingway, Camil Petrescu sau Iuri Bondarev. Noi sunt procedeele artistice la care Crane apelează pentru a fi cât mai convingător în redarea condiției umane prinsă fără putință de scăpare în cleștele catastrofalului: contracția timpului și spațiului, simplitatea și fluența narării, introducerea în scenă a unor personaje fără biografie și fără chip (zdrențarosul, gălăgiosul, soldatul spectral).

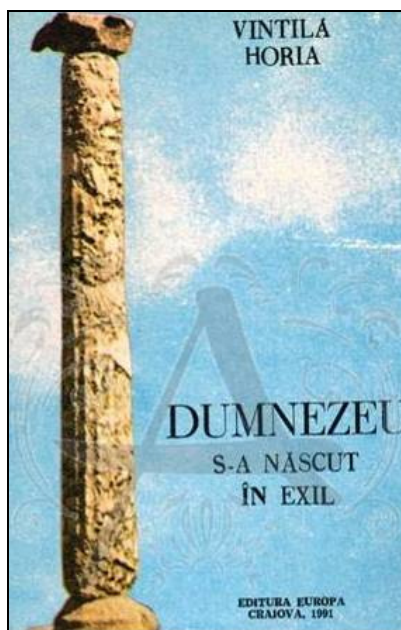
GEORGE PETROVAI



# Exilul și ontologia religiei

Afirmația lui Ovidiu: „Și mai știu că Dumnezeu s-a născut și el în exil”, personajul din binecunoscutul roman al lui Vintilă Horia, *Dumnezeu s-a născut în exil*, reclamă o dublă raportare a cititorului la cheia de lectură. Făcând apel la posibila identitatea metatextuală dintre personaj și autor, atunci punctul comun l-ar reprezenta însăși exilul celor doi, al poetului latin și al scriitorului român. Dincolo de această identitate, problematica romanului se lărgește spre zonele de semnificație mai profunde, ale individului aflat în căutarea propriei identități, în căutarea unui sens al existenței sale. Exilul poate fi conotat cu ruperea din universul stabil și mutarea într-un alt spațiu nu doar geografic, cât mai ales spiritual. Drama se naște ca urmare a acestei dislocări, este o dramă a (re)găsirii propriului univers spiritual. Închiderea cercului căutării ar presupune găsirea echilibrului spiritual, a sensului. Ori căutarea nu poate să excludă o paradigmă care definește – conștient sau nu – natura umană: credința. Ea este specifică ființei umane, credința dă contur existenței, îi conferă un sens. A crede este apoi, indubitabil, legat de semnificațiile spirituale, de religie, de apartenența la o comunitate etc. De aceea, omul modern oricât ar părea rupt de tradiție, trăiește într-un orizont spiritual și afectiv în care credința a avut un loc bine delimitat. Pe de altă parte, mistificarea realității, pervertirea acesteia, specifică lumii moderne, ține de cu totul alte resorturi: politice, ideologice, economice etc., dar, trebuie să admitem, omul modern și nu numai, în ciuda impedimentelor, nu s-a putut desprinde niciodată de o paradigmă, cea a lui *homo religiosus*. Așadar, întregul roman poate fi privit ca o amplă metaforă a căutării al cărei sens se elucidează, în cele din urmă, în final: „*Ursa Mare nu mai e simbolul exilului meu, ci mai curând al noii mele patrii*”, o patrie în care Ovidiu își găsește „*echilibrul lăuntric*”. Dar să nu anticipăm.

Despărțirea de Roma a poetului latin îl aruncă într-o nouă lume, la marginea Imperiului. Tomisul devine



locul exilului său care se încarcă de semnificații ambivalente. Cetatea poate fi organizată simbolic pe un tipar arhetipal în care „*omul poate simula că trăiește într-o lume imaginară și să creadă în fantasmale sale, știind însă că este vorba de o convenție și fără a-și întrerupe legătura cu realitatea.[...] Se poate trăi foarte bine – ceea ce omenirea face dintotdeauna – simultan în două planuri, al realului și al imaginarului, într-o lume atât prozaică, cât și fabuloasă. Un singur lucru nu se poate face: a trăi fără imaginar, în afara imaginarului.*”<sup>10</sup> A trăi în două planuri echivalează cu a visa cu ochii deschiși, deci o reverie. Ovidiu trăiește și el același vis: „*am părăsit Roma cu trei luni în urmă, dar eu sunt la Roma.*” Arhetipul unității organizează spațiul „*la toate nivelurile, atât la nivel cosmic, cât și la scara comunităților umane.*”<sup>11</sup> Și pentru că noul spațiu este golit de conținut, este demitizat, Ovidiu devine el însuși personaj mitologic: „*Eu sunt Prometeu, și exist.*”, dând astfel o semnificație nu doar spațiului, ci și timpului. Din perspectivă mitologică, Prometeu este „*personificarea voinței neclintite în opoziție cu puterea cea mare, înlănțuit pe vecie și suferind, dar încrezător în triumful cauzei sale în cele din urmă.*”<sup>12</sup> De pe acest plan imaginar îl înfruntă Ovidiu pe Augustus, cel care l-a exilat, având

<sup>10</sup> Lucian Boia, *Pentru o istorie a imaginarului*, București, Ed. Humanitas, 2000, p. 36

<sup>11</sup> *Ibidem*, p. 32

<sup>12</sup> Oxford, *Dicționar de mitologie*, București, Ed. Univers Enciclopedic, 2002, p. 171

conștiința superiorității sale. Universul imediat dobândește astfel un sens, se organizează potrivit unei scheme mentale, imagine, care se poate greșa tot pe un tipar arhetipal. Descifrarea viitorului reprezintă un demers necesar înscris în însăși ființa exilatului prin care încearcă să dea un sens existenței: „*Este în joc soarta particulară a fiecărui individ, dar, mai ales, destinul omului, sensul istoriei și al lumii.*”<sup>13</sup> Dacă în această lumină „*trecutul are un nume*”, viitorul rămâne să fie descifrat.

Organizarea spațiului începe prin eliberarea de trecut, chiar dacă personajul recade în diferite momente ale existenței sale în lumea visului. Ovidiu evadează din planul real și se refugiază într-o zonă sensibilă, a psihicului care ordonează imaginile pe un plan afectiv. Conviețuirea, adaptarea la noua geografie nu exclude însăși natura sa fundamentală de *homo religiosus*. Primele semne încep să se întrevadă chiar de la începutul exilului. Căutarea este însă la început. Același pricipiu arhetipal al unității funcționează și în plan religios. Geții cred într-un singur Dumnezeu, a cărui imagine se suprapune peste cea a lui Ovidiu: „*Acest Dumnezeu unic (s. n.), în fond, probabil că îmi seamănă.*” Arhetipul evadării este însoțit de numeroase semnificații, după cum remarcă Lucian Boia. El are drept consecință „*refuzul condiției umane și a istoriei*”<sup>14</sup> înțeleasă ca timp universal, dar reprezintă și o aspirație a omului de „*a se elibera de constrângeri.*” Că este așa o dovedește chiar Ovidiu care afirmă: „*exilul mi-a dăruit un alt chip, pe care am să-l desăvârșesc în anii care au să vină.*” Și tot el adăuga: „*Abia când am ajuns (la Tomis n.n.) m-am descoperit pe mine însumi.*” *Alt chip*, descoperirea sinelui sunt expresii ale unei libertăți pe care poetul n-a trăit-o și de care abia acum devine conștient. La margine de Imperiu, cuvântul care îi adusese surghiunul este și cel care îi redă libertatea: „*sunt liber să scriu așa cum gândesc și cum trăiesc.*” Dacă libertatea scrisului este amănată, probabil și dintr-un reflex al conștiinței, libertatea de a trăi, →

CRISTIAN LUNEL

<sup>13</sup> Lucian Boia, *Pentru o istorie a imaginarului*, București, Ed. Humanitas, 2000, p. 32

<sup>14</sup> *Ibidem*, p. 33

înțeleasă ca libertate interioară, este pe deplin asumată.

Al doilea an de exil readuce în conștiință nostalgia trecutului, a paradisului pierdut. „*Să mă las legănat de blândețea trecutului și scuturat de realitatea prezentului?*” se întreabă Ovidiu. Trecutul și prezentul sunt două realități care dispută gândirea poetului. Ele reverberază la un alt nivel, al inconștientului contopindu-se într-un timp viitor, după cum subliniază Jung: „*În măsura în care tendințele inconștiente – fie în forma imaginilor retrospective, fie în forma anticipărilor – apar în vise, acestea au fost înțelese în toate secolele care au trecut nu atât ca regresii istorice, cât mai degrabă ca anticipări ale viitorului.*”<sup>15</sup> Cu alte cuvinte, este vorba tot despre o căutare pe care Ovidiu o „trăiește” cu ochii deschiși.

Apartenența la un spațiu spiritual începe să se contureze tot mai mult, chiar dacă revelațiile sunt de natură onirică. În ipostaza sa de om fără țară, de exilat, Ovidiu se refugiază pe tărâmul credinței. Spre deosebire de Roma, unde oamenii par să-și fi pierdut credința, datorită acaparării ei de către cultul lui Augustus, aici, pe teritoriul dac, Ovidiu „regăsește credința intactă ca pe vremea lui Ulise.” Timpul mitic se pierde, iată, în timpul universal, cosmic, în care credința a rămas nestrămutată.

Prima incursiune în teritoriul dac alături de Dochia îi prilejuieste și o primă revelație. Mai întâi, întâlnindu-l pe Mucaporus, romanul care s-a autoexilat, descoperă, deși îi e greu să accepte, libertatea, care, deși e plătită scump, „*își merită toți banii.*” Ca roman, Ovidiu este individul condiționat să trăiască într-o lume în care valorile morale, umane, spirituale (libertatea, credința) sunt fie ignorate, fie necunoscute. Aflat în barca lui Mucaporus, Ovidiu visează că se îndreaptă spre adâncul mării, purtat fiind de un curent sau de o forță nevăzută. Călătoria are o țință, chiar dacă e necunoscută. Și pe întinderea apei îi apare deodată o lumină puternică, care ia forma unui peștișor care-l va călăuzi spre suprafață, ceea ce-l face să afirme „*am găsit drumul pe care-l căutasem toată viață*”. La marginea mării, într-

un sat de pescari, Ovidiu se descoperă pe sine ca ființă înscrisă într-o ordine universală. Vede în Mucaporus proiecția propriei sale ființe, o prelungire în inconștient a unei aspirații căreia, până atunci, nu îi dăduse o formă. După cum remarcă Gilbert Durand<sup>16</sup>, călătoria, visul, barca sunt puternic valorizate. Ele nu sunt altceva decât proiecția în imaginar a orizontului așteptării și a căutării.

Întors la Tomis, Ovidiu resimte „*prăpastia care s-a căscat între mine și trecutul meu, între mine și Roma.*” Și cum prăpastia trebuie umplută cu ceva, Ovidiu caută „*un templu, un cult, ca să cred – spune el – în ceva.*” Ca individ, Ovidiu începe să se descopere ca *homo religiosus*. Semnele încep să se înmulțească. Apropierea de geți, de obiceiurile lor, faptul că mulți dintre foștii romani au ales să se stabilească pe teritoriul dac, să se exileze deci, îi creează lui Ovidiu sentimentul unei comuniuni care transcende imediatul, ale cărei resorturi se află în însăși ființa sa. Nevoia credinței este resimțită tot mai acut. Chiar dacă religia sau credința în zeul unic nu sunt asimilate încă, simpla suprapunere a spațiului geografic peste geografia spirituală îi conferă sentimentul apartenenței. Casa devine sinonimă cu spațiul, iar Tomisul se transformă în casa exilului său.

Ruperea de trecut nu e tocmai ușoară. El revine periodic în conștiința poetului, dovadă că, la nivel psihic, tot ceea ce-l leagă de origini îi tulbură somnul. Ovidiu trăiește „*de pe urma amintirilor*”, însă



existența trăită în felul acesta este lipsită de viață, este mai curând o cădere, după cum afirmă Gilbert Durand: „*Visul în stare de veghe pune și el în evidență arhaismul și statornicia schemei căderii în inconștientul uman: regresivul psihice sunt frecvent însoțite de imagini brutale ale căderii, cădere valorificată negativ drept coșmar.*”<sup>17</sup> Visul este un produs al imaginației care scoate din străfundurile conștiinței spaimele și nefericirea. Ovidiu se visează victimă („*mă văd victimă*”), alături de Dochia, care îl poartă la Roma, unde trăiește clipe pașnice. Valorizarea imaginilor se înscrie, indiferent de vis, în același registru al coșmarului, pentru că spune Ovidiu „*tremur mai departe, încă sub spaima visului.*” Visul este o realitate psihică, după cum menționează G. Bachelard<sup>18</sup>. Coșmarul este alungat odată cu revenirea în planul real și mai cu seamă în preajma ființelor apropiate, cum este Dochia. Ovidiu continuă să trăiască în două lumi diferite, a visului – coșmar și a realității. Diferența este de natură calitativă, motiv pentru care apropierea de „realitate”, înțeleasă ca spațiu primordial, este tot mai mult resimțită ca o necesitate. Pentru ca ea să fie pe deplin acceptată, „realitatea” trebuie valorizată.

A doua incursiune în teritoriul dac este nu doar o inițiere, o apropiere spirituală necesară, dar și o contopire cu timpul universal, cosmic. Istoria este abolită. Călătoria lui Ovidiu are semnificația unei regresii temporale, a unei întoarceri la origini și o inițiere. Corabia care-l duce spre teritoriul dac poate fi chiar, într-o accepție simbolică, luntrea lui Charon. Asemenea lui Dante (mai târziu), călăuzit de Virgiliu, Ovidiu pătrunde în tărâmul de dincolo de râu. Evocarea cultului lui Zamolxis dezvăluie imaginarul religios extrem de →

<sup>15</sup> C. G. Jung, *Arhetipurile și inconștientul colectiv*, București, Ed. Trei, 2003, p. 285

<sup>16</sup> Gilbert Durand, *Structuri antropologice ale imaginarului*, București, Ed. Univers, 1977

<sup>17</sup> *Ibidem*, p. 138

<sup>18</sup> Gaston Bachelard, *Aerul și visele*, București, Ed. Univers, 1997



nuanțat al geților. Moartea însăși este privită de către daci ca o eliberare, de aceea este serbată printr-un ospăț. Herodot poate fi desigur citat. Dar în acest tărâm, unde moartea se împletește cu viața, Ovidiu afirmă: „*Simt că trăiesc fără teamă, pentru prima oară de când exist.*” Existența ajunsă în acest punct conferă un sens destinului uman, înțeles în sens integrator. Ovidiu se descoperă pe sine nu ca ins captiv, ci din contră ca individ ce face parte dintr-o ordine cosmică, universală, ca o ființă ce reverberează dincolo de limita umană a existenței efemere. Dar ființa este totuși limitată în timp și circumscrisă unui spațiu, ce poartă germenii arhetipali ai originii. Evocarea originii, întoarcerea spre trecut implică deopotrivă și prezentul, realizând astfel o punte. Întâlnirea din peșteră a lui Ovidiu cu preotul dac îmbrăcat în veșminte albe echivalează cu un *regresus ad uterum*. Timpul se întoarce spre trecut, actualizând la nivel psihic timpul copilăriei. „*Cupa de lapte îndoit cu miere*” oferită de preotul dac poetului latin nu este altceva decât o revalorizare a unui arhetip matern străvechi. Semnificațiile le detaliază tot G. Durand: „*Iar dacă laptele este esența însăși a intimității materne, mierea din scorbură copacului, din sânul albinei sau al florii e deopotrivă simbolul miezului lucrurilor. Laptele și mierea sunt dulceața, deliciile intimității regăsite.*”<sup>19</sup> Refacerea legăturii intime cu timpul copilăriei nu doar că întrerupe șirul determinismelor ființei, care se vede abstrasă din contingent, dar conferă și spațiului atributele sacralui. Și invocarea duhului mamei de către Ovidiu face parte dintr-un arhetip străvechi, pe care Jung îl asociază cu semnificațiile transformării magice și al renașterii. Pe de altă parte, după cum menționează J. J. Wunenburger, „*experiența sacralui nu poate fi separată de mitologia religioasă*”<sup>20</sup> și, am adăuga noi, nici nu este. Întâlnirea dintre Ovidiu și preotul dac are sensul unei inițieri, după cum precizează același poetul latin, o inițiere întru „*așteptarea lui Dumnezeu*”. Și pentru că întreaga experiență-inițiere, afirmă J.J.

Wunenburger citându-l pe Mircea Eliade, poartă semnele sacralui, „*sacralul poate fi considerat o modalitate originară a lui Homo religiosus universal.*”

După această experiență, căutarea lui Ovidiu capătă din ce în ce mai mult sens. Întors la Tomis, chiar el precizează acest fapt: „*Diferența este că înainte ignoram anume ce căutam, iar de când sunt la Tomis și, mai cu seamă, după călătoria dincolo de Danubiu, știu* (s.n.)” Ovidiu trăiește de acum încolo într-un orizont al așteptării care nu mai este golit de conținut. „*Știu*” relevă însăși natura interioară a ființei umane înțeleasă în sens biblic, de *homo religiosus*. A ști echivalează cu a crede în Dumnezeu. Mai mult, prietenul său, medicul Theodor îi vorbește în repetate rânduri despre Dumnezeu. Chiar existența acestuia pare să nu mai aibă sens decât căutând chipul divinității. Și scrisoarea primită de la Artemis îi vorbește tot despre Dumnezeu. În fața atâtor semne, existența lui Dumnezeu devine o certitudine după cum Ovidiu același afirmă: „*Și mai știu că Dumnezeu s-a născut, și El, în exil.*” A ști înseamnă nu doar a conștientiza existența lui Dumnezeu, ci și conștientizarea propriului sfârșit: „*Am să mor printre geți, o știu.*” Dar în fața fatalității, în fața timpului și a spațiului, ființa umană se integrează într-un tot unitar.

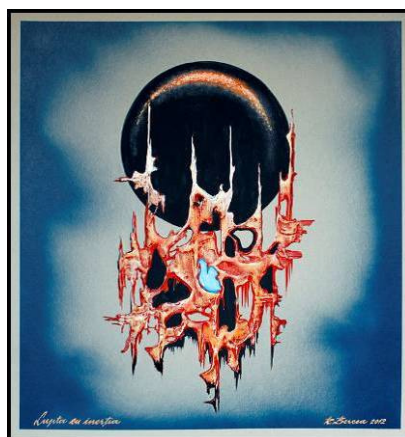
Revenind la semnificațiile pe care le anticipam la început, sensul exilului poetului pare să fie acum coerent: „*Ursa Mare nu mai este simbolul exilului meu, ci mai curând al noii mele patrii.*” Exilul și căutarea devin sinonime cu *noua patrie* sau cu o nouă religie. Cele șapte stele ale Ursei Mari sunt simbolul lui Dumnezeu, după cum relevă

Apocalipsa (1,16): „*Hristosul noii veniri are în mâna dreaptă (...) șapte stele.*” Coincidență sau nu, cele șapte ierni ale exilului ovidian își găsesc semnificația în acel *echilibru lăuntric* de care aminteam la început. Dacă adăugăm simbolistica cifrei șapte, atunci exilul lui Ovidiu poate fi înțeles ca o desăvârșire umană și spirituală. Mai mult, Ursa Mare este (cf. Dicționarului de simboluri, J. Chevalier și A. Gheerbrant) un simbol al centrului. Toate aceste semnificații se suprapun și se reunesc. Exilul devine pentru Ovidiu o nouă patrie pe care o acceptă spiritual, dar cu care nu este împăcat afectiv. Cea de-a opta iarnă îl găsește pe Ovidiu tot la Tomis, *obosit* și mai ales însingurat. Rămas singur, Ovidiu se simte „*istovit de boală și deznădejde.*” Zăpada, frigul, focul care s-a stins în vatră sunt realitățile simbolice ale existenței sale. Primăvara nici măcar nu mai apare în planul aspirațiilor sale, visul reîntoarcerii a murit și el. Pentru Ovidiu, după cum același precizează, exilul rămâne o experiență tragică a ființei, dislocată din universul coerent și nevoită să trăiască într-un orizont al așteptării: „*Înțeleg sensul tragic al exilului, acel loc suspendat între o origine pierdută și un sfârșit care nu se lasă întrezărit.*” Moartea este fără îndoială sfârșitul exilului, iar semnificațiile acestui sfârșit se întrevăd dincolo de sensurile perceptibile, într-un orizont al speranței, al așteptării care ține de planul aspirațiilor.

Pentru poet, căutarea a luat sfârșit. Ovidiu-omul exilat rămâne prins definitiv între două paradigme: cea a originii și cea a găsirii credinței.

El devine prin excelență simbolul ființei care trăiește în două lumi, ființa care nu se poate desprinde de realitatea trecutului, de origini, dar care, în același timp, își acceptă prezentul. Cele două „*realități*” transcend lumea obiectuală, găsindu-și echilibrul în planul imaginar al conștiinței.

Ca ființă umană, Ovidiu își acceptă destinul, se resemnează în fața istoriei, înțeleasă ca timp universal, pentru că omul face parte dintr-o ordine universală a lui *homo religiosus* sau după cum spune poetul: „*Trăim un timp al nebuniei și al speranței, timpul așteptării lui Dumnezeu.*”



<sup>19</sup> Gilbert Durand, Op.cit., p. 322

<sup>20</sup> Jean-Jacques Wunenburger, *Sacralul*, Cluj-Napoca, Ed. Dacia, 2000, p. 53

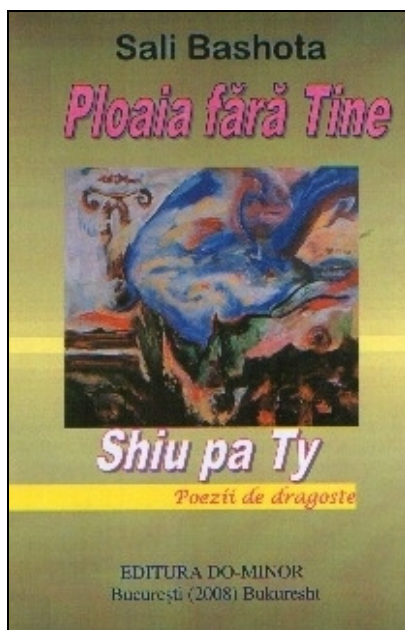


Cronica literară

## SALI BASHOTA SAU LAMENTUL PENTRU ZÂNĂ

Aceleași credințe și tâlcuri străvechi se întind și în Carpați și în Balcani, unele ca apa freatică neținând seamă de formele reliefului sau de stările vremii. Dacă la întoarcerea de la înmormântare începe să plouă, înseamnă că plânge cerul fiindcă acel om petrecut a fost bun și drept. Iar dacă se întâmplă să fi fost nelumit, adică fecior sau fecioară, înmormântarea se împletește cu nunta, moartea cu nuntirea, firește pentru a nu fi nicio dezordine în lumea de jos și nicio neîmplinire în cea de Sus. Jalea sporește fără măsură, văzându-se cum într-o clipă se împletește ceea ce se știe despărțit, dar durerea se descarcă precum cerul prin ploaie. Un katharsis jos, un katharsis sus, un katharsis al zilei însângerate la nivelul unei comunități în Balcani este și lamentoul pentru moartea fără sens a Zânei, scris de poetul albanez Sali Bashota. Ni-l face cunoscut și nouă, veri ai săi, prin intermediul cărții **Ploaia fără Tine** (Editura Do-Minor, Buc., 2008) și al lui Baki Ymeri, care selectează textele și le „dă” în românește. Tălmăcitorul alege poeme „fășnite” din „evenimentele” aprinse în ținuturile kosovare, ce au trecut peste vieți lipsându-le de împlinire, dar aduce și unele poeme scrise mai de la început ale lui Sali Bashota. Erosul expansiv al acestora, propriu vârstei adolescenței a autorului „rimează” cu adolescența Zână din faza înmuguririi erotice, ajunsă pe eșafodul însângerat al istoriei. Ele vin ca o coroană peste fruntea acestei pure și paradisiace făpturi.

Erosul se întinde ca posibilitate, înflorește spre a pune lucrurile la un loc și a se institui ca teme omului deschis ființei și frumuseții divine. Între acestea stă cumpăna dreptății; dezechilibrul vine din afară, desparte ce ar trebui să se unească, naște singurătăți, sfășieri și dureri. Sali Bashota își dezvăluie **matricea genetică** a realității poeziei sale în chiar acest **eros rănit**. Rana se presimte la orice nivel și orizont de realitate poematică, la orice desfacere a sinelui, personal și colectiv. De



unde, un lamento concret și subiectiv, coral și obiectiv, real și magic, omenesc și cosmic, din om și de dincolo de om, din locurile deschise împlinirii sale. Fazele acestea se strâng și se unesc, „țesând” cele două părți ale cărții, **Frumusețe adormită** și **Focul pasiunii**, și se desfac până la linia subțire, abia perceptibilă, ce vedește tonul și armonia. Mai întâi, determinația ce cheamă numele cărții **Ploaia fără Tine** și-i luminează orizonturile, de jos și de Sus, din prezent și din aurora magică: „*Acea fereastră cu geamuri sparte recrea continuu imaginea ploii nicicând oprite și a pământului nicicând sătul de zgomotul picăturilor care formau acea baltă ciudată de apă. Totuși, cerul fusese fericit, fiindcă aruncase pe pământ partea preaplină de lacrimi, încărcate de durere, păcate, frică, tristețe, singurătate...*” (**Ploaia fără Tine**).

Cartea aceasta se adună din lacrimile cerului pentru sufletul unei comunități, la moartea fecioarei nevinovate, numită Zâna, ea se înalță ca un lamento din țipătul erosului rănit. Fiindcă s-a ajuns să fie despărțite cele ce caută a fi împreună, fiindcă întregul este sfășiat și părțile căzute în zonele reci ale singurătății, ia chip poematice **tentația întregului**, deschisă în posibil și real sau în amândouă deodată. Despărțirea de pe drumurile întunecate ale istoriei trebuie răsturnată pe căile luminoase ale omului și divinității. Este misiunea poetului, a iubirii din inima poematului. Lui îi e dat să pună

contrastele în ordine, părțile despărțite la un loc spre o anume împlinire, salvare și mântuire. Astfel face și Sali Bashota, alăturând cele două părți ale cărții, **frumusețea adormită** și **focul pasiunii, moartea cu viața**, trecându-le una prin alta, grație **iubirii ce dă viață**. Vremea acestei treceri-petrecheri, sosită arbitrar asupra omului, este marcată, pe lângă ploaia de sus, de toamnă și ploi, de „*ploaia neagră a mahnirii*”, în care „*glasul plânge*” – deci, desemnată de **apă și lacrimă**.

Iar acțiunea, propriu-zisă, este determinată de trecerea prin moarte a „*frumoasei adormite*” – adică, de **foc** și ardere, de ardere până la scrum și **topire**. În sufletul poetului, în sufletul comunității. Contraste peste contraste se surprind de-a lungul cărții, deschise și închise unele în altele, **topirea** nefiind altceva decât **foc lichefiat**.

Prin apă și foc se luminează și se purifică sufletele: prin proiecție erotică, ale unui cuplul virtual; prin lamentoul pentru Zâna, al unui popor. Prin moartea ei trece sufletul poetului – și se topește; prin viața lui urcă sufletul ei „*topit*” și îl aprinde. Vorbele poetului aduc a cântec de leagăn (un cântec de leagăn îi îngâna și Peer Gynt la trecerea dincolo a bunei sale mame, Åse!), dar legănarea lor „înfloreste” erotic: „*Acum dormi/ Pe patul cel moale cu pene de păsări/ Acoperă fața albă ca fildeşul/ Obrajii și se-nroșesc când alunecă surâsul copt/ Întinde părul pe perna cu vise de noroc / Buzele ah buzele ușor senchid cu un sărut/ Sâni ard foc în primul act al îmbrățișării/.../ În florăria unde te-ai născut/ În cea din urmă toamnă plângătoare/ Șuieră simțurile când ziua se stinge-n așteptare /.../ (Dar miezul de noapte ucide somnul și orice stea pe cer)/ Acum dormi/ Sufletul meu topit”, (**Frumoasa adormită**).*

Prin moartea ei, iubirea ce cară viață își spune cuvântul, precum în **Cântarea Cântărilor**, că este mai tare ca moartea.

În ipostaza de **proiecție**, iubirea atinge orizonturi spațiale și temporale nebănuite, răsturnate și reversibile, stranii și luminoase. Așa se face că poeme anterioare se așază în lamento ca petalele într-o floare. →

DUMITRU VELEA

Focul aduce aproape și purifică, iar sufletul ei curat, prin ploaie, purifică și binecuvântează. „Nu ți-am zis oare că ne vom iubi/ Un poem despre toamnă se va scrie atunci/ Între scrumul meu și buzele tale/ Fiindcă tu orice lucru urât/ Îl îndepărtezi din sufletul meu.” (**Nu ți-am zis oare, iubito**). Există la Sali Bashota o continuă ascensiune spre lumină și o topire spornică în aceasta. Se plânge cu lumină. Simbolistica focului se încarcă de sensuri nu altfel decât prevăzuse Marele Obscur din Efes, transmițându-ni-le în vorbe greu de cuprins prin necuprinsul lor. Sali Bashota ne apropie fața plină de sânge a lucrurilor, o adâncește în subiectivitatea sa și a lumii și apoi o face lumină: „Tu ești inima mea înflăcărată/ Într-un timp de mare tristețe”, (**Așteaptă-mă puțin**); „Tu nici nu crezi/ Că ochiul meu ți dă lumină”, (**Ochiul meu**). La el, lumina și iubirea sunt într-o sacră ecuație, fiecare este reflexul și bunătațea celeilalte. Ca și lumina, iubirea nu se împarte („Doar un pic dacă m-ai iubi/ Întoarce-mi viața veșnică/ Pe cărările malurilor de mare”, **Joc**), ea rămâne, în ciuda a tot și a toate, țara făgăduinței („Păstrezi de două mii de ani/ Pământul promis pentru iubire/ Unde curge timp urât”, **Iubirile**), ea asigură întregul ca viață, cunoașterea ca lumină („Orice lucru are sens simplu/ Doar a rupe este zi de moarte// Nu te las în pădurea necunoscută/ Cucuveaua poate cânta cântecul care ucide// Nici fără soare nu te mai las/ Copii vor veni în urmă/ Rămâi întreagă să nu te șfarmi”, **Încă puțină iubire**).

Sali Bashota este un poet care știe ce înseamnă vecinătatea morții și bestiarul istoriei. El scrie simplu, precum lăcrimează ochiul, fără „jocurile mondene” ale poeziei ce nici nu a auzit de spărtura dintre manifestările și fondul lumii sau despre paginile albe lipsă din istorie. Iubirea pe care el o luminează cu sufletul său a trecut prin apele morții. Mulți logodnici și logodnice au ajuns în mormânt lăsând deasupra lumină celuilalt. („Pribegește Logodnica plină de grație/ Stoarce iubirea peste mormânt/ În loc de lacrimi ploaie/ Trupul martirului se-nfășoară cu foc// Cu cântece de leagăn se clatină durerea/ Peisajul exilului roșu și negru/ Se odihnește șapte pași în adâncime/ Cântă Logodnica pentru

miresme”, **Martira iubirii**). El coboară împreună cu poezia prin spărtura dintre manifestările și fondul lumii la locul jertfă și răscumpărare. Apoi, o readuce la suprafață, caldă și binecuvântătoare. Un katharsis – au zis cei de dinaintea noastră, care văzuseră multe la limita vieții și morții și care ascultaseră amare coruri despre aceasta; tot astfel numește și Sali Basotha un poem din acest lamento pentru Zână, un poem care să dea vorbă și despre sarcina poeziei în acest timp aproape fără timp. „În acest timp tulbure sprijinit de perete/ Tu îmi ucizi tremurul la ora cinci dimineața/ Când vorbim despre libertatea leagată în cătușe/ Ne consolăm perchezitionând visele negre/ Picături de sânge căzute pe patul lui Procust/ Tu îmi ucizi tremurul la ora cinci dimineața”, (**Catarzis**).

De aceea, pentru el, ora ieșirii din noapte, „ora cinci dimineața”, este ora când poezia trebuie să-și anuleze falsa autonomie față de realul perturbat și răsfățat de răutăți, este ora de la care, pornind, ea trebuie realul să-l soarbă pentru a-l topi și mântui. Trebuie să-l înfășoare în iubire, fiindcă nimic nu se poate în afara iubirii. Ea vine din zarea primară, odată cu Cuvântul („O sută de ani am iubit-o/ Niciodată n-am atins-o/ Sâni ei erau galbeni ca lacrima durerii mele/ Dar ea era doar un vis crescut/ În melancolia tristeții”, **Ea fusese doar un vis**) și strălucește peste om ca **frumusețe și libertate**. La fel ca spiritul.

Iubirea totdeauna are **chip**. În cele văzute, în cele nevăzute. Sali Bashota o descrie și îi înalță imne ale cunoașterii în lamentoul său, cu trepte vizibile: „Când te-am văzut când te-am cunoscut când tu ai strălucit/ Dintr-odată toate păsările înrobite au zburat/ Peste simbolul frumuseții tale/ Îmbrățișarea nu va fi condamnată de fricoși/ Mai este zâna de munte sau durere/ Care ascunde privirea înlăcrimată peste pupile/ Imnul iubirii nu poate fi ținut în perete.../ În rai purgatoriu iad ne întâlnim ca umbre vii/ Așteptarea se transformă în secole/ Tu ești Zâna de munte sau durere/ Care pe neașteptate te veșnicește de frumusețe/ Când visezi când surâzi când vorbești” (**Zână de munte sau numai iubire**).

Din cele nevăzute se smulge și devine forță și acțiune **vie** în cele

văzute. O spun poemul **Zână sau figură imaginară**, versurile: „Acum văd fața ei/ În cerurile umplute de lacrimi” (**Cealaltă față**). În fine, această acțiune se suprapune cu cea a poetului și a poeziei, preschimbând sensul morții. („Dacă moare poetul/ Pe Muntele cel Sfânt/ Scurtând părul Zânei/ Moartea va avea alt sens.../ Fiindcă nu moare poetul”, **Mai moare poetul**). Prin iubire și forța răscumpărătoare a poeziei.

În partea a doua a cărții, **Focul pasiunii**, se reia în proză poetică lamento pentru Zână, de data aceasta, de la nivelul comunității. De la privirea realității, de la vădirea irealității. De pildă: „Ciudat, toți au văzut cum îi surâdea fața și cum s-a înroșit de acea tăcere ucisă. Fusese o clipă de foc a privirii, aruncată între viață și moarte. Târziu, Zâna s-a transformat în inger. Oh, ce frumos râde ingerul, au spus singuraticii. Vine spre oameni, mușcă buzele. Apoi, încet-încet începe să se rostogolească, cu toată puterea sufletului său, înspre paradis. Mai târziu, au alergat copiii pentru a prinde frumusețea ei, într-o piață mare, plină de flori albe. Ea a zburat. Ea s-a topit întreagă. Ea toată s-a topit în spațiu.” (**Frumusețea**). Faldurile largi ale acestor poeme ating urmele pline de sânge ale Zânei lăsate pe pământ și, totodată, prin ele se văd clipind stelele cerului. („Ea fusese cea mai frumoasă femeie în orașul condamnat.”)

Păstrând metafora, ele flutură pe trupul de lumină al unei fecioare, care, datorită răutății și morții de jos, ne privește de Sus cu lumină și viață, amintindu-ne continuu de **erosul rănit**: „Sunt tot mai multe nopțile în care a început să apară fața ei, ca o lună rănită în cerul plin de stele”, (**Luna**). Și poetul Sali Bashota o privește și știe asta.

Mai trebuie spus că poemele sale reflectă universul daco-dardan al confrăților noștri „de aceleași sânge”, cum spunea Hașdeu despre albanezi. Ele sunt populare în sensul că vorbele lor s-ar putea rostogoli de pe limba fiecăruia din comunitatea poetului, fiindcă durerea nu are nume, ci doar țipăt și adevărul ei este unic și al tuturor.

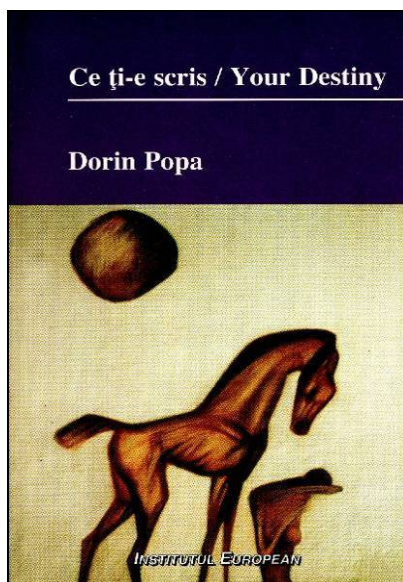
De aceea, vocea lui Sali Bashota se aude ca un lamento, nu doar pentru Zâna kosovară, ci pentru viața tuturor. Și noi îl percepem fratern.

# Obsesia eului tragic

Poetul Dorin Popa își exprima mirarea într-un interviu din 1995 (publicat în *Cronica*) cu privire la nepublicarea sa înainte de 1990, în acele vremuri redactorii fiind mult mai apropiați de niște Cerberi care slujeau diverse ideologii mai mult sau mai puțin politice ori literare.

Citind primul volum de poezii apărut în 1995 (*Utopia posesiunii: transcrieriperate*) poate putem întrezări răspunsul la dilema poetului. În epeicul film "Puterea și adevărul" (1972), un doctor inginer este condamnat la închisoare în ovațiile muncitorimii pentru că demonstrase că un baraj nu putea fi construit doar prin "elan muncitoresc", trebuind ceva mai mult, rezultatul fiind acuzarea sa ca fiind "defetist" și trimis la muncă silnică.

Literatura română a acceptat cu greu un poet precum Bacovia poate tocmai datorită unui anumit nihilism care ar fi în contradicție cu părerea, chiar doar didactică, că literatura ar trebui să fie în final un act pozitiv de educare a ființei umane. Totuși Bacovia nu atinge nivelul de autoflagelare pe care-l găsim în volumul de debut al lui Dorin Popa. Ceea ce uimește și poate chiar deranja ca unghi de viziune e obsedanta referire la propria persoană care este totală în primele poezii și majoritară în opera poetică privită în ansamblu, cu unele excepții mai ales în poeziile recente. Probabil că nu este greu să ne imaginăm ce sentimente au trezit în interiorul redactorilor din perioada când "trăiam vremuri de împliniri mărețe" versuri precum "când se aprinde becul/ sunt lovit în creștet cu o bătă/ care mă trimite pe un tărâm extrem de plăcut" (*Filă de jurnal*), "limba-mi desenează funia săpunul/ (...) stiloul sângerează puternic (...) mama/ dezgropându-mă după șapte ani/ mă găsește intact/ neatacat de viermi/ dar nici de îngeri" (*Autoportret cu filele tăiate*), "măcelari iscusiți așteaptă să mă mpuțesc" (...) / deflorarea prințesei de argint/ prințului de bronz i-a produs uimire" (*Frenetică existență a măgarului Giuseppe* (I)), "reptile ciudașenii fixuri/ obsesii dolofane bine hrănite/ amante fără sâni/ se preling într-un vacarm sfios/ în tremurul meu" (*Autoportret pe rug*), "înfîg cuțitul în pântecul moale al



reveriei/ și măruntaiele ei strani, încălceite/ întunecă totul în jur.../ (...) trupuri putrede mă îmbrățișează și mă supun/ (...) extazul învăluindu-mă, purtându-mă înălțător/ până-n albia de porci.../ îngeri tonți îmi așează bale sfințite pe față" (*Luarea în posesie*). Pe lângă aceste imagini care ar putea șoca o ființă pudibundă încorsetată cel puțin în ipocrizia de exprimare clasicizant ideologic a "frumosului" se adaugă și stilul extrem de liber structural al versului, căruia pedanții adesea cu greu i-ar găsi rime ori măcar banala strofă. Nimic nu e convențional, poetul șochează atât prin structura versurilor cât și prin imaginile descrise, lipsind orice cenzurare a exprimării aproape ca o zvâcnire de penel, poate necizelată, ar reclama unii, însă atât de dureros de autentică.

Poezia lui Dorin Popa e o obsedantă cădere în sine, o zbatere brutală în propria ființă: "peste tot mă întâmpină/ ziduri inclemente/ peste tot dau, brusc./ de mine însumi" (*După lungi hăituieli*), fiind un sondaj adesea brutal în propriul eu care e etern tragic, mereu supus dorințelor neîmplinite, visurilor coșmarizante, sfâșiat de o realitate care-i refuză orice șansă la liniște sau măcar amintirea unei fericiri. Uneori ai putea întrezări urme de speranță însă ele sunt rapid și implacabil scufundate în beznă chiar cu un imperativ al asumării și rămânerii în partea întunecată a existenței sfidând chiar și o posibilă salvare din partea propriului eu sau chiar a supranaturalului: "dar eu am costum de scafandru autonom/ și mulți licurici îmi luminează calea/ (...) oho, nu se mai opresc hergheliile întunericului./ nu se mai opresc" (*Filă*

de jurnal), "confuzia, murdăria, lașitățile./ inconștiența, compromisurile, vinovăția/ mă găsesc pe întuneric/ n-aprinde./ nu aprinde lumina!" (*Nu aprinde lumina*), "închid iarăși fereastra/ pe care niciodată n-am dedschis-o" (*Închid iarăși fereastra*), "nici Dumnezeu nu mă mai poa-te salva/ din ghearele mele" (*Operațiuni de salvare*). Orice posibilă iluzie a unei salvări e inexorabil îngemănată cu autoflagelarea perpetuă: "între iluziile mele/ și sfâșierile mele/ nu încape măcar o virgulă" (*Autoportret pe rug*). Destinul este cel al unui damnat încă de la naștere, fiind purtătorul unui păcat primordial care-l face să-și suporte cu greu chiar propria ființă: "am tot atâta nevoie de mine/ cât are înecatul de apă" (*Autoportret pe rug*), "înșurubat orbește în propria-mi orbire/ pe lângă chipul meu trec scuipându-l cu dispreț/ (...) ochii mei două spitale – tot ce ating mă doare/ carne din carnea mea împrejurul meu este!" (*Luarea în posesie*), simțindu-se angoasant de străin chiar față de propriul corp, detașarea fizică de sine devenind o binecuvântare: "sângele meu plânge în vene străine/ și eu în trup străin, desperecheat petrec/ (...) o vină cumplită port în spinare/ nimic nu există în afara ei" (*Vinovăția – bănuită, neprecisă, cumplită*), "aștept prin venele mele/ să curgă încet/ un sânge străin, izbăvitor" (*La fiecare pas eșecul pânđește duios*), "atât de străin îmi sunt uneori/ încât văd cum/ pe oasele mele/ crește iarba" (*Surpare neîncetată*).

Chiar și cea mai instinctuală formă de afecțiune, dragostea maternă, este pusă sub semnul întrebării: "în scorbura aceea/ de la marginea lumii/ mă voi ascunde/ voi continua, până la sfârșit./ să mă întreb:/ mama oare m-ar mai naște?" (*Camuflaj autumnal cu frisoane confuze*), existența fiind un etern purgatoriu în care se zbate ca o nenăscută dorință de a fi: "să uit odată pentru totdeauna/ că nu m-am născut!" (*Nimic mai înalt sub soare*). Moartea nu e finalul, ci izbăvirea, nașterea, eliberarea din chinurile existenței, propriul destin morbid fiind chiar o sursă a vitalității în viața reală: "și numai când moartea/ m-a luat duios de mână/ parcă am început să trăiesc" (*Printre gratii, zăresc delicata scurgere a destinului*), "și-n vreme ce-s izbit, zdrențuit, sfârțecat/ pot zări liniștit/ cum moartea mea hrănește/ →

Lector dr. IRINEL E. POPESCU



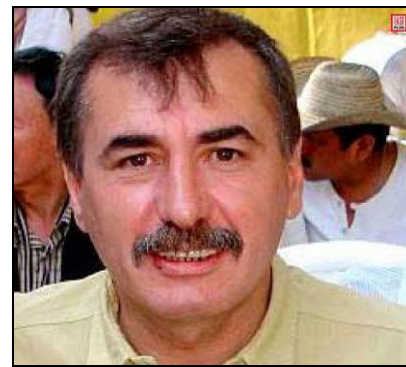
viața mea” (*Moartea mea – viața mea*). E dragostea o salvare în acest univers surpat până dincolo de fundațiile proprii nașteri? Abia din moarte apare regretul neîmplinitei iubiri care i se refuză în existența reală: “acum stăm alături/ te țin strâns de mână/ îți privesc ochii înlăcrimați/ și mă întreb:/ când voi ajunge la tine?” (*Când voi ajunge la tine?*), “să sfârșim moartea/ care m-a cuprins atât de bine/ să răzbec până la tine/ prințesa mea, prințesa mea/ (...) acum, când ai plecat, să te pot îmbrățișa!/ cu lanțuri moartea m-a cuprins atât de bine” (*Scrisoare în bătaia vânturilor pe-o vreme amorțită*). Soarta e acceptată chiar cu un anumit curaj, lupta cu sine în nenașterea deplină chiar și din resturile proprii existențe fiind eroismul actului de a fi care e asumat cu verticalitate: “mănușa aceea/ demult aruncată/ în fiecare zi/ o ridic” (*Sunt prigoniri ce-n veci nu conțenesc*), “gustul acesta/ paralizant/ de cenușă/ e viața mea” (*Viața mea*), “dimineața ucide/ seara ucide/ într-un târziu/ adorm/ în picioare” (*Masacru inocent*).

Socialul nu reprezintă nici el o alinare, contactul cu semenii fiind doar o dezamăgire și o lipsă de comuniune de sensuri: “pe stradă se repetă stupidități până la epuizare/ ultimul om inteligent a fost demult îngropat/ toți știu totul despre toată lumea în exces/ nu mai este posibil un singur gest delicat/ (...) ieri, în fața teatrului,/ un înger/ a îndrăznit să se arate/ și după un moment de derută,/ a fost ucis cu pietre, de mai multe ori,/ în vreme ce se strigă apăsător, vârtos:/ așa ceva nu există!” (*Când sensul dispăre și viața e deșartă*), “din toate părțile îngerii suavi/ se apropie de mine/ doar trecătorii mă ocolesc/ de parcă aș fi ciurmat” (*Stare de liniște în București*). Celula socială devine sugrumant de strâmtă și îndoială cuprinde chiar și gestul unui propriu ajutor: “întind mâna/ și mi-e silă/ că întind mâna/ întind mâna și mă întreb:/ cine-mi întinde mâna?” (*Cu fiecare clipă, pierderi uriașe suport*). Prietenii dispar subit și de neînțeles din viața poetului care se revoltă privind cum neantul cuprinde tot ce a clădit între el și semenii săi: “tăcuți, pe furiș, prietenii s-au înșurubat/ unii ca într-o glumă, ușor, cu zâmbete discrete,/ alții cu hotărâre, îndârjiți, s-au scuturat/ devreme de fulgi și tulle/ și degeaba strig către ei, degeaba urlu disperat/ și-i trag de picioare înapoi.../ ei au

intrat până la brâu, până la urechi/ în viețile lor/ (...) oho, prietenii mei au dispărut complet/ înghițiți de viețile lor serbede, flămânde, maron-disperate/ iar eu, straniu și imatur, văd cum posibilul se îngustează/ cum s-a chir-cit într-o pată, într-o dără” (*Înșurubarea la o comandă secretă, nebănuită*).

Dorin Popa este un poet și un gânditor existențialist. Este evidentă influența mai mult sau mai puțin conștientă a unor lecturi sau idei, stări transmise direct sau indirect din matca existențialismului german (Husserl, Heidegger, Jaspers, Nietzsche, Freud, Kafka), danez (Kierkegaard), francez (Camus, Sartre, Proust), rus (Dostoievski, Sestov) până la ecourile din literatura autohtonă cum ar fi Camil Petrescu ori Emil Cioran. Găsim toate coloanele care susțin un templu existențialist în care spiritul uman este mojarat în creuzetul versificării ca sub o piatră de moară din care în final dospește exorcizarea existenței poetului. Putem identifica câteva din temele clasice ale existențialismului: starea de neliniște, de disperare, angoasa, psihoza, absurdul, prezența permanentă a morții chiar până la cochetarea cu actul sinuciderei, autenticitatea trăirilor exprimate în operă, individualismul până la egocentrism etc. Interesant este locul pe care-l ocupă Dorin Popa în poezia românească unde, ca un destin necruțător care-l urmărește, pare sortit solitudinii ca poziționare. Dacă în proză avem un Cioran, în poezie este greu să-l apropiem de un alt confrate în ale suferinței simțirii existenței. Tragismul și duritatea exprimării îl depărtează de lirismul și muzicalitatea lui Bacovia, carnagiul exprimării înroșește filele în comparație cu finala detașare austeră a lui Eminescu, iar credința nu este salvarea din realitatea potrivnică așa cum apare la Vasile Voiculescu. Locația este momentan singulară. Poate o eventuală contestare a lexicului cadaveric, morbid, mai ales din primele volume, l-ar apropia de “mușegaiurile” lui Arghezi, însă astăzi probabil nimeni nu o să mai facă recenzii despre “poezia putrefacției sau putrefacția poeziei”.

Oarecum anacronice ca mesaj apar ultimele volume de poezii “Când o femeie vine către tine” și mai ales “Avatar Alia”. Salvarea prin iubire pare posibilă, ceva mai timid în primul volum: “ieri a fost/ o zi hărăzită/ întregă/ ieri am uitat/ de



sinucidere” (*Zi fericită*), deși declarația apare chiar strigată: “sunt până în adâncuri/ îndrăgostit de tine/ și de tine vreau/ să mă îndrăgostesc” (*Undeva, cândva*), atingând chiar nebănuite anterior culmi de rostire poetică: “amănunte sfioase/ în păr/ ți-am împletit” (*Undeva, cândva*). Neliniștea rămâne însă prezentă, zbuciumul nu este încă finit: “din îmbrățișarea ta/ întotdeauna/ mă desfac/ speriat/ nu mai am unde/ să mă ascund” (*Ultima redută*). În volumul “Avatar Alia” personajul feminin Alia devine sursa unei “ode a bucuriei” depusă de poet la picioarele muzei care-i transformă radical existența: “Tu ești minunea lui Dumnezeu,/ singura minune despre care pot/ da seamă,/ pot depune mărturie” (*Avatar - Alia*). “Schimbarea la față” a poetului devine și ea o mărturisire a găsirii paradisului lumesc, înainte era o vreme când “pe atunci sinuciderea era singurul meu tovarăș,/ singurul fir de pai prin care mai reușeam/ să respir în lumea asta”, în timp ce acum “cu ce sporești neconținut lumea,/ cum faci că în fiecare dimineață/ mă îndepărtezi de sinucidere?” (*A venit toamna și suntem tot împreună*). Nu putem evita semnificația numelui Alia, care în ebraică (*Aliyah*) semnifică înălțarea, ascensiunea, sublimul, fericirea.

S-ar părea că poetul și-a găsit în final liniștea, însă chiar se va întâmpla asta? Dragostea împărtășită, deși luminează omul, demitizează-ză poetul, abia acum moare un univers poetic care fascina tocmai prin duritatea asumării unei existențe tragice. Cercul vieții nu e însă complet, ultimul gong încă așteaptă, până atunci nu putem decât celebra extatici veșnicia clipei în care “Alia, singura moarte/ pe care am datoriat să o trăiesc/ până la capăt/ moartea mea, bucuria mea.” (*Poveste din era noastră, cu Alia-Hachi, miracol continuu*).

# TIMPUL CA O MĂNUȘĂ

Motto:

„asemenea infirmitate  
pe care unii  
o numesc postmodernism  
este de neocolit  
nu poți scăpa de ea  
cum nu poți scăpa de moarte”

(Horia Gârbea)

Așa cum remarcă autoironic Horia Gârbea /1/, poezia sa se încadrează postmodernismului, curent lax, ale cărui caracteristici generale acceptă orice temă dacă aceasta e întoarsă pe dos ca o mănușă. Daniel Corbu stabilește șapte caracteristici ale poeziei postmoderniste care încep cu litera „C” /2/, prezente și în poezia autorului, pe care le analizăm în continuare.

Volumul *Trecutul e o sărbătoare* reprezintă, în ultimă instanță, o întoarcere pe dos a valorilor **prezentului**, care sunt transferate **trecutului** ceremonios, situație în care *cotidianul* are rostul de a trezi la realitate, revelațiile memoriei individuale: „Această poveste se încheie aici/ din cauza unei femei/ care îmi strigă/ să las poveștile/ și să vin la masă/ că supa e gata.” (*cauza*)

*Colocvialitatea* limbajului e o caracteristică specifică liricii poetului, chiar când reflecțiile sapiențiale îmbracă meditații banale în haine tragice: „cine a spus/ că o gară de provincie/ roșie și ridicolă/ poate amiroși a moarte/ a greșit/ dar destul de puțin”. (*marginea*) Destăinuirile calofile devin hazlii prin absurdul lor savuros: „când merg la o femeie/ nu mă gândesc la femei/ ci la ce a scris nichita stănescu/ despre femei”. (*infirmitate*)

Regăsim *cinismul*, în imaginea scheletelor pasagerilor unui avion prăbușit, care continuă să zboare atemporal, precum miticul *Olandez zburător* metamorfozat liric într-un vehicol aerian tulburător: „în el 135 de schelete/ cu degetele încleștate pe / ceștile de cafea/ piloții stau cu golurile/ orbitelor spre norii din depărtare/ surâd stewardesele/ numai cu dinții lor perfecți/ nu mai au buze”. (*păianjenii din iunie*)

*Cinematografismul* structurează poemele mai ample, cu desfășurare epică semnificativă. În căderea din *turn*, retrăim nu numai viețile noastre ci și pe cele ale strămoșilor și urmașilor noștri. Teoria relativității deturneză căderea în sens metafizic



și nu mai distingem dacă noi cădem sau turnul se înalță în cer, în timp ce sufletul desprins de trup e înălțat spre transcendent pe umerii unei păsări psihopompe.

Afirmații hilar-paradoxale, maschează o *concupiscentă* cinică: „cele mai frumoase/ fraze despre femei/ le-au scris un impotent român/ și un homosexual american”. (*infirmitate*)

Față de alte cărți ale autorului, în economia acestui volum *citadinismul* este mai puțin reprezentat. Menționarea orașului Praga, invocându-l pe Frantz Kafka, trimite la absurdul existenței, iar cimitirul de la marginea mării, adăpostind mormântul poetului, (*primăvara în galileea*) conduce la omologarea defunctului (sub latura sa creator-taumaturgică) cu Iisus Cristos mântuitorul. Descrierea celeulei în care poetul apare în postura unui deținut ontologic (poemele din capitolul *Amintiri din închisoare*), fac apel la condiția noastră de ființe muritoare.

În sfârșit, *constructivismul* ține de elaborarea arhitectonică a poemelor ample, alegorice, de care vom vorbi în continuare. Aceste poeme ies, într-o bună măsură, de sub incidența postmodernismului, prin meditația gravă provocată de efectele neantizante ale trecerii timpului.

În poemul care dă titlul cărții, *trecutul e o sărbătoare*, ludicul, realismul magic și râsu-plânsu colaborează într-o construcție alegorică privind destinul nostru efemer.

Tâmplarul de coșciuge, groparul, popa și cârciumarul sunt priviți în două momente semnificative, primul ni-i descrie hiperbolizați în postura plenitudinii forțelor lor, exacerbate de tinerețe; al doilea, în ramolismul inerent senectuții, când eroii sunt cu

un picior în groapă. Paradoxal și ironic, numai cârciumarul se sustrage trecerii timpului, zburând ca un liliac peste sat, într-o viziune chagaliană postmodernistă.

La fel, în poezia *somația*, pata de sânge provocată de împușcătura paznicului „a luat forma/ unui fluture” și a zburat spre lumina divină (realism magic sud-american).

În altă alegorie semnificativă, care dă titlul primului capitol, *Cum se anunță o victorie*, din șapte mesageri plecați de pe câmpul de luptă să ducă vestea bună în cetate, șase se pierd pe drum iar al șaptelea nu e crezut. Deznodământul este misterios și miraculos totodată. Mesagerul îl roagă pe Dumnezeu să-l transforme în stană de piatră, dacă minte. Ciudat, dorința îi este îndeplinită. Paradoxal, împietrirea eternizează victoria necrețută de semeni.

În sfârșit, *sala tronului*, ne reamintește că extincția uniformizează/ neantizează destinele, atât ale eroilor cât și ale trădătorilor (fără să facă dreptate): „dar toate nu sunt/ decât o pădure sub brumă/ un șir de movile albe/ sub care poate zac/ eroii putreziți lângă/ marii lași calcinați/ un șir de mușuroie/ care ascund/ documentele lor amăgitoare”.

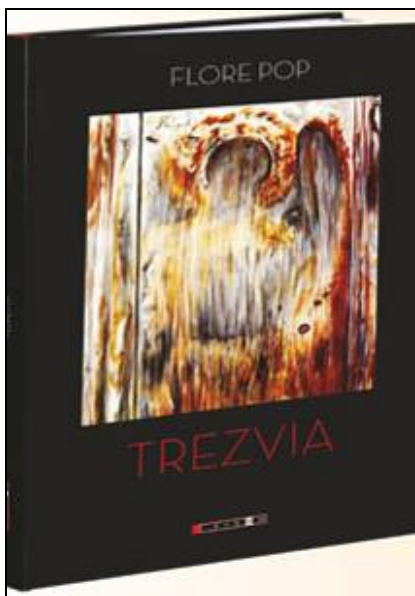
Caracterizarea finală a volumului o lășăm pe seama criticului Nicolae Manolescu: „Horia Gârbea este ceea ce se cheamă un scriitor multilateral, la un bun nivel, în teatru, în proză, în eseu (și publicistică), în poezie. (...) *Trecutul e o sărbătoare* cuprinde cuprinde tot ce Horia Gârbea a scris mai bun în poezie. Poetul are un profil propriu. Poezia lui e liberă de constrângeri formale sau de conținut, amestecând farmaceutic un spirit voit prozaic, neocolind narativul, și unul voit poetic, neocolind lirismul, realist în detalii și idealist în concepte, ancorat în cotidian și țintind spre transcendent, plin, în sfârșit, de umor, când *pince sans rire*, când pus pe șotii. Inteligenței, uneori sclipitoare, a eseurilor sau originalității teatrului, *Trecutul e o sărbătoare* le adaugă o poezie nu lipsită de o anumită profunzime și bine ascuțită verbal.”

LUCIAN GRUIA

1. Horia Gârbea – *Trecutul e o sărbătoare*, (Ed. Tracus Arte, București, 2012)

2. Daniel Corbu – *Postmodernismul pe înțelesul tuturor* (Princeps Edit, Iași, 2004)

## „Trezvia”, pecetea „trezirii la viață”



Întotdeauna suntem supuși examenelor de conștiință, a întrebărilor vitale și a insuportabilelor poveri, când inchișorul din noi ne cheamă și ne pune în lanțurile unor ecouri ale deznădejzii și ale resemnărilor.

Ne pierdem credința în izbândă, în izbânda de-a privi retrospectiv și în perspectivă cu ochii larg deschiși spre o eliberare din închisoare zidită în propriul nostru suflet.

În fiecare zi ne trezim și avem parte de lumină. Dar ne trezim cu adevăratelea? Pentru că în afară de lumina zilei există și o lumină vindecătoare a sufletului de angoasele timpului, de iluzia înfricoșată a întunericului din noi.

Volumul de versuri „Trezvia”, din colecția POEME, al profesorului clujean Flore Pop, ne invită să recunoaștem nevoia de împăcare cu lumea, de iubire și miracolul vieții.

Ceasul speranței și al iertării își stabilește limitele atunci când se produce - „Trezvia”: trezirea la viață. Insuși titlul cărții este extrem de sugestiv și consemnează o profecție a cuvintelor care anunță o iluminare, o avertizare și totodată o încurajare pentru copiii Domnului ce-și restabilesc lăuntric pacea. „Trezvia” reprezintă o binecuvântare transcrisă în emoția verbului, o confesiune legată de bucuria sufletului de a fi perceput revelația și chemarea în această lume (“Ne zbatem pe loc

căutând o ieșire, pe scurtătură. Ne//strâmbăm, //strigăm la ceruri, ne luăm la trântă cu nevăzutul, ne dăm drumul la gură. Călcăm pe urmele zorilor. Atât se poate// spune până//la ceasul acesta timpuriu, ceea ce va să vină e// încă taină, // e doar blândă, pură venire. Vuire//din mers. O simplă știre.// O simplă nouă zi. Nu mai suntem în întuneric acum, cu spatele la zid. O minune ne vizitează// *Trezvia (Călcăm pe urmele zorilor)*.

Autorul evocă „darul vieții” și ne invită să-l înțelegem într-o nouă variantă metafizică, unde sentimentele păguboase de sclavie și păcatele obligatorii sunt substituite de o eliberare lăuntrică, în care pacea luminoasă și întreg Universul își află echilibrul în inimă, edificând un țarm al liniștii promise.

Pentru că rugul nu poate devora oameni fără speranță și dintre numeroșii naufragiați ai lumii sunt unii care au parte de bucuria unui țarm promis.

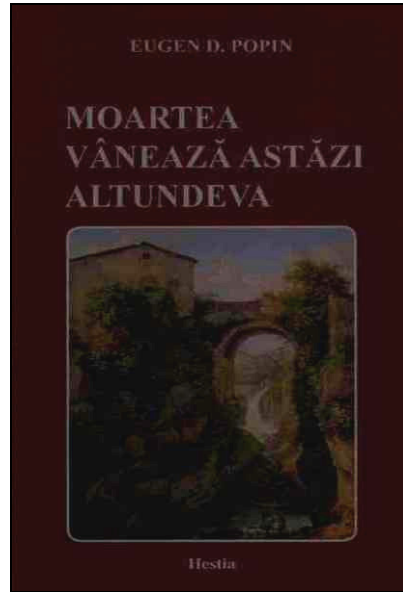
Conflictul emotiv în care poetul interiorizează lumea telurică și aspirațiile ancestrale, asumându-și imperfecțiunile și nostalgia păcatelor corozive ca pe o experiență, și concomitent îmbrățișează un nou drum - cea a (re)cunoașterii luminii dătătoare de speranță și a moștenirii iubirii de Dumnezeu, a țarmului Păcii: „Nu te lăsa pradă remușcărilor, nici urii, nici căderii, // ori măruntelor resentimente. Caută pacea, respiră// adevărul, fă binele pe cât îți este cu putință, aici, în//țărână. Bucură-te de clipa prezentă. Privește înainte, // nu te încurca cu câteva fuioare de ceață, care nu pot// întuneca măcar covata odăii în care viețuiești, // darămite tot orizontul invadat de soare ori de plinul//cerului diamantin (...*Armele sau cântarul*) sau „Nu e prea târziu, îmi spune mereu, nu e deloc târziu să începi// o nouă experiență, să ataci o nouă priveliște, un nou drum (...*Țarmul de sub căușul palmei*).

Volumul de versuri „Trezvia” semnat de poetul Flore Pop a fost scos la lumină de editura Editura Eikon, în anul 2012.

OCTAVIAN SERGENTU



## „Moartea vânează astăzi altundeva”



Am în față cartea unui poet despre care nici eu nici colegii apropiați nu aflaserăm încă nimic înainte de a se fi manifestat la Târgul de Carte din Milano ca traducător în italiană al confratelui nostru, sonetistul Adrian Munteanu. Eugen D. Popin, bănățean la origine, (născut la Ciacova în 1951) trăiește de mulți ani în Germania și caută a păstra cu literatura română explicabile afinități și relații de lucru. A publicat numeroase cărți de poezie originală și traduceri. Este membru al Uniunii Scriitorilor din România și al Uniunii Scriitorilor Germani. Domnul Eugen D. Popin este, de multă vreme, un împătimit și cunosător lector de poezie clasică și modernă, are o experiență artistică ce îi îngăduie să fie exigent cu versurile pe care le traduce și necruțător cu tot ce ar putea fi distonant și incongruent în propria sa creație.

Cartea despre care vorbim (o antologie realizată și prefațată de Lucian Alexe, cu o postfață de Grațiana Benga) se numește *Moartea vânează astăzi altundeva*, o carte de poezie discretă, subtilă și voit calofilă editată la *Hestia* Timișoara. Ni se înfățișează un poet meditativ, al rostirii sfioase până la smerenie ce parcă ar vrea ca, scriindu-și poemele, să lase hârtia imaculată, albă, pură; în urma peniței să nu rămână textul ci un parfum, o adiere metafizică, un →

DANIEL DRĂGAN



aer primăvăratec ventilat de bătaia de aripă a unui fluture. Nimic șocant, nicio expresie dură, nimic din grandilocvența cu care tropăie tinerii poeți prin literatura de azi.

Domnul Eugen D. Popin intră în librării și în biblioteci călcând cu maximă sfioșenie, cu un respect aproape mistic față de frumosul cu care se înconjoară.

Contemplația lucrurilor, a ființelor, a fenomenelor se produce laconic, țintind esența: „tăcerea ta / o pun lângă tăcerea mea / și mai apoi / plecăm amândoi” (*Don't touch me*). Sau: „cuvintele / nu mai sunt litere / iar literele nu mai sunt semne / totu-i doar plutire și zbor” (*Despre scrierea poemului*).

Cel puțin două poeme forțează trecerea spre o destăinuire frustră. Primul, *Purgatoriu*, exprimă o opțiune nostalgică, o delicată desprindere de mimetism și o limpede clamare a autenticului: „întro zi are să ți se facă lehamite / de tot ce nu e al tău / rosti cu voce scăzută eremitul / atunci ai să renunți la tricoul inscripționat / la jeansii cu urme de pietre de moară / la pantofii din piele de nisetru / ai să dai uitării zgarda de aur / de 22 de carate // când va sosi ziua aceea / continuă sihastrul / stropii de ploaie te vor mângâia ca pe un frate / iar liniștea munților îți va deschide porțile / întâmpinându-te / precum nerenăscutele raze”.

În poemul care dă titlul volumului (titlu nu tocmai adecvat, sună a roman polițist) autorul îmbracă haina unei melancolii demne față de ineluctabilitatea destinului omenesc, răsucind versul către o invocare în oglindă a bucuriei de a trăi: „dimineața / după ce mă obișnuiesc să exist / și fumez prima țigară / mă bucur să văd / că am fost iarăși adoptat / de cuvinte / de copiii de la capătul străzii / de durerea din coșul pieptului / până și de subvenția la medicamente // după ce ascult primele știri la radio / îmi înmoi în cafea / colțul de pâine rămas de ieri / și mă bucur iarăși de amnezia morții / care vânează și astăzi altundeva”.

Un timbru poetic recognoscibil, o personalitate discretă dar nu mai puțin cuceritoare.



## Ceremonia unei vieți zilnice

Cel de-al treilea volum de versuri al lui Ion Hirghidus, *Ceremonia unei vieți zilnice* (Editura Fundației Alfa, Cluj, 1912) continuă poezia reflexivă a culegerii *Prin inima sentimentului* (Editura Fundației Constantin Brancuși, Târgu Jiu, 1997) și pe cea a trăirilor complexe din volumul *Femeia lui Dumnezeu*, (Ed. Fundației Alfa, Cluj, 2007). Actuala culegere e un jurnal liric al cărei eu e fascinat de misterele pline de înțelesuri, dar și de neînțelesuri a tot și a toate. În aceste circumstanțe, misiunea poetului e aceea de a capta toate semnalele din jur, de a le trece prin filtrele sensibilității și ale gândirii, ca mai apoi să le dea o altă ființă, prin cuvânt.

Viața comună, simplă, sub spectrul solar, a acestui eu este un eden al fericirii, însă mereu pândit de destinul ei efemer: ”în mugurii primăverii strălucește privirea/ când se desparte în frunze și-n flori/ pragul solarei iubiri” (*În alba inimă a zilei*). Ființa eului care se mărturisește e surprinsă în plenitudinea tinereții, sugerată de concretul înconjurător al albului zilei, de cel al mugurilor primăverii, de verdele crud al frunzelor și de multitudinea de culori ale florilor. Iubirea creează senzația armoniei cu natura ospitalieră, protectoare. Dar cum acest eu nu este nici pe departe unul inocent, incoștient, abandonat trăirilor pure, ci, dimpotrivă, reflexiv, sedus de mrejele absolutului, eu care cheamă cuvintele să-i conștientizeze și să-i permanentizeze starea: ”cuvintele ce le spunem întruna/ sunt un loc sub soarele amiezii”. În acest moment ele par a țâșni din fascinația trăirilor, din bucuria plenitudinii ființei. În această stare, lumea însăși vine către poet cu farmecul propriilor trăiri: ”se-aude valul care vine din lume/ cu cerneala lui scrie/ cuvântul” (*Locuit de scris*). Realul înconjurător vine către eul poetic, nu doar cu fragilitatea efemerității sale, ci și cu cea a înveșnicirii prin cuvânt.

În acest timp, omul își simte frenezia trăirilor în consonanță cu eternitatea manifestărilor naturii și ale Cosmosului. Poetul devine o parte a acestora, cu care reacționează osmotic: ”din rădăcini ascunde-n tăcere/ sângele nostru urcă-n lumină/ spre a reda ce este viu/ și slăvit în cuvinte”.

Absolutul însuși din cuvinte



se apropie de intensitatea trăirilor ființei intrate în rezonanță cu Totul. Frumusețea iubitei, a cărei chemare spre dragoste trezește această senzație de armonie universală, se apropie de absolut și este prezentată cu însușirile familiare ale elementelor esențiale ale naturii: ”când te privesc/ îmi pari că ești pădurea însăși/ o mireasă de flori și de miresme” (*Imaginara mireasă a pădurii*). La fel se întâmplă în poemul *E frig la tine-n pleoape*: ”pe dinăuntru ești aprinsă/ s-au copt murele/ în ochii tăi se văd pădurile”.

Dar această vârstă a plenitudinii e sortită trecerii, poate chiar pierii. Dragostea însăși, ca profundă chemare spre fuziunea cu Marele Tot, își are limitele ei. Astfel, dincolo de fericire, se zărește tristețea, văzută ca un preludiv al extincției universale. Tot ceea ce a fost vibrație a firii, lumină, frumusețe, grație devine doar ecou în memorie, mai înainte de a fi cenușă. Această situație dulce-amară a eului într-o stare alienată, neutră, nepereche, provoacă din nou cuvintele tocmai pentru a-l salva de moartea care se apropie. Dar poemul însuși avea nevoie de acea lumină, de acea armonie pentru a nu deveni el însuși uitare: ”poemul care moare-n amurg/ e un răspuns al nopții către tine/ vis și uitare/ gloria unui nume doar/ lumina de ieri câștigată azi/ sârbătoare-n oglidă/ petrecere dincolo de tine” (*Poemul care moare-n amurg*).

Văduvit de trăirile prezentului poemul trăiește prin lumina trecutului, dincolo de ființa care-și descifrează doar propria nefericire. Poemul e chemat s-o perpetueze în eternitatea lui, dar care nu mai e a ființelor ce →

**GEO CONSTANTINESCU**  
(Continuare în pagina 39)

# Fascinația sonetului

Ultima carte de versuri publicată de laboriosul Aurel M. Buricea, **Crucea din muguri** (Editura Semne, București, 2012, cu o prefață pertinentă a lui Florentin Smarandache), cuprinde tot atâtea sonete câți sunt și anii autorului (născut în 1945) în anul de grație 2012.

Tema predilectă a poetului-matematician, sau a matematicianului bacovian, după cum cum îl gratulează prefațatorul, e curgerea implacabilă a timpului care-l antrenează în fluxul lui torrențial. Regretul că nimic nu e statornic îl copleșește. Nici măcar aducerile-aminte nu mai pot constitui un refugiu mântuitor pentru neliniștitul poet: „în oglinda unui cer uitat se sting/ amintirile celui ce-am fost atunci/ tânăr și ferice ca pasărea-n lunci/ când zborul din spirit nu pot să-l cuprind// cu aripa frântă în noapte cobor/ arborii de vis se desfrunzesc în cale/ între ieri și mâine cresc porți de zale/iluzia veșniciei plânge-n dor// Te aștept, Doamne, cu fiecare clipă/ de imagini din nevăzut mi-e sete/ mi-a

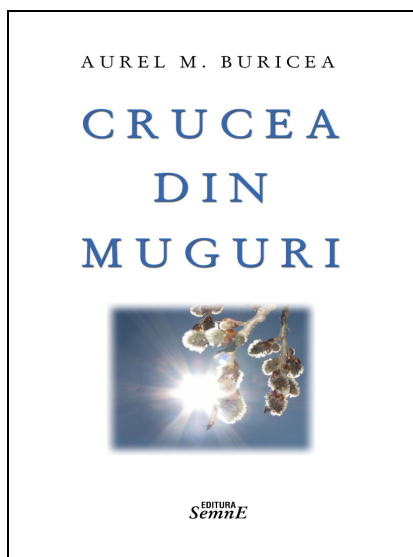
## CEREMONIA UNEI VIEȚI ZILNICE

(Urmare din pagina 38)

la-au provocat.

Poemul e, deci, o trecere dincolo de sine, e un ecou al vieții, dar nu e viața însăși. Este un succedaneu, o consolare, o amintire. Același lucru se întâmplă cu civilizațiile care-și trăiesc amurgul, dar nu au devenit încă ruine. Astfel, avem esențiala imagine a unei lumi vetuste din poemul *Amurg*: „tremură-n amurg un schit rătăcit/ o cicatrice a credinței/ resturi de om”. În însăși această curgere ireversibilă spre uitare, are poezia frumusețea ei, consolatoare și izbăvitoare în fața morții, în fața necunoscutului și a neantului.

O mică pledică în fața mării treceri se vrea volumul *Confesiunea unei vieți zilnice*, al lui Ion Hirghiduș, până la urmă un vast poem al destinului omului în spațiul lui cotidian de rutină, de iubire, de vis și de viață, scris cu acuratețe și sinceritate pentru cei asemenea lui. Dacă aceștia din urmă găsesc în cuvintele lui o fărâma din absolutul jinduit de fiecare în solitudinea existenței este o victorie. O victorie dintotdeauna a Poeziei ca binecuvântare și perpetuare a vieții prin Cuvânt.



zidit viața calea de risipă// drumurile toate au dus către cer/ singurătatea crește din regrete/ voi învăța dincolo de limba de ger” (**arbori de vis**).

Autodefinindu-se ca un “cuvânt călător între două lumi”, poetul își acceptă cu dureroasă voluptate traiecul care-l va apropia de Divinitatea supremă cu care se află într-un permanent dialog psalmic. Recunoaște că-i e sete de imaginile noului univers spre care se îndreaptă decis să învețe „limba de ger”, precum și: „să-i fie eternității altoi” (**deducție**).

Sonetistul deplânge fărâmițarea infinitului în și cu fiecare om. Pe urmele lui Eminescu sau Cezar Baltag, poetul hrănește ipoteza că lumea înconjurătoare e poate visul cuiva, al lui Dumnezeu, bunăoară, sau al Zeiței Geea. Lumea își face încercarea în fiecare ins și se stinge cum „toamna lumina în rod/ să crească arborii în mai din pământ/ ca glasul bisericii în prohod” (**oglundire**). Gândul că trece prin lume fără a lăsa urme îl îndurează ca și faptul de a fi martorul risipirii credinței ordonatoare. În răspăr cu această lume fără niciun Dumnezeu, poetul își asumă cu și mai mare acuitate lumina divină și învață dumnezeiasca ardere de tot întru sonet: „atât de aprins de sfânta lumină/ că ard până la suflet în sonete/ ca mi-reasma merelor din grădină// orice în-ger poate acum culege/ taina din versuri fără să regrete/ că n-am mai ținut cont de timp și lege” (**timp și lege**).

Poetul-rug își face uneori bilanțul acestei arderi mistuitoare și se roagă în fiecare clipă să mai prindă o zi de jertfă iisusică pentru semenii săi: „chiar am trudit de la o zi la alta/ să-i fac fericiți pe cei din jurul meu/ am trecut peste patimi atât de greu/

de-aud și acum cum bate-n cuget dal-ta// acestei soarte fără de prihană/ ur-sită-n taină înainte de-a fi/ ajută Doamne să trec de-această zi// vinde-că-mă de năpraznica rană/ unde curge noaptea fără limite/ nu lăsa tăcerea să te imite” (**rugă**). Truda altruistă întru Logos nu va fi fost una zadarnică și ea se va fi integrat organic destinului creator: „din Cuvânt voi face mâine un alt mormânt/ și-n fiecare vers va fi gândul meu/ care mi-a urdit din viață legământ// să vă iubesc de dincolo de moarte/ așa cum m-a zămislit chiar Dumnezeu/ să trăim în veci litera de carte” (**culegător de spirit**).

Prin creație, pe care o concepe ca pe un scut împotriva morții, poetul se declară, orgoliul său fiind pe deplin întemeiat, „bolnav de nemurire” (vezi poemul cu acest titlu). Sonetistul temerar nu încetează să-l slăvească pe Atotcreatorul și să se considere, la rândul-i, infimă parte din zidirea divină, ortul său de vamă fiind versul, vers de care lumea se va bucura ca de un dar neprețuit: „se vor găsi savanți să spună povești/ în acest univers fără sfârșit/ în toată lucrarea doar Tu Doamne ești// Te simt cum vibrezi în orice ființă/ prin sfânta zidire ești desăvârșit/ ca un ou mă-nchid în a Ta credință” (**sfânta zidire**).

Numeroase sunt piesele lirice din acest volum din care se desprinde credo-ul artistic al poetului vizionar. Ca și Arghezi, el vorbește testamentar de-un „nume adunat pe-o carte” de literele înșiruite pe-o piatră tombală, de stihul care-i va bucura pe cei ce vin și de care-și leagă tainic speranța propriei epifanii mai mult decât sigure. Aurel M. Buricea mizează totul pe poezia de care, ca altădată Al. Philippide, se agață „ca un copil de poala mumii”. Utopia inevitabilului *dincolo* este une proiectată în spirit creștin și ea va aduce cu sine marea despo-vărare. Seninătatea poetului nu-i de-loc străină de cunoscutul mit al re-înțarcerii mioritice: „pregătit sunt, Doamne, să trec prin moarte/ cerul unde nu-i durere și suspin/ acolo de sus grijă să-mi poarte// să nu mai aud de-a durerii povară/ să trăiesc veșnicia într-un alin/ ca seva-n pomi în fiecare vară” (**confesiune**).

Plecarea celor dragi e dureros de injustă și poetul se amăgește liric că moartea e o glumă sau o părere și că din ea se poate reveni, precum în acest sfâșietor sonet închinat →

**ION ROȘIORU**

regretatului Fănuș Neagu: „cu inima am iubit satul noi doi/ prin veac părinții ne-au fost icoane vii/ natura ne-a învățat cântecul din vii/ odele câmpiei le-am scris amândoi// umbra lui Hristos în lanul de grâu copt/ tablouri galbene sfințite vara/ cu mierea de albine pictând țara/ am dus taina luminii în cifra opt// câmpul de floarea soarelui înflorit/ oglinda din suflute ninse de zori/ izvor unde străbunii au adormit// te-aștept Fănuș în casa mea dintre ulmi/ să fim printre sfintele taine călători/ când steaua din Bărăgan plânge pe culmi” (**îngerul câmpiei**).

Sonetul e, rând pe rând, plâns alinător/ostoit, casă ocrotitoare, prilej de ardere epifanică, *modus vivendi*, cale de accedere în Cuvântul dintâi și de îndumnezeire perpetuă, prilej de dialog cu cei care au purces deja în lumea umbrelor (**dor ce mamă**), vis nemurit într-o carte (**alt sine**). Sonetul e pentru Aurel M. Buricea nu doar regele poeziei cu formă fixă, ci al poeziei în general ca expresie de-săvârșită a naturii: „când floarea-soarelui cântă-n sonete/ toată lumea de-apoi plânge-n zidire/ moartea luminii să nu se repete” (**leac pentru uitare**).

Poetul se percepe pe sine ca mesager de taină al câmpiei care prin el și prin alți poeți și prozatori ai acestui topos binecuvântat și-a câștigat un binemeritat loc în legendă (**ultima toamnă**). După ce s-a retras din satul natal (Ulmu, din județul Brăila, în care a predat matematica aproape o jumătate de veac), poetul brăilean, acum prahovenizat, simte sfâșietor durul de casa unde pozele înrămate ale părinților sporesc numărul icoanelor de pe pereții reci. Pustiul s-a înstăpânit de ograda părintească a cărei poartă s-a ruginit de-un veac. Întreg satul natal s-a pustit, de altfel, iremediabil încât până și „lumea din cuget doarme-n sicriu” (p.45). Sonetistul își simte trupul plin de amurg și de tristețe și nicăieri nu mai găsește alinare, excepție făcând cugetul sfânt și iluminarea prin rugă (**trepte spre cer**). Iar bucuria, atât cât mai poate ea să fie la ceasul de crepuscul existențial, vine din conștiința zidirii sale juste în lumină integrată firesc în structura naturii: „doar cugetul meu plânge și suspină/ memoria se naște din lumină/ cum crește vara fructa în grădină” (**calea spre cer**). Licărul speranței că marea plecare nu va fi una fără drept de întoarcere în elementele fundamentale ale firii i se

intruzionează tainic în suflet: „peste acest infinit să fiu stăpân/ să aud natura cum plânge de dor/ când doarme în pământ acest corp păgân// s-a făcut în gânduri atât de târziu/ spre uitarea facerii încet cobor/ și-n sonete de iubire vers să fiu” (**vers peste timp**).

Nu exclude nici posibilitatea întoarcerii în leagănul dintâi spre a-și trăi nemurirea pe care i-o asigură opera (aproape 20 de volume diverse) la care a trudit neștiut spre a-și cinsti stirpea: „poate mă voi întoarce la mine-n sat/ să fiu în sonete cânt de iubire/ s-alin durerea celor ce i-am lăsat// să stea de priveghe în sfinte taine/ să se pregătească pentru adormire/ de țin în cufer toamne și haine” (**ultima strigare**). Respectiv: „vom trăi viața de-apoi în legendă/ nimeni nu ne mai poate scoate din sonet/ chiar dacă moartea-i scrisă-n agendă// de-atâtea amintiri avem parte/ încât va șterge vremii ultimul regret/ dacă rămâne spiritul în carte” (**cartea de gânduri**).

Ca expresie a iubirii, poezia joacă rolul de catalizator al forțelor și miracolelor vegetale: „toamna cântă-n amurg triste sonete/ mere coapte recită versuri pe ram/ cine le-a compus ieri n-o să mai regrete// iarna ninge gândirea cu tăcere/ lacrimi amare sunt cristale la geam/ natura ne-a dictat sfânta plăcere” (**poem de dragoste**).

La rândul-i, natura e cea care-i dictează poetului sonetele: „natura din trup mi-a dictat sonete/ și-a furat muzica din mere coapte” (**natura scrie sonete**).

Raportându-se la univers, poetul își conștientizează coordonatele divine pe care se situează la confluența minunilor astrale: „lumina acestui spirit absolut/ îmi hrănește sufletul cu iubire/ gândirea trezită din adormire/ uită c-am fost zămislit izvor de lut// și-mi curg zilele oarbe spre Sfântul Duh/ obiect al facerii mi-a fost viața/ cel ce-a născut în mine dimineața/ mă privește de dincolo de văzduh” (**confesiune**). Sau: „sâmbure de spirit în lume am fost/ pe timp de iubire sădit în sonet/ pentru vremea pierdută n-am să regret/ în Sfântul Cuvânt tainic mi-am găsit rost// în suflet pustiu miroase a tămâie/ lanuri de grâu copt au sălbit albine/ vibrații de neant se sting în mine// cum căldura verii într-o lămâie/ sufletul mi-a fost o carte prea sfântă/ în care gândul cerurile cântă” (**câmp cuantic**).

Pentru Aurel M. Buricea, poezia e spațiul rezonant al iubirii fără de care nimic nu există pe lume. Declarațiile de dragoste trimit, prin puritatea și intensitatea lor, la erotica matrimonială a statornicului Emile Verhaeren.

În treacă fie spus, acest volum a fost scris, după mărturisirea poetului, chiar în patria marelui simbolist flamand. Iată, spre ilustrare, un sonet al poetului român: „dragos-tea ta n-a fost o iluzie/ cine a născut natura are gust/ de-am crescut în iubire ca un arbust/ în orice vers nu-i nicio confuzie// în metafizică te-am slăvit flămând/ se hrănea raza zilei cu dorul tău/ c-am vrut să cobor în moarte nemi pare rău/ ești de-a pururi vie în negândit gând// firea din simțire altă măsură/ orice zi fără tine-i ca un blestem/ nu găsesc în lume altă făptură// ne-am iubit în taina unor sonete/ de uitarea acestei lumi mă tem/ arborii din suflet cioplesc tonete” (**acord**).

Nu lipsește nici regretul că de-a lungul vieții sale nu i-a consacrat iubirii întreaga lui ființă și energie creatoare: „de-ar vrea cerul să mă mai nasc odată/ numai în iubirea mi-aș face casă/ vremea lumii mi-ar fi mai ordonată// și-n acord armoniic mi-ar trece viața/ chiar dacă prin veac mi se stinge rasa/ când peste amintiri se lasă ceața” (**axiome**).

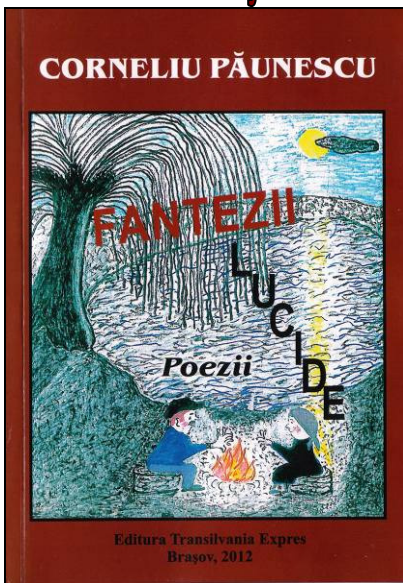
Sonetist tenace, în permanent dialog cu divinitatea care-i ocrotește iubirea și deopotrivă scrisul autoreferențial, Aurel M. Buricea excelează în formulări tranșant-diamantine, adevărate aforisme axiomatice din care s-ar putea alcătui oricând o mini-antologie frapantă. Cităm doar câteva, truvabile în paginile finale ale cărții: „iubirea-i apă pentru setea de vis” (**zidire**); „în arborii nopții plânge o cruce” (**crucea din muguri**); „în muguri dospesc cruci de lemn și coșciug” (**taina facerii**) ș.a.

Volumul **Crucea din muguri** se încheie pe o notă optimistă privind postumitatea pe care sonetele poetului au capacitatea s-o controleze.

E încă un prilej și un motiv de a-i aduce mulțumire Ceui de Sus: „mi-ai zămislit, Doamne, această soartă/ să veghez pentru gloria mea postumă/ când destinul va-nchide neagra poartă// memoria se va pierde-n zi tristă/ iarbă de niciunde arsă de brumă/...orice sentiment în sonet există...” (**univers din vers**).



# TEME ISTORICE ȘI FANTEZII



Noua carte a lui Corneliu Păunescu, **Fantezii lucide** (Editura Transilvania Expres, Brașov, 2012), cuprinde, în cea mai mare parte, *momente și impresii*, autorul oferind astfel demnități, vocație conceptuală și poetică unor inedite spețe lirice, precum, de păstrăm proporția, Coșbuc inventa *idilele*, iar Caragiale puna în specia *moftului* sarea și piperul publicisticii de marcă, pe scurt, ale literaturii sagace, pătrunzătoare și inteligente.

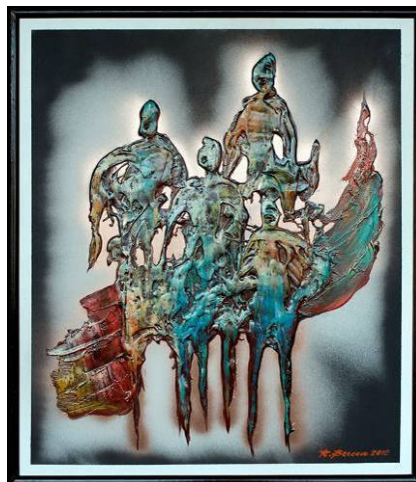
Ce sunt acum *impresiile*, ne spune autorul însuși clasificându-le, iată, în *experiențe, umbre, forme și culori, repere și trasee, cântece de lume, ecouri de referință* și, atenție, în *lirice acidulate*, în toate însă strecurându-se, mai subtil ori mai abrupt, aerul jovial, surâzător satiric sau acidul *epigramei*, o modalitate pe motivele căreia autorul nostru, se știe, a exersat îndelung, cu rezultate remarcabile.

Tot în lumea epigramei poetul s-a instruit în meșteșugirea formelor poetice, a spusei laconice căzând iute pe faptul, pe aspectul esențial. Ca de exemplu în **Lecția maestrului**, unde suntem încă în jocul satirei („Tot măbind eficiența/ Muncii, duci un trai mai bun/ Fără fente ilegale./ Ca-n exemplul ce vi-l spun:// Ieri aflam de hoțul antic/ Cum a început cu-n ou./ Pe când, azi, mai rezonabil./ Furi de la-nceput un bou...”) sau în **Rondelul pământeanului miraculos (când s-a ascuns Apollo)**, o poemă cu valențe din lumea ispititoare a parabolii, în

versuri îngrijit distilate, la limita bună a prețiozității: „Cărându-și umbra cu-gâmfare./ Pe-un drum cu stele pardosit./ Aruncă-n lume cu lucoare/ Ca și un zeu dezlănțuit.// Chiar ca atlet c-o forță mare/ Mai obosește-n mod tacit./ Cărându-și umbra cu-ngâmfare./ Pe-un drum cu stele pardosit.// Cu-ntreg Pământul fericit/ De-această sursă salvatoare./ Când însuși Zeus l-a pofțit./ El refuză a sta ca Soare./ Cărându-și umbra cu-ngâmfare.”

În secțiunea poemelor de mai vădită întindere, cu tendință declarat etnicizantă, **Cântece mioritice**, Corneliu Păunescu manifestă înclinația literaturizării temelor, mai întâi în materie istorică (vezi capitolul **Eco-uri din Letopisește**): cetatea Neamț dar și, mai insistent, narații mai obscure despre un Vodă Barnovschi, despre solul Tăutu la sultanul otoman, sau despre trimișii ungurului Arpad la Curtea lui Menumorut. Acesta din urmă li se adresează urmașilor hunilor lui Attila ca, mai târziu, Mircea lui Baiazid în **Scrisoarea eminesciană**: „(...) Dar plaiul nostru vechi, pe care/ Ni-l cere ca pe o făneată./ Noi nu-l vom ceda vreodată/ Cât timp, mai fi-vom încă-n viață.// Cert, n-o să-i dăm nici chiar un deget/ Din glia noastră, nici de teamă./ Chiar dacă zice că-are-un drept/ Asupra-i, după tată, mamă.// Deci, nu ne tulbură, defel./ Că ar descinde din Attila/ Ce a luat această țară/ De la strămoșu-mi, doar cu sila.// Iar șefului de-acum, amic./ Îi zic despre-a mea moșie/ Că n-a fost țara nimănu/ Și nu va fi vreodată să fie!” etc.

Vechea retorică, din perioadele clasică și modernă, e fără de reticență reluată de Corneliu Păunescu, sunt va să zică reciclate acum declamația și accentul patetic, nu e respins epicul,



acestea, în concepția autorului nostru, nedăunând, astăzi, ideii de lirism decât prin nesupraveghere și acumulare. Trecutele procedee pot fi așadar reanimate cu efecte poetice, corupte sunt aci doar aglomerările de orice fel, de pildă, mai nou, demitizarea și imundiciile, într-o bună parte a producției trans și postmoderne, de la noi și de aiurea.

În poema **Cetățuia Șoimuș și amintirile sale** (din capitolul **Monumente evocatoare**), Corneliu Păunescu îndrăznește de pildă, cu rezultate remarcabile, o descriție de ruini glorioase, adăpostind moravuri și ospete îmbelșugate, împrăștiind liric o priveliște istorică încețoșată sub vreme: „Nod de drumuri străbătute/ De cupeți, cătane, unși./ Cuib de șoimi recunoscut/ Din părinți complet ascunși.// Glod din neteda câmpie/ Fasonat în vârf de deal./ Piatră-n bezne scânteind/ Sub potcoavele de cal.// Loc de pândă găzduind/ Și ospete strălucite./ Pregătiri din când în când/ Și dezmațuri prelungite” etc.

**Cântecele mioritice** și întregul volum se încheie cu un poem de largă respirație, o întinsă (în șase apitole și un epilog) **Cântare a lui Avram Iancu**. O cronică în versuri cu etape și întâmplări dramatice din biografia marelui erou al moșilor și al Transilvaniei: zorii și ajunul Revoluției, primele nesupuneri și, apoi, „depresurarea Apusenilor” (cum foarte nimerit și frumos se exprimă poetul). Ultimele momente din viața Iancului vor fi o alternanță a întunericului cotropitor de lumina minții cu trezia menită unei reprogramări și reporniri a luptei românilor contra deznăționalizării: „În ciuda robusteții sale,/ Muncit de cruntele-i poveri/ Devine, n fine, doar o umbră/ A mândrului gorun de ieri...// În clipele când tine-rețea/ Îi bate-n geamul său, ades./ El se dezmeticește iute./ Făcând scrisori cu înțeles, // Și slovele-i curg slobod,/ Cerând progres, dreptate./ Și luptă fără de-oprire/ În solidaritate...”

Explorarea de istorii tăcute, încă nedezlegate, referințele livești, prinse în metafore blânde, lipsite de o grandilocvență stânjenitoare, caracterizează mai peste tot **Cântecele mioritice** ale lui Corneliu Păunescu, aproape în totalitate ele păstrând o atitudine candidă, defel sceptică ori pesimistă – consemnând totdeodată și recomandând și iluzii prielnice și fecunde.

A. I. BRUMARU

## Tainele unei poezii a cuvintelor



Zilele culturale ale toamnei ne-au adus odată cu izul frigului, pe panoplia editorială, un volum de poezii ale sufletului, sub semnătura Liliane Petcu, Editura InfoRapArt din Galați.

Acest volum, intitulat sugestiv **Poezia cuvintelor**, nu se prezintă în lumina unei stilistici poetice tradiționale sau postmoderne, ci ca o încercare de luminare a unui fond interior și sufletesc abandonat de către mințile exilate în rătăcirii perpetue. Citind versurile ce se află între copertile acestei cărți am înțeles, și o spun cât se poate de asumat, că poezia e poezie doar dacă poartă amprenta farmecului intimității personale care dorește să se dezvăluie și să fie descoperită... De asemenea, versurile Liliane Petcu mă trimit într-un fel la celebrele lămuriri socratice ale adevărilor pe care nu știm că le știm sau pe care credem că le știm. *Ce e iubirea? Ce e viața? Ce e lumea? Ce sens au avut întâmplările din viața noastră?* Sunt doar câteva întrebări retorice pe care cititorul și le poate pune răsfoind aceste pagini de răsfaț metafizic: „*Mă zbat mereu în stare de-nvățare / cunosc, lipindu-mi dese etichete / ating cu gândul a-ripi cât mai sacre / cobor apoi timid mai multe trepte, / urc iar cu forțele voit crescânde / lupt aprig cu mulțimea unor dogme / aștept ca înțelesul greu dat de concepte / să îmi adape spiritul tot mai avid de vorbe*” (*Maxima socratică*).

Nu întâlnim nici pe departe o rețetă poetică aparținătoare unei epoci, nici o rigiditate ritmică, întâlnim niște voci ale unei singure persoane care știu să nu se suprapună, ci să fie dis-

tincte, ceea ce dă de înțeles că Liliana Petcu reprezintă o personalitate poetică originală în spațiul literar contemporan. Neavând de-a face cu un obsedant stil poetic, versurile ne oferă privilegiul de a întâlni o scriitură arborescentă, în unele locuri poate ușor ludică și, nu în ultimul rând, o autenticitate și febrilitate maximă: „*Pe coama unui nor, ieri, / te-am văzut pe tine / te înclinai și îmi dădeai binețe / erai un fum ce se-ntorcea la mine / cu gesturi tandre pline de finețe*” (*Poveste*). Sau: „*Vorbește timpul cu vocea unui mut / ne strigă după numele din născătoare / chemând ascunsul care stă pierdut / în întunericul ascuns din fiecare, / vorbește ca și când nu ar vorbi / filosofând de multe și pe mize / își conturează gândul a la Jüing / citindu-ne pe toți în psihanalize*” (*Vorbește timpul*).

Întreaga încărcătură emoțională pe care acest volum al Liliane Petcu o adună ne face să înțelegem mai bine rostul întâmplărilor și tensiunilor din viața noastră, înclinația umană către superficialitate în detrimentul îmbrățișării înțelepciunii sau sensurile paradigmaticale ale curajului de a vorbi despre sine. E un volum care, prin imparțialitatea sa de stil, întrunește condițiile satisfacerii tuturor papilelor gustative poetice, orietându-ne către o direcție a echilibrului interior și a încercării de cunoaștere a adevărilor profunde care în fapt nu ne depășesc din moment ce noi ne propunem să le depășim: „*Venim din haosul născut în haos / al unei ordini fără de cusur / străbatem hăuri pline de-ntuneric / pentru-a ajunge într-una dintre lumi*” (*Născuți din haos*).

În general, poezia e scrisă dintr-un raționament ascuns și indescifrabil, iar volumul cu care noi avem de-a face ne demonstrează parcă de ce într-un act de creație trebuie să lăsăm ca lucrurile să curgă de la sine. Ce rost ar mai avea o poezie dacă ar încerca să ofere un sistem, dacă s-ar înscrie în tiparele unei sobrietăți raționaliste? Din păcate, poezia contemporană caută tipare peste tipare pentru a se face remarcată, pierde din vedere nevoia asumării interiorizării sau a identităților intrinseci. Dar nu este și cazul Liliane Petcu, pentru că, într-un spațiu poetic contemporan profund dogmatizat, își etalează curajul de a căuta comorile în propria intimitate în încercarea sa perpetuă de a ne face să înțelegem că simplitatea ca atare

poate fi dificilă, după cum și dificultatea poate fi uneori simplă. De asemenea, acest curaj de care vorbesc are menirea de a-i vindeca și mângâia pe ceilalți sau de a limpezi dilemele cu privire la vremurile și lucrurile din minunata noastră lume ce se vrea nouă: „*Te chem în astă seară la ospățul / ținut în taină la o margine de gând / aleg ca numai tu să fii drumeușul / pe care vreau să-l pun cu mine-n rând, / te chem de la-nceput de rost de lume / să ne-asezăm cuminți la masă amândoi / să ne-nchinăm rostind același nume / și să-mplănim același vis în doi, / te chem acum pentru întâia dată / la fel cum ultima va fi-n același timp / te-aștept la margine de gând în șoaptă / să-ți dăruiesc în crez ospățul cel mai fin*” (*Chemare*).

TUDOR PETCU

### Semnal DARIE DUCAN, "COLINDEION"



Cum să pui în contact preainaltul cu preajosul, nevăzutul cu văzutul, impalpabilul cu palpabilul, eternul cu efemerul, sacralul cu profanul, iluzia nemuririi cu iluzia morții, altfel decât încercând o dură lecție de anatomie poetică și așezând pe masa de disecție corpul atât de frumos înfășat și de pur al colinzii și tăind în el cu bisturiul până acolo unde, sub carnația timpului mitic, divin, dai de organul îndurerat și bolnav al zilei de azi, de plânsul Omului fără Sărbătoare. “E Crăciunul sfârșitului”, spune poetul într-unul dintre multele versuri neîndurătoare ale acestei cărți (“Colindeion”, Editura Nico, 2012) care des-colindă.

Da, este tot mai târziu timpul nostrum liniar, istoric, iar de aici și de acum, “nu găsești autobuz care să ducă până sus, pe cruce.

IOAN ES. POP

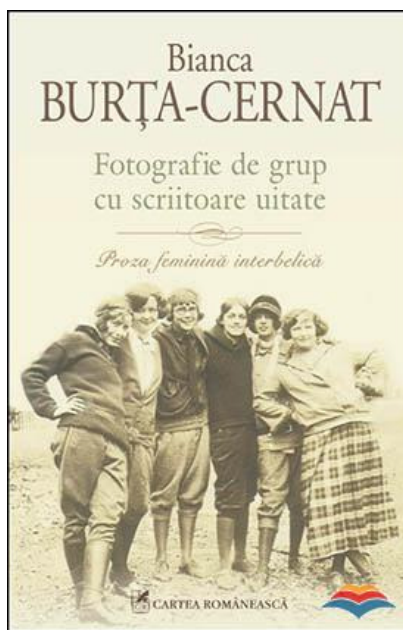


## DESPRE HUMUSUL LITERATURII

Latinul ne-a lăsat o vorbă: **in media res**. Într-o parafrază românească, sintagma poate avea și înțelesul de concluzie. Prin urmare, îmi încep și eu cronică cu o concluzie la care am ajuns la finalul lecturii cărții Biancăi Burța-Cernat, **Fotografie de grup cu scriitoare uitate. Proza feminină interbelică**, CR, 2011. În ultimii ani pur și simplu am fost asediați de un desant de doctoranzi. Mai toți și-au metamorfozat tezele în cărți. Din păcate, multe din ele (oare și tezele?) de condiție medie. Apropos de feminism! Multe sunt semnate de doamne și domnișoare. Din rândul acestor lucrări, de departe, se detașează ideatic și “tehnic” cartea tinerei Bianca Burța-Cernat. În cele ce urmează, voi puncta câteva aspecte ale studiului pe care se întemeiază afirmația făcută.

La o carte de istorie și critică literară ca aceasta, nu se poate porni decât de la consultarea cuprinsului, deoarece el ne dă o primă imagine a problematicei și a organizării. Materia ce face obiectul studiului gravitează în jurul a 3-4 mari probleme. După un prim capitol teoretic despre “proza feminină”, caz particular al *marginalității* literare, urmează o parte structurată în două capitole: unul despre “proza doamnelor de altădată”, celălalt, despre proza feminină promovată de “Viața românească” și de cenaclul “Sburătorul”. Centrul de greutate al cărții este partea a patra, “biografia unor eșecuri exemplare”: Ticu Archip, Sanda Movilă, Heriette Yvonne Stahl, Lucia Demetrius, Anișoara Odeanu, Cella Serghi, Ioana Postelnicu, Sorana Gurian. Trecerea de la partea a doua la partea a patra se face printr-un capitol, în mod logic, consacrat Hortensei Papadat-Bengescu. Și, așa cum îi stă bine unui studiu de ținută academică, cartea se încheie cu un capitol de concluzii (*Ieșirea din ghetou*) și cu un “corpus de texte”, o listă a cărților scriitoarelor interbelice.

În cele zece pagini “teoretice”, dense, autoarea aduce în dezbatere, propunând răspunsuri personale, câteva probleme, după cum urmează: definierea cuvintelor și a conceptelor: *marginalitate*, *marginalizare*, *literatură feminină*, și utilizarea lor semantică de către critica și istoria literară. Cartea fiind în parte și una de istorie a ideilor



dar și de sociologie, autoarea nu uită să amintească încărcătura ideologică a acestor termeni și concepte. Și. Aceste pagini expun scopul și metoda cercetării, ele fiind un fel de “are critica” și un “pro domo”. Parafrăzarea pe marginea textului putând fi aproape ridicolă, extragem câteva propoziții ilustrative: “O discuție fructuoasă despre «marginali» și/sau «minorii» literaturii române nu ar trebui să vizeze [...] contestarea, legitimitatea esteticului ca principiu estetic de valorizare [...]”; “Este important să le acordăm atenție și scriitorilor «marginali». Pentru că aceștia nu sunt doar prezențe pitorești, ei contribuie la configurarea unui cadru: fără ei nu există «viață literară» – creează emulație, întrețin un climat propice creației, constituie un fundal mobil pe care se profilează individualitățile importante, dar un fundal mobil ce conține întotdeauna un potențial novator”; O “istorie literară [...] în care să fie înglobați și autori de plan secund sau terț nu implică în mod necesar o supraevaluare a acestora”; “În cartea de față propunerile de reevaluare a unor autoare nu se situează sub zodia mult-invocatelor contestări sau bătălii canonice. [...] ar fi vorba, mai precis, de o abordare nediscriminatorie, netendențioasă, care să nu mai izoleze așa-numita «literatură feminină» în expeditivitate capitole-ghetou destinate exclusiv autoarelor [urmează exemple de astfel de proceduri], ci să le (re)integreze firesc pe autoare – în funcție de formula adoptată, de Weltanschauung [...] într-un flux al istoriei (și al vieții literare) la care, de

alminteri, au participat nu separat, ci alături de confracții lor scriitori”. În completarea acestei idei, trebuie subliniat că autoarea studiului face, permanent, trimeri, comparații, paralele între “scriitoare” și “scriitori” de pe același palier valoric. În acest demers, autoarea nu face greșeala de a suprasolicita una sau alta din “tabere”, cum se întâmplă de ceva vreme cu scriitori ca Șulățiu, Bonciu, Fintineru, Blecher, Holban, Sebastian. Or, excesul de suprasolicitare duce la confuzie valorică. În astfel de cazuri, cel dornic doar de informare, dar fără lectură educată, va ajunge la ideea că scriitori precum cei menționați ar fi, în epocă, niște *mari* scriitori. În partea finală a acestui preambul teoretic certetătoarea caută și cauzele care nu sunt responsabile de “marginalizarea” scriitoarelor monografiate (și nu numai a acestora), femomen numit inspirat “eșecuri exemplare”. Din analiza interogativă se pot desprinde câteva cauze majore: 1. apariția târzie (de abia în a doua jumătate a sec. al XIX-lea – vezi p. 16-21) în literatura noastră a scriitoarelor; 2. dominarea unei mentalități patriarhale puternice la care se adaugă, ca o consecință, sfîciunea femeii scriitoare, ca să nu zic, frica; 3. o altă cauză ar fi “structura interioară de personalitate, care și departajează gradual “eșecul” fiecăreia din cele opt individualități scriitoricești minimonografiate; 4. în perioada celor cincizeci de ani de comunism, fenomenul de marginalizare a continuat cel puțin pe două direcții: scriitoarele care nu s-au dat pe brazdă au fost ignorate prin “indicații de partid”; iar cele care au admis compromisul au fost “valorificate” în lumina realismului socialist; unele, ca să se salveze ca scriitor, s-au refugiat în scrieri memorialistice. Unele din “adaptate” au căzut total în mediocritate, cum ar fi Lucia Demetrius. În acest context, trebuie menționată Ioana Postelnicu care, după o scurtă ezitare, s-a salvat prin cărțile de memorialistică, importante ca document literar, dar mai ales prin romanul istoric, *Ciclul Vlașinilor (Plecarea Vlașinilor, Întoarcerea Vlașinilor, Urmașii Vlașinilor* – primele două, romane de excepție ca realizare artistică, în ciuda celor câtorva pagini de “patriotism ceaușist”). Ultima idee de reținut este aceea care pune punct capitolului teoretic de cercetare a →

**IONEL POPA**



mentalităților: “Împlicit, studiul meu își asumă o polemică purtată cu așa-numitul «feminism al diferenței» [o mică aberație ideologică ca și “politica corectă”] pentru a aduce în discuție a noțiunii de subiect cultural neutru din punct de vedere sexual și, în consecință, împotriva unei abordări encavizate[...]”.

În capitolul al doilea, mai întâi, se face inventarul prozei “doamnelor de altădată”. Apoi, se trece la prezentarea generală a “desantului feminin interbelic”, punându-se accent pe aspectul socio-istoric al fenomenului, dar fără să se ignore “o clasificare tematică și o ierarhizare valorică a prozei feminine minore” anterioare (și în parte contemporane) “desantului feminin interbelic”.

Anumite probleme generale din primul capitol sunt reluate și puse în context în capitolul trei, în care autoarea ne propune o paralelă între “Viața românească” și “Sburătorul” (cenaclul), în scopul de a circumscrie atitudinea celor două grupări literare în problema “scrisului Feminin” și, implicit, de a invita pe cititor să-și formeze o părere despre contribuția fiecăreia din grupări la dezvoltarea literaturii, în general, și a celei feminine, în particular. Cheia de boltă a capitolului sunt cele două secvențe despre Hortensia Papadat-Bengescu de la “Viața românească” și, respectiv, de la “Sburătorul”.

Cei cât de cât cunoscători ai literaturii noastre știu că în perioada interbelică trei sunt scriitorii care prin operele lor au hotărât soarta prozei (romanului): Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Hortensia Papadat-Bengescu. Cum subiectul cărții pe care o analizăm este proza scriitoarelor, era firesc, dar și necesar, ca demersul de recitare a acestei proze să fie “prefațat” de un capitol dedicat doamnei romanului românesc. De la început, trebui spus că autoarea cărții ocolește căile bătute de exegeza bengesiană. Principalele aspecte aduse în față sunt: statutul de model al autoarei Ciclului Hallipa asupra “surorilor mai mici”; conceptul “trupul sufletesc”; “ambasadorul narativ”; metafora obsedantă - mitul personal – *păpușa*. Bianca Buța-Cernat fructifică anumite interpretări, făcând completări și nuanțări, dar se și delimitează prin respingeri “delicate”. În ansamblu, textul critic se axează pe o recitare a prozei scurte, urmărind să demons-

treze că, problematic, dar și ca tehnică artistică, aici se află geneza viitoarei mare romancieră. Tânăra cercetătoare nu mai repetă vechiul clișeu critic, conform căruia romanciera s-a născut simplu prin trecerea de la “părintele” Ibrăileanu la mentorul” Lovinescu.

Pentru a nu depăși spațiul acordat unei cronici, nu voi aborda analitic cele opt minimonografii despre “eșecurile exemplare”, ci mă voi rezuma la punctarea câtorva aspecte care dau osatura analizelor. În literatura interbelică, căreia aparțin cele opt prozatoare, sunt recurente câteva teme majore: individul ca personalitate socio-osihologică opusă colectivismului; intimitatea cu adiacentele ei obligatorii: corporalitatea, sănătate/boală, universul intim centriped erosului. Or, autoarea cărții urmărește tocmai depistarea lor sau, cu alte cuvinte, **genul proxim**, și identificarea **diferenței specifice** în scrierile prozatoarelor comentate.

Cele opt analize sunt construite pe aceeași schemă: date biografice, debutul, comentarea operelor prin care scriitoarele respective au rămas în literatură. Din biografie sunt reținute numai aspectele de viață intelectuală sau socială care într-un fel sau altul sunt legate de geneza și fundamentarea operii. Criticul nu cade în capcana anecdotei picante, foarte atractivă. Și atunci când e vorba de viața personală-intimă, autoarea știe ce să selecteze. Permanent, opera prozatoarelor este contextualizată în profunzime. În concluzie, chiar dacă analizele urmează aceeași schemă, autoarea știe să devoaleze specificitatea fiecărei scriitoare.

Comentariul critic pune în lumină preocuparea scriitoarelor pentru analiza psihologică modernă (născută “doctrinar” din Bergson și Freud, iar literar din Proust și Virginia Woolf - dar nu numai), preocuparea pentru *autenticitate*.



Pentru iubitorii de literatură, dar și pentru profesioniști, cartea Biancă Buța-Cernat este utilă ca sursă de informație (autori, biografie, cărți), ca model de acribie și profunzime în actul critic, ca model de citire a unui text literar, ca model de scriere. Pentru acest ultim aspect, mai trebuie făcută o remarcă: autoarea nu scrie **grosso modo**, este foarte atentă și abilă la nuanțe, de asemenea evită scrisul eseistic (am în vedere acel scris care prin exces de vorbărie nu spune nimic). În paginile respective, scriitoarele devin adevărate personaje de proză. O altă trăsătură a demersului critic este caracterul polemic “bine temperat”, care vizează atât “patriarhalismul”, cât și fostele și prezentele ideologii feministe false și ipocrite, chiar afiliate politic, dar și la adresa bibliografiei critice. Autoarea este cât se poate de obiectivă și mereu la obiect. Organizarea materialului și scriitura sunt bine gândite și conduse, încât autoarea reușește cu adevărat să ofere atât o fotografie de grup, cât și fotografii individuale de bună calitate. Autoarea cărții nu se lasă timorată de monștrii sacri ai criticii literare de ieri sau de azi, ea merge pe drumul ei, care i-a devenit proprietate. Scriitura este a unui romancier clasic, așa că nu mă voi mira prea mult dacă la un moment dat Bianca Burța-Cernat se va prezenta cu un roman de atmosferă, de moravuri și caractere!

O cronică numai laudativă nu se poate (la noi?!). De aceea aduc studiului câteva reproșuri. În notele de subsol (care dau sama de bibliografia consultată), în care se fac trimiteri la texte ale criticilor interbelici, nu se indică și edițiile posbelice (sunt, totuși, destule). De ce este un reproș? Pentru că nu toți au posibilitatea accesului la sursa princeps. De asemenea, cred că trebuia ca autoarea să vizeze și influența (modelul) lui Liviu Rebreanu și a lui Cezar Petrescu (există și așa ceva) asupra scriitoarelor interbelice. Se putea, totuși, insista în analiza operelor publicate în perioada 1944 - 1948, perioada de instaurare a puterii comuniste, pentru a surprinde mai pregnant alunecările voite și nevoite spre o literatură tezistă, antiburgheză și violată de inestetic.

Însumând: *Fotografie de grup cu scriitoare uitate...* este una din cărțile anului 2011, cel puțin pentru secțiunea **debuturi**.

# Poezia contemporană la marginea acoperișului

(I)

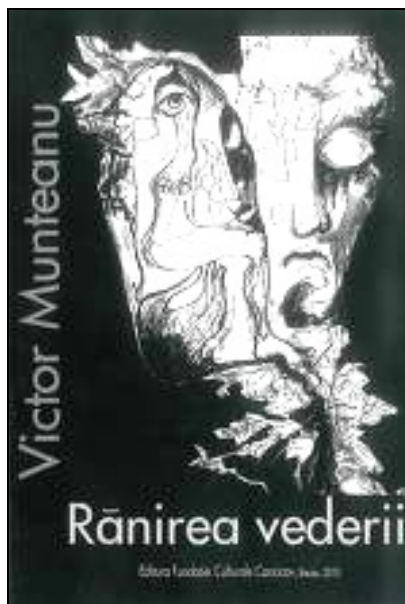
Dacă poezia ar vorbi tuturor, cu siguranță lumea ar fi mai frumoasă. Înțelegerea poeziei poate că e sarcina criticilor, a specialiștilor în cuvinte, dar simțirea, auzirea, gustarea ei stau în puterea oricărei ființe umane, care trebuie doar să-și deschidă receptorii. Este primul pas spre cunoaștere.

Poezia lui Victor Munteanu este poezia tuturor sau despre toți; ea spune eterna poveste, a omului dintotdeauna – care se plânge, dar știe și să se bucure, simte și suferă, acceptă, dar se și revoltă, se întreabă și sieși își răspunde, într-o permanentă căutare de sine.

Volumul *Rănirea vederii*, apărut la Editura Fundației Culturale Cancicov, Bacău, 2010, și distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor din România - Filiala Bacău, reunește, în ediție revăzută, cărțile: *Vești la marginea acoperișului* (Editura Saeculum, București, 1993) și *Locuință pentru un strigăt* (Editura Fundației Culturale Cancicov, Bacău, 2004). Poetul Victor Munteanu, licențiat în Drept, este președinte al Fundației Culturale „Georgeta și Mircea Cancicov” și câștigător al Concursului de debut în poezie al Editurii Cartea Românească (1988), al Premiului Uniunii Scriitorilor din România și al Premiului Asociației Scriitorilor din Iași (1981), al Premiului Editurii Junimea (1983) etc.

Prezentul volum este construit circular, într-o așezare voit semnificativă a poemelor; prima și ultima poezie transfigurează destinul ființei umane aflate sub pecetea implacabilă a timpului. Dorința de complet, împlinit, sferic – din punct de vedere formal – este confirmată de poezia *Prefață*, care deschide volumul și care conține ideea-nucleu a acestuia: omul sub timp. Astfel, deși poeziile apăruseră în volume distanțate temporal, formează acum, unificate semantic de ramificații tematice, un tot: volumul devine un curriculum vitae (în sens etimologic și nu didactic) poetic; „povestea” vieții este spusă așezat, molcom, chiar dacă nu rareori trăirile sunt năvalnice.

„Prefața” cu iz fals de poveste („A fost odată un tânăr...”) nu introduce în vreo lume fabuloasă,



ci, dimpotrivă, ancorează cititorul într-o realitate pe care o recunoaște ușor, facilitându-i identificarea cu destinul creionat: tinerețea – vârsta întrebărilor, a strigătului, a căutărilor – lasă loc, mai repede sau mai încet, vârstei singurătății. Fiecare, însă, resimte în mod singular această trecere. Pentru poet este mai mult decât o trecere, este o rupere a eului – vizibilă chiar la nivelul mărcilor formale în această poezie: persoana I din primele două strofe (**eram, purtam, am smuls, am intrat, am strigat, gândeam, nu puteam, păzeam**) este înlocuită în ultima strofă de persoana a III-a (**a fost, a plecat, nu mai stă**); pare că nimic nu mai poate reface legătura cu trecutul, ființa se cufundă în singurătate: „Sunt singur și depărtările ard / în luminile reci și târzii”.

Aceeași înstrăinare de eul din tinerețe se produce și în poeziile care deschid și închid volumul. Alter-ego-ul în *Aniversare* este „omul cu glugă”, „străinul” care „nu mai are de ales”, când Cronos cel hulpav mai înghite un an. În *Săgetarea inimii*, sentimentul cauzat de trezirea bruscă la vârsta maturității aduce în prim-plan același „străin” – cu care eul nu mai comunică.

Poeziile volumului au titluri în manieră modernistă, extrem de variate atât din punct de vedere formal, cât și semantic; sunt alcătuite dintr-un singur cuvânt (*Fum, Toamnă, Prânz, Rugă* etc), dintr-o întregă porpoziție (*Un om stă degeaba în drum*) sau frază (*Ierțați-mă: faceți loc!*), sunt concrete (*Iulie,*

*Final, Seara*) sau metaforice (*Descheiat la cămașă, Iscălituri de noiembrie, Râni curățite de fulger*), simple (*De unde să știu?, Clipă, Despărțire*) sau alcătuite din asociații neobișnuite (*Pruni fulgerați, Recensământul celor ascunse în sine, Biciuirea văzului, Sâmbătă aglomerată cu păsări, Inflație de străzi care nu duc nicăieri*), ușor tipizate (*Burniță, Asfințit, Călător fără țință, Primăvară*) sau existențial grave (*Condamnat la ființă, Zile pedepsite cu om, Depășind muțenia crucii, Criză de identitate*).

Dar multe s-ar putea numi „Autoportret”. Într-un scenariu epic de nuanță soresciană, poezia *Un om stă degeaba în drum* are tema destinului, spune o poveste a vieții cu personaje cunoscute: eul, „cel calificat în meseria de ducă” – și care își cere plata – *femeia și salcâmul*. Tema finalității vieții, a dării de seamă, a plății în urma vieții care i s-a dat este frecventă în poezia lui Victor Munteanu. Ea sugerează o conștiință acută a nevoii de a nu trece neobservat prin viață. Însă în fața imperioasei cereri din clipa finală („Plătește și hai!”) eul face un remember („Și eu mă caut de gânduri, de prieteni, de mamă, / cotrobăiesc prin buzunare după vreun rest de iubire, / cu-nverșunare mă caut de vreun poem, / de vreo faptă mai bună”) și renunță la luptă („N-am! Șoptesc cu gândul abia auzit, / șterge umbra pe care am făcut-o!”): viața este doar fum: „Și octombrie vântură paloșul după-amiezii pe stradă, / trăgând după el istovitoare dăre de fum...”. Ultimele versuri, într-o curgere domoală, sunt refrenul unui cântec binecunoscut – numit poetic încă de pe vremea lui Miron Costin: „Viața iaste floare, / Nu trăiește, ce îndată ieste trecătoare” (*Viața lumii*).

În aceeași categorie a autodefinirii intră poezia *Portret în cărbune aprins*; trăsătura esențială: teama rostirii (eul „purta întuneric în gură”) sau *Doină* („eu care fac parte din clasa socială a mestecenilor singuri și triști”). De un dramatism aparte este poezia *Condamnat la ființă*.

E o chintesență de teme și motive care definesc condiția umană: trecerea timpului, viață și moarte, lumină și întuneric, tinerețe și bătrânețe, efemeritate și veșnicie. E un autoportret dinamic, viu, →

LĂCRĂMIOARA SOLOMON



aproape palpabil, făcut în tușe puternice, îngroșate prin repetiția obsesivă a motivului nașterii („Sărut mâna pentru naștere, mamă!”) – văzută blagian, ca o „intrare în lumină”: „Că nu m-ai întrebat dacă sunt și eu de acord, / nici dacă mă primește lumina/ în care mi-ai dat drumul să-not.”. „Condamnarea la ființă” este eternă; poetul duce povara întregii umanități: „Istovit, cu eternitatea în spate, / îmi tot duc strămoșul în cărcă, / din poartă-n poartă caut vorba care să ridice blestemul: // Iată, din tată în tată și din păcat în păcat, / îl duc până la epuizarea cuvintelor/ și până S-o îndura Dumnezeu ...” (*Alungarea din Rai*).

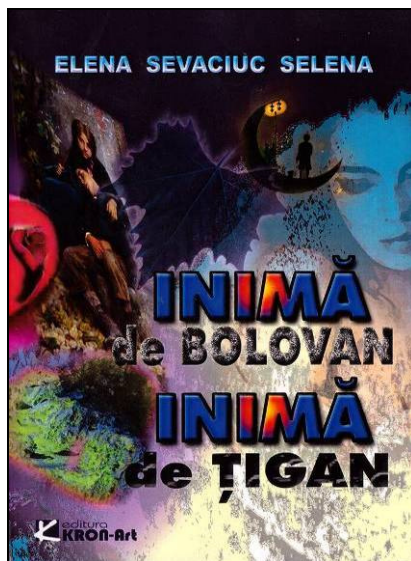
Trecutul și prezentul devin una în spirala timpului, din care scăpare nu există: „– Tu știi cum să ieșim din nesfârșirea aceasta?” (*Deturnarea prezentului*). Pesimismul este total; viața este minciună și fum: „Dă mâna și hai / să luăm o porție la înșelătoarele zări, / să grădinărim această minciună până ce, / izbăviți de real, / vom fi totuna cu țipătul din ființele noastre.” (*Dăre de fum*).

Condiția poetului este o temă majoră pentru Victor Munteanu. Poetul întemeiază o lume de sensuri prin cuvânt, prin numire: „Iar cel ce va numi vântul din toată sărăcia lui de cuvinte, / cel care va spune: / am numit vântul, / sania, / valurile - / nesfârșit tovarăș de moarte va fi / și frate în același geamăt cu tine.” (s.n. *Numai acela*). Iar suferința vine din imposibilitatea prinderii esenței în cuvânt: „Nici clopotele, nici zarea și nici miremele singurătății / nu încap în cuvântul ce le-aruncă afară.” (*Dare de seamă*).

Limbajul poetic are, pentru Mikel Dufrenne, dimensiune ontologică: „Este vorba întotdeauna de o relație cu lumea prin intermediul limbajului.” (*Poeticul*, Editura Univers, București, 1971, p. 50).

Și în volumul de față, cuvântul poetic este cel care trebuie să cuprindă în sine lucrul. Este limbajul „care întemeiază ființa” (Heidegger), care creează prin numire: „Am adunat sub semnătura mea iarba, vântul și apele” (*Părăsit de cuvinte*), „Am primit lucrurile și le-am dat un înțeles - / nisip și gări, mahalale și grindini: / - Na-vă să fiți!, eu le-am dat, / na-vă să aibă un rost numele vostru!” (*Toamnă întârziată pe inimă*).

## UN DEBUT REMARCABIL



Întâia calificăție, vizibilă încă de la o primă ochire și care va caracteriza apoi întreaga carte de debut a Elenei Sevaciuc Selena, *Inimă de bolovan, inimă de țigan* (Editura KronArt, Brașov, 2012), în fond un mic roman confesiv (nu însă și o istorie de familie), e ușurința narării, - arta prozei în definitiv, ca să parafrazăm aci pe esteticianul român cunoscut. Sunt povestite adică sistematic, în cartea Elenei Sevaciuc, întâmplări și stări interioare, viziuni, situații desprinse din amestecul mare al cotidianului, revelațiile acestora fiind și ele descrise minuțios și cu apetiția detaliului, deja cu voluptate. „Povestea mea începe la Brașov prin 1988, eram la, vârsta celor șapte ani de acasă”. Aici m-am născut și aici am trăit fericit alături de părinți, bunici și puține cunoștințe mai apropiate”, cu aceste propoziții în maniera clasică a istorisirii debutează destăinuirile autoarei, în poziția însă a unui Alexandru/ Alex, personajul narator masculin. Și continuă, iată, în același stil sfătos potrivit unei prispe de depănat amintiri în amurguri binecuvântate: „Locuim cu bunicii în casa lor, care se afla în zona istorică sa orașului. Zona se numește Șchei. Eram prea mic ca să înțeleg cuvântul ‘istoric’ atunci, dar îmi plăcea la nebunie locul. Casele erau foarte apropiate și aveau curțile mici, fără prea multă grădină. Străzile erau înguste și abia treceau două mașini una pe lângă alta. Pe unele străzi chiar era un singur sens. Casa noastră se afla mai la marginea cartierului, cred că așa se explică și faptul că aveam o grădină destul de mare în comparație cu celelalte. Bunicul mi-a explicat că de fapt acolo era casa celor trei frați ai bunicii. Unul locuia cu noi în aceeași curte, dar avea o casă mai

mică în spate. Nu prea mergeam la cel din curte decât însoțit de bunica, atunci când îi mai ducea ceva de mâncare, sau când era plecat de acasă și bunica îi făcea curățenie. Era un om ursuz și tot timpul îl vedeam legănându-se și înjurând. Știu că bunica mea se plângea de acest lucru spunând că s-a săturat să aibe grijă de ‘un bețiv puturos’.

Autoarea, se vede repede, consumă, ca să zic așa, prozastic, adică artistic cam tot ce-i iese în calea observației – una ascuțită și deja cultivată -, neoperând în descriție ierarhii, ci lăsându-se în voia unui real (cum s-ar spune) cu realitățile lui cu tot. Realul cel de toate zilele, s-ar mai putea zice, fericit și corupt deopotrivă, înseninat uneori dar și căzut sub neguri ori sub drame și vremuri păcătoase. Ca în narațiunea autentică, limbajul căutat, limbajul înalt sunt părăsite pentru limbajul comun, ceea ce conferă vigoare și prospețime relatării. O prezentare, o expunere directă, aproape ca de „jurnal”, *diaristică*, configurând evenimentele și date precise: „Cât de mult am așteptat – se destăinuie protagonistul – această lună decembrie, care aducea numai bucurie în familia mea. Atât de mult mi-am dorit peste ani să nu mai fi existat în calendar, să fi avut anul numai unsprezece luni. Pe la jumătatea lunii, discuțiile din casă și de la școală erau numai despre lupte de stradă, oameni împușcați și cu fiecare zi trecută, parcă fiecare își schimbase obiceiurile.../Acasă, ai mei stăteau numai la televizor și erau foarte fericiți că a căzut ‘dictatura’ și că a fugit Ceaușescu. În capul meu era o harabubură totală, nimeni nu mă mai băga în seamă, bunica nu mă mai certa.” Etc.

Neprecizându-se sever între canoane, nesupunându-se, vreau să spun, unor reguli de roman canonic, această scriere seducătoare a Elenei Sevaciuc Selena nu urmează o anumită direcție de dezvoltare a temei, libertatea desfășurării epice fiind în acest caz nețărurită – întâmplările sunt eteroclitice ca și vremurile, „harababura” nu e doar în capul asediat al personajului, ea repetând de fapt caleidoscopul evenimentelor. Din toate acestea, însă, se încearcă – și în bună măsură cartea Elenei Sevaciuc Selena și izbutește – constituirea unei imagini obiective despre ființa umană în anumite situații-limită.

### A.I.BRUMARU

P.S. Apreciez curajul autoarei de a folosi în titlu etnonimul *țigan*, utilizat peste tot în lume, iar nu – orice ar zice „corectitudinea politică” românească, o invenție a Stângii – ilegitimul *rom*, producător (intenționat și, vai, interesat) de confuzii.



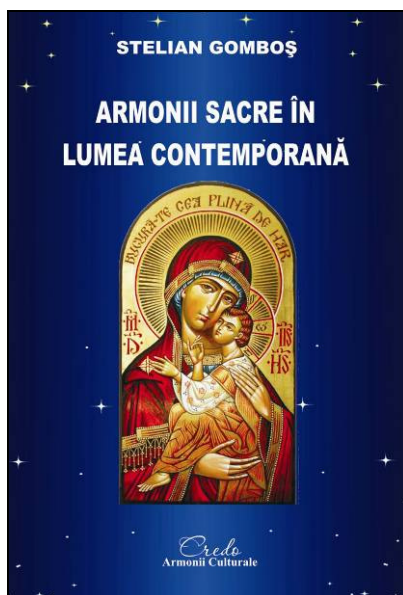
# ARMONII SACRE

Fără a înceta nicio clipă în a fi aproape de Dumnezeu și în a încerca să-i deslușească tainele, bazându-se pe cucernicele mărturii ale faptelor Sfinților Părinți ori pe investigarea adevărului istoric, Stelian Gomboș ne surprinde plăcut cu o nouă lucrare revelatorie - ce conține o rafinată colecție de eseuri teologice sau cu valențe de istorie literară - sugestiv intitulată: *Armonii sacre în lumea contemporană*.

Ca de fiecare dată, scrierile lui Stelian Gomboș au în ele scilipiri diamantine din harul divin, al cărui purtător se dovedește, prin cuvinte inspirate, motivații profunde, argumentări făcute cu artă dar și cu un deosebit simț de răspundere. Angajat în polemici constructive cu caracter teologic sau laic, sufletul său tinde spre dobândirea armoniei, atât de necesare omului modern. Prins în vâltoarea unor frământări inițiatice, Stelian Gomboș întreprinde, prin lucrarea sa, o profundă muncă de investigare, fiecare studiu ce face referire la o persoană - fie ea făptuitoare a unui martiriu sau fie ea de „natură” laică - este o monografie în miniatură. Autorul stabilește cu precizie inventarul datelor ce aprofundează personalitatea evocată: date biografice, istorice, cronologice, cariera ori întâmplările cu care s-a intersectat în calea sa către cunoașterea și apropierea de Dumnezeu.

Sunt astfel reamintite - întru dobândirea de către cititor a trezviei (v. sl. **trězvenije**) - personalități precum: gânditorul Petre Țuțea, părintele Nicolae Steinhardt de la Rohia, Nechifor Crainic, Timotei Aioanei, Ernest Bernea sau Mihail Diaconescu și culminând cu Mihai Eminescu și Dreptmăritorul domn al Moldovei - Ștefan cel Mare și Sfânt.

Remarcăm în cadrul acestui nou volum, eseu dedicat vieții și activității poetului național MIHAI EMINESCU, ce amintește prin valențele sale estetic-literare de lucrările unor eminescologi, fie ei deveniți istorie sau contemporani nouă.



Am aminti aici pe acad. prof. Cristian Petru Bălan (Chicago, SUA), care în anul 2011 a publicat la editura Premier (Ploiești) interesanta lucrare *Eminescu și universul folcloric românesc* - un studiu filologic girat de marele Dumitru Panaitescu Perpessicius, care i-a fost profesor în perioada facultății. Meritul acestui inedit studiu este cel al revelării unei fațete mai puțin abordate a personalității lui Eminescu - cea de mare iubitor de folclor (românesc și nu numai) și de Om aflat într-o bună relație cu Dumnezeu.

Studiul lui Stelian Gomboș este o fericită aducere aminte a vieții lui Eminescu, făcută în lumina respectului pe care acesta i-l poartă și pe care ar trebui să i-l purtăm cu toții. Eminescu - acel Om care, fără o pregătire teologică, a zămislit podoabe de mare preț, spre alinarea sufletului și înțelegerea jertfei salvatoare a Mântuitorului: "*Cum suntem vrednici a lua facerile tale de bine? Că Tu ești drept, noi nedrepti; Tu iubești, noi vrășmășim; Tu ești îndurat, noi neîndurați; Tu făcător de bine, noi răpitori!* (...) *Lesne este mâniei Tale celei atotputernice ca într-o clipeală să ne piarză pe noi și, cât este despre gândul și viața noastră, cu dreptul este nouă să ne dăm pierzării, prea drepte judecătoriule! Dar... îndurării cei nebiruite și bunătății cei negrăite nu este acest lucru cu totul vrednic, prea iubitorule de oameni*

stăpâne!" (*Timpul* din 16 aprilie, anul 1878).

*Armonii sacre în lumea contemporană* abundă în astfel de momente de o rară frumusețe, ce probează atât calitățile de exeget creștin ale autorului, cât și calitățile narative, de veritabil om de litere. Literatura creștină (re)creată - ridicată pe o nouă treaptă valorică și spirituală - nu este una de tip facil, existând numeroase referiri la surse ori evenimente certificate, ce solicită cititorul să realizeze conexiuni rapide între fapte ori relatări, pentru a putea desluși mesajul scrierii în sine. Dar, așa după cum spune dictonul latin *Nihil sine Deo*, înainte de a încerca să fie deslușite înțelesurile, o rugăciune de iluminare către Duhul Sfânt ar fi mai mult decât potrivită. Și apoi, cu certitudine, o astfel de carte, ce va fi lecturată cu porțile sufletului larg deschise, va aduce cititorului un enorm beneficiu în înțelegerea statusului relației sale cu Dumnezeu.

Concluzionăm că, prin absolut tot ceea ce face, Stelian Gomboș este o voce cu autoritate, care dovedește prin fiecare scriere a sa o deplină maturitate livrescă, o erudiție dublată de un talent aparte, binecuvântat - fără umbră de îndoielă - de harul divin.

Prin bogăția lor spirituală, prin multitudinea de pilde ori învățături creștine, prin amplele pledoarii asupra funcțiilor curative ale acestor învățături asupra sufletului cititorului, astfel de scrieri pot fi socotite veritabile documente cu un pronunțat caracter istorico-exegetic, ce pot sta la baza scrierilor creștine viitoare.

Nu este deloc simplu pentru omul contemporan să-l accepte pe Dumnezeu în viața sa - nu ca impunere, ci ca necesitate, nu ca sistem restricțional, ci ca pe o mare de binecuvântări, ale cărei valuri pot trece dincolo de străfundurile ființei, prin minunea jertfei Mântuitorului și ale Sfinților Săi. ***Binecuvântat fie ceasul în care ne vom apropia cu sufletul de rândurile acestei scrieri!***

**GHEORGHE A. STROIA**

## Reverii lirice din... vestiarul inimii



Profesorul și poetul argeșean George Baciu te întâmpină cu un zâmbet bonom. Are în ochi un fel de melancolie, poate chiar un pic de tristețe – moștenită, probabil, pe o linie cultural-lirică, dintr-o ascendență de tip Pillat, Bacovia, Nichita, Topârceanu, pe care o camuflează însă excelent în glumă și într-un zâmbet politic. Aceasta e nu doar o marcă a sensibilității, ci o calitate omenească destul de rară sau rar exprimată în vârtoarea vieții noastre mondene și moderne, definită mai degrabă de orgolii și de o teatralitate fals afișată. Evident, sunt subiectivă în această apreciere, îi agreez dintotdeauna pe cei sensibili și lirici, pe cei educați și pasionați, care confirmă că valorile sunt fundamentul educației și al oamenilor de calitate, iar când o școală are ca profesori ori manageri, oameni sensibili, talentați și creatori ei înșiși, norocul este de partea discipolilor ei.

Răsfoiesc volumul *În vestiarul inimii* al profesorului George Baciu (Editura Tiparg, 2011) și lectura poemelor îmi confirmă ipoteza de mai sus, încât pot spune că înțeleg mai bine personalitatea profesorului, și didactică și managerială, privind-o din perspectivă lirică. Sunt sigură, de altfel, că atunci când în structura personalității unui individ, omul e dublat de poet, aceasta poate fi o

garanție a calității sale. Desigur nu toată lumea știe și acceptă aceasta, dar e lucru dovedit mai ales în educație. Cu un timp în urmă, japonezii confirmau cu date statistice, că indivizii cultivați, educați și sensibili, realizează produsele de cea mai bună calitate în orice domeniu, industrial, economic, artistic, social etc.

Titlul metaforic al volumului voalează ideea unei intimități sufletești și afective bine camuflată liric, căci trăirile poetice nu se petrec așa, la vedere, în poemele lui George Baciu, ci într-un spațiu tainic, rezervat doar sineității eului, în... *vestiarul inimii*. Poeții operează oarecum duplicitar: pe de-o parte tind să-și oculteze trăirile, iar pe de alta le comunică totuși strecurând în metafore adevăruri tulburătoare. Este și cazul poetului George Baciu. Autodefiniturile și aserțiunile lirice din poeme se subsumează, și ele, ideii din titlu, tăinuind în metafore, trăiri și stări contemplative eminentemente poetice. Identificăm în *vestiarul inimii* o melancolie degizată, bine încifrată liric și venită dintr-o privire poetică aparent ludică, ce deconstruiește sau dislocă elementele realului pentru a re-configura problematica lirică într-un amestec derutant de linii și contrurii, de obiecte și planuri ce par a avea ca scop codificarea perfectă a traiectoriei și a interferențelor eului în real. Poezia devine astfel destul de dificil de deciprat. Poetul se ascunde eminentemente în metafore și jocuri deconstrucțive deruntate, încât se poate spune că George Baciu scrie poezie spre a-și camufla emoția lirică, nu spre a o devoala. Singurătatea și discreția, melancolia și meditația sunt forme de participare a eului la realul dat, mai mult sau mai puțin perfect sau ideal, într-o permanentă raportare sensibilă atât la sine, cât și la cercul spațio-temporal imediat al existenței, la cotidian, ori la nivele mai îndepărtate, istorice ori cosmice.

Volumul, structurat pe trei componente, *Vestiarul inimii*, cu 48 de poeme, *Lieduri* și *Confesiuni*, propune cititorului cel puțin trei problematici, cum ar fi: designul realului imediat în care este angrenat eul poetic cu perspectivele, stările și sentimentele ce-l cuturează – suficiente pentru a argumenta o concepție lirică deja formată și statuată. Poetul se autodefiniște într-o

semnificativă imagine cu vagi ecouri dintr-o tradiție lirică nu prea îndepărtată, de... *copac*, cu *fântâna înțelesurilor* situată în rădăcini: “*Sunt copacul din deal obosit de păsări [...] Sunt copacul din deal cu cicatrici pe mâini/ și butoniere cât o felie de cer./ În fântâna din rădăcină stau mahnite/ înțelesurile lucrurilor în sine.*” (p. 34) Realul imediat ca spațiu al existenței se conturează numai în măsura în care intervine în traiectoria eului prin lume, definit de: copaci, străzi și asfalt, lună și noapte, oraș mucegăit, frunze fragile și foșnitoare, toamnă, drumuri și ploii etc., elemente ce trasează o schemă a lumii într-un design neomodernist ce exprimă mai degrabă stările eului decât un cadru riguros de existență. Regăsindu-se în situații diverse și paradoxale, implicat și interferent cu lumea, poetul se autodefiniște instant și fugar, prin metafore izbucnite din *vestiarul inimii*, precum: așezat “*Cu tâmpla pe umărul ploii*”, trecând “*prin sufletul pietrei*” și lăsându-și “*gândul pe tâmpla ei*”, umbă “*printre copacii cu trotuarele-n gură*” ori “*aleargă printre tâmpelile ierbi*”, contemplă “*frunze gravide care nasc copaci*”, și, în fine, considerându-se nimic mai mult decât un Spartacus: “*Eu sunt gladiatorul din Capua/ rostit în dinții sinelui de lance,/ ca o tăcere,/ cu înăuntrul înafară,/ atârnată pe genunchiul crucii.*” (p.31) Toată această interferare și convergență a eului cu lumea se petrece cu o anumită intensitate, până la a-și dizolva prezența în real, într-o comuniune totală cu lucrurile, pentru a deveni instanță impersonală și abstractă, înger: “*Nu mai am înveliș/ nu mai am înfățișare,/ nu mai am miez de foșnet./[...] Am rămas un înger...*” (p. 38, *Nu mai am înveliș*).

*Liedurile*, erotice sau melancolice și meditative, definesc în 40 de creații netitate, doar numerotate, tot atâtea stări – iubirea, solitudinea, emoția, amintirea etc., unele chiar obsesia unei priviri, a unui chip, ca de pildă: “*În fiecare dimineață, ochii tăi câprui,/ ascunși în picuri verzi,/ înmuguresc deasupra cerului/ [...] Și când nimeni nu te privește,/ aerul își rănește talpa/ prin culorile pletelor tale...*” (1) pe când altele enunță teama de singurătate: “*Dacă pleci, vara se va decolora/ Preatârziul orașului se va sparge-n umbre...*” →

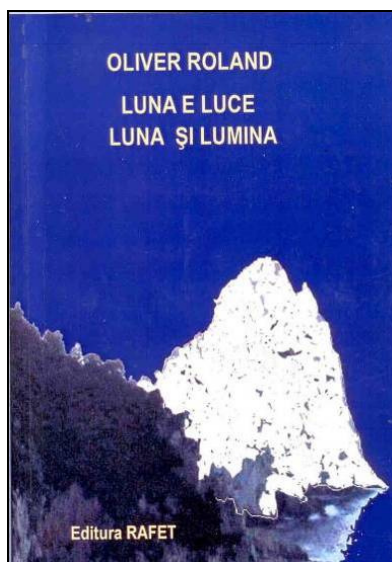
PROF. DR. TEREZIA FILIP



# Iubirea fără sfârșit

Teologul Oliver Roland, directorul Editurii „Azur” din Mannheim, scrie o poezie modernă, limpede, lapidară, nemetaforică, deplin încheșată stilistic. Volumul LUNA E LUCE/ LUNA ȘI LUMINA (Ed. Rafet, 2012), premiat în cadrul proiectului Festivalul internațional de creație literară „Titel Constantinescu” ediția a V-a, Râmnicu Sărat, și tradus din limba germană în limba română de poetul Mircea M. Pop, reprezintă o povestea de dragoste care, deși sfârșită, nu are sfârșit, ea revenind mereu și mereu în sufletul autorului.

Simpla prezență a existenței iubitei, în preajma poetului, zâmbetul dulce, privirea șagalnică, tonul glasului, felul în care doarme pe canapea ori stă așezată în dreptul ferestrei, întâlnirile din cafenelele preferate, de la casa de vacanță din pădure, și mai ales micile atingeri tactile, transfigurează viața poetului. Strofele devin un șir de mățanii care se așează pe firul iubirii ca o rugă-



ciune pură: „dacă mă/ privești/ voi fi liniștit// dacă îmi/ vorbești/ voi fi blând// dacă mă/ atingi/ voi fi ușor// dacă mă/ săruți/ voi fi frumos” (*dacă mă iubești*)

Trăirea sentimentului dobândește valențe dulci, dactile: „vreau să gust/ din parfumul tău, mâna ta/ cu limba” (*a gusta*).

Lipsa iubitei înseamnă o viață trăită zadarnic: „timpul/ petrecut fără tine/ este timp rupt/ pierdut/ căruia îi lipsește bucuria/ care nu are/ viață” (*două timpuri*).

După despărțire, dorul după ființa iubită face ca amintirile să renască aieva: „dacă/ închid ochii/ ne văd acolo/ încă șezând/ ca și cum / nu ne-am fi/ ridicat niciodată/ după aceea” (*sfârșit de săptămână*).

Dorul face ca reveria să devină tot mai puternică: „teamă îmi e/ (...) / nu de moarte/ ci doar/ că n-o să-mi/ mai amintesc de tine.” (*teamă*). Retrăirea clipelor petrecute împreună se revarsă ca dintr-o oglindă, imaginile reflectate amestecându-se cu cele incidente, creând o nouă realitate, lirică. Aceasta constituie semnificația titlului cărții.

Poetul nu se mai simte singur pentru că tot timpul își amintește de femeia iubită: „de ce/ să ridici/ vechile/ uscatele/ petale// fiindcă/ se poate/ citi/ în/ ele// despre/ trecuta/ înflorire/ a florii” (*de ce scriu I*).

Faptul că iubirea adevărată, dumnezeiască, trăiește în imaginația poetului, dovedește trănicia sentimentului și că poezia adevărată mântuie sufletul. Versurile lui Oliver Roland constituie un imn al iubirii necondiționate care se înalță spre cer.

LUCIAN GRUIA

→(28). *Confesiunile*, mai sentențioase și mai lapidare, cu tentă gnomică și existențială, sunt stanțe, melancolice totuși, ce abstractizează la maximum și discursul liric și stările eului, bunăoară: “*Adorm pe pieptul tatuat/ al crucii/ fără să știu/ că ieri am murit.*” (p.102), aceasta, pentru că uneori lucrurile o iau înaintea reacțiilor eului.

Alteori constată, în ton ironic: “*Eu am venit să mă rog./ diavolul trăgea cu urechea./ certând lacrima apusă./ pe trupul icoanei.*” (p.100).

Stările astfel inventariate liric de volumul *În vestiarul inimii* indică și o anumită suferință și o încordare interioară fie jucată, fie reală: “*Urlă tăcerea/ încolăcită pe sprânceana ferestrei/ prin care privește departe./ tremurând al oboselii.*” (p.14, *Când gândește luna*).

Lucrurile cu spațiul gol dintre ele, devin uneori obsesive, amenințând cu vidul ori nonsensul: “*Adâncul mă privește/ Cu orbul ecoului rămas gol/ În palma răsfirată*

*a cămășii...*” (p. 15, *Adâncul mă privește*).

Astfel de inflexiuni meditative-lirice explică melancoliile poetului, căci peregrinările sale urmăresc de fapt, un sens ce vine chiar din substanța lucrurilor: “*Alergam printre tâmpilele ierbii/ Și mă pipăiau mușchii/ Și nervii întâmplării/ os cu os.*” (p. 16, *Alergam printre tâmpilele ierbii*) sau caută un sprijin precum în această rugă: “*Fă-mă dor de frunză/ Ca să mă reazăm de gândul copacului/ Retras în ploaia din pleoape.*” (p.21, *Rugăciune*)

Încă un aspect întru totul remarcabil: lumea poetică a lui George Baciu e cutreierată de-o inefabilă și obsesivă *ea*, amintind de o celebră *Evocare* a lui Nichita Stănescu – *Ea era frumoasă ca umbra unei idei/Ea era frumoasă ca umbra unui gând...*

Instanță sau obsesie lirică, instalată-n universul liric al lui George Baciu și frecventând stările și reveriile eului, această prezență interlocutoare și referențială dă un farmec aparte

multor poeme, justificând melancoliile și stările reflexive. Evanescentă și obsesivă, cu *părul înmuiat în lună* și stărnind *ninsori de stele* într-un grațios și melodic *ding-dang*, ea “*îngheață auzul cuvintelor*”, întruchipând probabil o visată și ideatizată prezență feminină ori poate doar o instanță poetică, parte a realului însuși, semnificând implicit nevoia poetului de interlocutor liric și existențial.

Transcriindu-și stările în astfel de metafore, în tăcerea și simplitatea ascetică a odăii, poezia este pentru George Baciu, nimic mai mult, nimic mai puțin decât o *hemoragie de suflet*, așa cum afirmă în *Poem de sfârșit*: “*Un scaun, o masă, un vis,/ o tăcere,/ o hemoragie de suflet,/ un rând pe crucea din cimitir.*” (p.119)

Fiecare vers e “*legănat de ciutura spartă/ a fântânii crescute înăuntrul/ ierbii din mine*”, (*Idem*) căci vine din visul ce-l acompaniază pretutindeni pe poet, ori din fântâna tainică situată la rădăcinile ființei.



# Dictatura realismului absolut



Un vis, un gând, poate obsesie la Daniel Pișcu<sup>21</sup> în anii studenției. Prin romanul său de frontieră, Daniel Pișcu ne propune *Cel mai mare roman al tuturor timpurilor*<sup>22</sup>. E titlu, dar e și speranță, e un țel și rezistență, totodată...

Romanul a fost scris în anii studenției, înainte de 1989, autorul a fost student la Litere, a studiat literatura română, literatura universală, a studiat viața ca un salt spre altceva, i-a studiat pe colegii care aveau potențialul să modeleze literatura română,

<sup>21</sup> Daniel Pișcu, n. 1954, poet român, membru al Uniunii Scriitorilor din România, Brașov, a absolvit Facultatea de Limba și literatura română, secția română – franceză, în cadrul Universității din București, între anii 1975 – 1979.

Autor al cărților: debut în volumul de poeme *Aide-mémoire*, Ed. Litera, București, 1989; *Scrisorile de acasă*, poeme, Ed. Vlasie, Pitești, 1995; *Titlul poemului este aforism*, poeme, Ed. Axa, Botoșani, 1997; *Mă chemau păsările*, roman, Ed. Augusta, Timișoara, 2000; *Game*, poeme, Ed. Aula, Brașov, 2002; *Cel mai mare roman al tuturor timpurilor*, Ed. Aula, Brașov, 2002; *A venit un iepuraș (Azi Isus a înviat)*, Ed. Augusta, Timișoara, 2003, carte pentru copii; "Jucătorul de cărți", poeme, Ed. Vinea, București, 2006.

A debutat în revista *Amfiteatru* în anul 1978. A fost membru al "Cenaclului de luni" (1977-1983). Colaborează cu poezie, proză, eseuri și articole de critică literară în reviste literare: *România literară*, *Timput*, *Interval*, *Convorbiri literare*, *Vatra*, *Bucovina literară*, *Euphorion*, *Poesis*, *Contrapunct*, *Familia* etc.

<sup>22</sup> Daniel Pișcu, *Cel mai mare roman al tuturor timpurilor*, Editura „Aula”, Brașov, 2002, colecția „Frontiera”, coordonată de Alexandru Mușina. A absolvit liceul teoretic la Hațeg în anul 1973, coleg cu scriitorul Constantin Stancu. Ținând realismul romanului său, Daniel Pișcu a făcut mențiuni despre colegii de liceu de la Hațeg.

s-a studiat pe sine. Era vreme cunoașterii...

Firul roșu din roman e unul simplu: autorul povestește în amănunt, fără a pune la bătaie fantezia în mod explicit, viața din acea vreme a studentului care speră să devină persoană emblemă a societății.

Scrierea romanului s-a făcut zilnic între cursuri, studiu, iubire, coadă la cantina studentească, călătorii cu autovehiculul de transport public, cu stresul fiecărui examen, cu năzuința de a sparge limitele impuse de sistemul persoanelor care doreau să pună un semn vremurilor în care s-au trezit trăind.

Titlul e unul sfidător la adresa sistemului social din acea vreme: romanierul nu avea liber de la partid să scrie un astfel de roman.

Curajul studentului era unul atipic, declara în public faptul că scrie la un astfel de roman. Profesorii aveau reacții timide, colegii își scriau operele, transpirau la examene și vorbeau ironic la adresa operelor capitale ale literaturii. Ei erau chemați de focul generației lor să redescopere limitele literaturii, era o chemare invizibilă, dar evidentă. Deși condițiile materiale și administrative erau de obște pentru studentul român în acea vreme, argumentele teoretice erau evidente: se studia cu seriozitate opera marilor scriitori universali, cărțile artiștilor români, poezii erau cunoscute din revistele literare și din viața boemă pe care o trăiau. Viața boemă era emblema rezistenței la munca forțată din acea vreme...

Daniel Pișcu a crezut în demersul său, a făcut aplicația cu talent, tenacitate, inconștientă. El rezista prin scris. S-a format ca om scriind. A depășit barierele impuse de regimul comunist. A legat prin acțiunea sa literatura bună a timpurilor care au fost înainte de generația sa, de literatura bună a celor inspirați și, uneori, geniali.

Boema e simbolizată prin pofta de fumat. Trupul este biciuit de senzația savurării unei țigări, studentul român pare a spune: „Dau Premiul Nobel pentru o țigară”! Agresiunea asupra simțurilor este un surrogat la agresiunea propagandei comuniste din acea vreme, aceasta din urmă era o agresiune asupra persoanei. Daniel Pișcu pare indiferent la aspectul social, se concentrează pe viața sa, fără prea multe comentarii, dar asta

spune totul: *rezist prin artă!* Prin inteligență era sfidată organizarea socială bazată pe directive, plan, muncă patriotică, angajamente... Inteligența nu părea a face parte din grupa „materiilor prime” în acea perioadă socială din România...

Romanul are calitatea de a prezenta un film realist al vremurilor care au fost în țară. Aduce în prim plan personalități ale literaturii române actuale, care atunci erau onorabili studenți, cerșind o cartelă la cantina studenților, vânzând o țigară, organizând o întâlnire cu o prietenă, boemi într-un bar de zi cu oferta limitată, prezenți la examenele de an, absolvind facultatea cu note mari. Erau marii nebuni ai literaturii: ei puteau să scrie cele mai mari opere cu ușurință și detentă.

„Toate personajele trebuie să le reliefeze bine. Fiecare cu caracterul său: Al. M.: savant, boem; R.B.: bun lingvist, uneori vulgar, bonom de multe ori; I.S.: inteligent, spiritual; R.I.: dă rar pe acasă, dar e băiat bun. Poate îl bag pe Cherciu cu obsesia lui pentru „igienă” și dorința sa de a dormi la timp... Păcat că ideea de a scrie această „schiță” mi-a venit doar acum, spre sesiune, și nu prea am timp s-o fac cât mai reală. Să nu uit discuțiile de la masă (pariul cu Iulică, că voi agăța o fată... în cantină) etc.”

Sunt personaje care trăiesc **live**, sunt **online** cu epoca lor și cu ei înșiși, fac efortul de a ieși din timpul lor gri și a marca istoria literară, conștienți sau nu: Ion Stratan, Alexandru Mușina, Romulus Bucur, Florin Iaru, Radu Călin Cristea<sup>23</sup>...

Sunt creionați profesori de excepție de la facultate, se rețin până și numerele de autobuz, de tramvai sau mici reclame mai puțin prezente în viața Capitalei în anii șaptezecioptzeci. Bucureștiul nu avea nevoie de reclame atunci...→

CONSTANTIN STANCU

<sup>23</sup> „Mă sprijin de bustul lui Eminescu. Îmi zic în gând: „Ajuta-mă, Eminescule, ca, dacă nu o să pot scrie o poezie bună despre tot ceea ce văd eu aici, să scriu măcar o schiță, o nuvelă și memoria să nu-mi joace feste în lipsa unui aparat „memorial minune”. De trei ori mă rog în gând în acest fel la Eminescu, al cărui chip încurajator e sculptat pe un soclu. În spatele meu, tangent la el, trece domnul Nicolae Manolescu, în costumul lui kaki. Îmi place costumul. Îmi place și omul, deși nu-l cunosc încă decât de la TV. Dar îmi amintesc ca alaltăieri, i-am dat bună ziua și mi-a răspuns”.

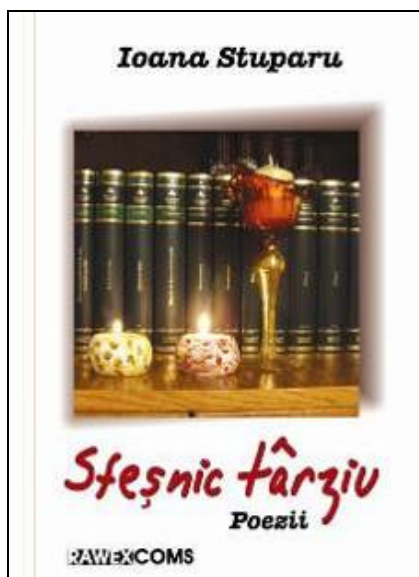
# Sfeșnic târziu

Ioana Stuparu e o scriitoare bine cunoscută în mediul cultural bucureștean: poetă, prozatoare, dramaturg și critic literar, autoare, până în prezent, a șase volume de proză, teatru și critică literară, între care amintim: „Clipa de Lumină”, „Oameni de nisip”, „Grădina care s-a suit la cer”, „Cuvinte de mătase”, „Tovarăși de ultimă zi”, „Vera” și altele.

Cu o activitate atât de îndelungată, desfășurată temeinic, parcă după un anumit program de autoformare, ea și-a stabilit un stil propriu de exprimare: concis, sugestiv, simplu și convingător.

Cu volumul „Sfeșnic târziu” (Editura „Rawex Coms”, București 2011) ne face surpriza unei rafinate comunicări în versuri, majoritatea creațiilor sale fiind scrise în stil clasic, echilibrate și expresive, corecte prozodic, dovedind talent, îndemânare și stăruință în potrivirea armonioasă a cuvintelor: „Am poposit pe țărmlul plin cu alge / Când soarele ieșea semeț din mare / Călcăm desculț pe cioburi milenare / Pe valuri se vedeau dansând catarge” (*Tărâmul ireal*, p. 5).

„Tărâmul” dorit este cel al artei, în care autoarea își îmbracă gândurile cu delicatețe și sensibilitate: „Așează-mi



pe umeri mantie de flori, / Încinge-mi mijlocul cu brâu împletit / Din fir de beteală în multe culori / Sau unul mai simplu, din tei înflorit” (*Atâta tristețe!* P. 7).

Tematica abordată este surprinzătoare și diversificată: farmecul naturii și frumusețile patriei, copilăria și tinerețea, iubirea și împlinirea prin creație, admirația pentru câțiva înaintași ai culturii românești, între care: Iulia Hasdeu și Mihai Eminescu.

Interesant mi se pare că tocmai versurile dedicate Luceafărului poeziei românești schimbă forma de abordare, exprimându-se în versuri moderne: „E sfânt, zic unii, fiindcă

pleacă-n pribegie!... / Îl cunosc munții; / pădurile îi pregătesc culcuș din ramuri și din flori / și-l învelesc cu freamăt; / izvoarele îl cheamă și-l alină cu susur blând, / să-i fie somnul dulce.” (*De dragul lui Eminescu*, p. 68).

E o reușită deplină, fiindcă, deși poezia pare modernă, poartă în versurile sale, cu succes, atmosfera eminesciană.

De aceea, succesul este, deopotrivă, egal: clasic sau modern, poeta găsește tonul cel mai potrivit, cuvintele ei se îmbracă într-o cununie melodioasă, dovedind talent și exercițiu artistic. De fapt, creația sa se înscrie pe linia unei bune tradiții românești, referindu-se la farmecul locurilor natale și al basmelor copilărești, pe care le-a ascultat odinioară: „Eu mai păstrez căsuța cu povești - / În ea m-ascund când vreau să fiu cu mine. / Acest lăcaș doar mie-mi aparține. / De vei dori, fii sigur, mă găsești.” (*Căsuța cu povești*, p. 27).

Îi urăm doamnei Ioana Stuparu mult succes pe mai departe, convingși fiind că avem de-a face cu o poetă adevărată, care își alege întotdeauna modul cel mai potrivit de exprimare, în armonie cu sensibilitatea și structura sa sufletească.

ION C. ȘTEFAN

→De remarcat **dialogul** dintre personajele ireal de reale, active și stresate, inteligente și talentate, averse de cultură și de vicii necesare sau închipuite, apoi enumerarea unor opere literare de excepție sau a unor mari scriitori, acestea fac din roman un **script** (film) care și-a depășit epoca, lumea seamănă mai mult cu studenții de la literatură decât cu viața de zi cu zi din acea vreme. Pișcu o știa, a acceptat aventura. E chiar el personaj, un personaj care scrie un roman în care poate include pe oricine, e dictatura democrației absolute la care numai un poet ar fi putut visa.

„Eu: Nu mi-e frică de examene pentru că am idealul romanului meu.

Stratan: Eu îți scriu postfața.

Eu: Nu mai ai ce scrie pentru că voi fi și critic...

Stratan: Și autocritic...”

Dialogurile dintre studenți demonstrează potențialul acestora în fața viitorului, sau efortul de a căuta formula

potrivită pentru operele lor aflate în proiect permanent, știa că pot fi scriitori, dar nu au avut tot timpul la dispoziție, sistemul era potrivit, cenzura era pe față, toată lumea știa...

„D.: Zi-i, zi-i, Sandule, eu notez totul.

Al-M.: Tu vrei să spui tot la Agie!...

D.: La Agenție, la Agigea, agea miilor...

Al. M.: Taci, odată! Taci, odată!

D.: Zi, Sandule, zi, eu notez totul.

I.S.: (după ce spune ceva în stilul caracteristic, pe care nu l-am reținut, relativ la metoda mea, a lui D): Închideți lumina!

R.I.: Lăsați băiatul în pace să scrie. Așa se face literatură...”

De remarcat acea replică: *închideți lumina!* Replică aproape de realitatea imediată. Înainte de anul 1989, în România, se închidea... pe bune! Acum această replică ar trece neobservată, atunci te costa chiar facultatea...

Daniel Pișcu scrie frust, nu adaugă la **script** fapte sau vorbe care nu s-au spus, pare a fi de un realism dus la extrem, e un stil exemplar, care demontează că este un original până la capăt, dar simte marea temă a vieții, pune ureche la pulsul epocii, privește spre timpul care va veni. Acest lucru se sesizează din cuvinte, din replici, din boli, din foamea cea de toate zilele care a dat un impuls extraordinar multor studenți.

A fost altceva, era o afacere privată într-o lume care nega afacerea.

Detaliul merge până la limită: manuscrisul romanului a fost dactilografat în 9 august 1997, în bucătărie, ora 18,00, Brașov, în apartamentul său de profesor de la etaj, semn că studentul a reușit să treacă marele test al vieții, dar nu a renunțat la filmul necesar într-o lume în mișcare, pregătită mereu să citească cel mai mare roman al tuturor timpurilor.

Sau să-l refuze, ori să-l cenzureze...

# O panoramă a lumii prin care am trecut

Editura clujeană Napoca Nova iese în lume cu prima sa producție, **O panoramă a lumii prin care am trecut** (142 pag. + 10 pag. foto color), semnată de Sinefta Vasile.

Structură analitică, autoarea, dezamăgită de fenomenele subculturale ce marchează societatea românească actuală, realizează o critică acidă a acestora, în speranța că, și în urma apelului său, intelectualii (deloc menajați în carte, fie că este vorba de dascăli, fie că e vorba de responsabili de la foruri culturale de prestigiu) se vor trezi, iar dintre ei se vor ridica spirite alese, capabile să deschidă cultura națională către cultura universală, așa cum s-a întâmplat, de pildă, în epoca pașoptistă ori în perioada interbelică.

Volumul este structurat în două părți. Prima parte, ce are ca punct de plecare în demersul critic frânturi de autobiografie, conține șapte eseuri, cu titluri sugestive: *De la Octavian Goga la Emil Cioran; Familia și cei șapte ani de acasă; Un pământ numit România; Vinovații fără vină; Din pragul casei părintești, spre pragul Țării Românești; Vivat Academia! Vivat Profesores!; Din nou la noi „Acasă“*.

A doua parte, cu un caracter mai puțin subiectiv, cuprinde zece eseuri, intitulate la fel de inspirat: *Opinii despre cultură; Rolul educației; Școala Ardeleană; Să ne cunoaștem istoria; Frumoasa Doamnă, Limba română; Fascinația lecturii; O călătorie imaginară în lumea cărților; Profesiunea presupune vocație, pasiune și răspundere; În contra unei direcții de astăzi în subkultură; Schimbarea la față a României*.

Se observă raportarea prozatoarei (cu rădăcini, după cum mărturisește, tot în Rășinari), la Emil Cioran, deslușit în eseu ce deschide cartea, și implicit în cel din final, care reia titlul celebrei opere de tinerețe a veșnic revoltatului filosof.

Aceasta nu este singura filiație

de spirit a autoarei mărturisită subtil în lucrare: profesoară de Limba și literatura română la licee de prestigiu din capitala Transilvaniei, Cluj-Napoca, Sinefta Vasile nu se dezice de vocația de dascăl profund implicat nici atunci când scrie, textul fiind argumentat și agrementat cu citate din clasicii literaturii noastre.

Născută în comuna mureșeană Grebenișu de Câmpie, la începutul anului 1940, prozatoarea a fost educată în spiritul sănătos al familiei ardeleni, având la bază credința în Dumnezeu și un set de principii morale de nezdruccinat, iar aceste principii le-a urmat întreaga viață și a încercat să transmită deopotrivă fiilor și elevilor săi. Din acest motiv, cartea Domniei Sale, care accentuează relația dintre destinul individual și destinul general, pornește de la faptul particular, pentru a supune analizei destinul unei generații ce a resimțit nemijlocit toate convulsiile cu care s-a confruntat societatea românească de la Al Doilea Război Mondial până astăzi.

Autor implicat, doamna Vasile face apel la retorică, sensibilizând prezumtivul cititor față de adevărurile umane înglobate în cartea sa. În acest scop, utilizează o tehnică de organizare a discursului complicată, cu procedee diverse, cărora le atribuie, explicit sau nu, funcții exacte. Funcția retorică a discursului are drept scop captarea interesului receptorului.

Astfel, în eseuri sunt incluse mici istorisiri investite cu semnificații exemplare. Există două feluri de asemenea istorisiri în carte: cele ce se regăsesc în experiența trăită direct de personaje (experiență regășibilă și în referințele livrestii, la care se face apel ca probă materială adițională) și cele provenite din literatura populară cu valoare sapiențială (proverbe, zicători, sintagme cu colorit regional – a se vedea, în acest sens, felul cum sunt surprinse



relațiile de familie în prima parte a volumului).

Demersul stilistico-poetic este susținut, în acest fel, din două direcții, pe două paliere. Palierul inferior, al experienței de viață individuală, și palierul superior, al experienței profesionale pe tărâmul culturii, au drept suport în argumentare înțelepciunea ancestrală, pe de o parte, și exemplele oferite cu generozitate de nume de prestigiu ale literaturii sau culturii noastre, pe de altă parte.

Grăunțele ce a germinat, crescând până ce a luat forma volumului **O panoramă a lumii prin care am trecut**, îl constituie suferința acută (cu evidente tendințe de cronicizare) provocată de realitatea crudă de azi: tinerii nu mai citesc, le lipsesc modelele, iar societatea românească, neamaivând fundamente morale solide pe care să se rezeme, decade de la o zi la alta.

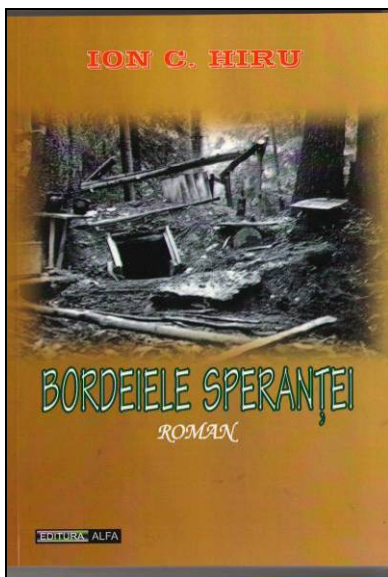
Încă nu este totul pierdut, există soluții întru resurecția spiritual-culturală a acestui neam.

Din acest motiv, în pofida tonului grav, îmbibat de scepticism, de cinism uneori, din cartea doamnei profesoare Sinefta Vasile răzbate un mesaj optimist: avem o lecție de învățat și suntem capabili s-o învățăm. Trebuie neapărat să facem asta, fiindcă doar așa ne oferim șansa de a ajunge la nivelul cultural atins de generația părinților și bunicilor noștri.

**VOICHIȚA PĂLĂCEAN-VEREȘ**



# JERBE DE FLORI PENTRU EROI NEMURITORI



Comuna Domnești, Argeș, grădină luxuriantă ruptă din rai, sfințit plai de legendă, mușcelean, leagăn de aleasă cultură în care mândrii domneșteni au cultivat dragostea nețârmurită pentru limbă, port și tradiții populare, în „Palatul vieții mele” (cum îi place să alinte Casa de cultură) distinsul prof. Ion C. Hiru și-a lansat romanul „Bordeiele Speranței”.

Literatura românească așteaptă de multă vreme un asemenea roman în care eroii povestirii sunt cei care au îmbrăcat cămașa morții, „partizanii”, în lupta cu hidra comunistă adusă în România cu tancurile și mitralierele de către sovietici, apoi a fost crescută prin grija și obediința unor guverne de tristă amintire, ale comuniștilor, Dr. Petru Groza și Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Câți dintre tinerii din ziua de azi știu despre sacrificiul acestor bravi patrioți din comuna Nucșoara, Poenărei, Stănești, Galeși și Domnești, care s-au înrolat într-o luptă pe viață și moarte, sub conducerea locotenentului Toma Arnăuțoiu, constituind prin jurământ sacru pe cruce și pistol formația de luptă anticomunistă „Haiducii Muscelului”.

Nesupunerea românilor în fața cizmei rusești, a comunismului devastator care spulbera credința în Dumnezeu, distrugerea gospodăriilor țărănești, luarea pământului moștenit din tată în fiu, subjugarea fără milă a celor ce truseră o viață întregă prin muncă cinstită, batjocura bunelor obiceiuri ale

românilor, a culminat cu lupta celor care vor pieri în fața plutoanelor de execuție, fără a se abate de la Sfântul crez al libertății și dreptății.

Rar mi-a fost dat a citi o asemenea carte scrisă de un condeier rafinat, cunosător al zonei râului Doamnei și munților, prieten adevărat al haiducilor care i-au fost tată și mamă aproape 10 ani de luptă crâncenă, când acești eroi au dovedit prin faptă, tărie și iubire de neam ca nu dau înapoi în fața greutăților.

Scriitorul prof. Ion Hiru dovedește că înainte de a scrie filele acestui roman de mare valoare documentară a discutat de la om la om cu pușinii martori în viață; care i-au cunoscut pe eroii neamului: Colonelul Arsenescu, Ardei P. Gheorghe, Titus Jubleanu, Constantin Popescu, Ion Sândoiu, preoții N. Andreescu, Ioan Constantinescu, Iacon Drăgoi, dascălii Al. Modoveanu, Ion Mica, Gheorghe Popescu și Nicolae Nițu, Toma Arnăuțoiu, Maria Plop.

Ar fi nespun de greu să trec acțiunile de luptă în teren, pe o hartă sinoptică, construirea de bordeie pe cele mai accidentate locuri ca să nu fie descoperiți de către Securitate, mutarea în locuri strategice, asigurarea de alimente, atacuri asupra dușmanilor înrațiți ai poporului care-i urmăreau de ani de zile, relațiile de prietenie pe care le-au menținut cu locuitorii satelor, în mod special cu bacii și ciobanii de la stânele de sub poalele Făgărașului, care le-au fost de mare ajutor, plus acțiunile de mobilizare ale oamenilor prin cuvântări patriotice pentru a nu ceda formelor inumane la care erau supuși, să adere la o colectivizare forțată, la distrugerea satului românesc etc...., dar am să amintesc câteva scene de un dramatism întâlnit numai în operele unor mari scriitori.

Eroul principal, Toma Nucșoreanu (Toma Arnăuțoiu), se dovedește un comandant atașat grupului de partizani, apărător al regulamentelor (militare) impuse camarazilor, dar și un iubitor de oameni, oferind celorlalți neajutorati, alimente și haine. Este un luptător tenace fără a ceda în fața vicisitudinilor vremii din munți (fie iarna, fie vara) și, mai ales nenorocirilor, care s-au abătut peste grupul „Haiducii Muscelului” și îndeosebi bunii lui părinți, prieteni, cunoscuți, au fost maltratați în mod bestial de către torționarii din pușcării, anchetați de organele Securității au suferit decăderi pentru ani mulți din

drepturile civile, iar unii au fost întemnițați pe viață.

Prietenia lui cu Maria Pop Prisecaru, care la numai la 22 ani a intrat în gruparea anticomunistă „Haiducii Muscelului”, devenindu-i soție, trece printr-un tragic moment.

Când își ținea în brațe fiica Speranța Victoria și este atacată în fața bordeiului de o haită de lupi, destinul face ca arma să nu percuteze și în momentul când deschide ușa bordeiului să ia o pușcă, fetița care îi scapă din mâini este înhățată de un lup hămesit. Din corpul fetiței, când cei doi frați Toma și Petre însoțiți de Titus Jubleanu s-au dus să o caute, n-au găsit decât bucăți însângerate din costumașul ei.

Maestrul literelor strălucitoare, al frazelor pline de esență a unei realități triste, distinsul romancier Ion C. Hiru, cu un dar neprețuit pe care l-a primit de la bunul Dumnezeu, ne aduce în atenție ca pe un ecran panoramic acești eroi de legendă, care au murit în fragedă vârstă, un preludiv al luptei pentru Dreptate ce s-a materializat în decembrie 1989, când revoluția a învins cerbicia comunismului.

Aș dori să redau fraza cutremurătoare pe care Toma Nucșoreanu o spune, fără teamă, în fața plutonului de execuție: „Nu-mi pare rău de ceea ce se întâmplă, îmi pare rău că nu pot termina ce am început cu zece ani în urmă, se vor găsi alții”.

Scriitorul prof. Ion C. Hiru, cu un simț al marilor tragedieni (ca Horațiu din *Hamlet*, singurul rămas în viață), lasă speranța continuității pe scenă: în momentul în care are loc revoluția din 1989, o tânără pe nume Victoria (nimeni alta decât fiica Mariei Prisecaru și a lui Toma Nucșoreanu) este purtătoare de drapel, adevărat lider al tinerilor revoluționari, care în final este închisă în aceeași celulă în care a stat tatăl ei, având credința că de data asta tinerii au cucerit LIBERTATEA prin sacrificiu, pentru care le aduc tuturor un pios omagiu și să nu-i uitați, voi generațiile viitoare, fiindcă prin sacrificiul lor trăiți azi în democrație.

Cununi de flori pentru eroi, GLORIE VEȘNICĂ!

În final, propun ca acest roman să fie ecranizat pentru a înfățișa o filă din istoria poporului român. care a plătit cu jertfa multor eroi, LIBERTATEA.

MARIN VOICAN-GHIOROIU

# Poeme amintire

*Construim o cetate în jurul părinților mei*, de Mircea Lăcătuș, a apărut la Viena în ediție bilingvă.

Sunt poeme amintiri, versurile aducând în prim plan figura părinților, a tatălui care a plecat de acasă, dar nu oricum, ci în chip de înger, crescându-i aripi pe drumul crucii: *auzeam că s-a întâlnit pe cale cu un tânăr / care căra în spate o cruce mare și i s-a făcut milă / și l-a ajutat o bucată de drum, apoi a simțit o durere / în locul în care l-a apăsat crucea / și i-au crescut acolo aripi...*

Legătura dintre generații e extrem de bine conturată prin vocea tatălui care-și face bagajele pentru dincolo, neuitând să-și viziteze rudele: *inima lui își făcea în fiecare zi câte un bagaj / și-l ducea pe la neamuri pe la parinții lui / pe la frați mutați și ei demult dintre noi.*

Poemele lui Mircea Lăcătuș fac exces benefic de culoare ca în poemul *Tata se cunoaște la vise*, în care apa murdară, copacii arși, câinele alb, cerul roșu ca sângele, umbrele cenușii, fata bălaie, apa limpede, copacii înfloriți construiesc tabloul, întruchipându-se legătura dintre visul poetic și glasul tatălui: *se făcea că treceam printr-o apă murdară // fiule să te însori cu o fată bălaie.*

Memoria, timpul, amintirile sunt bine întipărite în lirica poetului sculptor, sculptându-le cu multă finețe și tandrețe în versuri precum: *am revăzut într-o fotografie un pod de piatră... / și mi-am amintit că i-am atins și eu cu piciorul / dalele mari licioare cristalele cu memorii.* Peste acest pod de care vorbește poetul, trece clipa imediată, întipărindu-se în ea ultimul îndrăgostit.

Frumusețea iubirii e nudă. Așa și se arată celui ce scrie despre blestemul strămoșesc al rudelor fără mormânt, rude plecate de ceva timp dintre noi dincolo. Ele își cer dreptul la hrană, la sete, la viață, o altfel de viață și de dincolo, de peste tot, mușcă din umărul poetului, îi beau cu nesaț sângele, așa se face că durerea este simțită în tot corpul adânc, în umărul drept iar medicii prevăd că undeva se pierde sângele, fără a ști de blestemul strămoșesc. Dar, ca un drept credincios, poetul ia sticla de vin, se reculege în cimitir, la mormintele eroilor,



pe la ei nu mai trece demult nimeni, și vorbește cu strămoșii lui, închipuiți acolo, le arată fotografia iubitei, declară că nud este cea mai frumoasă și bea. Seara, somnul dă peste chipul poetului, aducând apoi o nouă zi cu același blestem strămoșesc al rudelor fără morminte. *Mă doare de la o vreme umărul drept / câțiva strămoși au murit de foame / mușcă din mine în fiecare dimineață... // și beau cu ei și le vorbesc despre neamuri / și la sfârșit întotdeauna le arăt poza cu tine / și le spun că nudă / ești de o mie de ori mai frumoasă.*

Amintirea tatălui ia chip moale și proaspăt, alteori colțuroasă ca jucăria de tinichea primită de Sfântul Nicolae. Poemul *Un decembrie aproape uitat* este de o prospețime uimitoare, aducând în planul curent întâmplări de mult trecute, cu frați care fac un om de zăpadă, cu poetul copil fiind, și bolnav, cu tatăl care-i strecoară jucăria de tinichea printre mâini și-l învelește patern. Însă tristețea își face loc în amintire, căci prietenia nu durează mult, dispărând, iar în curte omul de zăpadă dispăre și el topindu-se.

Amintirea mamei este zugrăvită în imediata apropiere a florilor, fie culege flori, fie udă florile în glastră sau se află în preajma icoanelor, ca sfintele mucenite, plângând, rugându-se, iar Iisus care ia cina cea de taină se regăsește în lacrimile mamei: *în fiecare seară Iisus / lua cina cea de taină / în lacrimile mamei mele // n-a știut niciodată / ce sărbătoare mare i se făcea / în stropul acela mic / de fericire.*

Autorul e un spirit singular, neam de țigan, cum el însuși o spune așa de

frumos în versurile lui - *Căruța din inima mea*. Așteptarea împământării nu a venit, dar cu dorul de pământ pentru vreo floare, vreun pom, o așteaptă. Între timp, cu biciul de la caii căruței biciuie norii și-i strunește, iar peste neamul țigănesc doar plânset se auzea și dans / și din când în când mai muream și eu.

Uneori, poezia lui Mircea Lăcătuș este de un suprarealism diafan, ca în poemul *Comandă specială*. Un domn oarecare sună la telefon și cere sculptorului o comandă specială - să i se facă aripi. Da, aripi de piatră da, însă el vrea aripi adevărate. Încep să curgă în atelierul sculptorului pene, omoplați, sculptorul face vizite dese prin piețe să privească porumbeii, să învețe zborul: *în zilele următoare stăteam prin piețe / și hrăneam porumbeii, mă uitam atent la aripile lor / să învăț taina zborului și a cumineniei / acum am atelierul plin de aripi.*

Poemul *Construim o cetate în jurul părinților mei*, care dă și titlul volumului, este de o finețe aparte. Mama și tata lucrând la casa cea mare de lângă un cais, autorul copil, înălțând metereze din nisip sub caisul care ninge flori, o inimă, inima mamei, care zvâcnea în ziduri și peste toate o pace și o dragoste molcomă. *Cădeau flori peste cetatea mea / și mama cânta un cântec de dragoste / eu puneam palmele și urechea pe zidul de cărămidă / era cald și auzeam cum bate în el o inimă / inima mamei care se zidea singură... // numai caisul se făcea că nu știe nimic / și mă ninge cu flori mari mari albastre.*

Sfera poeziei se învâрте în jurul casei, în jurul gospodăriei, a mamei, a tatălui, iubitei, fraților. Amintirea copilăriei nu este una sufocantă, ci domoală, cu copilul care îngroapă un pui de nuc ca să trăiască, doar tristețea se culcușește din când în când, căci peste gardul părintesc tronează un lacăt închis și nu-i nimeni să-l desferece: *anul acesta am trecut pe acasă / nu era nimeni să-mi deschidă / un lacăt mare ruginit atârna peste poartă... // am privit cerul copilăriei.*

Strada e și ea bine reprezentată, animată de oameni care stau în gări sau aeroporturi sau bolnavi chirchiți îndreptându-se spre spital sau →

LUCIA DĂRĂMUȘ



vizitatori cu flori și bomboane în mâini.

La fel de animat este poemul *Gară*, cu nori care coboară până la oameni, cu câini care adulmecă bagajele, dar și cu dorințe fierbinți de a urca într-un marfar cu foi de dafin, de a întemeia o religie, de a construi cetăți cu regi și regine și toate alături de iubită.

În final apare trenul și autorul își îndeamnă iubita să urce, să nu plângă.

Chipul mamei revine puternic în volum, în poemul *Mama mea țigancă*. O femeie de zile mari, puternică, o femeie ca-și iubește soțul țigan și copiii, care-și face singură săpunul în casă, care plantează flori, care clădește cuptoare, face cărămizi, care știe să împletească în șase, știe să caute gaina de ouă, să îndoape găștele, care cunoaște limba păsărilor și a florilor.

Frumusețea femeii stă tocmai în ceea ce știe să facă, dar și în alăturarea ei icoanelor, închinându-se des la icoane, ținând legătura cu biserica strămoșească.

Însă, mai prezent în versuri e chipul tatălui decât cel al mamei, un chip cu tăceri aspre, bărbătești.

Inconsistența zilei se tratează prin iubire, ca în poezia *Un mic poem de dragoste*, în care viața face echilibrată pe sârmă. Mersul pe sârmă, desigur, trimite spre nesiguranță, spre pericol, însă el este tratat prin iubire: *în fiecare dimineață / mișcările tale moi de felină / îmi dau siguranța și pacea / de care am nevoie peste zi / în mersul meu pe sârmă*.

Chipul femeii este bine conturat în imaginea mamei, a iubitei, dar și a bunicii.

Bunica cu miros de iarbă, cea care cunoaște ierburile de leac, cea a cărei moarte se confundă cu plecarea după aceste ierburi: *tată unde e mama ta bunica noastră...// a plecat după ierburi de leac ...// eu am rămas în poartă s-o aștept / o toamnă și înc-o toamnă / când am intrat în casă / tata era deja alb*.

Mircea Lăcătuș ne ia cu el în călătoria dinspre copilărie spre maturitate, călătorie redată prin texte intense lirice.

*Construiam o cetate în jurul părinților mei* este o carte frumoasă.

## Distincție din carne

Două cărți în Edition  
Korrespondenzen din Viena

Tradukita poezio (Poezie din Europa de Sud) e un proiect comun al Edition Korrespondenzen și TRADUKI.

TRADUKI este o rețea literară inițiată de Ministerul federal pentru afaceri europene și internaționale al Republicii Austria, Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Federale Germania, al Fundației culturale Pro Helvetia, Kulturkontakt Austria, Goethe-Institut și Fundația S. Fischer.

Din decembrie 2009 și octombrie 2011, sunt parteneri TRADUKI, agenția de carte JAK din Slovenia, respectiv Ministerul culturii din Republica Croația.

Faruk Šehić, născut în 1970, a luptat între 1992-1995 în armata Bosniei și Herțegovinei, ca locotenent, având sub comandă peste 130 de oameni și a fost grav rănit. După război, a studiat literatura și publică din 1998. Acum locuiește la Sarajevo, unde este ziarist la BH Dani.

Cartea de față, **Distincție din carne\***, în format relativ mic (17 /12,5 cm), e o culegere de versuri din volumele sale « Hit depo » (Sarajevo, Buybook, 2003) și « Transsarajevo » (Zagreb, Durieux, 2006).

Cartea, bilingvă, are 4 părți: Epistolele străzii, La fața locului, Profeții pentru secolul 21 și Transsarajevo.

Multe poezii sunt fără titlu, iar cele care au titlu, acesta e lung, chiar două versuri.

Ciclul « La fața locului » e constituit din 12 poeme scurte, relatări succinte de pe front: « *noaptea tragi cu urechea / ziua privești/astea sunt obligațiile tale / pe front/ și între ele/ nu este nimic/ mănânci când / este mâncare și timp pentru asta/ fumezi cu poftă/ dormi rar* », iar în încheiere: « *te obișnuiești cu moartea / și tocmai asta te ține / în viață* » (« Reguli și obligații », p. 73).

În altă parte, este și mai concret: « *Tangoul Kalašnjicovului/ cine are mai multă muniție / dansează mai bine //Tangoul focului rapid / tangoul focului singuratec / toate cele bune vin pereche* » (« noi dansăm mai bine », p. 81). Rezultatul? « *peste tot sunt mobile funerare goale și cruci de lemn / numele celor căzuți, date între*

*care viața a fost comasată* » (« Ci-mitirul Ometaljka », p. 83), pentru ca în altă poezie să vorbească despre un soldat împușcat care e luat de camarazi noaptea, fiindcă « *noaptea are culoarea corbului* » și e îngropat a doua zi, în 15.12.1994 la Ometaljka: « *vântul era siberian / pământul tare ca piatra / zăpada moale se rotește/ printre pietrele funerare / leagă mobilele funerare goale / de cerul banal* » (« din jurnalul de soldat », p. 85).

În altă parte scrie: « *pe o potecă a caprelor am văzut / niște stropi de sânge / o bucată dintr-un craniu de om : / pe partea exterioară o șuviță de păr/ înăuntru o suprafață aspră/ văskoasă, asemenea lunii/ asta a fost tot ce a rămas pe pământ/ din Sarić Sednan* » (când am văzut pentru prima oară un craniu de om », p. 87).

În ciclul « Profeții pentru secolul 21 » cu versurile: « *dacă pun realitatea ca rubrică de ziar / viața noastră e o cronică neagră* », se încheie o poezie (« Cronică libertății », pp. 97).

În atâta tristețe, poemul de dragoste « Azra » vine ca o rază de lumină. Anafora « *O vedeam* » îi permite de fiecare dată să aducă în prim plan un nou aspect. Dar nici aici imaginea războiului nu lipsește cu desăvârșire: « *O vedeam pe câmpul de luptă, în momentele la fel de lungi ca / versetele biblice, când era liniște ca pe Marte./ O vedeam printre gloanțe inflamabile/ care rățăcesc printre păduri, munți și stele/ O vedeam între norii întunecați, grea ca și corpurile morților/...O vedeam în inima mea în momentele în care gândeam că nu voi mai vedea nicicând ceva* » (« Azra », p. 99).

Deziluzia poetului e totală: « *înflorește patria pe oasele soldaților / un monstru gălăgios, care promite coborârea mitului în realitate / dar mitul este, ca oricare altul, drumul spre deziluzionare / o sămânță nevăzută care se coace pe gropile comune* » (« Trăiesc într-o țară în care oasele dezgropate sunt în prim plan la televizor », p. 107).

Poetul se dovedește sensibil la natură (« Întoarcerea la natură », « Una ».) Ultima se încheie cu versurile: « *el este râul meu / steaua mea pământescă/ nu așa de glorios ca Guadalquivir / dar el curge prin inima mea/și își merită în întregime numele* » (« Una », p. 127).

Poetul mai scrie despre →

MIRCEA M. POP



oamenii străzii, despre cerșetori, clown, acordeonist.

Pesimismul, nemulțumirea, neîmpăcarea cu lumea și, poate, cu sine însuși traversează ca un fir roșu poemele. Ultimele versuri ale antologiei sunt concludente în acest sens: „și tu te întrebi ce mulți înaintea ta s-au întrebat / ce rost are să se scrie poezie, sau / chiar să scrii / în timp ce lumea se destramă cu / o viteză/ care e direct proporțional cu demonica accelerare / a divizării celulelor unei tumori maligne”(8.imn global, p. 159).

În concluzie, e vorba de un poet interesant din toate punctele de vedere, maturizat chiar înainte de vreme. Traducerea poeziei lui la noi ar fi un eveniment de excepție nu numai pentru poezii tineri.

Creația lui e dovada faptului că poezie se poate face din viața de zi cu zi, nu trebuie să fie doar imaginație sau visare.

\*Faruk Šehić: **Abzeichen aus Fleisch**. Aus dem Bosnischen von Hana Stojić, Edition Korrespondenzen, Reto Ziegler, Wien, 2011, Deutsche Erstausgabe, 167 p.

## Și vom lăsa mașinile să plângă pentru noi

Cu aproape un deceniu și jumătate mai tânăr, poetul nostru Claudiu Komartin s-a născut în 1983 în București și e prezent cu poezii din volumele *Păpușarul și alte insomnii* (București, Editura Vinea, 2003, 2007), *Cercul domestic* (București, Cartea Românească, 2005) și *Un anotimp în Bercești* (Chișinău, Editura Cartier, 2009, 2010). Volumul bilingv apărut recent se intitulează frumos *Și vom lăsa mașinile să plângă pentru noi*\* și a fost editat cu sprijinul financiar al Institutului Cultural Român din București.

Textele poetice sunt lucrate cu grijă. La un moment dat, poetul afirmă: *«iar asta e numai o parte a poveștii»*(«Ce ascunzi în palmă», p. 8), pentru ca în altă parte să scrie: *«...gata/nu mai scriu niciun cuvânt ba da ba nu /ba da ba nu/ba»*(«ce sumbră amiază paul eluard », p. 12).

În alt parte, se exprimă răspicat: *«M-am obișnuit să spun totul cu violență, / să îmi dogesc glasul/ de unul singur // urlând, urlând...»* («Poem», p. 22)

Într-un alt poem, afirmă retoric: *«nu mi-e frică să devin sentimental /nu mi-e frică să povestesc în poem /*

*până mă podidesc lacrimile / nu mi-e frică să dau cu mine de pământ/ dacă voi începe să bat câmpii...»*(«Cercul domestic », p. 42).

Sau, în altă parte: *„Scriu. / Scriu încrâncenat./ Sumbru. / Ca și cum aș lupta»* («Supradoză », p. 54) și mai departe zice: *„Scriu fiindcă sunt o plantă agățătoare ( după cum prea bine, la/ timp, ai înțeles) și fiindcă o mulțime de proști se agață la rândul lor/ de mine crezând că le-aș putea oferi ceva.»*(p. 58)

Komartin scrie o poezie despre moarte («Sub carnea») precum și despre descompunerea cauzată de boală («Poemele cu tătuca »).

Descifrăm poezie pură într-o serie de versuri, precum: *«Dacă tu nu mai ești, ce mai rămâne între mine și moarte? /Poate un câmp cu maci negri, peste care /plutesc mari păsări de pradă, ca într-un vis...»* («Poemele cu tătuca », p. 92) sau: *„și eu eram trist ca un poet dintr-un film coreean / gândindu-mă că tu trebuie să pleci / și norii sunt atât de frumoși»* («ca un poet dintr-un film coreean », p. 142).

Concluzionând, am afirma că e vorba, în general, de o atitudine juvenilă, de frondă, tânărul poet fiind nemulțumit de ceilalți dar și de sine însuși. Poetul e talentat și evoluția lui merită din plin a fi urmărită în continuare.

### MIRCEA M. POP

\*Claudiu Komartin: **Und wir werden die Maschinen für uns weinen lassen**. Aus dem Rumänischen von Georg Aeschl, Edition Korrespondenzen Reto Ziegler, Wien, 2012, Deutsche Erstausgabe, 157 p.

## Cunoașterea luciferică

Un eveniment editorial îl constituie publicarea volumului **„Cunoașterea luciferică”**\*, de Lucian Blaga, în traducere germană, la editura LIT, în cadrul seriei “Austria. Forschung und Wissenschaft PHILOSOPHIE Band 16“, serie de cercetare și știință – filosofie - în care, din 2006, au mai apărut, printre altele „Dialogul religiilor“ (vol. 1), „Karl Lugmayer și opera sa“ (vol. 4), „Pace – progres – femei“ (vol. 7), „Raționalitate și emoționalitate“ (vol. 9), „Critică metafizică și moștenire biblică“ (vol. 9), „Cunoaștere – libertate – religie“ (vol. 14).

Volumul apare cu sprijinul Institutului Cultural Român din București,

traducător fiind prof. dr. Rainer Schubert, născut în 1948 în Viena, fost director al Forumului cultural austriac din București(1999- 2007) și profesor de filosofie la Universitatea Babeș – Bolyai din Cluj (secția germană), actualmente profesor honorar pentru filosofie și etică la Universitatea teologică Benedikt XVI. din Heiligenkreuz im Wienerwald/ Austria.

Faptul este cu atât mai îmbucurător cu cât este prima carte de filosofie a lui Blaga care apare în limba germană la o editură de aici, din Vest. De fapt, nici poezia sa nu are o soartă mult mai roză, în 1963, Biblioteca română din Freiburg editează un volum de versuri în traducerea lui Georg Drozdowski și de atunci au mai apărut poezii de Blaga doar în diverse antologii, ultima, din 2012, fiind „Orizont pierdut: 50 de poezii din română“, de Hans Bergel, în care apar și 11 poezii traduse din Blaga.

Acum, după ce din 1989 înapoi creația lui Blaga a fost integral publicată și comentată în țară, ar fi necesară traducerea ei mai amplă în limbile de circulație internațională.

Demn de reținut, în cazul de față, pe lângă buna traducere, este și «Cuvântul înainte al traducătorului» (pp. 7- 32) în care se arată că volumul „Cunoașterea luciferică“, apărut în 1933 la Sibiu, face parte din „Trilogia cunoașterii“ și este al doilea, după „Eonul dogmatic“ și înainte de „Cenzura transcendentă“.

Traducătorul sintetizează conținutul cărții și îi revine meritul de a stabili legătura epistemologică a lui Blaga cu Kant (pp. 18-23).

Profesorul Rainer Schubert găsește incitante asemănări și, desigur, deosebiri cu cartea „Structura revoluțiilor științifice“, de Thomas Kuhn, apărută cu 30 de ani mai târziu. De asemenea, face referiri și la „Sein und Zeit“, a lui Heidegger.

Prin traducerea acestei cărți, s-a făcut un important pas înainte în privința cunoașterii unei părți din filosofia lui Blaga, de loc perimată de trecerea anilor, în străinătate, activitate ce trebuie continuată atât pe planul filosofiei, cât și pe cel al beletristicii.

### MIRCEA M. POP

\*Lucian Blaga. **Die luziferische Erkenntnis**. Übersetzt von Rainer Schubert, LIT Verlag, Wien, Berlin, Münster, 2012, 228 p.

# DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII

## Convorbiri duhovnicești

### Î.P.S. Arhiepiscop Ioan Selejan

al Episcopiei Covasnei și Harghitei

„Femeile mironosițe nu L-au uns cu mir, dar L-au uns cu altceva. L-au uns cu purtarea lor de grijă”.

**L.C.:** *Înaltpreasfințite Părinte Arhiepiscop, la duminica mironosițelor din anul 2012, ați slujit sfânta liturghie la o foarte veche mănăstire lângă Arad, mănăstirea Hodoș-Bodrog, unde de fapt vă aflați atunci într-un scurt popas, în drum spre Italia. Ați început predica mulțumind credincioșilor pentru răspunsul divin pe care l-au dat afirmației Înaltpreasfinției Voastre precum că Hristos a înviat. Ați subliniat că prin aceste cuvinte („Adevărat a Înviat!”) cei prezenți se alătură marilor mărturisitori ai Învierii lui Hristos. În această privință, vă rog să vă opriți asupra semnificației femeilor mironosițe. Cine erau femeile mironosițe?*

**Î.P.S. Ioan:** Mai întâi să limpezim cine erau femeile mironosițe. În Sfânta Scriptura avem dovezi că alături de apostoli, de ucenicii Mântuitorului, parte bărbătească, între timp s-a alăturat și o ceată de femei. Cine erau acestea? Majoritatea dintre ele fuseseră bolnave. Vă aduceți aminte de Sfânta Maria Magdalena, care ducea o cruce grea pe umerii ei, fiind stăpânită de demoni. De asemenea, apoi, alte femei, care au avut alte suferințe, necazuri, și care au fost vindecate de Hristos, s-au alăturat acestei cete de cuvioase femei care L-au urmat pe Hristos și pe apostolii Săi. Între ele se aflau și femei care proveneau dintr-o stare socială mai ridicată, cum este, de exemplu, Ioana lui Huza. Huza era un administrator, un epitrop al regelui Irod, deci provenea dintr-o familie cu o anumită stare socială.

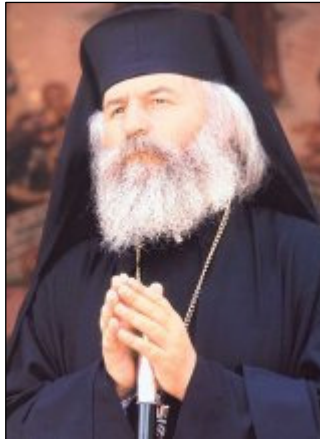
**L.C.:** *Cu se ocupau femeile mironosițe? Care era misiunea lor?*

**Î.P.S. Ioan:** De fapt, întrebarea ar fi ce au făcut ele în aproape trei ani și jumătate de viață publică a Mântuitorului pe pământ. Rețineți, femeile mironosițe făceau, în general, cele ale Martei. Trebuie să știm că Hristos, fiul lui Dumnezeu și fiul Omului, a fost Dumnezeu și om, om și Dumnezeu. Hristos a fost mai întâi hrănit de sfințele mâini ale Maicii Domnului. Dar iată că, la maturitate, mișcându-Se în spațiul Țării Sfinte, iată că aceste femei, atât Lui, cât și apostolilor, din loc în loc, parcurgând spațiul Țării Sfinte, le pregăteau câte o lingură de mâncare. De asemenea, sunt convins că aceste femei țeseau, împleteau, de aceea sunt convins că cel puțin o haină, pe care a avut-o Hristos, a fost făcută de către aceste femei.

**L.C.:** *Sunt cunoscute numele lor? Au rămas înscrise, ca să spun așa, în istorie?*

**Î.P.S. Ioan:** Avem câteva mențiuni biblice și mă voi opri doar la acestea. Întâi de toate, e Maica Domnului, care nu L-a părăsit până la cruce. Apoi, Maria Magdalena, Maria lui Iosif, Maria lui Cleopa, Salomeea și Ioana lui Huza. Acestea sunt menționate în Sfânta Scriptură, de aceea pe ele ne bazăm când vorbim despre aceste cuvioase femei

care erau în jurul lui Hristos și al apostolilor. Dar ele n-au fost doar pentru probleme cotidiene în activitatea Mântuitorului, ci ele au devenit, în timp, și discipole, ucenice ale Mântuitorului nostru Iisus Hristos, așa cum găsim în scrierile biblice, taum dim. Au devenit taum dim, adică ucenice pe lângă apostoli și pe lângă Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Aceasta este partea istorică, cotidiană a acestor femei mironosițe. Dar iată că vedem că la răstignirea Mântuitorului au fost și câteva femei mironosițe, care au asistat, cu inimile frânte, la ceea ce se întâmpla cu răstignirea



Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Ele nu au fost alungate de ostașii romani, pentru că partea bărbătească nu prea era îngăduită, deoarece se temeau că se vor răscula împotriva ostașilor, ca să elibereze pe cel ce era condamnat la moarte prin răstignire. Tot ele au fost acelea care au văzut unde a fost așezat în mormânt trupul Mântuitorului nostru Iisus Hristos. După cum am spus, atât răstignirea, cât și punerea în mormânt a Mântuitorului au fost făcute în grabă, pentru că era vineri și spre seară, începea Paștele iudeilor. Este evident, după tradiția de la Ierusalim, că ungerea cu miresme a Mântuitorului s-a făcut și ea în pripă și nu

îndeajuns. Iată că un grup de trei femei mironosițe, în zorii zilei din ziua întâi a săptămânii, ziua de duminică, cum este acum la noi, s-au dus la mormânt, să ungă trupul Domnului. Pe drum, se socoteau ele, unele cu altele, întrebându-se cine le va prăvăli piatra cea mare pusă pe mormânt. Dar ele găsesc piatra răsturnată, găsesc îngeri păzind de data aceasta doar pânzele și mahrama care a fost pusă pe fața Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Știți din Sfânta Evanghelie dialogul dintre îngeri și aceste femei. Ele au plecat cu teamă de la mormânt, nespunând la nimeni.

**L.C.:** *Vă rog, Înaltpreasfințite Părinte, să vă referiți la numele de „mironosițe”. Știu că această calitate se referă la faptul că aceste femei au fost purtătoare de mir. Este adevărat?*

**Î.P.S. Ioan:** Da, ele au plecat cu mir să ungă trupul Domnului, dar n-au mai apucat să-L ungă cu mir. Atunci se pune întrebarea de ce le mai spunem mironosițe, dacă nu L-au uns cu mir. Nu L-au uns cu mir, dar L-au uns cu altceva. L-au uns cu purtarea lor de grijă. Ori de câte ori L-au văzut însetat, obosit, l-au pus în față o bucată de pâine Mântuitorului și celorlalți apostoli. Dar iată că ele așa au rămas în istorie, sub această denumire de mironosițe. Ele n-au apucat să-L ungă, pentru că înviase. Încă un lucru interesant, oare de ce au plecat atât de dimineață? După rânduiala iudaică, cei care erau condamnați la moarte prin răstignire nu se înmormântau într-un loc cu ceilalți oameni, ci era un loc anume în Ierusalim, un cimitir al criminalilor. Întrucât totul era în pripă în vinerea aceea, Iosif cerând de la Pilat trupul Domnului, L-a pus în mormântul său nou. Pe Pilat nu-l interesa unde va fi așezat trupul lui Hristos, pentru că el era de altă religie, romană, păgână, și de aceea, în prima fază, a acceptat să fie trupul Domnului luat de Iosif și pus în mormântul său.

**L.C.:** *Înaltpreasfințite Părinte, în acele zile deosebit de tulburi din Ierusalim, populația era desigur cel puțin dezorientată. Era Paștele iudeilor. V-aș întreba ce au făcut iudeii în sâmbăta Paștilor lor?→*

LUMINIȚA CORNEA

Evocări

# BUNICA

Îmi apare acum, după mulți ani, așa cum privirea ne cade câteodată pe o icoană uitată dintr-o casă părăsită chipul bunicii. Imaginea îmi pătrunde în minte și despice timpul ducându-mă într-o clipă la porțile copilăriei și astfel, ca printr-o minune, în fața ochilor se deschide ușa prin care se văd întâmplările "luminoase" ale primilor ani de viață. E așa de limpede că o bunică nu poate fi decât blândă, binevoitoare și duioasă. Dar și curajul ei încă mă uimește, fiindcă buinca disprețuia moartea. Nu îi vedea decât sensul pozitiv. Uneori o chema fără frică, dar atunci repede își revenea în sine și exclama: "Când o vrea Domnul!" Deși avea două fete și trei băieți care trăiau și se aflau în plinătatea maturității, bunica se zbătea de multe ori în brațele singurătății. Locuia acum la fiica cea mai mică, deoarece, printr-o întâmplare nenorocită, casa îi fusese vândută de fiul mezin pe te miri ce!

O vedeam mai tot timpul tristă, necăjită și tare singură. Îmi părea că și aerul plângea în jurul ei. Bărbatul îi murise de vreo opt ani. Îi dăruise cinci copii. Când a cerut-o de nevastă, bunica tocmai împlinise nouăsprezece ani, iar bunicul (pe care nu l-am prins în viață), avea cincizeci și unu. Și aici, la fiica ei, nimeni nu o înțelegea cu adevărat. Bătăliile vieții o urmăreau ca niște fantasmе nedorite. Dorea să intre în ritmul sărăcăcioasei gospodării a fiicei și, după un efort prelungit, reușea. Cel mai mult îi plăcea să "hăcuiască" frunze de bostan la rațe. Le culegea în "pestelcă",

din grădina verde și sănătoasă pe vremea aceea, iar apoi lua securea și un fund de lemn. Le vărsa jos, lua câte o mână, le tăia și le mărunțea până ajungeau o pastă verde cu un miros pătrunzător de pământ, aer și puțină lumină dumnezeiască păstrată de la începutul genezei, când au fost chemate toate la viață de Dumnezeu. Întâmplarea pe care n-o uit încă s-a petrecut acum vreo patruzeșicinci de ani. Aveam vreo cinci sau șase ani. Nu intrasem la școală. Părinții erau toată ziua pe câmp. Naționalizarea comunistă biruise în toată țara. Mă lăseau acasă cu bunica. Se făcuse că eram mai nevoiași și nu aveam fântână în ogradă. Astfel că bunica mă lua și amândoi aduceam o jumătate de căldare de apă - de la fântâna vecinului - aflată la o depărtare de o sută de metri. Și îmi spun în sinea mea: ce desăvârșit s-au conservat și ascuns în sufletul meu amintirile, încât nu e nevoie de nicio sfoară pentru a le lega ca să nu se răspândească. Astfel că eu, cu mintea mea de copil rău ("din fragedă copilărie, pașii omului se

îndreaptă spre rău!), tocmai mergeam încet, eu de o parte, și bunica de cealaltă parte a torții găleții-, când, din senin, mi-a venit să fug - știind sigur că bătrâna nu poate alerga. Așa că am tras-o după mine, apoi, după câțiva pași, s-a împiedicat și a căzut. Apa s-a vărsat. A năpădit-o o mare tristețe și neputință. M-a blestemat și m-a făcut hoț. Mi-a spus că seamăn cu fiul ei mai mic care zăcea în închisoare pentru înșelătorie, furt și minciună. Eu nu am înțeles atunci acel dramatism și mai cu seamă suferința din sufletul ei. După vreo câteva ore tot ea a venit și mi-a cerut iertare pentru împăcare.

O vorbă n-a spus nimănui. Gestul acesta de înaltă ținută l-am înțeles târziu. Iar eu nu-mi amintesc să fi făcut unul la fel în viața de mai târziu.

După vreo nouă ani, de la această întâmplare, bunica mea a intrat în chinurile morții. Înainte cu vreo săptămână, și-a frânt un picior fiindcă nu accepta altă soluție și se "ducea afară pentru ea", la closetul din marginea râpei.

Ultima noapte a fost grea. Sufletul se chinuia, dar ceva îl ținea încă și ezita să părăsească trupul ei slab și chinuit. Era o iarnă târzie. Nimeni din casă n-a dormit. Toată noaptea bunica s-a zbatut puternic, cutremurată de spasmele morții. Câte ore șase dimineața, a scăpat!!! Și-a dat sufletul în mâinile îngerilor buni.

Fața i-a rămas liniștită și senină ca o mare după ce a fost bântuită de furtună.

Doar cutele de pe chipul ei aminteau de asprimea suferinței ce îndurase pe pământ.

Roma, septembrie 2012

TĂNASĂ VALERIU



→**Î.P.S. Ioan:** Este cutremurător. Era Paștele lor. În ziua de Paști, toți dintre noi ne rugăm mai fierbinte lui Dumnezeu, lăsăm răutatea măcar pentru o zi deoparte și ne apropiem mai cu râvnă de Dumnezeu. Însă ce credeți că au făcut ei? În ziua de Paști, ei s-au certat unii cu alții, punându-și problema cum să facă, mai repede, ca în ziua întâi a săptămânii, adică duminica, repede-repede, să-i pună pe ucenici să-L scoată din mormânt pe Iisus și să-L ducă în cimitirul criminalilor. Aceasta au făcut ei, așa plănuiau mai-marii iudeilor, predicatorii, cărturarii și fariseii vremii. Aceasta a fost preocuparea lor în ziua de Paști, când Hristos, Fiul lui Dumnezeu, a coborât la iad să-i ridice atât pe Adam, cât și pe toți strămoșii lor, să-i ridice din lanțurile robiei. Acum vă întreb eu: unde era iadul? În adâncuri, unde a coborât Hristos, sau se mutase templul răutății pe pământ, unde nu L-au suportat pe Hristos nici

să fie așezat într-un mormânt nou?! Și, iată, certându-se ei să-L scoată afară din mormânt, iar când au venit femeile mironosițe, mormântul era gol. Hristos înviase.

**L.C.:** În legătură cu această comportare a iudeilor, ce mesaj s-ar impune sau ce sfat ne oferiți, Înaltpreasfințite Părinte?

**Î.P.S. Ioan:** Nu vă certați! Nu vă certați în ziua de Paști, în ziua de sărbătoare! Nu aduceți polaritatea iadului, nu mutați iadul în casele dumneavoastră, ci veniți la sfânta biserică, care într-un fel preînchipuie și mormântul Domnului, așa cum au venit și femeile mironosițe. Consider că toți cei care vin la Sfânta Liturghie vor lua plată de mironosițe, cu toate că n-au găsit trupul Domnului, ca să-L ungă cu miresme, dar au venit cu inima caldă să-L întâlnească pe Hristos cel Înviat, deoarece așa mărturisesc când răspund la afirmația: „Hristos a Înviat!”



# Abesalom

*Întinericu-l frământă cu năluci de  
aur stins.*

Al. Macedonski

(fragment)

Soare blând. Câțiva nori alburii și subțiratici se fâțâiau de ici-colo, fără să amenințe pământul deja uscat după topirea zăpezilor. De prin cotloane nevăzute, ascunse mai ales vederii celor curioși, ieșiră câțiva oameni palizi, trențăroși, clătînându-se sub loviturile năprasnice ale razelor soarelui. Fețele trase erau luminate de o undă misterioasă ce le adâncea cutele obrăjilor, dar care le făcea pielea să strălucească la fel ca la sfinți. Doar că ei nu erau nicidecum niște sfinți, nu erau nici măcar oameni de vreun anume fel, așa cum se întâlnesc pe toate drumurile și prin toate așezările. Erau doar năpăstuiți ai sorții, oameni rătăciți de lumea cea care se credea a fi cea mai normală și mai bine rânduită de Domnul pe pământ. Însă, unii dintre ei, chiar așa se și credeau: noii orânduitori ai lumii care va să vină. O lumea cu puține reguli, cu puține restrângeri ale libertății, libertăți de orice fel, o lume în care puținul să fie regula, încât acesta să ajungă la fiecare pentru a-și duce zilele și a putea străbate de colo-colo lumea aceasta minunată care se întindea de jur împrejur. Ei cam atâta voiau de la lume. Numai că lumea pe care voiau ei s-o orânduiască altfel voia altceva, de la ea însăși, de la indivizii ce-o compuneau și mult mai multe tocmai de la acești năpăstuiți ai sorții. Sau ai propriei voințe? De la cei rătăciți de reguli și de oamenii bine orânduți în lumea de azi.

Dintre cei ieșiți în întâmpinarea lumii celei noi se distingea un bărbat puțin mai înalt decât ceilalți, puțin mai gros la trup și cu capul acoperit de plete sure și murdare acum, după o iarnă așa de lungă. El s-a întins din brațe și din toate încheieturile ca după a lungă vegetare, înghesuit cum o fi stat și el într-un loc mult prea strâmt pentru un asemenea trup de uriaș. Apoi privi în toate părțile, de parcă nu mai văzuse așa niciodată lumea din jur. Din ochii lui se izvodea o lumină calmă, blândă chiar. Ea, privirea aceea de om revenit la viață, privea în jur numai din curiozitate, nici-



decum din teamă sau dintr-un calcul oarecare.

- Băieți, e vremea să ne urnim cioantele unde-o da Domnul mai multă lumină și mai multe de-ale gurii!, zise el cu o voce destul de subțire și de slabă pentru un bărbat așa de mare ca el. Apoi răsă. Răsă cu brațele ridicate către cer, răsă la soare, răsă la copacii și la ierburile din jur, răsă privind în jos la drumul care se pierdea undeva în zare. Doar înspre locul de unde venea drumul acela nu-i prea ardea lui să rădă. Privind în acea parte, răsul îi încremeni, strâmb, pe fața prelungă. Acolo era, se vedea destul de bine chiar cu ochiul liber, o așezare omenească. Oraș sau sat să fi fost, cui îi păsa? Doar că acest bărbat simțea venind de-acolo o undă subțire de spaimă, de amenințare. Pe care numai el le simțea, le adulmea. Și de aceea încă nu era hotărât dacă să zâmbească sau nu către locul acela care pentru cei mai mulți oameni însemna chiar cea mai bună rânduială din lume. Și, ca un paradox, deși omul fuge și înjură această ordine, tot este primul care fuge sub faldurile ei proteguitoare.

Așa și acești vagabonzi: regula îi excludea de la o viață zis normală, dar tot de acolo așteptau ei mila, pomana care să le lungească zilele, care să le dea izul de libertate la care aspirau ei fără încetare.

Dar nimeni nu-i răspunse bărbatului. Atâta doar că unii dintre vagabonzi răsău într-un canon aproape diavolesc. Gurile lor știrbe, pletele nespălate, hainele jengoase și rupte se scâlâmbăiau și dănțuiau cumplit și pe măsura zilelor și nopților în care ei hibernaseră fără îndoială. Acum îl acompaniară pe uriaș ca un semn de aprobare

pesemne, dar și ca o promisiune a lucrurilor minunate pe care le va oferi, din nou, viața de vagabond. Apoi, fără alte comentarii și fără să-și ia în vreun fel la revedere unii de la alții, porniră către acea așezare ce se vedea întinzându-se nu prea departe de cotlonul lor hibernal. Doar doi dintre ei rămăseseră pironiți locului, de parcă ar fi așteptat ceva anume. Un ordin? Un semn ceresc? Nimeni nu va ști să răspundă, pentru că și bărbatul cel înalt plecă fără să spună vreo vorbă celorlalți, fără să mai rădă, fără să mai privească îndărăt la cei doi pironiți cu nehotărâre acolo în drum. Numai că el plecă, însoțind drumul cu o bătă noduroasă și destul de groasă, către depărtările ce piereau undeva departe, foarte departe pe acest pământ nemărginit. Cât de mai departe de oamenii ce viermuiau în mușuroaiele lor civilizate. Așa că, ridicând din umeri a neînțelegere, cei doi întârziati întoarseră spatele bărbatului singuratic și o luară grăbiți după ceilalți, după cei mulți, care străbătuseră deja o parte din drum. Probabil că acolo, în acel grup, era puterea și înțelepciunea, și-or fi zis ei nedumeriți de hotărârea uriașului. Sau nu s-or fi gândit la nimic. Doar instinctul să-i fi ținut nehotărâți, și tot el să-i fi mănât după turmă. Ce mare efort de gândire să fi însemnat această decizie?

- Iacătă un om fericit!, exclamă țăranul, ridicând capul aplecat spre pământul nearat încă și din care culegea, cu destulă caznă, pietrele mai mari. Ei, încotro așa de dimineață, omule?, făcu ironic celălalt om, omul pământului și, după o seamă de înțelepți de la oraș, omul ce păstra ascunsă undeva în el toată înțelepciunea lumii. Iar dacă n-o arăta totdeauna, asta nu însemna că ea nu stă ascunsă pe undeva și că nu-și așteaptă descoperitorul.

Bărbatul cel înalt își scutură pletele sure cu o mișcare energică a capului și se opri în drum, privind curios către acel țăran cu chef de vorbă:

- Nicăieri, răspunse bărbatul după câteva clipe de liniște, semn că amândoi bărbații aveau înaintea lor tot timpul din lume. Dar de urnit nu se urni de fel din drum către acel „nicăieri”. Parcă aștepta ceva. Ba, parcă l-ar fi cunoscut pe țăran, așa privea de cercetător și de senin către el. Și aștepta vorba țăranului, fără să mai facă vreo mișcare. Părea să →

M. N. TOMI

știe ce va urma, așa că de aceea aștepta fără să se frământa din pricina întârzierii.

Țăranul se urni din ogor câțiva pași, icni greu îndreptându-se de șale, apoi se opri și-și duse mâna stângă la spate.

- Grea treabă, nu-i așa?, se interesă vagabondul zâmbind, dar n-o făcu nici cu răutate, nici cu ironie. Doar constata ceva atât de evident după gesturile țăranului. Așa încât țăranul nu se simți atins de întrebarea drumețului, dar tot îi răspunse:

- Grea a naibii! Pietrele astea se înmulțesc în pământ mai ceva ca buruienile!... Dar dacă te pricepi sau dacă n-ai altă treabă, hai și m-ajută să gat mai iute și ți-oi plăti ceva... Cu ce nu știi, dar ne-om înțelege noi cumva. Oameni suntem, ce naiba!

- Ce să-mi plătești?, râse bărbatul și dintr-un pas trecu șanțul, își aruncă bățul și haina trențaroasă de pe umeri și se apucă de lucru.

Țăranul privi la el speriat, apoi își făcu cruce, pentru a sfârși prin a i se alătura la culesul primelor roade ale primăverii, bolovani și pietrele care stricau puținul pământ bun de cultură din acel loc, izvorând mai amarnic ca orice plantă din pământul subțire de pe acel deluț. Cei doi bărbați munciră câteva ceasuri bune, fără să-și spună vreo vorbă. Munceau și-atât. Iar când soarele ajunse să lumineze cu puterea amiezii deasupra capetelor lor, țăranul spuse „ho” și se opri, chemându-l și pe vagabond sub un copăcel pricăjit, care abia de făcea și el o umbră pe măsură pământului acela pietros. Se așezară și-și trecură unul altuia un burduf cu apă. Țăranul bău o gură zdravănă, apoi își turnă în palmele noduroase puțină apă cu care își dete pe țeasta năclăită de nădușeală. Drumețul îl privi, îi zâmbi și apoi făcu și el același lucru de parcă și-ar fi amintit de un lucru știut și făcut cândva. Dar era doar o părere de-a autorului. Pentru că el nu-și amintea nimic. Descoperea lumea și atât. Pe deasupra se mai și bucura de asemenea descoperire. Fericit omul care se bucură de ce nu știe și de ce află privind lumea din jur!

Țăranul îl privi lung, dar nu zise nimic. În schimb, scoase dintr-o traistă o bucată de pâine, două cepe, o bucată de brânză și puțină șuncă, dar atât era de grasă acea șuncă încât îi puteai zice mai degrabă slănină. Cu un cuțit respectabil tăie toate buca-

tele acelea pe un ștergar nu prea curat, dar cui să-i mai pese de acest amănunt acum că foamea le dădea brânci cu atâta putere. Așa că mănca-ră în tăcere, cu un soi de grabă inexplicabilă. Să le fi fost teamă că nu le va ajunge partea de mâncare ca să se sature? N-a fost asta, pentru că de rămas rămaseră câteva bucățele din fiecare fel de merinde. Poate, totuși, să fi fost ceva și din teama asta, dar cine să-i întrebe. Și, oare, ar fi răspuns ei ceva la o astfel de întrebare copilăroasă? Nu cred. Pentru că, mai degrabă, s-ar fi rușinat să recunoască așa ceva, decât s-o mărturisească. De aceea, i-am lăsat și noi să-și termine de ostoit foamea, care acum năvălise peste ei cu atâta furie. Lucrul nu era nefiresc la doi oameni ce munciseră câteva ceasuri bune. Mai la urmă, trebuie să acceptăm că nu există mai mare înțelepciune ca înțelepciunea trupului, care știe atât de bine când să-și ceară satisfacerea nevoilor lui.

Odată gătată mâncarea, cei doi bărbați catadicsiră să-și ridice privirile de pe ștergar. După ce se priviră câteva clipe, izbucniră amândoi în răs. Probabil că acum au înțeles și ei întrebarea pe care voia să le-o pună autorul. Și râsul acela bărbătesc era răspunsul așteptat. Într-o vreme își traseră suflul după atâta veselie neașteptată și-și trecură iar unul altuia burduful cu apă. Băură mult și fără grabă și se spălară din nou pe mâini. Apoi se trântiră pe pământ, răpuși, abia acum, de osteneală și de lenea de după un prânz sățios. Păreau să fi adormit amândoi atunci când se auzi vocea țăranului:

- De pe unde ești, omule?... Că nu te-am mai văzut pe-aici. Ce gânduri te mână la drum istovitor? Că nimeni nu umblă fără rost prin lumea asta.

- Nu-s de nicăieri și de peste tot!

- Ce vorbă e asta?, se ridică într-un cot țăranul.



- O vorbă ca toate vorbele. Nu știu de unde sunt, iar de ce umblu sunt la fel de neștiutor precum ți-am spus. Pur și simplu asta îmi place să fac și asta fac. De ce, n-aș ști să-ți spun în chip lămuritor.

- Grea meserie ți-ai mai ales și tu, râse țăranul, lăsându-se la loc pe spate. Sub umerii săi puternici iarba s-a frânt și imediat a împrăștiat în jur arome indescrivibile. Așa cum te-am văzut lucrând, continuă țăranul, aici la noi ți-ai găsi oricând ceva de făcut ca să ai din ce trăi...

- Se poate, dar nu pot să stau prea mult într-un singur loc...

- Doar n-oi fi țigan, că după chip nu te arăți a fi o ciorogladină?

Bărbatul râse ascuțit și întrebă:

- Ce-i aceea o ciorogladină sau cum i-ai zis tu? N-am mai auzit așa un cuvânt. De fapt, eu nici nu prea știu multe cuvinte. Doar cele de trebuință.

- Pe-aici pe la noi, înseamnă un fel de cioară... O pasăre mare și neagră, care ne mănâncă grăunțele de pomană și care nu folosește la nimic... Că nici carnea ei nu-i bună de mâncat, deși iacătă, mănâncă tot ce-i mai bun, nenorocita!... Ca și țiganii, de fapt...

- Aha, făcu bărbatul, dar nu mai continuă vorba.

- Măcar cum te cheamă să-mi spui, mai insistă țăranul aproape mândros pe încăpățânarea vagabondului.

- Nu știu.

- Hai, taci! Nu se poate așa ceva. Fiecare om are, acolo, un nume. Un nume pe care l-a primit la botez sau de la alți oameni. Sau pe care și l-a luat el singur. Ca să se ascundă. O poreclă are tot amu'...

- Nu am de niciun fel asemenea nume, cum îi zici tu. Și dacă am avut cândva nu m-a interesat să-l țin minte. În lumea mea nu interesează pe nimeni așa ceva. Nimeni nu m-a mai întrebat până acum cum mă cheamă. Sunt om și-atât...

- Cum așa, măi omule? Te-ntâlnești cu careva pe drum, întinzi mâna și spui cum te cheamă, ce dracu'!

- Eu nu prea mă întâlnesc cu nimeni și nici nu dau mâna cu careva!

- Dacă umblă cât zici tu că umblă, cum să nu dai peste alți oameni?

- N-am zis așa ceva... Dar ca să te întâlnești cu cine trebuie și să stai de vorbă cu el, așa cum stăm noi doi acum. Eu doar trec printre oameni, și-atât. Poate ei vor să-mi zică ceva, dar eu nu-i aud și nu mă opresc din drumul meu.

## **Linii, cercuri**

Se intersectează multiple linii,  
nenumărate cercuri se desfac,  
niște nuci sparte în palme cauciucate  
și trec liniile prin cercuri  
cum trec animalele dresate prin inele  
de foc  
și se rostogolesc cercuri umede  
pe linii ude...

Între linii și cercuri – noi:  
personaje din Kafka,  
ființe urcând Golgota timpului,  
rostogolind aritmetici prin vise de  
pești  
desprinși din parabola biblică.  
Și tot noi:  
fugind în culori, în linii, în cercuri,  
noi, materialul acestor figuri  
schițate de o mână măreață,  
noi, foaia pe care se lasă praful de  
grafit  
al creionului.

Ce e peste noi e în noi,  
noi fiind, în ceea ce e al nostru,  
niște cercuri,  
niște linii.

## **Epocă în epocă**

Mă pierd în nimicuri,  
ca o pasăre într-un triunghi de păsări,  
chiar dacă sunt, de la Adam încoace,  
nu doar din lut și apă,  
dar și din culori, din sunete, din  
blesteme,  
am și umbră care mă recunoaște  
din mii și mii de umbre,  
mai mici sau mai mari.

Și totuși rămân, nesmul,  
într-o epocă nedescifrată,  
în care îngerii trag în plămâni  
zilele mele ca un fum,  
iar demonii beau sângele meu  
ca pe o noapte prin care trec  
cu lumea din mine prin lumea  
din afara mea, ca un cerc mai mic  
ce trece prin altul mai mare,  
ca un pește de uscat prin alt pește de  
râu.

Din ce zidesc și ruinez în ființa mea  
totul îmi aparține și totul mi-e străin.

## **Pur și simplu**

Ne-am născut în umbra unei cruci,  
ea ne poartă în spate și noi o purtăm  
în spate,

de parcă am fi niște copii gribiți spre  
casă.

Încă mai suntem păsări crescute în  
alb,  
aripi fâlfâind în fața soarelui,  
mâini întinse și pietre moi,  
ochi de fluturi, imagini după gratii,  
lăcate în chei.

Într-o scoică de pe malul mării,  
mai zbuțuită decât credeam că  
poate fi,  
mor zilele, zile mor una câte una,  
în umbra unei cruci,  
pur și simplu!

## **Desfrânatul octombrie**

Printre imaginile noastre,  
ca prin iarbă,  
octombrie umblă desculț,  
pășind cu indiferență  
dinspre o limită a trăirii spre altă  
limită,  
bea un pahar de sânge din părinții  
noștri,  
un al doilea pahar – din noi,  
ia câteva mere coapte din gândurilor  
noastre  
și aruncă cu nuci aurii în soare.

Își șterge buzele cărnoase cu vârsta  
copiilor  
ce se rostogolesc în pânțec rotunde,  
apoi cântă tomnatic și umede  
melodii,  
blesteme pentru moarte, ură...

## **Toamna ne numără pașii**

Toama e ca un desen reușit al unui  
elev,  
ca o nucă în lăbuțe de veveriță  
zâmbitoare,  
e umbra care se ascunde după fagii  
copilăriei  
și după merii iubirilor dintâi.  
Credeam că strugurii se coc în lipsa  
noastră  
și că pe alocuri cad frunzele ruginite  
de timp.

Credeam că moliile rod doar în  
hainele bunicilor,  
însă, ele rod și în hainele părinților  
noștri



și în hainele noastre păturite cu grijă.  
Credeam că primăverile din orașele  
mari  
aduc numai timbre de soare pe umerii  
trecătorilor.

Totul e altfel decât credeam,  
toamnă există pretutindeni,  
ea ne numără pașii mereu.

## **Decembrie, plouă, noi...**

Decembrie,  
se mai întâmplă să plouă  
și atunci umbrele noastre,  
cad în genunchi, se târăsc pe coate,  
iar apa ne pătrunde în  
adâncul ființei noastre,  
un cerc închis.

Plouă să ne credem  
mai puternici decât niște raci  
sau niște animale din zodii.

Și plouă să ne simțim iubiți și urâți,  
dominați și părășiți de cineva sau  
ceva.

Plouă,  
în materia ploii se ascund blesteme și  
muzici,  
iar noi pășim pe oglinzi și  
ireversibilitate,  
pășim înainte spre un infinit al zilei,  
ce de noi se vrea trecută.

Plouă cu decembrie...

**GRIGORE GHERMAN,**  
*Cernăuți, student la UNMB*  
*București*



# OPERAȚIA

Dădu să plece, dar din prag se retrase timid, făcând loc femeii ce dădea buzna să intre în cabinetul medical. Aceasta nu spuse nimic, nici măcar nu salută, ci doar îl fixă pe profesor cu o privire plină de reproș.

Privind-o, îți era greu să-ți dai seama dacă femeia era chiar o apariție reală sau venea din lumea umbrelor de dincolo. Fața îi era suptă, ochii încercănați, cufundați în orbite și lipsiți de strălucire, de parcă nu dormise de săptămâni întregi. Avea o construcție gracilă, iar îmbrăcămintea de doliu și tenul smead o făceau să pară și mai slabă. Se așeză fără să fie invitată, dar ocupând doar marginea scaunului, asemenea unui om care nu se simțea prea bine. Părea destul de derutată și nici profesorul nu dădea semne că s-ar afla tocmai în apele sale. O privi ce destulă jenă, luând aerul unui om care se simțea condamnat din capul locului.

Femeia se sforță să spună ceva, dar se încurcă în icnituri și sughituri, de parcă prin laringe îi trecuse o mașină de cusut stricată, lăsând răni de pășituri mari și strâmbe. «A murit... Soțul meu, adică...», abia murmură nou-sosita. În cabinet, se lăsă o liniște adâncă, dar tensionată, totuși, așteptându-se parcă explicații care să lămurească ce se întâmplase, de fapt.

Profesorul tăcu mâlc și după o pauză destul de lungă se auzi tot vocea firavă a femeii îndoliate: «Domnule profesor, dar spuneți că va fi bine și nu vor fi probleme cu operația, iar eu v-am dat crezare, ca să mă trezesc acum, la nici două luni, că sunt văduvă și cu pomeni pe cap. Bărbatul meu a murit în timpul somnului, înecat cu salivă și n-a apucat să spună: au! Bălănescu, dacă vă amintiți, salonul 21, patul 8 de pe stânga». «Da, sigur că...», se auzi o voce scăzută și nesigură, despre care n-ar fi crezut că-i aparținea profesorului, deși pe el îl văzuse, mișcându-și buzele.

În schimb, vocea văduvei căpătă tot mai multă intensitate și un ton evident acuzator: «Și aceasta a fost reușita, domnule profesor? Astfel, putea să moară și fără operație, nu? Încheie cu o notă mai sus, ceea ce lăasă întrebarea să plutească în aer multă



vreme.

Nu se auzi niciun răspuns și liniștea păru să anuleze identitățile celor trei, transformându-i într-o masă comună. În cadrul astfel încrămățat, doar privirea deodată înrăită și amenințătoare a văduvei făcu notă distinctă, fixându-l pe profesor fără cruțare. Acea privire îndârjită și copleșitoare nu-l slăbi nicio clipă și-l obligă să vobească până la urmă: «Doamnă, așa ar fi trebuit să fie, cel puțin teoretic», spuse el, privind în jos și analizându-și cu atenție degetele, de parcă încerca să înțeleagă prin neîndemânarea căruia dintre ele se strecurase greșeala de care se vedea acuzat cu atâta vehemență.

Pentru ea, explicația păru superfluă și nicidecum ca venind din partea unuia ca profesorul Pădeanu, așa că respiră ușurată când îl auzi din nou vorbind: «Doamnă, - se adresează el văduvei -, eu doar atât pot spune în apărarea mea și anume că, în momentul intervenției, soțul dvs. n-a prezentat nicio contraindicație operatorie, iar la externare era bine și stabilizat hemodinamic. În aceste condiții, îmi este greu să precizez ce complicații au intervenit ulterior, dar vă repet că, teoretic...»

Era greu să și-l imaginezi și cu atât mai mult să-l și vezi pe profesor într-o astfel de ipostază, precum un osândit care nu avea nimic de spus în fața capetelor de acuzare ce i se aduceau de către o ființă ștearsă și umilă, precum femeia îndoliată; el, marele Pădeanu, al cărui renume trecuse de mult granițele țării și care scrisese tratate și inventase tehnici și metode pentru salvarea a mii de vieți.

Repetarea expresiei «așa ar fi trebuit să fie, cel puțin teoretic...», cu sublinierea expresă a cuvântului *teoretic* o săcăi la culme, ridicându-i în minte întrebarea: «Atunci de ce

lucrurile s-au întâmplat altfel decât ar fi trebuit să fie teoretic?» În alte condiții, această întrebare i-ar fi adresat-o profesorului fără nicio ezitare, dar așa își mușcă limba, asistând de nevoie la scena punerii maestrului la zidul infamiei.

Intuitiv și cu sufletul poate la fel de răscolit, profesorul vorbi, răspunzându-i la întrebarea pe care, de fapt, nici n-ar fi îndrăznit s-o rostească, pentru ca nu cumva să agraveze și mai mult situația: «Se întâmplă multe lucruri nedorite, doamnă - i se adresă el tot văduvei -, pentru că niciunul dintre noi nu le știe pe toate, indiferent de gradul de pregătire sau de efortul depus. Atotcunoscător este Unul singur și în niciun caz în condiția noastră de muritori. Uneori, s-ar putea să mai și greșim, pentru că organismul uman este o complexitate căreia nu-i dai întotdeauna de cap. În calitate de medici, scopul nostru este să ocrotim viața și nu să o distrugem, dar mai sunt și incidente regretabile și, bineînțeles, niciodată intenționate. Viața este un miracol ce nu ni se datorează și în fața căruia eu mă înclin cu respect. Pentru pierderea soțului dvs., eu îmi exprim sincer regretul și dacă apreciați că v-am sporit cu ceva suferința, vă rog din tot sufletul să mă iertați și să-mi acordați înțelegere», spuse profesorul cu o sinceritate impresionantă, pentru prima dată îndrăznind s-o privească fâțiș pe văduvă.

Observă că pe măsură ce-l asculta, femeia își schimbă continuu atitudinea, trecând de la revoltă la mirare, când pupilele i se dilatară la maximum, apoi iar i se micșorară, semn că își mai păstra în suflet îndoiala, pentru ca să revină în final la aceeași stare de revoltă, parcă și mai îndârjită decât la început, întrebând necruțător: «Domnule doctor, nici dumneavoastră nu le știți pe toate? Am auzit eu bine ce ați spus sau mi s-au zdruncinat nervii din cap de la atâta supărare și am început să am aiureli de nebună?»

Aceasta fuse încă o întrebare la care nu se dădu niciun răspuns. Vădit bulversată, văduva rămase cu gura căscată și privi în gol năucă, dar își reveni repede, de parcă o străfulgerase un gând ce nu-l mai avuse până atunci, lăsând-o nepăsătoare. Dădu din cap a pagubă și își roti privirea →

**DOINA CHERECHEȘ**

## Întuneric

*Picături de tăcere*  
Se preling în brazde  
Contorsionând peștii la mal  
Forme sub ape isterice  
*Picături de tăcere*  
Adunate în coș de nuielă  
Sub copacul aspru al vieții  
Colțuri de minți viagere  
*Picături de tăcere*

## O problemă de vârstă

Insula se tot micșorează  
Fără somn, îi cercetez malurile  
Cu satnavs pe hărți virtuale  
*Aerul e-ncărcat de mânăie*  
*Furtuni mici...furtuni mari...*  
*Apar și dispar la întâmplare*  
După anotimp colectez  
Amintiri zadarnice  
Prea personale să fie împărtășite  
*Satul meu se tot micșorează*  
*Cunosc mai multe locuri ca înainte*  
*Și mai multe nume din cartea de telefon*  
Zilele mele de azi și de ieri  
Devin tot mai mici  
Până dispar într-un punct...

## Repetiție

Zilele copie nopțile  
În oglinda  
Iatacului cu tapet

Și anecdote răsuflăte  
*Privesc laguna*  
*Prin fereastra deschisă*  
*De la pervazul meu cu pernuță*  
Prin casă se fac auzite  
Cuvinte arzânde  
Ferecate-n întrebări ascuțite  
*Simt tufişuri crescânde*  
*Într-un joc inventat când surfez*  
*Peste lanurile vecerniei*  
Adulmec sudoarea durerii  
Cum se ridică ceață-arcuită  
Bronzată în apa de mare  
*Gust ce-am pierdut*  
*Despre visul din iataca*  
*Pe fundal de limbi înroșite*  
Formele se copie una pe alta  
În oglinda paralizată  
De voci joase fără formă  
*Făr' de-nceput...făr' de sfârșit...*

## O zi din nimicuri

Platforma japoneză intactă  
Plutise timp de peste un an  
Până când atinsese plaja cu scoicile  
De cealaltă parte-a oceanului  
*Plutise un an să ajungă acolo*  
*Pe plaja cu dune și lemn plutitor*  
*A fost parte din ȘTIRI pe Coasta Pacificului*  
*O macara fusese adusă s-o mute de-acolo.*  
A doua zi – familii cu copii,



Oameni cu câini, oameni singuri  
Sosiseră buluc să se zgâie  
La platforma japoneză intactă  
Ce plutise din Japonia după tsunami  
*Macaraua înțepa nisipul și scoicile*  
*Mergeam de-a lungul cărării*  
*Mărginite cu ierbi aromate*  
*În ultima zi a platformei japoneze intacte*  
Sequoias cu scoarța imună la insecte  
Urmau să fie doftoricite de fiul meu  
Ucenic în ale medicinei, cel care-și pierduse  
Pijamaua undeva prin acele locuri bizare  
*Orele deveanu gravide-n minute*  
*Și pâcla înghițea orizontul*  
*El le îngrijea tinerețea fără bătrânețe*  
*Dintr-un hotel indiferent din Eureka.*  
**MARIANA ZAVATI GARDNER**

→ de jur-împrejur, întrebându-se probabil ce mai căuta acolo. Nu mai avea nimic din atitudinea de frondă cu care venise și își scoase din sân un crucifix, pe care se apucă să-l sărute cu patimă. Pe obrajii palizi și supti, lacrimile îi curgeau șiroaie. Făcea un fel de mătănie, aplecându-și trunchiul înainte atât cât îi permitea poziția șezând și murmură ceva continuu.

Profesorul își înclină capul în semn de respect pentru ritualul făcut de văduvă, în timp ce ea rămase înmărmurită, neștiind cui să-i dea dreptate, în situația dată, omului pentru care avea o stimă nemărginită, dar pe care îl vedea acuzat cu brutalitate pentru nereușita unei operații, sau femeii ce avea glasul frânt de durere?

În ciuda unei epuizări evidente, aceasta mai găsi puterea să spună: «Domnule doctor, poate nu știți cum e să n-ai noroc pe lume, să fii vremuită de necazuri și să nu te sprijine

nimeni. Bărbatul meu, așa cum era el, bolnav și neputincios, știa să-mi țină curajul și asta îmi era de mare ajutor. Acum se duse, săracul, spintecat de la gât în jos și degeaba, degeaba...», se tângui văduva, uitându-se spre profesor, dar nu ca spre un om cu care mai avea ceva de împărțit, ci ca spre unul pe care îl iertase deja.

Apoi, văduva se retrase, iar hohotul de plâns i se auzi până departe, răsunând în liniștea și pustiul de dinaintea orelor de contravizită ale după-amiezii.

Plecă și ea tiptil, lăsându-l pe profesor abătut și cu fruntea sprijinită în palme.

O luă la pas, însoțită doar de gândurile pe care le simțea războindu-se între ele. Pe de o parte, o înțelegea pe femeia care parcă vorbise și pentru ea, mai ales prin cuvintele pe care le rostise la urmă, cele cu norocul și cu vremeirea dată de necazuri, dar se simțea și indirect vizată și, totodată,

acuzată prin afrontul pe care-l suportase profesorul. Era vorba de limitele științei în general și, mai ales, de cele ale medicinei, lucru trist și greu de acceptat, dar cine n-ar fi vrut mai mult? Din păcate, pentru pacienți, aceste limite însemnau lipsă de competență și insensibilitate, ceea ce nu era nici pe departe adevărat. Desigur că profesorul Pădeanu nu meritase cătuși de puțin un asemenea tratament. Apoi demnitatea și totala lui lipsă de reactivitate o impresionară chiar mai mult decât ținuta academică altădată.

Îl văzuse atât de afectat de decesul unui om al cărui chip nu și-l mai amintea în mod sigur la afluența care există într-un spital.

Și, dintr-odată, se simți ca împărțită în două, medicul și pacienta nemaîncăpând în aceeași piele.  
*(Fragment din romanul „Iedera”, în curs de apariție la Editura Nico)*

# Scara

*„Lumina iluminării se găsește în trupul maestrului; dacă moștenitorul său spiritual poate să o suporte la sfârșitul vieții maestrului, o preia... Dacă nu poate, ea rămâne în custodia lui Gabriel până ce ființa aspirantului devine capabilă să o suporte.”*

Apele se loveau în valuri domoale de minunata corabie, de fapt singura ce plutea pe ocean, o navă uriașă și semeată ce nu părea cine știe ce din depărtarea cerurilor. Cu cât coboram, realizam că e un adevărat oraș, un stâlp izvorât din străfundurile pământului să susțină sau să sfideze zenitul. Corabia avea șapte etaje, o organizare perfectă a lumii din punct de vedere arhitectonic, la fel ca ziguratul și piramida. Să fi fost închinată Lunii cu patru săptămâni lunare și paisprezece părți ale trupului lui Osiris sau pentru că, mereu, mai puternic sau abia irizat, vedeam pornind dinspre ea un curcubeu prin care mi se părea trecând cele șapte cupluri primordiale inițiate înaintea Mamei cerești, aducătoare de semne întru destin? Mă frământam să înțeleg ce însemna acea arcă.

- Șapte sunt și poruncile șarpelui Ananta, cel pe care doarme Vishnu cu emanații de cuget creator pentru principiul vieții. Șapte este triada divină suflare-verb-viziune asociind cuaternitatea umană. Ar putea fi un zигurat asemănător celui din Babilon, îmi spui atingându-mă cu briza aripilor tale peste față.

- E poate acesta templul temelilor cerului și ale pământului, îi răspund privind-o cu dragoste și susținându-i plutirea încetinită de extaz. Să nu uiți, iubito, că Spiritul suprem, Creatorul se unduia în hăul întunericului într'unceputul universului, ca o boare în întunericul și hăul ce alcătuiau toată imensitatea spațiului. Apoi gândul a creat pământul din șuvoaiele fără formă într'o masă amorfă din care s'au separat celelalte elemente sub lumină și căldură, în care focul, catalizând nașterea vieții, a făurit din ouă cosmice ființa numită om.

Ne-am așezat precum Adam și Eva pe covetă. Animale de toate soiurile ne înconjurau și ne urmăreau atente.



Coborâsem din spațiul fără spațiu și timpul fără timp și lumea aceasta era un ciob din globul de cristal în care exista laolaltă trecutul și viitorul. Abia acum am înțeles că ceea ce vedeam nu era un văz nici altă simțire, deși în întuneric adulmecam și totul apărea în imaginația noastră ca aievea. La bază, primul cat era pătrat, fiind pământul în sine, cu cele patru dimensiuni și patru direcții. Cu multă răbdare dar și avizi de cunoaștere am intrat la acel loc de întâlnire a celor trei nadis, Ida, Pingala și Sushumna. Totul era decorat în galben. Deasupra strălucea un triunghi îndreptat în jos, indicând mișcarea descendentă a energiei lor, sub guvernarea suflului vital, Apana, iar un altul inversat, pe care nici mirosul nu îl surprindea, determina centrul pătratu-lu acelei încăperi. Cu gura deschisă, cu fața în sus, te-am surprins zărindu-l plutind pe Brahma ținând în stânga mâna de sus o floare de lotus și'n cea de jos două pergamente sacre. În dreapta cea de jos ne arată un vas plin de nectar, iar cea de sus întruchipează gestul ce poate'ndepărta frica.

-Acum de-abia'nțelegem ce reprezintă puternica aromă dulce și plăcută din spațiul în care-am pătruns. E starea cea mai rafinată de conștiință emanată de Ganesh<sup>24</sup>, Domnul tuturor începuturilor. Și știi că nu vorbești, Cuvintele tale vin ca o părere întreale mele, se inseră și'mi spun tot ce'ai vrea tu să fii și să faci. Și pielea noastră începe să capete lumină, ușor portocalie. Pe umeri, din aer ne așează ceva sau cineva eșarfe verzi de mătase care să ne confere protecție și

pace. Acum simt că'mi spui despre iluminarea întunecată, nu negativă, nu a beznei, ci a luminii din întuneric, despre diferența dintre iluminarea luminată și cea întunecată.

Pluteam și noi visând să trecem în labirintul luminii pe o altă treaptă. Sus, mă întreb, vom găsi precum Paracival minunatul Graal sau lămuriri despre ce spuneau Socrate, Hipocrate, Platon, Galenus și alți înțelepți și filosofi privitor la lumea celestă, la aștri și la mișcarea lor, ori despre faptul că luna se află pe prima orbită, Mercur pe a doua, Venus pe a treia, Soarele pe a patra, Marte pe a cincea, Jupiter pe a șasea, Saturn pe a șaptea și despre multe altele, știind că pentru ei este o știință din ordinul invizibilului, din moment ce nu e accesibilă simțurilor omenești și nici prin speculații teoretice, iar ei nu se pot baza decât pe inspirația pe care Dumnezeu o dăruiește doar unora dintre profeții Săi...

- Vai, suflă Prana!, simt că'mi spui pe puntea celui de al doilea cat circular în care se'ntretaie cele șase petale de lotus. În gură simțim pământul dizolvându-se în apă și înotăm între pereții albastru întunecat în care iradiază argintul o semilună a cercului alb sub care îl întrezărești pe Vishnu plutind pe un crocodil, vehicul folosit și de zeul Varuna. Și continui să'i admirî ceea ce poartă cu mândrie în mâinile sale: o scoică, un buzdugan, o roată și un lotus. Ce să însemne această bogăție de simboluri? De ce'i aici în fața noastră pe o arcă noetică? Dumnezeu a creat adevărul și lumina și a creat oameni pentru acestea. El a creat întunericul și neadevărul și a creat oameni pentru acestea. Oamenii întunericului cunosc iluminarea și știința aflată în legătură cu acesta, iar ceilalți obțin cunoașterea adevărului, care este credința în Marele Arhitect, recunoașterea Sa, la care se adaugă credința în profeți, în îngeri și în tot ceea ce are legătură cu noi. Întunericul este necredința și tot ceea ce rupe de Dumnezeu, printre care lumea aceasta și lucrurile vremelnice, întâmplările care s'au petrecut și se vor întâmpla în ea. Se va cunoaște într'o zi despre lumină și întuneric, despre puterea benefică a umbrei pentru ființele telurice. Dar ei nu știu de faptul că roadele pomului din eden le-a dat nu doar murire ci și discernământul dintre bine și rău. →

**LIVIU PENDEFUNDA**

<sup>24</sup> Zeul elefant, fiul lui Shiva și Parvati



- Lumea aceasta este blestemată, ceea ce se găsește într-nsa este blestemat cu excepția amintirii lui Dumnezeu și ceea ce este în legătură cu aceasta. Adevărul este una dintre luminile lui Dumnezeu cu care sunt inundate trupurile celor care au înțeles calea și s'au îndreptat spre scara lui Iacob, devenind orbitor în trupurile. Ochii celor care nu știu, nu vor să cunoască și se lasă amăgiți, rămân orbi, urechile lor surzesc la sunetul adevărului și, mai mult decât atât, el nu le vine în minte și nici nu și-l pot închipui. Pentru ei, el este inexistent.

Ținându-mă de mână, te simt fericită, să știi. Și'nainte de a trece spre cel de-al treilea cat, mai află că mulți spun în ceruri că învățăturile filosofilor despre lumea celestă sunt greșite și tot ceea ce au spus ei despre aceasta poate fi chiar fals, din moment ce au atribuit totul doar stelelor, poate doar geometria înlănțuită de cunoaștere să fie mai aproape de cuvântul din cartea sfântă. Și urcând, am intrat în orașul de pietre, camera principală era decorată în roșu și flăcările ce împrejmuiau peste tot... le văd. Și tu le vezi, în acest triunghi solar cu vârful în jos, încadrat în cvadratura cercului cu zece petale de lotus. Aici e nemurirea, tinerețea fără bătrânețe, locul în care înveți să te dăruiești, respirând suflul Samanei.

- De ce e așezat Braddha Rudra<sup>25</sup> pe o piele de tigr ? Cu fuioru'i de barbă argintie, înțeleptul mustăcește.

- Exact pentru același motiv pentru care oamenii trăiesc o primă și o a doua iluminare. Vezi, în mâinile sale poartă fulgerul, săgeata și focul, iar cea de-a patra risipește teama, pentru că tigrul este mintea liberă dar hotărâtă. Printre flăcări, uite vehiculul zeului Agni, berbecul. Dar nu te gândi la zodii. În prima iluminare, oamenii au ansamblul a ceea ce i-a precedat în lumea aceasta, cerul și pământul. Iluminatul vede cele șapte pământuri și bogățiile lor, cele șapte ceruri și tainele înscrise acolo. Dar mai vede cu viziunea sa interioară care nu este acoperită de niciun văl și nu este împiedicată de niciun zid ce este în sufletul semenilor și lucrurile din viitor. Ei încă sunt o apă și-un

pământ în această iluminare, de aceea se și spune că dezvăluirea este cel mai de jos nivel de sfințenie, fiindcă el se găsește și la oamenii adevărului și la oamenii întunericului și stau cu toții ca pe o muchie de cuțit. Nu ți-am spus încă: oamenii visează, adică intră în legătură cu clopotele de deasupra, când încetează pentru refacere legătura lor cu viața obișnuită, dar trebuie să știi ce simți și vezi.

În felul nostru, avem senzația împlinirii unui ritual precum o va face într'o zi Dante în călătoria sa, dar treptele sunt clare și doar spre înalt. Nu înseamnă însă că această căutare a căilor spre adevăr, drum fizic al unui Marco Polo sau spiritual al unui Jules Verne, pe care o cunoaștem din rețeaua energetică a norului romboid prin care se răsucesc tronurile, ar fi o repetare a călătoriei lui Enoch. Nu înseamnă că nu știm ce se întâmplă cu universul și care sunt consecințele dezvăluirilor tainelor către profani. Privește în globul de cristal! Dominația răului e una dintre aceste urmări... Cât despre cea de-a doua iluminare, aceasta privește tocmai viziunea secretelor Adevărului care au fost devalate oamenilor întunericului. Iluminatul vede sfinții cunosători ai lui Dumnezeu, le vorbește și, chiar dacă se găsește departe de ei, intră în conexiune directă. El vede sufletele deasupra mormintelor, inițiații și îngerii care îl înconjoară. Vede stâlpul de lumină, o limbă de clopot, fântâna care ajunge până sub cupola clopotului. Și iată-ne trecând spre lumină.

După înălțimea din ce în ce mai mare a plafoanelor, sunt convins că urcușul nostru e din ce în ce mai greu. Aici, pe arca zigurat nu mai avem aripi. Nici oameni nu suntem, nici îngeri. E cel mai greu să credem că echilibrul poate fi atins la cel de-al patrulea cat, cel din mijloc unde se găsește inima edificiului ridicat pe arcă. Aici nu mai există nicio preocupare privind plăcerile lumești, onoruri sau umilințe. Cele două triunghiuri, Shiva și Shakti, se întrepătrund în cele douăsprezece petale în armonia suflului vital al Pranei. Cu tridentul în dreapta și un tambur în stânga, Ishana Rudra Shiva reprezintă un flux de răcire și purificare pentru auto-cunoaștere. Șerpii încolăciți în jurul corpului lui sunt patimile care le-a domesticit. În

încăperea hexagonală vibrează un spirit pe care doar noi îl putem simți, oferind o sabie și-un scut prin care blochează fluxul de energie ce nu poate aparține altora și în același timp ne protejează pe noi, umili aspiranți încercând să înțeleagă simbolurile craniului și al tridentului, deci falsa noastră identitate cu un corp, oscilind în echilibrul dintre cele trei forțe de conservare, creație și distrugere.

- Bine-ați venit, ne întâmpină frumoasa zeiță, Kundalini Shakti, care apare acum pentru prima oară de când am pătruns în ziguratul templu, în marea piramidă din timpul unui diluviu pe care nu l-am apreciat încă prea bine ca dată... Așezată în postura de lotus, într-un triunghi cu vârful în sus, după cum stăm noi și ne închipuim că nu am coborât, ci urcat, că țelul nostru nu'i în nadir ci'n zenit, Shakti ne invită să ne deplasăm în planurile superioare. Și niciun cuvânt nu se rosteste, chiar dacă noi îi mulțumim cu mâinile împreunate în binecuvântarea divină. De fapt, numele celui care stă aici e al unui etern binefăcător. Cum de nu m'am gândit? Cuvintele le înțelegem și ele nu se traduc, ceea ce vedem probabil că e doar închipuire pentru un muritor de rând, pe când le știm dinainte de a le întâlni. E Logosul etern, prin aer atingându-ne...

- E o antilopă neagră cuvântul care a trecut și mângâierea ta, îmi sugerezi a'mi șopti, iubito.

Abraham va învăța binecuvântat de Dumnezeu despre regatul cerurilor și al pământului. Profeția spune că va continua să i se supună până ce va cunoaște iluminarea. Atunci se va rupe de adevăr și va pierde atât lumea aceasta, cât și pe cealaltă. Simt că așa ceva se va întâmpla, pentru că va începe să-și manifeste bucuria față de lucrurile pe care le va fi văzut în lumea celestă, să descrie locurile stelelor și să piardă încrederea în Ceruri. Meritul Mesajului și al Profeției este unul și același, și anume călăuzirea spre lumină și înțelegerea ei. Dacă mă întreb de sunt desăvârșit dintre oamenii adevărului și mă întreb despre evenimentele care urmează să se petreacă, nu-ți voi putea spune decât câteva cuvinte, fiindcă fac parte dintre cele pe care le-am văzut înainte de a vedea adevărul și despre care am știut că era fals. Astfel, am oroare de aceste evenimente și detest să vorbesc despre ele, →

<sup>25</sup> Schiva cel Bătrân

fiindcă lumea aceasta și cele care ar putea avea loc sunt detestate de Marele Arhitect, numai oamenii fiind capabili de comiterea răului. De asemenea, nu aş vorbi despre asta decât coborându-mă de la nivelul la care suntem, precum cel care coboară dintre astre pe pământ. Nivelul acestor evenimente corespunde celui al iluminării oamenilor întinericului. Cei desăvârșiți dintre aleși nu văd decât prin luminile adevărului, iar acolo timpul nu există; nu există în aceasta nici trecut, nici prezent, nici viitor. Lucrul pe care un înger îl cunoaște cel mai bine prin lumina adevărului e acela că trecătorul moment va surveni, cu siguranță, însă nu știe dacă va surveni într'o anume zi decât coborând spre timp și ordinea sa stabilită teluric, care pentru el sunt tenebre față de lumina adevărului. Cel care procedează în felul acesta poate fi comparat cu soarele care s-ar apleca pe pământ ca să se uite într'o oglindă. Dar aceste lucruri vor fi într'o bună zi scrise și va putea oricine să le citească. Dar clipa aceea se va întâmpla când lumea nu va mai citi și chiar de vor exista înțelepți să le răstălmăcească, nu va mai fi cine să'i asculte. Cărțile sfinte accesibile vor spune în concluzie că cel mare se va întări prin adevăr și va fi mai slab prin viziunea creației, invers față de cazul celui mic, care se va întări prin credință și va deveni o slugă a științei prin viziunea adevărului. Toate acestea și le spun pentru că sunt profeții cunoscute în clopotele universului și pentru că urcăm spre cercul alb în care strălucește-o semilună de argint, sunetul pur al cosmosului. Sunt șaisprezece petale în jurul lunii care crește în primul pătrar. Toate elementele întâlnite până acum - pământ, apă, foc și aer - sunt rafinate la esența lor pură și se dizolvă în Akasha eterică. În spațiul fizic din centrul încăperii plutește Panchavaktra Shiva, cu cele cinci capete - simțuri, sub suflul Udanei. Dangăn de clopot, bătaie de tambur, pietre lovindu-se'n cădere pe mătasea unui rozariu, îndepărtează toate lumea iluzorie a percepțiilor noastre. Pe un altar stau așezate craniul, lumânările unei menore și multe manuscrise, pe care însă un nimeni ni le presară în celulele mnemice, papirus cu papirus, tăbliță cu tăbliță, carte după carte... Iar noi știm și ne-așezăm pe un elefant de forma unui nor romboid, care ne conduce ca'ntr'un fuior de fum mai sus.



Astfel se explică ceea ce se va întâmpla cu Moise și ceea ce se va fi fost relatat de Dumnezeu în Sfânta Sa Carte despre corabie, despre altar și despre munte. Nu cred că cineva va ignora aceste lucruri sau poate doar dacă vor fi preocupați de viziunea a ceea ce e mai puternic decât această cunoaștere, și anume de adevăr; faptul că un învățat ignoră acestea nu reprezintă perfecțiunea însăși. Și-atunci, Cronos, Zamolxe, Zaratuștra, Moise, Pitagora fi-vor ei profeți, așa cum vor afirma anumiți savanți, sau doar Buddha, Isus și Mahomed ? În cărți se va scrie că nu sunt profeți, ci discipoli pe care Dumnezeu i-a binecuvântat dându-le cunoașterea Sa și conferindu-le puterea de a acționa asupra supușilor Săi și că fiecare lucru are un semn, iar semnul că discipolul a atins viziunea Profetului când e treaz e că'i în permanență preocupat de acest nobil Profet. Iar dacă el ar cunoaște această viziune, întreaga sa ființă ar fi inundată de toate binecuvântările raiului și ar gusta savoarea fiecărei culori și parfumul fiecărui sunet, așa cum le simt cei din alte ceruri. Mă întreb, iubito, cum ar ști ei, discipolii, că au atins acea taină? Ei, bine, e semnul de-a rămâne legat de maestrul său și gândurile se pierd în El așa cum se pierduseră înainte în modelul lor. Și rămân așa până cunosoc iluminarea. E o elevare ce atinge dragostea și meditația.

- Ia, te rog, acum o oglindă. Așează-te lângă mine pe treaptă și privește-te. Trăsăturile care se văd și claritatea percepției lor cu ajutorul privirii nu depind, oare, de claritatea oglinzii și de calitatea limpezimii sale?

- Da, îmi confirmi și'ți simt cum tresaltă sufletul care'l porți.

- Așa și viziunea Profetului se

poate compara cu oglinda, iar aceea a adevărului pe care'l căutăm se poate asemui trăsăturilor. Cu cât viziunea profetică este mai clară, cu atât mai limpede este Esența Spiritului Vital. Și'ți voi mai aduce aminte un singur lucru, printr'o parabolă pe care în viitorul omenirii o va folosi ca învățătură un adevărat dascăl, un rabbi printre-ai săi. El aminte de-un negustor grec, evreu, armean, cine știe, oricum din seminția oamenilor. În timp ce mulți clienți se aflau în prăvălia sa, el a cunoscut iluminarea, a văzut ceva ce n'a putut să accepte, fiind prea mult pentru el și a murit pe loc. Pentru ceilalți era doar un ictus apoplectic dar de fapt fusese iluminarea survenită brutal fără o pregătire corespunzătoare. Un cunoscător al simptomelor, oprit pe drum după ce ieșise din prăvălie a fost întrebat ce poate fi mai minunat decât intrarea în rai și mai rău decât să ajungi în iad, a răspuns că viziunea în stare de veghe a divinității e mult mai importantă așa cum îngerii o văd, așa să fie și pentru companioni și cu siguranță că mai rău nimic nu poate fi ca decăderea spirituală după iluminare. Acum, după ce am însoțit luna care cuprinde întreaga noastră energie psihică și ne acordă clarviziunea și comunicarea fără cuvinte, pătrundem în lumea conștiinței. Iar dacă vei dori să știi de ce poți înțelege viitorul, privește ! Ce vezi?

- Trecutul și prezentul cu cei doi ochi ai mei, iar viitorul cu un al treilea de care habar n'aveam să'l am. Toate experiențele lumii akashice le pot cunoaște în această armonie dintre soare și lună, fără limite temporale, adică simt: sunt dincolo de timp. Exact ce'mi transmiți tu prin gând, muzica pură a cosmosului, echilibrul de bine și rău, totul într'Unul nu încreiat, ci creator. De fapt, se'nvălmășesc în contopire și separare totodată în ceea ce îmi spui că e viziunea adevărului. Totul pe-al șaselea cat e strălucitor în culoarea luminii. Cunoaștere, înțelepciune și afecțiune sunt dinții tridentului din mâna androginului, Shiva-Shakti, jumătatea dreaptă bărbat, cea stângă femeie dăruindu-ne o floare de lotus.

Îți cad la picioare, ființă iubită. și le îmbrățișez cu ardoare.

- De ce faci asta, mă'ntrbri oprindu'ți plutirea.

- Pentru că am cunoscut maeștri de marcă și nimeni nu a fost în stare să mă conducă până aici. Puritatea →

ta, pe care acum o știu că nu 'i în vis, ci aevea, viziunile tale ce le confirmă pe-ale mele, e iluminarea, răspunsul nedisimulat la nedumeririle și frământările noastre. Să ne îmbăiem acum în iezorul Diane și curățăm pe picioare, pe mâini, să pătrundem în taina ultimului cat după care există neantul.

- Mai am o întrebare: când te rogi, te'nchini la fel cu gnosticii ori...

- Gândește-te că ai un trup, materie părelnică și trecătoare care se-apleacă, face temenele, antrenând în interiorul său sufletul ca esență spirituală, nimeni nu pune la'ndoială îngerii cuprinși de rugățiuni.

- Și totuși nefiind vizibili, depose-đați de umbră, suntem astfel puși la adăpost ?

- Greșești. E un adevăr al Adevărului către Adevăr, iar rugăciunea aparentă a fost orânduită ca urmare a neputinței majorității creaturilor de a face rugăciunea cu Spiritul. Chiar dacă gnosticii se roagă cu spiritele lor, ei se roagă totodată și cu trupurile, din respect față de tradiție și pentru a proteja latura exoterică a credinței.

Insisti însă și mă întrebi din nou:

- Să presupunem că cineva va trăi la o mie de ani după Isus și va cunoaște iluminarea, inițierea sa se va opri și va sfârși ca magician ori vrăjitor? Te'ntréb dacă așa ceva e posibil?

- Vezi, iubito, deindată ce discipolul ori companionul cunoaște iluminarea, vede tot ce e rău și selectează binele, analizează cauzele acestora și cum cad în păcat, în ceață, oamenii întunericii. Iluminarea e minunată și ea e cel mai ușor primită în momentul părăsirii trupului, cu toate că mulți mor și nu primesc nimic, iar Marele Arhitect al Universului îi aduce pe cei înviați uneori doar printr'o moarte simbolică într-o stare mai desăvârșită și superioară celei a iluminării. Conștiența se bucură: plăcere și durere, onoruri și umilințe, adevărul îmbrăcat în extaz.

Suntem cunoscători și cunoscuți, eliberați de forme în punctul cel mai înalt de sub domul celor o mie de petale; acolo unde toate sentimentele, emoțiile și dorințele se dizolvă în cauza lor primară, transa conștientului în inconștient, ne oprim. Aici, pe arca zigurat nu mai avem aripi. Nici oameni nu suntem, nici îngeri. Cine sau ce suntem?

Privesc spre ape. Nu e nicio apă. E doar cer. Caut pământul. Să fie sfera aceea albastră din beznă? Și focul, globul de foc să fie dătătorul de viață? Eu sunt acum eter. Și Ea? Shekina, iubita mea e'n mine. Eu? El.

Al șaptelea cat.

## Scrisori deschise către inima mea

Ziua bună

A fost interesantă discuția cu dumneavoastră. Mulțumesc pentru amabilitatea de a sta de vorbă, sper să continuăm dialogul.

Eu sunt la târg (Târgul Internațional de Carte, Frankfurt, 2012, n..n) până duminică seara, revin apoi la Stockholm.

Vă trimit o scurtă prezentare a cărții de eseuri. Dacă vă place și cartea se potrivește cu specificul revistei dumneavoastră, cu mare plăcere putem publica în foileton. Toate cele bune,

**CRISTIAN D. BLENDEA**

\*

*Cristian Dumitrescu-Blendea este un scriitor român cu o carieră internațională de inginer, muzician, umorist, manager și profesor; stabilit în prezent în Suedia, predă cursuri de informatică la Stockholm. "Scrisori deschise către inima mea" abordează teme precum Dumnezeu, karma și dharma, vindecare, păcate capitale și virtuți cardinale, câmpul informațional-energetic, comportament fractalic și principiul holografic, totul dintr-o perspectivă personală, creștină, filosofică și cibernetică.*

\*

### Crezul meu

Universul este infinit în spațiu și timp, există în mai multe dimensiuni și planuri diferite, nu are început sau sfârșit, se manifestă prin creație și evoluție, componentele sale fundamentale sunt energia, informația și materia, este structurat, conștient, inteligent, logic, perfect și, mai presus de toate, este o infinită sursă de iubire.

### Dumnezeu este iubire.

Întregul se reflectă în parte și partea se regăsește în întreg, acesta este principiul holografic. Corpul uman este infinit în spațiu, iar sufletul este infinit în timp. Suntem nemărginiți și nemuritori. Universul are un comportament fractalic, principiul unic se reproduce într-o infinitate de forme identice în esență. Nu există "tu" sau "eu", "noi" sau "ei".



### Dumnezeu este unul.

Viața este paradox, umor și schimbare. Noi experimentăm viața prin situații care sunt obiective, necesare și suficiente – dacă și numai dacă. Toate formele de existență – inclusiv viețile noastre, se supun legilor cibernetice, iar toate procesele se autoreglează prin bucla de reacție inversă, feedback. Există o lege a compensației (karma) și o lege a retribuției (dharma). Noi primim întotdeauna de la viață ceea ce avem nevoie, ceea ce merităm și nimic mai mult decât putem duce.

### Dumnezeu este mare.

Aționăm și interacționăm cu lumea prin sentimentele, gândurile, vorbele și faptele noastre. Ne oglindim toți în fiecare dintre noi, în toate, tot timpul și pretutindeni. Lumea e cum suntem noi. Suntem lumină din lumină. Din iubire. Ceea ce se întoarce la noi de la lume este doar o reacțiune la acțiunea noastră, primim înapoi exact ceea ce noi trimitem lumii. Ne reîntâlnim întotdeauna cu noi înșine. Suntem măsurați după cantitatea de iubire din noi. Măsura este întregul.

### Dumnezeu este totul.

De ce suntem aici? Venim din iubire, ca o manifestare a iubirii și trebuie să ne reamintim ce este iubirea, ca să găsim astfel drumul înapoi spre iubire. Cum să facem asta? **Trebuie să vedem fața iubitoare a lui Dumnezeu în absolut tot ceea ce există și să iubim această față a lui Dumnezeu.**





## ÎNTRE APE

Apa rămasă după ploaie curge spre râul sărac în pești, cu murmur domol, pe lângă tufele de lemn câinesc, mustind de proștețime, trasează cu o mișcare lentă mijlocul uliței înguste în memoria căreia s-a întipărit cadenta tălpilor desculțe a grupurilor de țărani plecați de cu noapte la coasă. Noroiul galben se uscă pe gleznele goale ale Valeriei, se cojește cu un fel de urătenie solemnă răspândind un miros acru de grajd din care se aude behăitul halucinant al oilor nemulse.

Din trupul ei imens și alb se ridică un aer plăpând de câmpie plouată peste care trec fluturi cu aripi negre, păroase, prezicători de angoasă, de insomnie sufocantă. O pasăre cenușie cu aripi scurte zboară de pe acoperișul umed al unei case.

Își începe lunga plutire risipind un nor greu de insecte, umplând cerul, invadând însetate prin ferestrele deschise ale încăperilor.

Trece iar omul acela străin, deghizat în vânzător de mărunțișuri, cu zeci de papiote de ață colorată înșirate pe sfoara legată de gât și lasă în urmă un parfum ciudat, de fructe exotice cu miezul alb, aducând ceva din aerul regiunilor calde, acolo unde frunzele strălucitoare de bananier veghează plantațiile fără de sfârșit ale câmpiei.

Câte povești nu s-au urzit în jurul lui, fiecare răstălmăcindu-i cuvintele, femeile ștergându-și pe furiș, cu basmaua, ochii înlăcrimați la gândul presupusei drame sau a sacrificiului care îl mână să străbata de trei zile satul trăgând după el doi câini legați în lanțuri, zbierând, hohotind cu glas parcă ireal, tulburând pacea densă și aspră a satului dintre ape.

N-a existat nimic să-i aline furia cu care își târăște câinii, n-au fost de ajuns nici vijelioasele torente spumegate ale râului ce se desfășoară amețitor purtând resturi de la abator, resturi înfășurate în



nămol vegetal pe care le trag la mal cu un fel de cange țigani cu privirea ștearsă și cu voce hârșită proferând înjurături cumplite.

Memoria lui zdrențuită, dizolvată în rachiuri cu mireasmă puternică de ghimber, se lasă învinsă de memoria lucrurilor ce se petrec indiferente la mișcarea trupului din care s-au retras toate dorințele, tulburat doar de chemările crescătorilor de vite ghiftuiți și a cârdurilor de femei răgușite, cu mâinile roșii în care îi întind oala cu lapte proaspăt muls pe care el o primește mișcând capul în semn de mulțumire și pleacă mai departe spre zgomotul apelor otrăvite care îl cheamă cu glas nedeslușit.

La cotul drumului, Valeria îl așteaptă cu găleata de lapte plină ochi, încercând să-și adune la un loc gândurile despre boli și neliniști, mai ales cele izvorâte din păcate vechi uitate odată cu hotărârea de a părăsi orașul și de a supraviețui ordinii plate a zilelor care curg în același fel, urmărind fumul firav al coșurilor caselor micuțe.

Undeva în adâncurile ei, ca o negură densă, ceva caută o fisură tulburându-i echilibrul prea obosit de realitatea cenușie pe care o duce cu ea de ani de zile, dacă nu cu scârbă, atunci cu un fel de calcul disperat de a trăi în alt mod, cumpătat, semănând pământul pe care l-au lucrat alte ființe înaintea ei, îmbătrânindu-le la fel, fără alegere, dând naștere celei mai neîndurătoare egalități obținute până azi: singurătatea.

Toți ai ei o părăsiseră ori poate muriseră de mult, lăsând-o cu privirile arse de febră sau de frigurile unui coșmar zgâlțâit de patetica necesitate a nașterii unui fiu sau fiice care să-și muncească la rândul său zilele, sincronizat cu alții, fără număr și fără identitate precisă în mintea ei de femeie stearpă simțind curgerea timpului în care până și tinerețea începe să fie preistorie.

Simțise și ea chemarea apei inundându-i organismul, disperarea și memoria, ceva între plăcut și neplăcut infiltrându-se fără grabă, otrăvind-i singurătatea, însă ea găsise puterea să o îndepărteze ca pe un nonsens, un drog care îi obnubilează spaima camuflată de obicei în ungherele cele mai ascunse ale sufletului.

Îndepărtată, neînțeleasă, durerea se apropie treptat odată cu omul deghizat în vânzător de mărunțișuri, punându-i în față flecușete colorate, strălucitoare, zâmbindu-i tâmp și întinzând mâna să primească laptele alb ca pielea ei, blestemată să fie roasă pe dinăuntru, dând naștere unei geometrii celulare care o face să plângă și o cangrenează sporind ambiguitatea sentimentului inutilității.

Valeria întinde mâna, apucându-i sfoara cu papiote colorate, privindu-și mișcările cumva din afară, îl trage după ea între ape unde se împreună rumegându-și durerea, iubindu-l cu disperarea sălbaticelor semne ale izolării, nu unindu-se, despărțindu-se convulsiv, inutilizând acel simulacru de comunicare.

Pe ulița îngustă, trezită la viață de răgetele vițelilor înfometate, se întorc țărani de la coasă, obosiți și sfârșiți, purtând miros tainic și familiar de fân, povestind femeilor ieșite din bucătărie, cu pruncii la țată, că acolo, între ape a fost o nălucire descătușată din visele de mercur ale nopții calde de vară târzie.

**DORINA BRÂNDUȘA  
LANDÉN**

# Biblioteca Babel

## JÜRI TALVET

**JÜRI TALVET** s-a născut la data de 17 decembrie, 1945 în Pärnu (Estonia). A terminat Filologia, secția engleză, la Universitatea din Tartu (1972) și și-a luat doctoratul la Universitatea din Leningrad (St. Petersburg) în 1981, cu o teză despre nuvelele picarescă spaniolă. Este profesor de istoria literaturii universale la Universitatea din Tartu, unde, din 1992, este președintele catedrei.

Membru al Uniunii Scriitorilor din Estonia din anul 1984, a publicat mai multe volume de versuri și eseuri literare. Poezia sa este tradusă în limbile engleză, spaniolă, franceză, catalană, română și italiană. A participat la numeroase Festivaluri Internaționale în Lituania, Spania, Colombia, Slovenia, Bolivia, România și Bosnia. Talvet a obținut premiul anual de literatură din Estonia în 1986, premiul Juhan Liiv pentru poezie, în 1997, și premiul Memorial Ivar Ivask de poezie și eseu, în 2002.

### Bărbatul și femeia

Oh, vorbind despre bărbatul ce traversează căile timpului, atât de imperfect și doar pe jumătate terminat, că mereu ne lipsesc adjectivele pentru a-l complimenta!  
Homo sapiens, homo ludens,  
Homo politicus ori chiar homo sexual.  
Însă aceea despre care se zice în mod obișnuit  
că-i coasta omului, ea nu este un os; numele ei nici măcar nu depinde de alt nume  
atâta doar că miroase – independent de limba  
în care se pronunță —  
mereu la fel: ca iarba  
ca marea, ca pământul reavăn sau aerul,  
ori dacă vrem o imagine  
mai exactă, ea miroase numai și numai ca ea însăși —  
simplu, ca o femeie.

### Unui scriitor naturalist

Îți voi trimite o grămadă din hainele mele vechi,  
Așa, ca să poți oferi ciorapi,  
pantaloni,  
Și cel puțin o haină subțire,  
personajelor tale care, după cum spui tu însuși,  
au fost luate din viață (cine-i luat din pământ,  
în pământ se va...)  
Cine-i luat din viață se întoarce-n mod sigur la viață. Dar  
fiindcă-ți prezinți personajele despuiate de haine,  
nu uita: între timp  
afară s-a făcut frig. Vine iarna.

### Un curcubeu vagabond

Da, fiind deja urcați în autobuz,  
Puteam în sfârșit să ne rezemăm coatele  
De brațele scaunelor  
În care ne instalaserăm  
Și să disimulăm mai puțin  
Capetele noastre ascunse-n nisip precum struții.  
În fine, ochii tăi de culoarea mușchiului de pădure  
vor ierta. Vei duce cu tine numai curcubeul  
traversând cerul de sticlă cenușie cu soarele roșu-vineteu într-un colț și cu  
fața palidă a lunii în colțul opus,  
cimitirul verde din Viljandi sclipind după ploaie, în prim plan o ciurdă de vaci mari maronii,  
pășcând pe o pășune autentică,  
și pe fundal norii, despre care m-ai întrebat dacă își păstrează  
forma perfectă numai aici,  
chiar dacă-i mai privesc și alți ochi exotici, asemeni alor tăi,  
independent de distanța la care se afla?

### Ieșind din anotimpul verde

Așadar, ți-a fost frică să accepți că bradul e verde?  
Să denumești un castan în primăvară - o catedrală de candelabre?  
Îți era teamă să nu fi luat drept un ac, o frunză aciculară de brad?



Sau să nu fii confundat cu o castană?  
Nu te preocupa, așa stau lucrurile,  
tu ești deja așa.

(să nu-ți fie frică de-o iubire imposibilă - chiar și Celții o cunoșteau - și în plus Acesta e singurul fel de iubire)

### Acolo unde lumea se unește...

O femeie nordică, masivă,  
înfloritoare - Brynhildr.  
Un băiat firav cu părul creț, călare pe o balenă: Gunther,  
De fapt un prinț marocan.

(“Nu-i așa că verile sunt minunate aici?” m-ai întrebat tu în drum spre Santiago.)

Toată lumea se-ntâlnește în Mõisaküla,  
În Ipiku, în pădurile de la marginea pământului, unde Rein Sepp  
Își imaginează studentele ce iau autobuzul în Tartu  
Ca pe niște Valkyrii, pe el însuși ca pe un Odin,  
în Kilingi-Nõmme, în cimitirul din Saarde  
acolo unde, în nopți de primăvară,  
tatăl, bunicul și bunica mea  
sunt treziți din somnul lor adânc de aroma puternică  
de liliac și iasomie, cea care-i omoară pe vii, îngropându-le suflete.

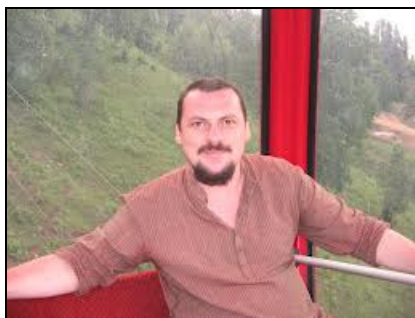
**Prezentare și traducere de  
FLAVIA COSMA**

# Un român în India (XV)

-file de jurnal-  
octombrie 2012

Jurnalul acesta începe să capete viața lui proprie. Cu câteva săptămâni în urmă, X. l-a citit. Nu în integritate, desigur. De fapt, nu știu cât de mult a citit, posibil doar pasajele care îl priveau în mod direct, pe el și pe T.C. Cu Google Translator, traducerea din română în spaniolă trebuie să fi fost destul de fidelă. Desigur, n-am exclus posibilitatea ca cineva, într-o bună zi, unul dintre personajele despre care vorbesc, să citească acest text. Am sperat, însă, întotdeauna, că asta se va întâmpla cât mai târziu, de preferat când eu nu voi mai fi în India. Două probleme se ridică aici. Până acum, ele erau abstracte, căci nu am petrecut niciodată mai mult de câteva minute gândindu-mă la ce se întâmplă când un personaj se regăsește pe sine într-un text. Faptul că îi întâlnesc în fiecare zi pe oamenii despre care scriu și că ei știu că se pot regăsi în textul acesta, nu a constituit, până acum, pentru mine, o problemă. Era o chestiune periferică. Acum, trebuie să mă gândesc la două lucruri: cum mai pot scrie despre ei în aceeași manieră ca și până acum?! Și, apoi, întrebarea pe care până azi nu am formulat-o niciodată: de ce am scris despre oameni reali, păstrând inițialele numelor, construind textul în mod atât de transparent, încât fiecare dintre ei se poate recunoaște relativ ușor în el?!

Am reflectat destul de mult în ultima săptămână. Opțiuni sunt: pot să încetez să scriu despre ei, pot parola textul, în așa fel încât el să nu mai poată fi accesat pe internet, cel puțin nu de pe blogul meu personal, sau pot transfigura întâmplările și personajele, astfel încât ele să devină de nerecunoscut. Nu am să fac, însă, nimic din toate astea. Voi continua ca și până acum, chiar dacă asta înseamnă că o frază pe care o scriam până de curând în câteva zeci de secunde va avea de acum înainte nevoie de minute bune pentru a se contura. Acum va trebui să lupt cu mine însumi și cu tendința firească de autocenzură, de a trece sub tăcere anumite fapte, pentru a nu jigni, pentru a nu răni, pentru a nu crea probleme, pentru a nu pune în primejdie și așa destul de bizara viață socială pe care o am în India. Sper că



nu va veni destul de curând ziua în care însemnările acestea vor fi citite de către studenții mei, colegii mei de la universitate, în general, de către oamenii pe care i-am judecat, aici, în mod subiectiv. În momentul acela, lucrurile se vor complica.

Și totuși, de ce am făcut-o? În definitiv, pentru cititorul din România, acolo unde public eu jurnalul acesta, nu are nicio importanță dacă inițialele personajelor sunt cele reale. Pentru el, T.C e, în aceeași măsură, ficțional, ca și XY sau XYZ. Rațiunea e una care ține de orgoliul și egoismul meu. Egoism, pentru că, întotdeauna, vorbind despre oameni și lucruri familiare, am scris cu o ușurință dezarmantă. Scriam despre India pe care o trăisem cu ceva zile înainte, și asta făcea ca totul să fie mai ușor de conceput. Și orgoliu pentru că mi-am imaginat că așa, cu oameni și întâmplări reale, jurnalul acesta va fi capabil să transmită ceva important. Ce aș fi putut scrie important despre India în afară de ceea ce trăiesc eu, zi de zi? S-au spus atât de multe, încât era singura mea nișă, singura opțiune reală. Am înțeles asta încă din 2009, când am ajuns aici. La consecințe, nu m-am gândit niciodată la modul serios. Posibilitatea ca în același spațiu să se regăsească, în același timp, un text, autorul și personajele lui mi s-a părut a fi o problemă de teorie a literaturii, o abstracțiune la care nu merită să reflectezi prea mult, probabilitatea de a se întâmpla fiind atât de mică. Până azi, de fiecare dată când scriam, India era undeva afară, în spatele ușii metalice a apartamentului meu. Rămânea acolo până când terminam de scris. De azi, e ca și cum India stă alături de mine, în fața aceluiași laptop, uitându-se peste umărul meu la ceea ce scriu, la cum frazele acestea se înșiră pe ecran, de îndată ce literele și semnele de punctuație sunt tastate. E o senzație ciudată... Odată ce hotărâsc, însă, să continui, scriind

pe aceeași linie, fără compromisuri, mă liniștesc. E liniștea pe care o resimte fiecare dintre noi, odată ce o decizie grea, în care întotdeauna ai ceva de pierdut, a fost luată, după îndelungi deliberări și ezitări.

K.A, noua șefă de catedră, devine din ce în ce mai autoritară. Autoritară la modul stupid. Găsește întotdeauna ceva de reproșat oricui. Un exemplu: într-o dimineață, cineva o salută cu *good morning*. Ea răspunde, suprarealist: *not now!* E o atitudine pe care am observat-o în India. Nu știi când să izbucnești în râs, în fața unei remarci sau atitudini ridicole, și când să te enervezi, văzând demonstrația aceasta de aroganță lipsită de subtilitate. Ceea ce, în Europa, se numește *etichetă* sau, mai pământean, bun-simț, în cazul lui K.A lipsește cu desăvârșire. Confruntările sunt tranșante, agresive, lipsite de formalitate.

Fosta șefă de catedră, V.M, cu toate simpatiile ei comuniste, are, totuși, ceva din subtilitatea academică a Europei. Când aflu că a făcut greva foamei, stând 24 de ore în fața Rectoratului, că noaptea, pentru a o și cana, cineva oprise iluminatul stradal și ea a rămas până dimineața, sprijinită de un stâlp de electricitate, în beznă, admirația mea pentru V.M crește. Imaginați-vă un șef de catedră, fost șef de Departament, profesor respectabil, femeie, care face un asemenea gest în România. Imposibil. Greva foamei și marșul în stradă sunt pentru plebe, pentru sindicaliști de rând, pentru muncitori în uzine, nu pentru un profesor universitar cu o carieră internațională, cu un salariu generos și cu o viață prosperă. Așa am fost noi educați să gândim. Mi-e teamă să-mi duc raționamentul până la capăt. Totuși, va trebui s-o fac. Gestul ei, faptul că are tendința naturală de a fi întotdeauna de partea celor mai slabi, vine tocmai din convingerile ei comuniste. O judecasem, nu demult, pentru faptul că are un stil de viață burghez, incompatibil cu idealurile comuniste. M-am bucurat, în sine mea, formulând această acuză. Îmi dovedeam, încă o dată, cât de nociv e comunismul. Iată, deci, că pentru prima oară în viață, asist la procesul acesta, pentru mine inimaginabil până acum, în care ideile comuniste pot înnobilă, pot conduce la ceva pozitiv. Sunt, visceral, un →

**OVIDIU IVANCU**



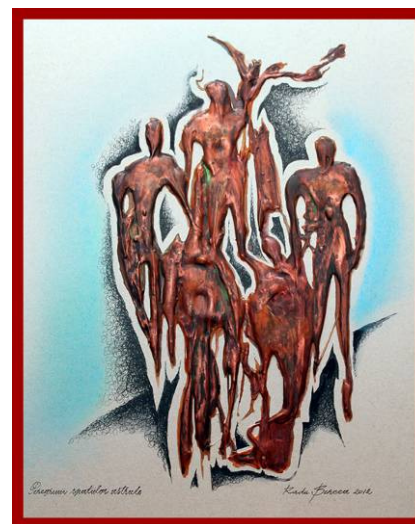
anticomunist... Așa că nu-mi e deloc ușor să constat ceea ce se întâmplă cu V.M. E ca și cum mi-aș contempla propriul eșec. Evident, nici dacă V.M ar fi nu o excepție, ci o tipologie, n-aș putea vedea comunismul și altfel decât ca pe un cancer care a aruncat jumătate din Europă înapoi, în istorie. Faptul, însă, că printre metastaze, am putut surprinde și ceva viu, vital, reconfortant, e o fisură în sistemul meu de gândire. Una majoră...

De Halloween, merg împreună cu S.C într-un club din sudul capitalei, *Blue Frogg*. E o seară reușită. Berea indiană nu e nici rea, nici scumpă, iar mini-concertul live e... electrizant. Cluburile indiene sunt un spectacol în sine. Îmi aduc aminte că, într-unul dintre ele (*Urban Pint*), pereții sunt ilustrați cu imagini gigantice din Kama Sutra, în basorelief. Împrejur, propitendada capitalei dansează. Dansuri ca în filmele de Bollywood, pentru care e nevoie de spațiu, acrobații aeriene cu mâinile în aer și mișcări bruște, fracturate, ale corpului și capului. Din când în când, chelnerii trec printre noi, aducând hookah, un fel de narghilea care e așezată pe masă, pentru consumatorii care ar fi dorit să fumeze. Amestecul acesta de Orient și Occident e peste tot. Lângă peretele cu ilustrații din Kama Sutra e un ecran gigantic, fixat pe *Fashion tv*. Așadar, muzică indiană și *glamour* occidental, manifestate simultan. Am făcut exercițiul de a-mi imagina că muzica aceea ilustrează imaginile de pe *Fashion tv*. Fabulos... Un turn Babel care nu se poate descrie în cuvinte.

Nu știu cum, contextul îmi e destul de neclar, discutăm într-o seară despre cuvântul portughez *saudade*. S.C ne spune că el e considerat intraductibil. Odată ce îmi explică sensurile, constat că e vorba de cuvântul *dor*, din română. Și noi, sub influența lui Noica, ne imaginăm că acest cuvânt conține o întregă metafizică românească, ce ne aparține și care ne face să ne simțim... mândri că suntem români. L-am admirat pe Noica atunci când eram în liceu. Mintea lui speculativă, modul în care făcea conexiuni, felul în care folosea limba română, toate mi se păreau magistrale. Mai apoi, m-a dezamăgit biografia lui, ipocrizia lui, iar, în cele din urmă, am început să-i pun la îndoială textele. Dacă privesc în urmă, la cei peste trei ani pe care i-am petrecut în

India, ceea ce constat e că mulți idoli s-au prăbușit. Bănuiala că mai nimic nu e național, că totul e o sumă de influențe și relații, că *românul pur* e o construcție teoretică, s-a transformat în certitudine. În esență, între indianul naționalist și românul naționalist nu există nicio diferență de substanță. Naționaliștii par a fi la fel peste tot. Ei cred, oriunde în lume, că etnicitatea lor, spațiul lor național, cultura lor națională, valorile lor sunt cele corecte și valide. Pentru asta, bântuie prin istorie în căutare de eroi, fabrică mituri care excită colectivități și se autoconving că ele sunt cât se poate de justificate. În India, nu puțini sunt aceia care consideră că, în materie de idei filosofice, Europa e, în punctele ei esențiale, tributară Indiei. În Europa, civilizația de astăzi, fabuloasa moștenire greco-romană, îi îndreptățesc pe mulți să privească de sus înspre Asia. În fine, în România, păstrarea latinității noastre, înconjurați fiind de vecini slavi, Evul Mediu cu figurile lui, în majoritate, construite în discursul de secolul XIX, mămăliga, sarmalele, micii și cuvântul *dor* ne umflă pieptul de mândrie, hrănindu-ne cu un complex de superioritate ridicol.

Continui să fiu punctual. Ajung la universitate, când am ore, cu cincisprezece minute înainte, deși, de fiecare dată, fără excepție, stau în sala goală cel puțin douăzeci și cinci de minute, așteptându-mi primii studenți. Este una dintre ultimele forme de rezistență pe care mi le permit în fața Indiei. Acum doi ani, fiind în România pentru câteva zile, trebuia să mă întâlnesc cu niște prieteni. Complet relaxat, am ajuns la întâlnire cu zece minute mai târziu. Ei erau deja acolo,



toți. Întâmplarea m-a speriat. Dacă întârziam, întotdeauna obișnuiam să sun și, în orice caz, să mă grăbesc. De data aceea n-am făcut-o. Cea mai mare spaimă pe care o pot trăi în India e aceea că, într-o bună zi, țara aceasta mă va fi schimbat atât de mult încât nu voi mai putea funcționa ca înainte, la întoarcerea mea în Europa. E coșmarul meu cel mai profund. El poate fi înțeles numai la modul ideatic, căci niciunul dintre cuvintele de care dispun nu îl poate reda în toată hidoșenia lui. Anul trecut, la o coadă în supermarket, în Alba Iulia, am schițat gestul de a trece în față, așa cum face aici, în India, toată lumea. Abia după ce făcusem câțiva pași, am putut observa privirile celor din jurul meu. Apoi, tot la o coadă, în România, am constatat că, între mine și persoana din fața mea era o distanță extrem de mică, deși aș fi putut sta mai în spate, era spațiu suficient. Am făcut asta și în Polonia, când, ținând un soi de lecție deschisă la Universitatea din Poznan, mă apropiasem așa de tare de studenții mei, încât aceștia se retrăgeau, instinctiv, de fiecare dată, ceva mai în spate. Mă dezobișnuisem să respect spațiul intim, devenisem invaziv, așa cum sunt aici, în metrou sau pe stradă, când toată lumea atinge pe toată lumea, când simți respirația sau parfumul celorlalți de parcă ar fi ale tale, când o mână care ți se așază pe umăr nu mai e simțită ca un corp străin. Întors în România, cei din jurul meu nu vor ști niciodată că am locuit, ani de zile, în India. Pentru ei, nu voi fi altceva decât un grobian în cel mai rău dintre cazuri, un bizar, în cel mai bun dintre ele.



# Jurnal VIETNAM

(III)

După o oră eram gata. Nu-mi era foame, eram destul de vioi, având în vedere că ceasul biologic îmi fusese dat peste cap, și abia așteptam să ies în lumea „comunistă”.

Strada principală, Bui Vien, m-a înconjurat imediat cu pulsul ei trepidant. Dacă la început am fost precaut cu traficul zbârnâitor din jur, după ce am observat că erau foarte atenți și extrem de agili, că nu dau buzna în pietonii care întotdeauna erau feriți, și că nu existau altercații sau pumni în vânt, m-am avântat în tumult cu mina unuia obișnuit cu locul. Nu prea largă, strada era flancată de clădirile acelea înguste și înalte cam de 4-5 etaje, în majoritate hoteluri. La înălțimea primului etaj, trecea un vârtej gros de mănunchiuri de diferite cabluri legate sau atârând lejer ca niște coliere negre. Recepțiile, în general luxoase, cu mobilier sculptat, pardosite cu marmură și porfir lucitor, erau înguste, cu nelipsitul birou și personalul compus în general din două fete subțiri și micuțe. Mie mi se păreau case de jucărie cu păpuși.

Saigonezii, cu mici excepții, sunt minioni, aproape discreți în comparație cu mulțimea de turiști albi care se frâsuiau printre ei. Dominanți sunt australienii. N-am văzut de mult așa oameni înalți și robuști. Arătau ca niște cai flamanzi printre căluți de stepă. Diferența era atât de evidentă, că imediat mi-am adus aminte din nou de război. Cum să nu le fie greu matahalelor de sodați americani care se vedeau de oriunde ca niște turnuri de far în lupta cu niște pitici răi și agili, ascunși de vegetație? Eram student pe vremea aceea și fusesem internat la Spitalul Studențesc într-un salon unde era și un vietnamez. Mic, negricios, pierdut în patul prea mare, ne-a povestit odată într-o românescă aproximativă, că soldații Vietcong îi atacau pe americani de dedesupt, din pământul prin care săpaseră tunele de unde ieșeau ca niște nevăstuci, sărind cu mâna goală aproape la americanii pe care îi mușcau de unde apucau. Și ca să exemplifice, a sărit rapid la vecinul de pat, l-a apucat de picior cu un gest scurt și cu un sunet gutural și-a băgat demonstrativ dinții în pulpa



bietului băiat care înlemnise, la fel ca și noi ceilalți, de altfel.

„Ei da draci...auzi tu... tunele.... să-i muște.... bazaconii...” mi-am zis după ce m-am trezit din surpriză. Vietnamezul revenise rapid în patul lui și zâmbea nevinovat.

A trecut mult timp până au ajuns și la noi imaginile acelea de coșmar și de-abia atunci am realizat că vietnamezul nu bătuse câmpii. O singură scenă dintr-un documentar, când un soldat american a scos de sub pământ, trăgând de un laț, un nord-vietnamez care atârna ca un pui de pisică spânzurat, mi-a ajuns. Atunci mi-am dat seama de grozăvia războiului acela... Iar acum, eu mă uitam la hoteluri și restaurante în Saigon! Pe trotuare, de ambele părți ale străzii, printre restaurante cu meniul scos la vedere, o mulțime de bucătării ad-hoc, unde se vindeau în general, fumegânde, supe tradiționale. Comerțul în floare! Mi-am adus aminte că în ghid se spunea că era o bună ocazie de a gusta ceva proaspăt, cu aromele perfecte ale mâncării tradiționale vietnameze.

„Asta e.... mi-am zis.... treci la degustat”, și m-am plasat strategic pe un scăunel de plastic care părea împrumutat de la o grădiniță. Tanti cu polonicul mi-a aruncat o privire scurtă, dar n-a zis nimic... adică la stilul: doriți ceva? Am stat eu ce-am stat, și până la urmă m-am urnit greoi de pe scăunelul care-mi intrase în posterior și m-am dus la ea.

- Ă....zic.

Ea nimic! Învârtea linguroiul în oala fumegândă și turna porții în farfuria tip boluri adânci. Am stat

câteva clipe și m-am uitat la ce și cum făcea. Cu polonicul alegea ceva din cazan, turna în farfurie, pe urmă lua cu o lingură diferite feluri de fidea și le puneă tot în farfurie, apoi cu mâna, împrăstia deasupra cu dexteritate diferite verdețuri gata mărunțite. Habar n-aveam ce era în compoziție, dar arăta bine.

- Ă....

Cu o privire scurtă m-a fulgerat o clipă apoi m-a îndemnat ridicând sprânceana. Nu tu o vorbă, nu tu explicații. În fața bucătăriei ambulante se opreau din ce în ce mai multe motorete cu clienți care-și luau porția acasă. De teamă să nu ajungă la fundul cazanului, am arătat cu degetul supă cuiva de la mesele pitice. A fost suficient. Mi-a făcut semn să mă duc la loc, și peste câteva clipe m-am trezit cu farfuria aburindă în față. Nu tu lingură, nu tu nimic...

- Ă.... zic cu ochii la ea, imitând gestul ducerii la gură.

Ea nimic. Umplea farfurii cu zeama fermecată.

- Papa, zic....papa... și arăt cu degetul spre gură.

Privirea scurtă s-a fixat undeva lângă mine. Mă uit... Într-un pahar tip halbă, învelite în șervețele.... linguri și bețe chinezești. La nasul meu! Mi s-a făcut pe undeva jenă de situație și întorcându-mă spre ea, am mulțumit. Nici că s-a uitat. Linguroiul mesteca harnic în cazan.

„Ei, acu' să te văz”, mi-am zis ca să-mi fac curaj și am băgat lingura în mormanul din farfurie. Zeama era dulce-acrișoară, minunată. M-am descurcat până la urmă și cu restul. A fost bun, avea dreptate ghidul...Și mai ales ieftin. După aceea, am descoperit că totul pe stradă se învârtea în jur de 1 dolar. Orice luai, de la cafea la kebab sau supă, costa în jur de 1 dolar!

Mulțumit, am dat să mă ridic dar am simțit câteva picături pe cap. Picături care s-au transformat în câteva clipe într-o ploaie torențială. Bucătăria ambulantă s-a strâns și a dispărut ca prin farmec odată cu umbrelele din inventar. Abia am ajuns să mă adăpostesc într-un magazin de pictură de pe partea cealaltă a străzii, că s-au deschis baierile cerului.

Ca la un semn, traficul s-a potolit. Nu de tot, dar s-a rărit bine. Mai avusesem parte de ploii tropicale, →

**ALEXANDER BIBAC**



așa că m-am resemnat. Trebuia să aștept până se potolea, dacă nu voiam să mă facă ciuciulete numai dacă scoteam puțin nasul afară. M-am rezemat de perete și am început să privesc în jur. Receptiile înguste ale hotelurilor străluceau difuz prin perdeaua de apă. Ceva familiar la cel de peste drum mi-a atras atenția.

„Hotel Madame Cuc” scria cu litere mari de alamă pe frontispiciu. Mi-a venit să râd.

„Nu se poate”, mi-am zis și am mijit ochii. Madame Cuc tot acolo. După aceea am citit în ghid, că era unul din cele mai renumite hoteluri, de fapt pensiuni de pe Bui-Vien.

Motoretele continuau să circule. Motoretiștii aveau un fel de pelerină care acoperea și partea din față, unde aveau un coșuleț pentru marfă, și toată șeaua din spate. De diferite culori, pelerinele colorau lumina farurilor și înveseleau aspectul străzii. Filmam totul încercând să fiu discret. Spectacolul străzii și al oamenilor devenea mult mai autentic dacă nu erai observat. Deodată, la adăpostul magazinului s-a oprit o bicicletă. Un puștiulică cu capul gol, îmbrăcat în tricou și șlapi a descălecat ștergându-se la ochi de atâta apă. Era ud tot, ca scos din baie. Bicicleta, încă o dată cât el de mare! A stat un timp uitându-se la perdeaua de apă care șiroia pe stradă, apoi s-a uitat în jur și m-a văzut. După ce a dat cu ochii de cameră, a scos discret un piepten mic din buzunar, s-a pieptănat grijuliu, apoi s-a uitat la mine cu coada ochiului.

- Iuhuuu... s-a auzit în clipa următoare.

M-am întors surprins. În mijlocul străzii, în plin potop, o siluetă înaltă de femeie se oprise, ridicase brațele și se lăsase pradă ploii. Însoțitorul ei, fără tricou, în picioarele goale, cu o sticlă de bere-n mână, o trăgea de mijloc. Tânăra se împotriva.

- Iuhuuuu... a slobozit ea încă o dată înainte s-o ia din loc.

M-am uitat în jur. Nimeni nu remarcăse prea atent incidentul. Turisti...

Ploaia se revărsa în continuare fără oprire. Puștiul a pus mâinile pe ghidon și, după o clipă de ezitare, s-a aruncat pe stradă și a dispărut copleșit de puhoi.

Am stat preț de o oră până ce s-a potolit potopul, apoi am plecat din atelierul pustiu, plin de picturi, unde

lângă o lozincă înfățișând un soldat cu stea roșie pe bonetă, trona o copie după Van Gogh!

\*

După o noapte de nesomn, în care cele două ore dormite chinuit în scaunul de avion mi s-au părut o veșnicie, m-am dușuit și am ieșit din nou la explorat. Ceasul arăta 6 dimineața!

La mică distanță de hotelul meu salvator se afla o mare arteră de circulație. Tocmai ieșisem de pe Bui Vien, când atenția mi-a fost atrasă de faptul că pe bulevardul acela larg nu circula nimeni.

„O fi prea de dimineată”, mi-am zis, apoi la ceva depărtare am descoperit o mare intersecție la capătul căreia se vedeau atât de multe căști, încât părea un loc de parcare.

„O fi vreun accident, ceva...”.

N-am apucat să-mi termin bine gândul, că hoarda de căști s-a pus în mișcare năvălind spre mine. Ca un puhoi, motoretele porniseră răspândindu-se puzderie pe șoseaua largă. În timp ce treceau, m-am uitat la intersecție. O altă hoardă de căști aștepta ca la motocros, de partea cealaltă. Mi-am adus deodată aminte de India. Și acolo, la intersecții se adunau tot felul de vehicule, de la rișe, motorete, căruțe, mașini, și până la camioane, care se puneau în linie ca un front, ca atleții la start. Cu ochii fixați la frontul de pe partea opusă a intersecției, așteptau. Când primeau liber, cele două fronturi porneau val-vârtej unul spre celălalt ca două armate pe câmpul de luptă! Aflat într-un taxi de tip 1950, tip de mașină cu care italienii i-au păcălit pe indieni, am închis ochii, dar spre marea mea surprindere, nu s-a întâmplat nimic! Participanții la trafic s-au divizat repede, răspândindu-se pe tot drumul în funcție de putere și spațiu, trecând unii pe lângă alții fără probleme. Așa și aici, la Saigon.

- They are crazy.....sunt nebuni, am auzit.

M-am întors. Pe trotuarul de vis-a-vis, lângă un chioșc pricâjit, așezată pe un scaunel minion, o tânără cu păr lung, vopsit cu fâșii mai deschise la culoare, zâmbea prietenos la mine. Tânără.... modern îmbrăcată.... tricou mulat pe bustul subțire dar bine făcut, pantaloni trei sferturi, sandale tip șlap, elegante. Aveam să văd în perioada care urma, numai șlapi, peste tot șlapi! Îmi face semn:



- Please, sit down zice, și-mi arată scaunelul de lângă ea.

Asta la capătul îngust al străzii, pe unde o parte din puhoiul circulației era absorbit ca o pâlnie de Bui Vien. Zâmbetul ei m-a cucerit. Și faptul că vorbea clar și bine limba engleză. Pe măsuta de plastic de lângă ea, un pahar ca o halbă mică plin cu ceva închis la culoare, înecat în gheață.

- Cafea, zice, și-mi arată paharul.

- Aha...

- Omul ăsta, zice, și arată spre un vietnamez mai în vârstă cu fața posacă ascuns în spatele micii tejghele, face o cafea foarte bună.

Citiseam în ghid că ce obișnuiesc localnicii să bea de dimineată este o cafea tare și aromată pe care o amestecă cu lapte lichid condensat amestecat cu zahăr, și care cafea face minuni.

- OK zic, după ce m-am așezat cu oarecare efort pe scaunul pigmeu.

- Mary, zice fata și-mi întinde mâna cu unghii îngrijite.

M-am uitat mai atent. Se vedea după picioare că era înaltă. Era atrăgătoare, dar ceva din felul ei de a vorbi, gesturile largi și conformația gurii, trădau înclinația spre băutura și nopți pierdute. Am studiat-o mai bine. Nu mai era tânără sau dacă era... obosise... Și eu care crezusem că face parte din personalul chioșcului. M-a dus gândul la soldații americani...

S-ar putea ca și azi, fetele Saigonului să ne confunde pe noi, turiștii, cu ei...

- Rece sau caldă?

- Caldă, caldă.

Câteva cuvinte mieunate spre tipul ascuns au ajuns.

- Sper că ai spus două cafele...

- Oooo.....thank you..

Vizibil încântată, Mary mi-a povestit o mulțime de lucruri despre care nu țin minte aproape nimic în afara faptului că locuiește undeva, la o oră distanță de Saigon.



# IMPRESII DIN CUBA

(I)

Vizitarea Cubei, perla Caraibelor, vestita țară a trabucului și romului, a muzicii și dansului salsa și mai recent renumită pentru mașinile retro, pentru mine face parte din salba de vise împlinite cu mare întârziere, un vis născut în fragedă tinerețe după lecturarea operelor lui Ernest Hemingway. Iată că vara anului 2012 a adus împlinirea acestuia: întreaga familie, toți în păr, Andaluza, Mara, Tibi și cu mine, am luat hotărârea să nu pierdem ocazia de a mai prinde câte ceva din imaginea unei țări comuniste, înainte de a se face simțite preconizatele schimbări de tip capitalist. De prin anii '90, adie aici un oarecare suflu al înnoirilor, din momentul în care cubanezii au deschis porțile turismului mondial. Eram nerăbdători să vedem pe viu cam cum ar fi arătat, aproximativ, și România, dacă n-ar fi intervenit schimbările din 1989, dar în mai mare măsură nerăbdarea noastră era stârnită de dorința de a vedea pământul acela fascinant, despre care Columb a zis la debarcarea lui aici că este locul cel mai minunat pe care Dumnezeu i-a permis să-l vadă.

Când toate aranjamentele fuseseră făcute pentru sejurul cubanez de o săptămână, mulțumiți de prețurile mai mult decât decente, cu servicii "all inclusive", ne-am așternut la drum cu ochii plini de lumină, cu fețele animate de zâmbete până la urechi și cu freamăt în călcăie.

Eram plini de neastâmpăr până să vedem cu ochii noștri și să punem piciorul pe un tărâm neatins prea mult de civilizație timp de câteva zeci de ani.

Când am plecat în Cuba, aveam în minte niște clișee ale lumii comuniste, imagini trăite din plin și care nu se vor stinge definitiv în noi niciodată - magazine goale, întuneric, sărăcie, mizerie, fețe încrâncenate - pe care acum credeam că le reedităm în context tropical. Ne-am pus ambiția pe intuiție și am urmărit îndeaproape să vedem câte din acestea mai dăinuie și câte pot fi infirmate.

Primul contact cu tărâmul mult visat a fost Varadero, aeroportul unde am aterizat. Frontiera ne-a lăsat impresia unei citadele din care nu poți

zări nimic altceva decât zidurile, iar vameșul, un tip scurt la vorbă, ni s-a adresat într-un inconfundabil stil cazon, indicându-ne să stăm drepti și să ne uităm fix la camera de video. Prin vamă am trecut destul de simplu, de nu ne venea să credem. Peste mai puțin de două săptămâni, mi-am amintit cu plăcere de acest moment, când mă aflam în Varșovia, în drum spre România, și unde am fost controlată corporal atât de insistent, încât n-au scăpat nici măcar părțile mai secrete ale corpului, deși la vârsta mea nu arătam a fi un mare pericol plecat în lungi călătorii.

În Cuba, în afară de atitudinea distantă și formală a personalului, nu am fost nici percheziționați și nici bagajele nu ne-au fost desfăcute, așa cum ne imaginaseam că se va întâmpla. Ieșind din aeroport, bineînțeles că am făcut ochii cât roata carului ca să înregistrăm pe retină cât mai multe impresii.

Am fost întâmpinați de un soare prietenos și plăcut, suportând mai ușor temperatura ridicată a aerului, datorită apropierii de întinderile mari de ape și a vânturilor regulate. Lumina și aerul care ne primiseră într-un mod original îmbrățișând cu grațitudine vegetația tropicală, ne picurau în suflet stropi de dragoste de viață, de bucurie că putem să fim aici și să trăim intens fiecare moment. Datorită acestui climat, știam că locuitorii Cubei ne vor întâmpina cu zâmbetele pe buze, așa cum ni s-a întâmplat în Hawaii, Republica Dominicană sau în alte locuri din lume cu un ambient similar.

Ne-am urcat în mașina care trebuia să ne ducă în stațiunea pentru care optaserăm, Jibacoa. Astfel am putut sesiza deja prima particularitate distinctă a acestei țări - traficul rutier - care era extrem de degajat. Acest aspect ne-a readus în minte o imagine asemănătoare celeia de la noi din țară, în urmă cu mai mult de 50 de ani. Puteai merge câțiva kilometri pe



șosele până să întâlnești o mașină, în schimb, aveai ocazia să vezi o mulțime de biciclete și scutere și peste tot întâlneai oameni care făceau autostopul. Cu un asemenea trafic, vă dați seama că nu existau pericole de producere de accidente de circulație. Unele zone mi-aminteau de vremea copilăriei, când ne jucam în țărâna din mijlocul șoselei principale care trecea prin comuna noastră, fără să ne fie frică de accidente. Dar înainte de orice, automobilele vechi și întreținute cu o desăvârșită artă inginerescă, fac din Cuba o țară unică, sporindu-i pitorescul. Mai apoi, am văzut cum se desfășura transportul în comun în orașe - în autobuze cu burduf, înșesate de călători sau în niște dube mari, supraaglomerate, trase de un autobuz...

Prin mersul său lejer, autobuzul nostru ne lăsa impresia că timpul nu e același ca în celelalte orașe ale lumii. Se scurgea molcom și eu cred că zorul nu a dat cu piciorul prin această parte a lumii... Doar vegetația tropicală este cea care are forța să anuleze impresia că suntem într-o țară demult încremenită în timp.

Peste tot predomina o atmosferă boemă. Comportamentul oamenilor, mereu cu zâmbetul înflorit pe fețele lor ne vorbea de la sine, comunicându-ne că ei se simt bine, că sunt împăcați cu viața așa cum este, cu bune și cu rele deopotrivă, și o trăiesc bucurându-se; eram gata-gata să trimit spre ei săgeți pline de invidie, observându-le modul de viață trăită frumos, o viață cam așa cum au toți oamenii care trăiesc în ținuturile cu mult soare și cu pomi cu fructe hrănitoare, doar să întindă mâna după ele. Soarele le asigură căldură pe durata întregului an, nu le trebuie îmbrăcăminte mai groasă, nici foc în case. În Cuba, tot anul este vară, cu două sezoane: cel uscat - din noiembrie până în aprilie, și un al doilea sezon care durează din mai până în octombrie, când plouă ceva mai mult. Uraganele bântuie și ele, mai ales în septembrie și octombrie. Anul acesta a fost pe la sfârșitul lunii octombrie un uragan foarte puternic, denumit Sandy, care a ajuns și în America, făcând prăpăd în mai multe state cum ar fi statul New York, ceva mai aproape de Toronto, unde l-am simțit și noi.

**ELENA BUICĂ - BUNI**  
Toronto, Canada

## Sculptorul Nicăpetre

L-am cunoscut pe maestrul Nicăpetre la Câmpul Românesc de la Hamilton în august 2000, când Ion Caramitru, pe atunci ministrul culturii, i-a înmănat artistului medalia “Mihai Eminescu”, pentru bustul lui Eminescu.

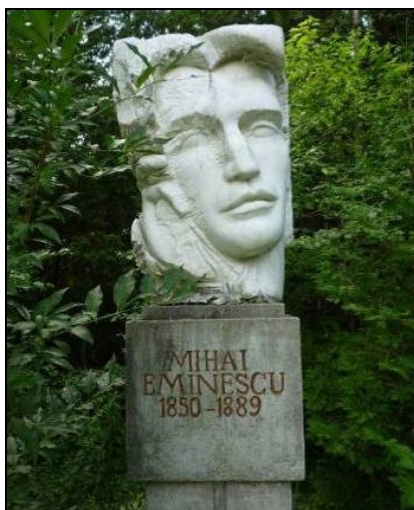
Auzisem de numele Nicăpetre, dar mi-era puțin cunoscut. Frumusețea sculpturilor de la Hamilton m-a impresionat. Mi-aduc aminte că am sunat-o la București pe mama, regretatul critic de artă Amelia Pavel, ca s-o întreb ce știa despre Nicăpetre. “E un artist foarte mare, mi-a spus, am scris despre el, s-a stabilit în Canada”. “Tochmai, i-am răspuns, am văzut niște sculpturi la Hamilton și bustul lui Eminescu m-a impresionat.” “Sigur, e un sculptor de talie universală. Rândul viitor când îl mai vezi spune-i salutări de la mine.”

Citesc în cartea lui Nicăpetre “DownTown Brăițița via ‘89”: “Eminescul meu nu a fost o comandă oficială, nu a fost făcut de un meseriaș, Eminescul meu a fost cioplit de un om care citește și iubește ce a dat acest poet lumii. S-a întâmplat ca acel om să fie sculptor, să mângâie cu mâinile lui această lumină dată de zei oamenilor, marmura, să fie sculptor bun care a așteptat timpul când soarta a hotărât să apară masca lui Apollo drept Eminescul nostru. Dar, în primul rând, eu am sculptat nevoia noastră de Eminescu.”

A doua apropiere de maestru a fost în octombrie 2000, când acesta i-a invitat pe membrii cenaclului “Observatorul” la atelierul lui din Scarborough. Admirându-i pe îndelete operele, am intuit atunci ceea ce apoi citeam în cartea sa: “sculptura mea nu este o meserie frumoasă și bănoasă, sculptura mea este un destin.” Iar mai departe: “Înălțând din nou un trunchi de copac doborât, cioplit în el gândul tău, nu redevine un pericol?” I-am transmis în acea zi însoțită de toamnă salutările doamnei Pavel și un zâmbet larg i-a apărut pe față: “Da, mi-aduc aminte de doamna Amelia, a scris frumos despre mine. Ce mai face?”

Apoi l-am mai întâlnit în ianuarie 2001, când, la împlinirea vârstei de 65 de ani, directorul cenaclului, Puiu Popescu, i-a pregătit o frumoasă surpriză: a făcut rost din România de diapozitivele cu sculpturile lui și, în cadrul cenaclului ținut la tipografia ziarului “Observatorul”, a început să le proiecteze pe un imens ecran. A fost o seară cu totul excepțională, pe care nici unul din cei prezenți atunci nu o va uita.

Nicăpetre a fost foarte emoționat și, privind diapozitivele, ne-a oferit spontan



o instructivă prelegere. “Un artist n-ar trebui să-și explice sculpturile, ci să le lase pe ele să vorbească singure; dar eu o să vă povestesc totuși cum am ajuns la ele și ce mi-a trecut prin cap când le-am cioplit.”

Cum o tipografie nu e o sală de spectacol, ne-am așezat pe tabureți, pe rulouri de hârtie și pe cutii. Un becuț dădea lumină atâta cât să nu fie beznă totală. Sculpturile au fost comentate de autorul lor, care și-a depănat amintiri, uneori nostime, alteori cutremurătoare. Vorbele lui ne-au captivat. Tipografia a încetat să fie tipografie, iar na a încetat să fie iarnă, timpul s-a oprit, becuțul s-a transformat în soare și am trăit cu toții un moment de mare intensitate, încălziiți de farmecul de povestitor al celui care ne vorbea.

În acea zi am înțeles că marii sculptori și-au propus să învingă legile fizicii ale materiei. Deși Nicăpetre spunea că sculpturile trebuie să vorbească singure, fără explicațiile artistului n-aș fi știut să pătrund în intimitatea dintre artist și materie. Prezentarea a fost o lecție de înțelegere a sculpturii. Cuvintele au luminat propriile sale opere. Cum să nu fi fost nevoie de cuvintele lui? Artiștii de geniu sunt în avans față de contemporanii lor și rămân deseori neînțeleși. Dar când un asemenea artist are pe lângă talentul de sculptor și harul vorbei și scrisului, cum le avea Nicăpetre, se naște posibilitatea unei mai mari apropieri între artist și privitor. Cartea mi s-a părut tot atât de atractivă ca și prezentarea din acea seară, când ni s-a explicat ideea de zbor prezentă în lucrările lui Nicăpetre. Referindu-se la sculpturile în lemn, artistul ne-a mărturisit că în fața unui trunchi de copac, prima lui idee era să-l ridice, să învingă gravitația, să-l facă să zboare: “în fața bucății de marmură, sau de lemn, sculptorul nu vede numai forma viitoarei sculpturi, ci întreaga ei mișcare.”

După prezentare, l-am zărit pe maestru șezând singuratic pe o cutie și privind în jur. Purta un pulover gros, țărănesc. M-am apropiat și l-am întrebat:

“Vă e drag puloverul, nu-i așa?” A zâmbit gânditor: “Da. Cum știți?”

“Dumneavoastră, ca sculptor, iubiți materia, i-am răspuns, și fiecare din noi duce cu el istoria hainelor pe care le-a purtat, cu specificul țesăturii cu tot. M-am gândit că iubiți acest pulover din lână de oaie”. “Nu v-ați înșelat”, mi-a răspuns. Citesc în cartea “Brăițița DownTown”: “Pânza de sac îmi și place. Are o textură vizibilă, aspră, lumina cade pe ea cu un efect special, culoarea întinsă pe suprafața ei are o viață aparte”.

După acea memorabilă prezentare, ședințele de cenaclu din ianuarie au continuat să-l sărbătorească pe Nicăpetre alături de Eminescu, ocazie cu care Nicăpetre ne recita poezia lui preferată, “Glosa”. Odată, totuși, a ales “Dintre sute de catarge”. Când recita, era transpus ca și cum ar fi comunicat direct cu poetul. În ianuarie 2006, când Nicăpetre a împlinit 70 de ani, la cenaclul care s-a ținut în fața unui public de peste 300 de persoane, Puiu Popescu i-a înmănat diploma de membru de onoare al comunității. Ne-a vorbit și atunci despre el, despre planurile și speranțele lui artistice legate de sculptură, de publicarea cărților și despre Centrul Cultural Nicăpetre înființat la Brăițița. La sfârșit, ne-a dat autografe pe cele câteva exemplare pe care le mai avea cu superbul album “Nicăpetre” apărut în România, conținând fotografiile lucrărilor lui și ale casei memoriale din Brăițița.

Nefiind critic de artă, contactul meu direct cu cineva de talia lui Nicăpetre m-a intimidat. Mi-e greu să scriu despre marile lui talent. Prefer să folosesc un citat dintr-o scrisoare a lui Nicu Steinhardt către Virgil Ierunca: “Ferițiți cei ce s-au născut în acest paradis românesc; cei ce l-au privit cu ochi veseli și înlăcrămați; cei în ale căror vine curge sângele șesurilor, dealurilor sau munților nali; ... fericiți cei ce-l poartă-n suflet, deși se află departe; cei ce - orice, oricum și oricând - nu și-l zmulg din lăuntru lor, unde paradisul acesta pământesc și-a pus indelebila pecete.”

Nicăpetre era purtătorul acestei peceti. Noi, prietenii lui de la cenaclul Observatorul, născuți ca și el în România, dar trăind departe de țară, am avut privilegiul de a fi lângă el, de a-l asculta, de a-l citi, de a-l admira și de a-l iubi.

A plecat dintre noi fără a înceta să sperie că va lucra din nou. În ianuarie 2008, când era prea bolnav pentru a veni de ziua lui la cenaclu, Puiu Popescu l-a sunat la celular și cei peste 200 de participanți i-au cântat, gătuiți de emoție, “Mulți Ani Trăiască”. A răspuns trist: “Vă iubesc” și acestea au fost ultimele sale cuvinte pentru noi, colegii, prietenii și admiratorii lui.

VERONICA PAVEL LERNER

# Călătorie cu zeppelinul spre America

(V)

## Începutul călătoriei cu avionul Cu avionul spre Yellowstone Park

A doua zi dimineața, plecam spre Yellowstone Park. De la Chicago, până la Yellowstone, 12 ore de avion le-am făcut într-o singură zi și aceea senină și însorită. Am schimbat trei avioane de la trei Companii diferite.

Am zburat peste mai multe orașe. La Mineapolis, vedeam întâia oară fluviul Mississippi și valea lui, ce se întinde între Munții Alleghany, la Est, și Munții Stâncoși, la Vest, cuprinzând trei cincimi din suprafața Statelor Unite. Știam că în această vale se găsesc cele mai multe zăcăminte de cărbuni, gaze naturale, fier, sare, constituind bogăția minieră a Pennsylvaniei, Ohio și Kentucky. Mississippi este principala arteră fluvială a Statelor Unite, dacă nu chiar a lumii întregi.

La Bismarck, zburam deasupra marelui fluviu Missouri. Învătasem odinioară că înainte de a-și reuni apele sale cu ale lui Mississippi, parcurge 4.850 km și că iese din Munții Stâncoși printr-un defileu profund și întortochiat. Între Missouri și Munții Alleghany a fost odată marea, iar acum este centrul Americii de Nord.

La Billings, am prânzit cam pe la 3,30. De astă dată, dejunul nu ni s-a mai servit în avion, nici stewardesă nu mai avea avionul.

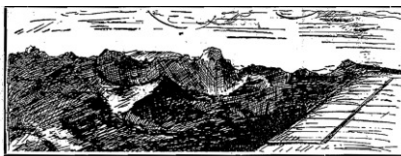
Fiecare oraș se mândrea măcar cu doi-trei „zgârie-nori”. Am aterizat de câteva ori.

Din cinci în cinci ore, piloții se schimbau, chiar dacă avionul rămânea același. Zborul deasupra deșertului din Centrul Americii a fost foarte impresionant. Timp de aproape două ore am văzut numai nisip și munți de piatră; nici verdeță, nici sate, nici apă. Trist și înfricoșător! Mă întrebam ce devenim dacă o pană de motor ne obligă să aterizăm?

Când am văzut prima verdeță și primul răușor, am respirat ușurată.

La Butte, ne despărțim de ceilalți călători; ei se îndreptau spre Seattle, iar noi spre Yellowstone Park.

Aerogara din Butte se găsea afară din oraș, singuratecă, dar destul de mare și confortabilă. Am văzut cu



*Munții Stâncoși văzuți din avion.  
Desen de Constantin I. Motaș*

păreră de rău cum decola avionul cu tovarășii noștri de drum. Rămâneam singuri în acest loc, fără un copac și cu dealuri golașe în jur. Inima ți se strângea...

Nu trecu mult și sosi avionul ce urma să ne ducă la Yellowstone. Avionul era mai luxos decât cele folosite între Chicago și Butte. În avionul de 16 locuri, eram numai noi doi, ne plimbam ca într-un salon. Soțul meu nu mai prididea, trecea de la o fereastră la alta și fotografia. Am regretat și de data aceasta că n-aveam film colorat, după cum vom regreta de multe ori în această dumnezeiesc de frumoasă călătorie.

Am trecut peste Munții Stâncoși foarte aproape, îți era teamă ca aripile avionului să nu se agațe de stânci. Asfințitul se reflecta pe crestetele neîmpădurite ale munților, colorându-le în diferite game de roșu, trandafiriu și gălbui. Urmăream văile, apele, nu mă mai săturam privind. Impresia grandioasă ți se întipărea în minte ca pe o placă fotografică.

Iată în vale o pădure întinsă, cu un mic luminiș. Al doilea pilot ne spune că sosim la Yellowstone. De sus, locul de aterizare mi se părise minuscul.

La sosire, am văzut că distanța mă înșelase. Locul era mare și pitoresc așezat în mijlocul pădurii. Am mulțumit pilotului, care ne condusese nu numai cu dibăcie prin locuri primejdioase, dar chiar cu multă eleganță. La aterizare, filase frumos, avionul atingând pământul ca o minge de tenis servită cu măiestrie.

Sunt emoționată! Ce am visat despre Yellowstone fi-va a avea?

Ca de la toate aerodromurile, și de aici am avut de făcut o bună distanță cu autobuzul până la hotel. Am trecut printr-o minunată pădure de brazi, dar n-am putut-o admira după cum se cuvenea, ziua îngânându-se cu noaptea.

**ELENA BRAN**  
(Ediție îngrijită de M.N.Rusu)

## PREMIILE CONTACT INTERNATIONAL 2012

La cea de-a 10-a ediție a premiilor anuale ale Casei de Presă și Editură Contact International din Iași, juriul, alcătuit din membrii colegiilor de redacție ale revistelor *Contact international* și *Acta Neurologica Moldavica* și condus de academician Liviu Pendefunda, vice-cancelar al World Academy of Letters a acordat următoarele nominalizări:

Premiul Mnemos (pentru interpretarea alchimică a literaturii)  
- **Cornel Ungureanu**

Premiul Pythagoras (pentru înflorirea în aludel a materiei prima)  
- **Adrian Popescu**

Premiul Paracelsus (pentru excelență în redarea harului fantastic)  
- **Nicolae Băciuț**

Premiul Sophia (pentru șlefuirea pietrei filosofale)

- **Gheorghe Schwartz**

Premiul Aurora (pentru sublimarea liricii în athanor)

- **Gellu Dorian**

Premiul Dimitrie Cantemir (pentru așezarea erudiției în piatra unghiulară a templului culturii)

- **Revistelor "Oglinda literară", Focșani și "Cultura", București**

Premiul Acta Neurologica Moldavica (pentru vibrația luminii în plasticitatea neuronală)

- **Dafin Mureșanu**

Premiul Johannes Kelpius (pentru slujirea Cuvântului pe altarul luminii)  
- **Julietta Carmen Pendefunda**

Premiul Călătorilor Astrali (pentru minunatele bătăi ale aripilor în poezie)  
- **Cristinel C. Popa**

Premiul Robinson (pentru urcarea scării lui Iacob prin sublimă încercări)  
- **Lucian Nicolae**

Premiul Arcadia (pentru excelența metamorfoză a culorilor în cuvinte)

- **Elena Cristina Potop**

Premiul Hiram (pentru hermeneutica luminii din arta regală)

- **Bogdan Constantin Dogaru**

Premiul Lapis Philosophorum (pentru căutarea Cuvântului primordial în Logos)  
- **Geo Vasile**

Festivitatea a avut loc la Sala Oglinzilor, Uniunea Scriitorilor din România, București, la 14 decembrie 2012



Teatru-școală:

## FRANK AL CINCILEA - pariul lui RADU OLĂREANU

Nu aș fi reluat acest subiect acum. Îl păstram pentru o carte în curs de finalizare. O fac, totuși, ca răspuns la ineptiile unor așa-zisi „analiști”, apăruți precum ciupercile după ploaie pe la televiziunile ahtiate de rating. Una dintre ultimele lor „teze”, din ciclul „nimic nu-i bun/bine/ în România” este și cea referitoare la învățământul superior de artă. Se afirmă, fără nici cel mai modest probatoriu, că doar la București se face treabă, că nu e nimic notabil în „provincie”. Fals și tendențios, probabil dintr-un posibil impuls gen *Rastignac*, personaj legendar al faunei balzacienne.

Orice om, cât de cât devotat culturii, a putut constata contrariul, intrând în sălile de expoziție din Iași, Cluj Napoca, Timișoara, Târgu-Mureș, Bistrița etc., sau participând la nenumăratele festivaluri de teatru, film, muzică de la Craiova, Sibiu sau Cluj-Napoca / asta numai în 2011-2012/.

În proporție covârșitoare, protagoniștii sunt peste tot TINERII ! - fie absolvenți, masteranzi sau încă studenți, ai institutelor sau universităților de arte din țară, nu numai din București.

Un excelent exemplu rămâne, în această ordine de idei și montarea din stagiunea trecută de la Teatrul Studio al Universității de Arte din Târgu-Mureș. Regizorul și profesorul RADU OLĂREANU ne-a oferit un impresionant spectacol de dans, muzică și rostire de text în cele mai surprinzătoare registre posibile. Temerarul artist nu s-a dezmințit nici de data aceasta.

După succesul cu music-hall-ul CABARET, din precedenta stagiune, a adus în lumina rampei o nouă montare complexă, de anvergură, ce a urmărit să-i pună în valoare pe viitorii actori, în cât mai multe din ipostazele fascinantei lor profesii. Fiecare partitură artistică este o provocare. Masterandul sau studentul e obligat să treacă de la plâns la râs, de la un recitativ tragic la o secvență cântată în ritm de bolero, de pildă, de la explozia senzorialului la mistica fanatică a banului care murdărește și pervertește iremediabil sufletul



omului.

Radu Olăreanu își asumă riscul de a readuce în actualitate piesa **FRANK AL CINCILEA** a cunoscutului și controversatului scriitor elvețian **Friedrich Dürrenmatt**.

La patru ani după „Vizita bătrânei doamne”, cea mai cunoscută creație a sa, în 1960 autorul scrie această „*istorie a unei bănci particulare*”, provocând un adevărat scandal pentru că și-a permis să spargă crusta fracului de intangibilă onorabilitate a băncilor și bancherilor elvețieni. Speculații mârșave, gangsterism, extorcări oneroase de fonduri, cămătărie de cea mai joasă speță și crime, multe crime. O piesă-bombă, un text extrem de dificil, o tramă suprarealistă prin evoluția tragică a personajelor. A fost foarte rar pusă în scenă. Adevărul nu place. În general, supără. Friedrich Dürrenmatt a crezut cu obstinație că trebuie totuși spus - oricât de dureros și de neplăcut - pentru a nu se mai repeta.

Criza profundă pe care o trăim astăzi demonstrează, din păcate, că s-a înșelat, deoarece „istoria... se repetă”. Dacă ne gândim numai la crahul băncilor americane și la anunțata recesiune a Europei pentru 2013, e prea destul ca să înțelegem de ce rămâne atât de actual demersul lui Dürrenmatt. Radu Olăreanu a înțeles importanța mesajului și l-a preluat, prezentându-ni-l, cu mult curaj, într-o manieră modernă, unde accentele de tragedie antică ale dramei în sine pot coexista cu interludii de comedie bufă, de satiră, conjugate cu scene de pantomimă, de umor negru /auto/persiflant. E un pariu asumat.

A juca în zilele noastre Friedrich Dürrenmatt incumbă deja o doză de

risc. Efortul lui Radu Olăreanu este cu atât mai laudabil cu cât a încercat și a izbutit să facă din **FRANK AL CINCILEA** o secvență de *teatru-școală*, nediluându-i defel valoarea. Este vorba de roluri-maraton, unde actorul este obligat să treacă de la agonie la extaz, să ilustreze aceste stări antinomice în mod credibil și să convingă spectatorul de veridicitatea textului, dar și de propriul potențial interpretativ.

Montarea e plină la tot pasul de surprize șocante, de la vizitele repetate în cavoul familiei la cățărutul pe funie și execuțiile *live* în fundal. E o experiență unică pentru iubitorul de teatru.

La capitolul distribuție, trebuie evidențiată prestația de valoare a masteranzilor: George Sfrâială, Cristina Lupu, Răzvan Chelaru, Eugen Neag, Nicoleta Dănilă, Radu Tudosie, Alin Stanciu și Maria Cozocea, precum și a studenților: Andreea Ajtai, Andrei Stan și Iulian Săsăran. Foarte buni au fost și studenții de la coregrafie, coordonați de Szöke István, prestigios maestru al dansului, cadru didactic al UAT. De notat complexa și sugestivă scenografie care aparține lui László Ildikó, tot cadru didactic al UAT, ca de altfel și Lucian Roșca, realizatorul unui excelent aranjament muzical pe partitura compozitorului german Paul Hindemith. Pregătirea muzicală și ajutorul direct în cizelarea tehnicii vorbirii aparțin distinsei doamne profesoare Valeria Covătariu, - fost cadru didactic universitar și rector al UAT. O mențiune specială merită și eleva Krisztina Bucșe - solistă la vioară, elevă în clasa a X-a a Liceului de Artă din Târgu-Mureș.

În concluzie, **FRANK AL CINCILEA** a fost o premieră remarcabilă a stagiunii trecute. Se demonstrează încă o dată seriozitatea cu care se muncește în cadrul Universității de Arte din Târgu-Mureș. Cred sincer că Radu Olăreanu a câștigat pariul cu acest dramaturg reprezentativ al Thaliei secolului XX și cu toți pasionații de teatru din Târgu-Mureș și nu numai. Cât despre studenți sau absolvenți, nu se poate spune că „ard” sau „au ars gazul de pomană” la Teatrul Studio al Universității de Arte de pe malurile Mureșului.

**MIRCEA I. BĂTRĂNU**

Asterisc

## Stânca sirenelor



Motto: *Femeile care au amintiri rămân întotdeauna singure.*

(Traian T. Coșovei, *Vânătorul cu capcane*, România lit.19/mai, 2012)

Nimeni nu poate spune de ce se numește așa.

- Chiar de-ar fi poposit vreuna pe-aici, cine poate ști?

- Cine-a zărit vreodată o sireună?  
- Mulți se laudă însă, că le-ar fi auzit cântecul...

- Cine-ar putea reda un astfel de cântec?

- Au lăsat vreo urmă pe stânca asta urâtă și pustie?

Întrebările acestea și le adresau cele două prietene de câțiva ani în același final de august, în același loc. Pe *Stânca sirenelor*.

Nimeni nu le răspundea.

Nici n-ar fi dorit așa ceva.

Nu așteptau niciun răspuns.

De la nimeni.

De la nimeni?...  
Stăteau aici până seara târziu,

când nemaivăzând oameni, erau fericite că-n jur se auzea doar marea care învâluia cerul, lumea...

Uneori se considerau una și aceeași persoană ale cărei jumătăți se reuneau după un an de muncă, singurătate și așteptare.

Se spune că amândouă fuseseră îndrăgostite de același bărbat. Nici una nu-ndrăznea să întrebe și nici una

nu avea puterea de-a mărturisii... pentru că amândouă știau că aflând adevărul, vor trebui să se despartă. Aceeași dragoste care le ținea aproape, le-ar fi putut depărta pentru totdeauna.

Apelără deci, la cea mai banală metodă de-a se elibera: fiecare scrisese câte un bilet, care introdus într-o la fel de banală sticlă de rom sau de votcă, luă drumul fără început și fără sfârșit al apelor. O parte din sufletele triste al celor două femei porni într-o călătorie pe care nici nu și-o puteau imagina!

Ar fi plecat și ele cu mesajele secrete; secrete, pentru că nici una nu știa ce scrisese cealaltă și pentru cine... Atunci se prindeau de mâini și ca o pasăre uriașă așteptau un semn!

Jules care se afla de cealaltă parte a Pământului pescui azi un mesaj, mâine altul. Amândouă aveau același conținut: *Te iubesc!*

IULIAN DĂMĂCUȘ

Literatură și film

## COȘMARUL DEPENDENTELOR

De câte ori vine vorba de dependențe, ar trebui să păstrăm momente de reculegere. Să nu fim înfumurați și să acuzăm cu dispreț. Dacă noi am scăpat de coșmar, nu e voie să aruncăm cu pietre în ceilalți. Scria Steinhardt: „Cel ce slăbește, se uită cu dispreț la grași, iar cel ce s-a lăsat de fumat răsuște nasul disprețuitor când altul se bălăcește, încă, în viciul său”.

Ia să răsfoim cărți știute... Hubert Selby a suferit de tuberculoză. La 18 ani și-a pierdut o parte din plămâni. A ajuns la închisoare din cauza heroinei. A scris romanul *Requiem for a Dream* în 1978. Regizorul Darren Aronofski l-a ecranizat în 2000. Dependența de droguri devine aici o posibilă apocalipsă. Dar William Burroughs? Arestat pentru posesia de droguri. Își împușcă accidental soția. Scrie romanul *Junky*, bazat pe experiența de toxicoman.

Mai departe... Irvine Welsh, născut în Scoția în 1958. Chitarist. Dependent de droguri între 1981-1983. Îi plac cărțile. Admiră complexitatea lui George Eliot. Scrie piesa *Trainspotting* în 1994. A mai

publicat romanele *Porno*, *Crime*, *Ordure*.

Danny Boyle realizează filmul *Trainspotting* în 1996. În distribuție: Ewan McGregor, Robert Carlyle, Peter Mullan. Titlul secundar al filmului și piesei este *Din viață scapă cine poate*. Spune un personaj: „Am ales să nu aleg viața”. Îi vedem pe cei patru tineri dependenți de heroină, însă tenta moralizatoare nu se face vizibilă. O găleată pentru vomă și urină. Doza ce liniștește. Pui un pic în lingură. Dizolvi. Injectezi în venă. Acul în prim-plan. Căderea halucinantă pe spate. Viziuni. Copilul mort umblând pe tavan. Dezintoxicare. Coșmar. Perna în brațe. Angoasa. Reabilitare și o slujbă. Pe când speranța prinde contur, trecutul se



răsuște în cochilia perversă. Prietenii revin și îl invadează pe Mark cel reabilitat.

Heroina are „personalitate”, există și extromoramide, ba chiar și părinți grijulii care îl sechestrează pe Mark într-o cameră ce se vrea aseptică. Sex, alcool, drog, baruri, certuri, limbaj vulgar și argotic (mai mult în piesa lui Welsh). Imagini în prim-plan, cultivate de regizor tocmai pentru a supradimensiona viziunile cauzate de droguri. Filmul e ritmat, cu secvențe nervoase, trepidante. Ewan McGregor face rolul vieții în acest film. Știm că Danny Boyle are la activ filme deja celebre: *Vagabondul milionar*, *Plaja*, *127 de ore...*

În orice caz, el onorează textul lui Irvine Welsh. Îl subliniază filmic fără fisuri.

ALEXANDRU JURCAN

Curier

## De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Revista *Vatra veche* 12/2012, se poate citi și în <http://citordeproza.ning.com/forum/topics/revista-vatra-veche-12-2012>, inclusă de Emanuel Pope în Publicații culturale (gr. Recenzii, publicații, edituri, instituții culturale)

Vă mulțumesc, m-am simțit onorat să reapar în revista în care "mă foiam" și în urmă cu vreo 25 de ani...

**Daniel Marian**

Vă mulțumesc din suflet! La mulți ani pentru Ziua Națională a României! Cu considerație,

**Cătălina Gheorghe**

Un număr superb, superbisim ilustrat.

Re-cunoașterea unor valori, unor școli. Demnă reabilitare a lui Sahia, pe nedrept proletcultizat. Reînvierea lui London, alt mare uitat de cronofagii literaturilor decadizate. Câteva Poezii Clasice!... Alte iubiri eliadeane (deși marea sa pasiune nu erosul fu, dar nici nu-l ocoli, cât hormonii l-au răscolit)... Multe meditațiuni lirice prea lesne date de poeme... Câteva encomii binemeritate... De neocolitul mai Creștin decât mulți creștini (aici, revin și la Sahia, cu evocarea evreice care l-a sărutat pe Crist - la ce sfășieri poate duce iubirea, sub toate manifestările ei)... Recenzii la apariții pe care nu știu de le voi ceti vreodată... O "Istoria jurnalismului", la care sper să se revină cu detalii, fiindcă Polirom nu-i o editură pentru orice buzunar (nu mai spun și de altele!)... Emoționanta Corina-Lucia COSTEA... Ce păcat că Dna Cornea n-a sesizat și kitsch-ul și comerțul tot mai grobian care a aneantizat Casa din Humulești (în rest, exprimă sentimente pe care ar trebui să le avem toți vizitatorii; însă contrariul, bifarea unui popas într-un circuit e zdrobitor ca reprezentare)... Prefer "Frânturi de gânduri" oricărui speculații istorice cu sau fără grade... Crâmpie de viață ca-n viață, dar unele redatate mai cu har... Contrar unor Har-ismatici, nu mai cred în rolul modelator de conștiințe al Culturii, când realitatea copy+paste-ște globalisme legalizate de Camere ce doar se reprezintă... Am rămas cu dorul neîmplinit de "eseurile" dnei Lăzărescu și cu admirația pentru încă un Pictor și nu numai!

Nota Maximă redactorilor, care dovedesc Profesionalism chiar și când (foarte discret) acordă concesi.

Sărbători de iarnă depline și un An Nou mai Bun!... Tuturor, dar mai ales Loviților...

**Nicolae Ciobanu**

Domnule Nicolae Băciuț, Mulțumesc pentru numărul 12/12 *Vatra veche*, un număr reușit ca întotdeauna. Mulțumesc și pentru încrederea acordată publicând textele pe care vi le-am trimis. Scriu din pasiune și cu bucurie, aici la poalele munților Retezat. Scriitorul Cornel Nistea a fost bucuros pentru textul publicat, iar eu cred că romanul său *Întâlnirile mele cu Orlando* este unul de remarcă în literatura română, iar dumneavoastră ați dat atenție cărților importante, serioase, care lasă urme în literatura română. Cred că trăim o perioadă fastă în arta scrisului, iar revista *Vatra veche* este o revistă cu adevărat angajată și în primul



plan în ceea ce privește încurajarea, promovarea și consolidarea fenomenului literar într-o lume bulversată de tsunami-ul crizei morale în primul rând, apoi de valul crizei economice și de unda de șoc a căderii în ruină a individului aflat pe trecerea de pietoni...

Anul care vine, să fie unul bun și pentru dumneavoastră și pentru colectivul care s-a format în jurul revistei! Cu drag,

**C. Stancu**

Am primit cu mare bucurie nr. 12 al revistei *Vatra veche*. Încă nu am citit tot numărul, dar pot deja să vă spun că interviul dv. cu Horia Bădescu este foarte impresionant. Prima poezie citată, ce splendoare! M-am bucurat să citesc ideile cuiva și să constat asemănările în gândire. Mare bucurie acest articol! Și, fiind fiică de critic de artă, m-a bucurat și articolul despre expoziția "Brațe(le) de flori" a pictoriței Cornelia Jinga Hetrea, imaginea care însoțește articolul e edificatoare.

Picturile lui Cornel Vana care ilustrează întreg numărul sunt de mare calitate și bine alese. Vă felicit din toată inimă de aici, de peste ocean, din Canada, unde iarna deja a venit!

Cu alese mulțumiri,

**Veronica Pavel Lerner**

Stimate domn Nicolae Băciuț,

Mulțumesc mult de semnalar. Voi scrie un alt articol, când va fi gata o să vă anunț.

Cu multă considerație,

**Mirona**

Dragă domnule Băciuț,

Preaplecate mulțumiri pentru găzduirea și paginarea interviului!

Cum îmi este imposibil să aflu revista la Cluj, v-aș putea ruga să-mi înlesniți intrarea în posesia unui exemplar?

Cu prețuire și prietenie,

**Horia Bădescu**

Primit revista, mulțumiri. Este, ca de obicei, diversă și interesantă, iar ilustrația acestui număr este de excepție. Felicitări! Cu drag,

**Victoria Milescu.**

Sincere felicitări pentru acest număr, sărbătorec. Cu prețuire,

**Ion Cristofor**

Domnule Nicolae, bună seara!

Mulțumesc pentru revistă, eu o mai trimit și la alții, căci place multora. Ați primit interviul cu Ion Anton? Cu prietenie,

**Raia Rogac**

Aproape că devin dependent de fiecare număr al acestei reviste, așteptându-l și savurându-l ... Mulțumesc D-lui Băciuț pt relaxarea ce mi-o oferă, echilibrată și interesantă, prin prezența Domniei sale și a spiritualității ce-l înconjoară - scriitorii, poeți, critici, mărturisitori..., acasă, la domiciliul meu, cu o cană de vin din producția proprie, față-n față cu ecranul Internetului... și pe fondul muzical oferit tot cu atâta generozitate de

Radio Renașterea Cluj-Napoca... Nu știu dacă merit de la Dumnezeu un astfel de beneficiu, dar mă bucur din plin pentru ceea ce mi se întâmplă atât de frumos ... Să aveți cele mai frumoase satisfacții de Sfințele Sărbători și să nu uitați că așteptăm și numerele viitoare, oricare ar fi tematica lor...

**Prof. I. Seni,**  
Năsăud

Dragă Nicolae Băciuț,  
publicat la **Întâmplări și Anunțuri**,  
mulțumesc.

**office@omniscop.ro**

Lui Vasile Larco, insinuator in epigrama Decembrie, ca nu respectă regula UE a sacrificiului de Ignat: "Să îți răspund mi-am asumat / Un risc, mărite Văsălie, / Că nici la noi nu-i asomat, / C-ar zice toți: Ce porcărie!"

**Nicolae Rotaru**

Nu credeam să-nvăț...câtă bucurie se poate găsi în reîntâlnirea unei generații.

Îți mulțumesc pentru că faci posibilă supraviețuirea în spirit a ceea ce am promis cu toții în anii 80, dar am realizat așa cum am putut fiecare... Și îți mai mulțumesc pentru faptul că ne aduni altfel decât Armiana, dar tot adunare este. M-au emoționat grozav rândurile Armiane și ale Mariane Matei...cu toate încercările noastre, suntem niște norocoși...

**Mariana**

Stimate d-le Băciuț,

Vă trimit pentru ianuarie un articol despre sculptorul Nicăpetre, născut în ianuarie, iar în 2013 se împlinesc 5 ani de la moartea lui.

Vă atașez și niște fotografii de la cenaclul *Observatorul* (numit apoi "Nicăpetre"), unde îl sărbătoream în fiecare an de ziua lui și altele luate de Dumitru Puiu Popescu, directorul ziarului și cenaclului, în atelierul lui și în grădina lui de acasă. Vă puteți alege ce doriți din fotografiile anexate. Vă rog să-mi confirmați primirea.

Cu aceeași stimă și considerație,

**Veronica**

Mulțumesc fiindcă primesc constant măiastră-ți *Vatră veche*. Felicitări și onomastice urări. Eu, după românul Viu post-mortem, care a ratat Nobelul și Premiul ASB din această toamnă, lansez, tot la Sadoveanu, succesiv, două volume de versuri erotico-ludice: *Fosforescente (Careu de valeți)* și *Plată Domnului (Valiză cu poeme)*, Cătestrele treisprezece, ca și numele noastre! Măcar să prisosească decât să nu trebuiască! De-ar fi să se poată participa, lansarea are loc chiar joi la 16.00 ceasuri trecute!

Cu admirație și solidaritate!

**Nicolae Rotaru**

Am primit numărul 12 al revistei. E un număr interesant, mai ales pentru că indică un lucru altminteri foarte greu de probat: că o revistă poate fi deschisă cu adevărat oricui are cu adevărat ceva de spus... Și, prin asta, că literatură română a rămas un fenomen viu și care ne aparține tuturor. Meriți felicitări pentru o astfel de abordare! Succes și anul viitor!

**Ecaterina Țărâlungă**

M-ai copleșit și cu numărul ăsta! Vă îmbrățișez,

**Titus**

Mulțumesc mult pentru revistă și rămân îndatorat. Succese! Cele bune,

**Ștefan Melancu**



Bună seara, dragă Domnule Băciuş,

Vă mulţumim pentru Vatră 12, o vom citi cu plăcere. Va rugăm dacă puteţi să ne retrimiteţi fotografiile expoziţiei de artă religioasă, deoarece nu mai găsim fişierul. Le-am povestit unor prieteni şi ar fi vrut foarte mult să le vadă.

Măine seară, vineri, 30 noiembrie, suntem invitaţi la Ambasadă la recepţia oferită cu ocazia zilei naţionale a României. Sperăm să îl întâlnim pe Domnul Manolescu, ambasadorul României la UNESCO, şi îi vom vorbi de realizările dvs.

Multe mulţumiri pentru revistă, îmbrăţişări Nicoletei, multă sănătate dvs şi familiei.

**Alexandra si Mirel**

Exceptional moment! Mi-am amintit de aniversarea lui Nicolae Steinhardt de la Biblioteca Naţională, când la fel de frumos aţi recitat. Era nevoie de o postare video.

Cu înaltă recunoştinţă,

**Prof. Jungheatu Georgiana**  
Liceul Tehnologic „C-tin Cantacuzino”  
Băicoi, Prahova

Dragă Nicolae Băciuş,

Cu bucurie am revăzut în acest ultim număr reproducerile lucrărilor lui Cornel Vana, acest virtuoz al penelului dedulcit la poezie, acest turdean pe care-l susţin fără rezerve. La Cluj a avut o minunată expoziţie în vară la Casa Artelor, cu prelungiri şi reflecţii critice în revista *Oraşul*. Cromatica pănzelor lui răspândesc o integratoare armonie peste paginile scrise în *Vatra veche*. De fapt, e pictorul care are un fundament atât de trainic în vatra noastră ardelenască, încât îşi poate clădi pe el structurile avântatelor sale viziuni novatoare. Felicitări şi urări de bine la acest sfârşit de an.

**Adrian Ţion**

Distinse Domnule Nicolae Băciuş,

Vă mulţumesc pentru bucuria de a mă delecta spiritual în rază de lumina a revistei pe care ne-o trimiteţi cu generozitate.

Cu aleasă graţitudine şi deferenţă,

**G. Manolache**

Felicitări pentru revistă! Fiecare număr îmi înfloreşte sufletul cu zodiile noi de frumuseţe!

**Pr.dr.Dumitru Ichim**

Fiecare număr e o nouă înflorire a zodiei de frumuseţe! Din suflet, mulţumiri!

**D. Ichim**

Cuvântul scris e nemurirea literaturii şi a culturii romanesti. Vă mulţumesc, domnule N. Băciuş că nu aţi uitat de fidelă cititoarea a revistei *Vatra veche*. Cu stimă,

**Cadar Katalin.**

Distinse Domnule Nicolae Băciuş,

Vă foarte mulţumesc pentru noul număr la revistei. Are şi de asta data pregnant notă particulară, că o emblemă. Trece prin istorie şi tradiţie religioasă şi, mai ales, leagă un "restitutio culturale " cu artă contemporană. De la un număr la altul... se construieşte ceva.Durabil. Întreagă preţuirea./

Vă trimit, după cum va promiteam, o primă însemnare despre lansarea cărţii mele, *Scut iluzoriu*, în limbă ebraică, la Ierusalim şi Tel Aviv. Cu aleasă preţuire,

**Veronica Balaj**

Mulţumesc mult !

Care ar fi modalitatea de abonare şi contact "pe viu" cu această revistă prestigioasă?

Mulţumesc anticipat pentru răspuns.

Cu gânduri luminoase,

**Lidia Grosu**

Mulţam, domnule Băciuş, pentru acest număr foarte reuşit. Succes şi pe mai departe. Cele bune,

**Hans Dama**

Stimate domnule Băciuş,

Mulţumesc din suflet. Vă trimit la schimb un text fermeător publicat recent de domnul Profesor Adrian Poruciu.

Dacă aveţi mai multe adrese de mail v-aş fi foarte recunoscător, dacă mi le-aţi trimite şi pentru alte oferte culturale.

Cu bine,

**Nicolae Stanciu,**

Belgrad

**Stimate domnule Nicolae Băciuş,**

Vă mulţumesc şi pentru numărul minunat al revistei (ediţie specială) "Vatra Veche", pentru care aţi trudit să iasă foarte bine.

Este minunată poezia lui Valentin Marica de pe prima pagină, scrisă cu har, şi care ne introduce în emoţia "veşnicirii ochiului" la Rohia lui Steinhardt. Foarte interesante sunt interviurile Dvs. Aflu cu surprindere de proiectul lui Steinhardt de a scrie o istorie a parlamentarismului românesc până la 1930, ceea ce şi azi ne lipseşte, pentru a demonstra strădania unor mari oameni politici români de a crea o Românie modernă şi demnă, chiar dacă au mai fost şi câte un Farfuridi pe acolo. Ce dur a fost Steinhardt cu Eugen Barbu, dar interesant că nu a trecut în tabăra duşmanilor acestuia – cum se procedează astăzi, creându-se tabere rivale şi nu discernere – ci i-a apreciat cele două romane. Minunată este afirmaţia lui Steinhardt: "am trăit o viaţă de bună calitate" (cu referire la lumea românească interbelică), vorbind de "graţia unei epoci dispărute" şi de "paradisul general românesc", pe care-l citează astfel. Noi, în comunism, am trăit, din păcate, o viaţă de proastă calitate (social-politică şi cu bruijaje ale vieţii spirituale de fiecare zi, propagandistice, cumplite), lipsită de orice graţie, mai bine zis încărcată de dizgraţie. Noroc doar că trăiam cu onoarea şi onestitatea vieţii de familie şi cu lecturi. Ce bine că l-aţi provocat pe Steinhardt să se destănuie, pentru că mărturiile sale sunt curată literatură şi document totodată. Este cutremurătoare perspectiva lui Steinhardt: în 1940, nu numai Franţa, ci şi întreg Occidentul au vrut "să scape de povara libertăţii", nemaivând ce face cu ea, şi "să se predea unui stăpân", spunând cu furie şi deznădejde de "abdicarea totală a civilizaţiei occidentale". Şi noi, România, am abdicat, aliindu-ne cu Hitler, deşi în 1939 Carol al II-lea încă vizita marile democraţii occidentale: Anglia şi Franţa, care, din păcate, treptat, au abdicat în faţa monstrului în problema sudeţilor etc.. Mă bucur să aflu din interviurile Dvs şi faptul că sublima "cetate spirituală" de la Rohia a fost considerată o **filială a Europei Libere** şi cu această etichetă aş vrea să rămână pentru eternitate. Aşa aş vrea să fie toate mănăstirile româneşti: şi "filiale ale Europei Libere", în sensul de centre de creaţie spirituală puternică, în stare să lupte şi pentru salvarea libertăţii şi demnităţii societăţii. ("A nu îndrăzni e un păcat" – Steinhardt). Dar să nu îl aprobăm pe împăratul Iosif al II-lea, care a desfiinţat în 1785 multe mănăstiri româneşti din Ardeal care nu aveau şi funcţie de şcoală.

Felicit pe toţi autorii care au căutat să interpreteze atât de profund şi de echilibrat, în revistă, personalitatea lui Steinhardt, inclusiv pe cei din generaţia tânără.

Mai sunt pe-ici-pe-colo, dar foarte rare, şi unele greşeli, de ex. cacofonii: **polemicăcare**, p. 29; **se amplifică: "când** (p. 47); lipsă

diacritice (p.6-7, 63 etc); scris greşit *Pétin* în loc de [Philippe] *Pétain* [mareşal al Franţei] (p.31); despărţiri ale unor cuvinte datorate calculatorului; rare cuvinte stălcite, precum: *solidarietate*, în loc de *solidaritate* (p.32).

În concluzie, consider că "Vatra Veche" este ea însăşi o frumoasă cetate spirituală.

**Vasile Lechinţan**

Stimate Domnule Băciuş,

Am semnalat aceste scăpări tocmai pentru că vin să întărească regula excepţiilor, şi anume că *Vatra veche* este o revistă serioasă, iar aceste observaţii nu sunt deloc specifice publicaţiei Dvs. de ţinută. Vă suntem îndatoraţi că robotiţi pentru noi de patru ani încoace pe brazdele şirurilor de cuvinte. E, într-adevăr, o robotă, dar plină de satisfacţia ieşirii unei frumoase opere colective care, neîndoind, dă o identitate demnă Târgu-Mureşului, mai ales că avem de concurat cu vecinii maghiari. Vă felicit şi vă mulţumesc şi pentru ultimul număr trimis.

**Vasile Lechinţan**

Domnule Băciuş,

Vă felicit pentru acest sfârşit de an apoteotic. Revista *Vatra veche* a intrat în memoria publicului ca o idee de continuitate, ceea ce nu se întâmplă prea des între revistele contemporane. Vă mulţumesc pentru revistă şi pentru că aţi inclus în ea şi materialul bunului meu prieten Dan Şalapa referitor la "Eliberarea" mea.

Târgul GAUDEAMUS m-a împiedicat să-mi trimit toată corespondenţa, de aceea, plicul în care e şi volumul promis pentru DVS. e încă la mine. Dar, cu nădejde în Dumnezeu, şi mâine va fi o zi în care ne vom trezi vii şi cu iubire faţă de aproapele nostru.

Încă o dată, vă felicit că aţi făcut din *Vatra veche* o revistă de o astfel de amploare.

Numai bine,

**Ştefan Doru Dăncuş**

Superbă introducere în atmosferă sărbătorilor de iarnă!... "Vatră veche" nr. 12 ne întâmpină cu aromă inconfundabilă de cultură şi de brad de Crăciun, devenind un axis mundi al universului ce se re-crează şi se regenerează!

Vă mulţumim!

**Carmen Sima**

D-le Băciuş,

Vă mulţumesc mult, pentru hrana sufletului ce ne-o oferiţi lunar.

Am fost surprinsă când am descoperit şi numele meu, printre ceilalţi cititori fideli ai revistei.

Acest număr al revistei mă va ajuta foarte mult în ajunul sărbătorilor de iarnă: un supliment de lectură pentru elevi, despre unele obiceiuri calendaristice la români, dar şi fragmente de text pentru recitare şi înscenări. *Povestea porcului* reprezintă o satiră la adresa multor oameni din jur (ca să nu fac specificări cu identitatea concretă). Cu permisiunea d-v., aş putea să utilizez acest material pentru prezentare pe scena liceului ???

Chiar luni îmi vor fi de folos informaţiile relatate despre Ion Creangă cu unele pagini reluate din Amintirile povestitorului din Humuleşti. Or, mai târziu, voi avea nevoie de relatările despre viaţa marelui prozator M. Eliade, despre romanul *Maitreyi* ş.a. ( articol semnat de M. Ştirbu.)

Nu pot rămâne indiferentă de încercările moderniste ale unor debutanţi, dar şi articolele de referinţă ale oamenilor de cultură consacraţi.

Citesc printre pagini, dar revin de câte ori am nevoie la aceste materiale pentru o analiza profundă a ideilor lansate de emițătorii experimentați.

Mulțumesc d-voastră, personal, pentru aportul ce-l aduceți la descoperirea unor lucruri inedite și promovarea noilor nume în literatură. De asemenea, mulțumesc tuturor colegilor care găsesc timp pentru a ne delecta cu noi provocări și adevăruri despre oamenii care au existat și continuă să dăinuie în timp, pentru a reface "spațiul cultural românesc", vorba Î.P.S. Arhiepiscop Ioan Selean.

Cu mare respect,

**Elena Ciorici,**  
prof., L/T "A. Mateevici", or. Șoldănești, RM.

Sincere felicitări!!!

**Ioan Gâf-Deac**

Vă mulțumesc pentru trimiterea acestei interesante reviste.

**Ion Cioran,**  
Slobozia

Mulțumesc, stimate domnule Nicolae Băciuț, pentru minunata lectură pe care mi-o oferiți de fiecare dată prin intermediul revistei "Vatra veche". Minunată lectură într-o societate în care nevoia de hrănire sufletească și culturală piere tot mai mult.

Vă doresc mult succes în activitate și să aveți parte de cât mai mulți cititori avizi de cultură și desăvârșire umană.

De asemenea, vă rog să îmi permiteți să vă urez un sincer "La mulți ani!", cu ocazia zilei de 6 decembrie (Sfântul Nicolae), al cărui nume s-a invrednicit Dumnezeu să îl purtați! Mult succes!

Cu stimă și respect,

**prof. Diana Olteanu**

Vă mulțumesc pentru generozitate!

Să aveți cele mai frumoase sărbători!

**Viorel Savin**

Mulțumim! Sunteți foarte harnici și generoși! Felicitări!

Cu drag,

**Gabi Șerban**

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Mulțumiri și felicitări pentru *Vatra veche*/12/2012. Este un număr bogat, din toate punctele de vedere! În paginile ei m-am „reîntâlnit” cu unii dintre scriitorii de care mă bucur ca și cum i-aș avea alături și-aș sta la taifas cu ei. Chiar dacă pe unii i-a văzut doar o singură dată până acum. Aceștia, cu scrierile lor, cu modul de a gândi și de a fi „în spațiul literar-cultural”, îmi confirmă că... nu m-am rătăcit în zadar printre cuvintele Limbii Române. (Oare, nu cumva, numele limbii unui popor este nume propriu? Dacă răspunsul este DA, atunci de ce la școală Limba Română se scrie cu litere mici?) Dar când scrii „poporul român” oare nu tot cu majuscule trebuie să scriem?... Că doar e unul singur în lume. Scriem Școala cutare cu Ș, dar scriem comuna Dârlos, cu c mic, în loc să scriem Comuna Dârlos. Iertată să-mi fie „răutatea” aceasta, aici „descărcată”.

Această întrebare este, oare, doar pentru Academia Română?

Sau este și pentru toți cei care țin un condei între degete?!

Cu alese gânduri,

**George L. Nimigeanu**

P.S. Am dat curs „concursului literar”. Vă trimit în curând cele promise.

Bună seara. Vă mulțumesc mult.

Cu prețuire,

**Mina Rusu**

Stimate și dragă domnule Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc mult, pentru trimiterea revistei domniei voastre, "*Vatra veche*", Anul IV, nr. 12 (48)/decembrie 2012! Felicitări!!! Doamne-ajută!

Cu, mereu, aceeași prețuire și caldă prietenie,

**Adrian Botez**

Bună dimineața,

Am postat ultimul număr din revistă. Mulțumesc foarte mult și pentru articol.

<http://bas.m.scoala-online.eu/vatra-veche/>

<http://articole.scoala-online.eu/reclama-nonprofit/vatra-veche/>

**Corina și Bogdan Simeanu**

La mulți ani luminoși și rodnici, cu sănătate și împliniri în toate! Mulțumesc pentru cronica mea găzduită în revista Dv. de mare ținută! Vă doresc multă putere de muncă și aceeași frumoasă preocupare pentru promovarea actului de cultură!

**Livia Fumurescu**

La mulți ani, domnule Băciuț! Să fiți sănătos și inspirat pentru noi opere! O zi minunată să aveți! Mulțumesc pentru amabilitatea de a-mi trimite revista dumneavoastră, la care aș dori să colaborez și eu. Cu îmbrățișare colegială,

Catinca Agache

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Odată cu urările de sănătate și bucurii cu ocazia zilei de Sf Nicolae, vă transmit și felicitări pentru conduita spirituală a revistei *Vatra veche*, pe care o citesc cu mult drag!

Atașez acestui mesaj cronica unui eveniment cultural buzoian, scrisă de poetul Cabel Ștefan Teo(dor).

Împreună cu buzoienii mei dragi, aș fi onorată să puteți publica acest material, vă mulțumesc! (Menționez că Nu am mai trimis și altor publicații și din câte știu nici dl Cabel nu l-a distribuit mai departe)

Cu stimă,

**Carmen Tania Grigore**

Stimate Domnule Baciut,

Vă rog să primiți mulțumirile mele pentru publicarea comentariului dedicat de Domnul Iulian Chivu cărții de poezie a lui Andres Sanchez Robayna, tradusă de mine din spaniolă. M-am bucurat să-l găsesc în paginile revistei Dumneavoastră - pe care aveți gentilețea de-a mi-o trimite de fiecare dată.

Cordial, colegial,

**Eugen Dorcescu**

La mulți ani, maestre Nicolae Băciuț! Felicitări, adresându-vă și mulțumirile mele pentru găzduirea pe "Vatră" în anul 2012! Transmit asigurarea către cititorii revistei pentru 2013:

Cum știm că este om finuț,  
Atent și tare ca o piatră,  
Va ține sigur N. Băciuț  
Aprinsă flacăra în "Vatră"!

**Vasile Larco**

Excelent. Felicitări!

**Pr. I.V.Leb**

Am primit revista și țin să vă mulțumesc pentru că mi-ați oferit șansa de a publica în revista dumneavoastră. Acum, când o răsfoiesc, nu pot să spun decât că nu va rămâne articol necitit, pentru că toate mă cam ispitesc. Sărbători fericite! Cu respect,

**Beatrice Maria Alexandrescu**

Cu bucurie și cu mulțumiri, vă anunț, stimate domnule Nicolae Băciuț că am primit „Vatra veche”, ultimul număr din 2012. Ce repede a trecut anul cu „Vatra veche”! Lună de lună, indiferent de vreme rea sau bună, ați fost la ... Vatră. Mai mult, ne-ați ținut în jurul Vetrei, permanent, și pe noi, colaboratori și cititori. Ce poate fi mai frumos!? Să vă spun că-mi apare în minte imaginea unei vetre țărănești ..a la Coșbuc? Sau imaginea de pe coperta primului număr din „Vatra”? „Vatra” condusă de Caragiale, Slavici și Coșbuc. Timpul trece ... Mai bine să vă spun sincer un „La mulți ani!” cu ocazia aniversării dvs de astăzi. Dumnezeu să vă dăruiască sănătate și depline realizări!

Cu cele mai frumoase sentimente de prețuire,

**Luminița Cornea**

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

În atașament, v-am pus un interviu din sept 2012 de la Bacău unde am vorbit mult despre Noica (sunt 25 de ani de la moartea sa!). N-am mai fost publicat nicăieri.

Am auzit că ați scos un număr Steinhardt. Despre acest "om care a sărit peste umbra lui am amintit în mai la Alba Iulia (v. <http://www.youtube.com/watch?v=rTbj79IoOB> Y). M-ar interesa acest număr special (are vreo legătură cu Sărbătorirea lui Steinhardt în toamnă asta la Bistrița?)

Sărbători fericite,

**Isabela Vasiliu-Scraba**

La mulți ani, cu mulțumiri pentru revista pe care o primesc (după ce, într-adevăr, o aștept!) de la dumneavoastră.

**Ana Grama**

Mulțumiri pentru sufletul care l-ați jertfit în anul 2012 pentru a face o adevărată comuniune creștină în lumina aerei revistei *Vatra veche*. Pentru mine personal, această legătură cu revista a însemnat scoaterea din singurătatea spirituală în care ne zbatem mulți dintre noi. Mulțumesc și pentru colind. Știu că ardelenii au o prețuire absolută pentru colinde. Și de la ei am primit și eu înțelegerea frumuseții colindelor românești. Din orașul lui Bacovia în care a fost un Decembrie cu o așa ninsoare cum o zugrăviți dv, în *Colind*, eu va urez Crăciun fericit. Încă o dată stăruie prin a va aminti că am pentru Ardeal o mare și emoționantă iubire.

Cu aleasă prețuire,

**Tănăsă Valeriu!**

Mulțumesc, domnule Nicolae Băciuț, că m-ați onorat cu acest colind al d-voastră.

Minunat „colind”, îți pătrunde direct în suflet. Dar trimiterea directă nu este la sărbătoarea religioasă pe care o preamărim în aceste zile. Simt această scurtă poezie ca pe o meditație asupra timpului, cu accente de elegie. Îmi place mult versul „ninge dinspre tine”. Câtă răceală, Doamne, în sufletele noastre! Răceală izvorâtă din frumusețea naturii?! „Ninge cum n-a mai nins” și „ninge din colinde” sunt versuri profunde în spirit creștin, care învalăue totuși întregul text în conotație creștină. Dar să nu uit de „Ierui-ler” cu semnificații mult mai intense și grave. Să știți că la prima lectură am fost ușor derutată - frumoase versuri!

Sărbători fericite! Să ne rugăm, la cumpăna anilor, ca Dumnezeu să ne dăruiască un an nou mai bun și mai bogat în realizări.

Doamne, ajută,

**Luminița Cornea**



## IANUARIE

E luna gerului poznaș,  
Când de la Iași, pân` la Posada,  
Se plâng ediliu din oraș  
Că-i prind nepregătiți zăpada.

## PROGNOZĂ

Cum iarna se anunță dură,  
N-o să vedem curând, se pare,  
Nici locatarii la căldură  
Și nici corupții la... răcoare!

## URARE LA ÎNCEPUT DE AN

Vă zic acelor de față:  
Mulți ani și viață cu dulceață,  
S-aveți, până-or rodi cireșii,  
Din toate ce-au promis aleșii!

## IARNA LA ȚARĂ

Bătrânii nu-și mai află locul  
Fiind de-o vreme singurei.  
Cum n-au nici cu ce-aprinde **focul**,  
Se ceartă până sar **scânteii**.

## NOUL ALES

La conducere când vine,  
Cu emfază și orgoliu,  
De cuvânt nu se mai ține,  
Dar se ține de fotoliu!

## NOII GUVERNANȚI

Cu sârg muncesc și-nsuflețire  
La guvernare toți când vin  
Și nu-s cu gând de-mbogățire...  
Cu gând ar fi mult prea puțin!

## ALESUL NOSTRU

Nu-i din acei aleși în grabă,  
E mândru, postul îi convine  
Și pare-a fi un om de **treabă...**  
Doar că de **treabă** nu se ține!

## PARTIDE VIN, PARTIDE PLEACĂ...

De o vreme-n gând mai porți  
Teama vechilor peceți:  
Cu „potcoave de cai morți”  
Și „cai verzi de pe pereți”!

## CRONICĂ DE IARNĂ

Legată-i iarna cu prea multe funii,  
Gerilă face acte de bravadă  
Și-atât de gros e stratul de  
zăpadă...  
La fel cum e obrazul pe la unii.

Nu vezi țipenie de om pe stradă,  
De parcă-ar năvăli tătarii, hunii,  
Stau toți în casă și-admirând  
petunii  
Ori alte flori, tristețea și-o  
deznoadă.

Trei luni de iarnă sunt, diamantine  
Ce scot cojoace de la naftalină  
Și din păduri, copaci cu rădăcină.

Iar defrișorii-or face mutră sumbră  
În lunile de zăpușeală pline,  
Că n-or avea pe unde sta la umbră.

## LA NOI

Nu e nicio noutate  
Să auzi: avem sub soare  
Ape, munți, păduri, ogoare,  
Oameni plini de demnitate.

N-om fi primii pe cărare,  
Însă, nici mereu în spate,  
Nu e nicio noutate  
Să auzi: avem sub soare...

Da, avem din cele toate:  
Ură, lene, răzbunare,  
Chiar ciocniri parlamentare  
Și puzderii de păcate...

Nu e nicio noutate.

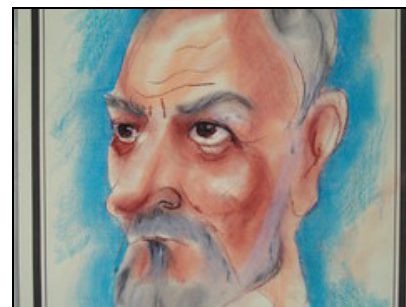
## ALEȘII NOȘTRI

Privind pe-aleșii afixați,  
Te miră-un fapt puțin ciudat:  
Erau toți oameni **așezați**,  
Și ce ușor s-au **ridicat!**

## ROATA POLITICĂ

În oricare perioadă  
E aceeași tevdatură:  
Opoziția e-n stradă  
Când aleșii-s la căldură.

## Colțul lui Ștef



## UNUI ORATOR

Dintre legile naturii  
Una a-ntrecut măsura:  
Să obții de ale gurii,  
Trebuie să-ți meargă gura!

VASILE LARCO



Gaudeamus igitur

## CLUJ, ORAȘUL STUDENȚIEI MELE

Atâtea gânduri și idei se fugăresc prin mintea mea, încât la un moment dat, nu știam de unde să încep aceste rânduri, pe care aș vrea să le aștern, ca un tribut adus unui oraș istoric superb, unui oraș studențesc prin care au trecut mii de generații de adolescenți, dornici de cunoaștere și învățătură, un municipiu frumos arhitectural, în care se îmbina foarte armonios contemporanul cu clasicul, și care a dat acestei țări oameni de cultură cu recunoaștere internațională de-a lungul vremurilor. Sunt convinsă că are aceeași valoare și în momentul de față, pentru că tineri dornici de cultură vor exista întotdeauna și vor înnobila în continuare înfățișarea acestei așezări.

Pe la începutul anilor '80, eram o mândră și încrezătoare tânără studentă în acest minunat oraș din Ardeal, ajunsă aici mai mult din rațiuni practice, deoarece tatăl meu își trăgea obârșia prin tatăl lui din localitatea Dăbîca, situată la câteva zeci de km de Cluj, și, bineînțeles, aveam o droaie de neamuri foarte apropiate care ar fi vegheat binevoitoare în absența părinților mei la buna mea purtare și la bunul mers al anilor de studenție. Îmi amintesc cu drag și nostalgie de mândria tatălui meu - mândrie de ardelean amestecată cu mândrie de moț din Alba, unde s-a născut mama lui, de momentele în care și-a vizitat, împreună cu mine, toate neamurile de la Dăbîca. Era din cale afară de bucuros și fericit, deoarece într-un final, a ajuns, în anii maturității, la a face efectiv cunoștință cu originile lui. Fără nicio gluma și fără exagerare, acele zile de vizită cred că au fost punctul culminant al existenței lui, căci se mândrea de mama focului cu fiică-sa ajunsă studentă la Filologie în Cluj, prin forțe proprii și prin ambiție și curaj. Anii foarte promițători ai studenției - care au fost și punctul maxim de urcuș al existenței mele - au sfârșit într-un vertij amețitor și coborâtor, și un avion în picaj, care nu mai reușește să restabilească direcția de zbor sau ca un Titanic în tangaj, care la urma urmei piere în apele învolburate ale oceanului. Am urcat pâna la ultimul popas, pe munții abrupti, și de acolo, cu buna știință, am luat-o în jos, fără să mai apuc să înfig steagul personal pe piscul-țintă al escaladei. Everestul meu a rămas necucerit. Mi-a mai rămas o infimă bucurie - drumul, urcușul în sine, escalada, a fost de nedescris, de frumos, de neimaginat, și mi-a lăsat în suflet izvoare de afecțiune, de nostalgie și de dor pentru persoanele care m-au însoțit în acea expediție, și care, cu mult mai motivați probabil decât mine, și care nu au dat bir cu fugiții, au reușit să ajungă biruitori ("veni, vidi, vinci") pe cel mai înalt pisc, și au continuat să facă expediții pe piscuri mai înalte, deoarece perseverența a rămas un punct forte al existenței lor. Astăzi mă mândresc cu toți și-i port în suflet zi de zi, și ei sunt licărul meu de lumină al acestei vârste, pentru că îmi aduc aminte de anii în care am trăit cel mai intens "ca la douăzeci de ani, fără griji și fără bani".

Asta reprezintă acest oraș al Ardealului pentru mine.

A fost întotdeauna a doua mea casă, a doua mamă, al doilea tată, și reprezintă comoara mea de amintiri ale tinereții, comoara mea de frați și surori.

Frânturi de momente ale studenției mi se perindă zilnic în memorie, în vis, în fața ochilor, mai ales după întâlnirea de 30 de ani de la terminarea facultății din această toamnă - complexul studențesc de cămine, cantina unde luam masa și unde ne întâmpina permanent o melodie, mai mult din repertoriul internațional - Mama Leone - era foarte ascultată pe vremea aceea, (la un moment dat mă porecliseră pe mine



astfel, căci eram mai tot timpul ca o mamă a tuturor răniților; camera de cămin cu sașe paturi, bisericuțe de prietenii înfiripate, drumul zilnic până la Filo, din Hașdeu, pe tocurile și tălpile platformă de vreo 8-10 cm înălțime, fie sandale, fie pantofi, care au revenit de câțiva ani din nou în modă - și datorită cărora am fost fericita posesoare a unor entorse la ambele glezne (nu la amândouă deodată) de toată frumusețea, de nu știu câte ori în 4 ani, magazinele de lactate unde serveam cu o poftă de nedescris toate sortimentele de produse din lapte posibile - lapte cald, iaurt, chefir, cacao cu lapte și cornul zilnic, clădirea umedă și rece de la Filo - auzisem pe vremea aceea că a fost mănăstire de călugărițe - în orice anotimp mi se înțepeneau sfărcurile de frig, sălile de clasă, aulele, profii, unii de care îmi aduc aminte cu mult drag - soții Petrescu, d-l Drașoveanu, d-l Todoran - cu care am și susținut și lucrarea de diplomă și, bineînțeles, cel mai drag, îndrumătorul de an, d-l Șeulean (profesor de folclor), care, din păcate, au părăsit această lume, unii mai devreme, alții mai târziu. Veșnica lor pomenire!

Am mulțumirea și profunda satisfacție a unui vis îndeplinit, și anume că, înainte de decesul domnului Șeulean, în 2010, am organizat la 28 de ani de la absolvirea facultății o întâlnire ad-hoc, în vară, cu colegii pe care am reușit să-i contactez, și d-l îndrumător ne-a făcut marea bucurie de a participa, deși era deja destul de bolnav la vremea aceea. Mi s-a părut că s-a bucurat nespus și mi-a mulțumit pentru ideea mea de a-i reuni pe colegi, după atâția ani, căci, din păcate, nu ne-am mai reîntâlnit de zeci de ani - a mai existat o întâlnire pe la vreo zece ani de la absolvire, eșuată, din păcate, căci au dat curs invitației de întâlnire doar câțiva colegi.

Îmi amintesc cum chiuleam în grup de la unele ore (aveam un grup conștiincios de vreo 10 colegi), fugeam la o bere cu alune la vreo terasă, la o cafea la barul din subsolul clădirii, la țigara nelipsită în pauze, savurată cu o imensă plăcere, nu conta marca - chinezești "Ancient porcelain", "Golden dear", Snagov, Amiral, și nelipsitele Carpați fără filtru cu sipcă. Mă pufnește râsul când mă gândesc cu cât spirit de răspundere curățam seara sipca cu spirt sanitar de nicotina de peste zi. Și fumam, fumam, cu o plăcere greu de descris, parcă era lucrul cel mai important din viață, câte 20-30 de țigări pe zi, ce să mai zic de perioadele de sesiune. Mai făceam rost de ceva Kent câteodată cu prietena mea și atunci chiar simțeam că l-am prins pe Dumnezeu de picior.

Cine nu-și aduce aminte de tonetele de prin preajma magazinului Central, care te îmbiau cu castanele coapte, oricum, de atunci, n-am mai simțit niciodată gustul unic care-mi satisfăcea papilele gustative și îmi dădeau senzația de mai adă. Și iernile la Cluj erau superbe, suportate cu stoicism, deși temperatura era mult scăzută sub 0 grade. Cântam→

**ARMIANA POP**

# Concursul Național de Creație Literară „Ion Creangă”

Concursul de creație literară “Ion Creangă”, organizat de Școala cu clasele I-VIII “Ion Creangă” Brăila, în colaborare cu Inspectoratul Școlar Județean Brăila, Biblioteca Județeană „Pannait Istrati” Brăila și Muzeul Brăilei se află la ediția a VIII-a, reușind să adune în jurul său talente reale din, aproape, toate zonele țării, precum și din Republica Moldova. La ediția a VII-a au intrat în concurs aproximativ 2000 de lucrări din toate județele țării, sectoarele orașului București și Republica Moldova.

La concurs, pot participa elevii din clasele II-XII. Concursul se va finaliza în perioada 30-31 martie 2013.

**Pentru secțiunea A- Creații literare în limba română** (clasele II-VIII), și **limba engleză** (clasele V-VIII), lucrările vor fi expediate numai prin poștă pe adresa școlii (**Școala “Ion Creangă”, Str. Școlilor, nr. 15, Brăila**) până la data de 1.03.2013 (data poștei), iar pe plic se va face precizarea obligatorie: **ciclul primar sau ciclul gimnazial (clasele V-VI sau clasele VII- VIII)**. Orice lucrare care va fi trimisă prin e-mail nu va fi luată în considerare de către comisia de jurizare. Pentru siguranța corespondenței, se recomandă trimiterea plicurilor cu “confirmare de primire”.

**Pentru secțiunea B - Poezia modernă contemporană** (clasele VIII-XII), lucrările se vor expedia numai electronic pe adresa de e-mail: [poeziile\\_lui\\_baciut@yahoo.com](mailto:poeziile_lui_baciut@yahoo.com) până la 20.02.2013;

**SECȚIUNILE CONCURSULUI: A. SECȚIUNEA CREAȚIE LITERARĂ, I. CICLUL PRIMAR, CLASELE II-IV. 1. Proză scurtă** - Tema propusă : *Povești la gura sobei sau Dascălul (Învățătorul) meu* (o compunere liberă de 1-2 pagini). **2. Poezie** - Tema propusă : *Vers de cântec, vers de joc sau alte teme potrivite vârstei lor* (obligatoriu 3 poezii).

**II. CICLUL GIMNAZIAL, CLASELE V-VI: 1. Proză scurtă** - Elaborarea unei compuneri cu un titlu la alegere (1-2 pagini), având ca temă *copilăria, mama, prietenia, timpul...* putând fi inspirată și de următoarele fragmente din opera lui Creangă: “*Ce-i pasă copilului, când mama și tata se gândesc la neajunsurile vieții, la ce poate să le aducă ziua de mâine, sau că-*

*i frământă alte gânduri pline de îngrijire...*” “*Așa eram eu la vârsta cea fericită, și așa cred că au fost toți copiii de când îi lumea asta și pământul, măcar să zică cine ce-a zice...*” **2. Poezie** - teme propuse: *Călătorii imaginare, Zborul, Prietenia, Natura, Amintiri de neuitat, Copilăria* (3 poezii, indiferent de tema aleasă).

**3. Compunere în limba engleză** - Elaborarea unei singure compuneri cu un titlu la alegere având ca tema propusă: *Copilăria*.

**CLASELE VII-VIII: 1. Proză scurtă** - Elaborarea unei singure compuneri cu un titlu la alegere având ca temă *Timpul, Călătorii imaginare, Zborul, Prietenia, Amintiri de neuitat...* alte teme; **2. Poezie** - teme propuse: *Timpul, Călătorii imaginare, Zborul, Prietenia, Natura, Amintiri de neuitat, Copilăria, alte teme...* (3 poezii, indiferent de tema aleasă). **3. Compunere în limba engleză** - Elaborarea unei singure compuneri cu un titlu la alegere având ca tema propusă *Copilăria, Adolescența*.

**B. SECȚIUNEA POEZIE MODERNĂ CONTEMPORANĂ (TRADUCERI): CLASELE VIII-XII.** La această secțiune, elevii vor avea de tradus din limba română în limba engleză trei poezii. Textele poetice aparțin poetului și publicistului contemporan **Nicolae Băciut**, scriitor optzecist, membru UR, președintele concursului **ION CREANGĂ** din anul 2009. Volumul propus pentru anul acesta va fi *Poemul Phoenix*, apărut în 2011, la Editura Dacia, și va fi trimis solicitanților în variantă electronică. Lucrările se vor trimite electronic pe adresa de e-mail: [poeziile\\_lui\\_baciut@yahoo.com](mailto:poeziile_lui_baciut@yahoo.com) până la data de 20. 02. 2013. De asemenea, este utilă și atașarea unei poze a participantului. Cele mai bune lucrări vor fi publicate într-o carte care va fi prezentată la festivitatea de premiere de către poet și va fi trimisă (electronic) tuturor participanților. Totodată elevii premianți, prezenți la festivitate, vor primi câte un exemplar din partea autorului!!

**Notă: Persoană de contact pentru detalii: prof. inițiator Angela Olaru, e-mail: [olaru\\_angi2006@yahoo.com](mailto:olaru_angi2006@yahoo.com), [ioncreanga1889@yahoo.com](mailto:ioncreanga1889@yahoo.com), site concurs « Ion Creangă »: <http://creanga.webs.com> ; site școala: <http://scoalaioncreanga.scoli.edu.ro>. (N.B.)**

## CLUJ, ORAȘUL STUDENȚIEI MELE

→ seara pe ninsoare la revenirea în cămin, acompaniați de chitara unui coleg din grup (prietenul de suflet al adolescenței mele) tot felul de melodii, mai ales folk, și care, cu bucurie constat că se cântă și astăzi; cum să nu iubești Clujul care răsuna de vocile noastre, cum să nu iubești iarna și melodia "Privește cum ninge decembrie", cum să nu iubesc amintirea acelor clipe în care tinerețea triumfa prin fiecare por al trupurilor noastre. Astăzi, când în orașul meu natal (care, după Revoluție, s-a transformat vrând - nevrând în oraș studentesc, ca și multe alte orașele de provincie), mă intersectez cu un grup din asta “cântăreț”, și despre care alți trecători, neavizați poate, afirmă “nu-s normali săracii” sau “ce să le faci că-s tineri proști și fără tupeu”, mie-mi crește inima și parcă îi îndemn din priviri să continue și să nu se lase intimidați de nimeni și de nimic, să simtă toată bucuria vieții, că mai au doar puțin / nici nu-și dau seama cât de puțin / până la stadiul de molii, în care, pe parcursul vieții unii ne transformăm, parcă fără să ne dăm seama, și devenim câteodată din cale-afară de urăcioși și de posaci, parcă nu am fi trecut niciodată prin aceste prime etape ale vieții.

Ignorăm înrutinați până și amintirea acelor perioade și mergem cu același spirit de răspundere tot înainte, urând momentele de distragere sau de evadare, și uităm măcar să trăim clipa, trecând pe lângă.

Am uitat, din păcate să trăim cu intensitate, și din când în când, ar fi bine dacă am lăsa elanul tinereții să mai aibă câte o licărire în viața noastră. Am uitat să ne bucurăm, am uitat să ne hrănim sufletele, nu numai trupurile nevolnice și îmbuibate de hrană câteodată, și, mai ales, am uitat să ne iubim aproapele și să dăm locul cuvenit omeniei și bunătății, chiar dacă asta înseamnă să întorci și celălalt obraz.

Am uitat să ne hrănim și sufletul nu numai trupul.

Dacă iubesc o zicală în lumea asta, ea este: *ce-și face omul cu mâna lui se numește lucru manual* (handarbeit - în varianta germană). Și mai am una preferată: *fiecare învață din experiență proprie*. Da, poți să le dai copiilor proprii educație și o anumită direcție în a porni în viață, dar, dacă se pierd sau nu pe acest drum sinuos, depinde de ei. Și depinde numai și numai de fiecare în parte, dacă la vârsta a treia are o avere de bucurii, momente fericite și împliniri pe toate planurile sau este dator până la Dumnezeu și înca o palmă mai sus și averea lui este un sac de dezamăgiri, deziluzii, nenorociri și insuccese.

În dicționarul meu personal - în Dex-ul meu personal - Cluj înseamnă tinerețe, bucurie, lipsă de griji, un oraș de vis, care a adunat de secole, pe lângă farmecul și zbuciumul istoriei și al vechimii, zăcăminte de frumusețe spirituală și sufletească ale milioanele de studenți care și-au încununat și desăvârșit studiile în acest loc din cima Ardealului foarte iubit de Doamne Doamne.



# Arta lui Radu Bercea



Radu Bercea s-a născut la 29 august 1939, în Cuciurul Mare, Cernăuți, Bucovina.

Urmează studii de artă la Școala de Arte Plastice și Decorative „Octav Bancilă”, Iași.

Este căsătorit, soția sa Olga este profesoară la Gura Humorului. Are trei copii, Manuela, medic psihiatru, Ștefan, inginer, Oana, arhitect.

În regimul comunist, în perioada 1959-1964, a fost condamnat politic pentru convingerile sale pro-occidentale. În timpul detenției în lagărele de exterminare, a cunoscut o serie de personalități ale intelectualității române: Alexandru Paleologu, academicianul Alexandru Zub, poetul Alexandru Ivasiuc, arhitectul Crașoveanu.

A fost amnistiat prin decretul din primavara anului 1964, impus de organisme internaționale ale Dreptului Omului și ONU.

Prima expoziție personală o organizează în 1964, la Gura Humorului.

De atunci, participă la peste o sută de expoziții personale și de grup, în țară și în străinătate.

Ilustrează un număr important de cărți.

Distins cu numeroase premii, diplome și medalii.

În 2012, a primit premiul „Artistul anului”, la Suceava.

„Pictorul Radu Bercea a primit titlul de „Cetățean de Onoare” al mai multor localități de pe întreg mapamondul, faima artei sale ajungând până și în orașul Rio da Negro din Brazilia, unde au fost construite pe baza schițelor sale un portal, o casă țărănească și o troiță în muzeul intitulat „Casa do Bucovina”. (Gh. A. Stroia)

Despre arta sa plastică s-au exprimat voci autorizate ale criticii de specialitate.

„Opera pictorului humorean este diversă, ca și abordare, ea parcurgând metode și tehnici interesante, chiar unice. (...) Radu Bercea este un artist complet care, deși a suferit rigorile închisorilor comuniste, și-a păstrat intactă omenia, generozitatea, deschiderea minții și a sufletului”. (Gh. A. Stroia).



Lucrările reproduse din opera plastică a lui Radu Bercea, fac parte din ciclurile “Metamorfoze” (expoziție organizată la Vatra Dornei, în 2011), și “Confesiuni cromatice” (expoziție organizată la Suceava, dedicată lui Nicolae Labiș) și Gura Humorului, în 2012.

Tehnica: altorelief.



# OCHIUL CICLOPULUI



Istorisiri mărunte

## Poveste cu ofițer american

Mătușa Măriuca, una dintre surorile mamei, avea căsuța cu un pic de curte și grădină în Bucureștii Noi. În capitală, departe de zarva urbană, atmosferă patriarhală. Petreceam, din când în când, acolo, vacanța de vară. La tușa Măriuca întotdeauna, oricine, se putea simți, firesc, *acasă*. Tușa pregătea tot felul de bunătăți, trebuia fără odihnă și fără să se plângă, avea voce caldă și cuvinte bune pentru fiecare. Nu

cred să fi întâlnit vreodată o femeie mai bună la suflet, mai blândă, mai răbdătoare, mai darnică. Avea în fire ceva de înger rățâcit pe pământ.

Și povestea întâmplări mărunte, cărora le dădea înțelesuri de soi.

Odată mi-a povestit despre sfârșitul celui de-al doilea război mondial. În căsuța de la marginea Bucureștilor, tușa Măriucă și unchiul Nică primiseră în gazdă un ofițer american. Se obișnuia, că doar americanii veniseră să ne dea o mână de ajutor în război. Încă se făceau raiduri aeriene, se mai bombarda, se auzeau sirenele dând alarma; când se porneau țipetele lor îndelungi, lumea alerga înnebunită, disperată spre adăposturi, se ascundea în pivnițe, mă rog, se refugia fiecare pe unde putea, să scape de bombe.

Ofițerul american, când se-ntâmpla să-l prindă alarmele *acasă*, era imperturbabil. Dacă se afla în bucătărie, la micul-dejun, când suna alarma, el își continua liniștit masa de dimineață. Dacă stătea în curte sau în grădină, la umbra cașilor, bând cafeaua și răsfoind ziarul, nici nu tresărea. Se scutura pământul în explozii, iar el își savura cafeaua calm, ignorând avertismentele sirenelor, agitația oamenilor, nebunia momentului. Nici dacă sirenele sfâșiau seara cu glasurile lor, atenționând că se mai pregătește un raid, ofițerul nu intra în panică, își vedea de cină sau, dacă cinase deja, pușia, la fereastră, din trabuc și contempla, senin, cerul pe care duuia, greu, înfundat, amenințător, bombardierele.

Trecuse el, John, sau cum l-o fi chemat, și prin primul război mondial. Văzuse multe la viața lui. Oameni care au pierit tocmai în adăposturile în care-și căutaseră scaparea, soldați pe lângă tâmpla cărora trecuseră obuze fără să-i atingă, alții în trupurile cărora s-au înfipt adânc schije ori gloanțe și, totuși, nu le aduseseră moartea. Scăpase, el însuși, teafăr și învățase ceva: că Dumnezeu le orânduiește pe toate, după mare mila Sa. Când te încredințezi Lui, nu te mai înspăimântă nimic pe lumea asta. Trece avionul cu bomba în pântec, gata s-o lepede, iar tu poți contempla, în pace, în liniștea dinlăuntru tău, cerul de deasupra tuturor.

MIHAELA MALEA STROE

Directori de onoare

MIHAI SIN

ADAM PUSLOJIC

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA



Redactori:

Cezarina Adamescu, Eugen Axinte, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Darie Ducan, Răzvan Ducan, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra

Lorințiu, Bianca Osnaga, Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuț Maximilian, Miruna Ioana Miron, Marcel Naste, Cristian Stamatoiu, Gabriel Stan, Gheorghe Șincan, Gabriela Vasiliu

**Corespondenți:** Claudia Șatravca (Chișinău), Flavia Cosma (Canada), Andrei Fischof (Israel), Ovidiu Ivancu (India), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu (Franța), Dwight Luchian-Patton (SUA), Raia Rogac (Chișinău), M. N. Rusu (New York)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciuț 2013 \*Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com \*Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 \* telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.



2044-0952